

VANAJANLAAKSON PERUSSELVITYKSET

ESIHISTORIALLISTEN KIINTEIDEN MUINAISJÄÄNNÖSTEN
INVENTOINTI

Kohdekuvaukset

Sirkka-Liisa Seppälä 1999

MUSEOVIRASTO

VANAJANLAAKSON PERUSSELVITYKSET

ESIHISTORIALLISTEN KIINTEIDEN MUINAISJÄÄNNÖSTEN INVENTOINTI

Kohdekuvaukset

Sirkka-Liisa Seppälä 1999

JOHDANTO2
KOhteiden jakautuminen tyyppin ja ajoituksen mukaan3
KOHDEHAKEMISTO4
KOHDEKUVAUKSET6
YLEISKARTTA	111
KARTTASELITE	112
MAASTOKARTTAOTTEET 1:20 000	113
KOHDEKARTAT Hattula	125
KOHDEKARTAT Hämeenlinna	148
NEGATIIVILUETTELO	178
DIALUETTELO	184
KUVATAULUT	189 - 240

JOHDANTO

Inventointi liittyy Hattulan kunnan ja Hämeenlinnan kaupungin käynnistämään projektiin, jonka tarkoituksena on koota valtakunnallisesti arvokkaan Vanajaveden laakson kulttuuriympäristöä koskevia selvityksiä osayleiskaavoitusta varten. Tässä yhteydessä Vanajanlaaksoksi nimetty selvitysalue ulottuu pitkin Vanajaveden kapeikkoa Hämeenlinnan Miemalasta Hattulan Retulansaareen (kartta s.111). Hankkeessa ovat mukana Hämeen liitto sekä Hämeen ympäristökeskus, jotka myös tukevat työtä taloudellisesti. Ohjausryhmässä Museovirastoa on edustanut tutkija Tuula Heikkurinen - Montell.

Hankkeen tavoitteena on ajantasainen ja yhtenäinen esitys alueen kulttuuriympäristön tilasta ja arvoista, luonnon, maiseman, muinaisjäännösten ja rakennetun ympäristön kannalta. Selvityksistä ovat vastanneet ympäristösuunnittelija Heli Jutila, Kanta-Hämeen kansanterveystyön kuntayhtymän ympäristöosasto (luonto), maisema-arkkitehti Marja Mikkola MA-arkkitehdit (maisema), tutkija Lauri Putkonen (rakennettu ympäristö) sekä tutkija Sirkka-Liisa Seppälä, Museoviraston arkeologian osasto (esihistorialliset kiinteät muinaisjäännökset). Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 400 000 mk. Museoviraston osuus on ollut 120 000 mk, jonka kunnat ovat konsulttisopimuksen mukaisesti maksaneet puoliksi.

Inventoinnissa arvioitiin Vanajanlaakson 102 tunnetun esihistoriallisen ja tiedossa olevan historiallisen ajan muinaisjäännöksen tila ja yhteys muihin luonnon- ja kulttuuriympäristön arvoihin. Kenttätyössä 20.4. - 28.5.1999 tarkastettiin kaikki Museoviraston muinaisjäännösrekisteriin merkityt esihistoriallisen ja historiallisen ajan kohteet. Maastotyö painottui tunnettujen kohteiden arviointiin, mutta tarkastuksissa havaittiin myös aiemmin tuntemattomia rautakauden asutuksen merkkejä Hattulan Pekolan, Poransaaren ja Tenholan alueelta.

Inventointiraportti jakautuu kahteen osaan. Nyt valmistuva osa käsittää alueelta tunnettujen kohteiden (105) yksityiskohtaiset kuvaukset. Kohteista on esitetty keskeiset paikka- ja ominaisuustiedot (tyyppi, ajoitus, sijainti, rauhoitusluokka) sekä tiivis, yleistajuinen kuvaus jäännöksen ympäristöstä, luonteesta, maisemallisesta merkityksestä sekä käyttömahdollisuuksista. Toisessa, helmikuun 2000 loppuun mennessä valmistuvassa selvityksessä esitellään alueen esihistoriallisen asutuksen erityispiirteet ja muinaisjäännösten suhde nykymaisemaan. Lisäksi siinä määritellään merkittäviä arkeologisia arvoja (säilyneisyys, edustavuus, tutkimushistoriallinen merkitys) sisältävät esihistorialliset kulttuuriympäristöt.

Kohteiden jakautuminen muinaisjäännöstyypeittäin on esitetty taulukossa. Kartoissa on käytetty Hämeen liiton hankkimaa Maanmittauslaitoksen numeerista maastotietokantaa sekä Hämeenlinnan kaupungin kantakartta-aineistoa. Kartat on muokattu MapInfo -ohjelmistolla.

Inventoinnin maasto-osuuteen osallistuivat yksittäisinä päivinä Heli Jutilan, Marja Mikkolan ja Lauri Putkosen lisäksi harjoittelija Kati Salo, Tuukka Häkkinen, Eero Ojanen ja Erkki Ulamo. Kiitän heitä samoin kuin kaikkia muitakin tapaamiani ihmisiä mielenkiinnosta ja hyvästä yhteistyöstä.

Helsingissä 30.12.1999

Sirkka-Liisa Seppälä, FM

KOHTEIDEN JAKAUTUMINEN TYYPIN JA AJOITUKSEN MUKAAN

HATTULA

Päätyyppi	Ajoitus	Määrä
Asuinpaikat	Varhaismetallikautinen/rautakautinen	1
Asuinpaikat	Rautakautinen	4
Hautapaikat	Rautakautinen	15
Hautapaikat	Rautakautinen ja/tai keskiaikainen	1
Kivirakenteet	Historiallinen	1
Kulttipaikat	Rautakautinen	5
Kulttipaikat	Historiallinen	1
Kulttipaikat	Ajoittamaton	1
Maarakenteet	Historiallinen	1
Muinaisjäännösryhmät	Kivikautinen	1
Muinaisjäännösryhmät	Rautakautinen	5
Muinaisjäännösryhmät	Rautakautinen ja/tai keskiaikainen	1
Puolustusvarustukset	Rautakautinen	1
Röykkiöt	Rautakautinen?/historiallinen	1
Röykkiöt	Rautakautinen?	4
Röykkiöt	Historiallinen	7
Röykkiöt	Ajoittamaton	1
Valmistuspaikat	Historiallinen	1
YHTEENSÄ		52

HÄMEENLINNA

Päätyyppi	Ajoitus	Määrä
Asuinpaikat	Kivikautinen	2
Asuinpaikat	Rautakautinen	2
Asuinpaikat	Rautakautinen ja/tai keskiaikainen	1
Hautapaikat	Rautakautinen	19
Hautapaikat	Rautakautinen ja/tai historiallinen	1
Kivirakenteet	Historiallinen	3
Kivirakenteet	Keskiaikainen	1
Kulttipaikat	Rautakautinen	12
Kulttipaikat	Historiallinen	1
Kulttipaikat	Ajoittamaton	1
Muinaisjäännösryhmät	Rautakautinen	2
Muinaisjäännösryhmät	Rautakautinen ja/tai historiallinen	1
Muinaisjäännösryhmät	Moniperiodinen	1
Puolustusvarustukset	Rautakautinen	4
Röykkiöt	Rautakautinen	1
Röykkiöt	Ajoittamaton	1
YHTEENSÄ		53

KOHDEHAKEMISTO

Kohde	Kohdenimi	Muinaisjäännös
HATTULA 19	Tenholan linnavuori	Rautakautinen muinaislinna
HATTULA 20	Pirnes (Lehtiranta)	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä
HATTULA 21	Ruskeenkärki	Rautakautinen hautaröykkiö
HATTULA 22	Käräjämäki	Ajoittamaton käräjäpaikka?
HATTULA 23	Vesitorinmäki	Rautakautinen ruumishauta
HATTULA 24	Suontaan kartano 3	Rautakautinen hautaröykkiö ja kuppikiviryhmä
HATTULA 25	Hinnonmäki	Rautakautinen ruumiskalmisto
HATTULA 26	Kassela (ent. Heikelin)	Rautakautinen hautaröykkiö?
HATTULA 27	Pekkanen	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä
HATTULA 28	Sakastinmäki 3	Rautakautinen asuinpaikka?
HATTULA 29	Puutarhaopisto NNW	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä
HATTULA 30	Kirkkovalkama	Rautakautinen miekanhiontakivi
HATTULA 31	Ristiinanhovi 2	Rautakautinen miekanhiontakivi
HATTULA 32	Anttila 1	Rautakautinen asuinpaikka ja hautaröykkiöryhmä
HATTULA 33	Anttila 2	Rautakautinen miekanhiontakivi
HATTULA 34	Antiala	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä ja asuinpaikka?
HATTULA 36	Myllymäki	Rautakautinen asuinpaikka ja hautaröykkiöryhmä sekä
HATTULA 37	Kotiranta 2	Ajoittamaton röykkiöryhmä
HATTULA 38	Laurila SE	Historiallinen viljelyröykkiöryhmä
HATTULA 39	Kiettarankallio	Historiallinen uhrilähde?
HATTULA 40	Kiettara	Rautakautinen kuppikivi ja röykkiöryhmä
HATTULA 41	Kiettara SW	Rautakautinen? röykkiöryhmä
HATTULA 42	Kiettara-Peltoitu	Rautakautinen hautaröykkiö ja rautakautinen tai historiallinen
HATTULA 43	Peltoitu E	Historiallinen viljelyröykkiö?
HATTULA 44	Peltoitu	Rautakautinen? tai historiallinen viljelyröykkiöryhmä
HATTULA 45	Riidanmaa	Historiallinen viljelyröykkiöryhmä
HATTULA 46	Koivuniemi	Rautakautinen röykkiö ja historiallinen röykkiöryhmä sekä
HATTULA 47	Huhtanen 1	Rautakautinen hautaröykkiö
HATTULA 48	Huhtanen 2	Rautakautinen röykkiöryhmä
HATTULA 49	Piilosaari	Kivikautinen kiviesineiden valmistuspaikka
HATTULA 54	Ent. Työväentalo	Historiallinen viljelyröykkiöryhmä
HATTULA 55	Vesunin kartano 1	Rautakautinen polttokalmisto?
HATTULA 56	Mustalaismäki	Rautakautinen polttokalmisto
HATTULA 57	Vesunin kartano 4	Historiallinen viljelyröykkiöryhmä
HATTULA 59	Kettumäki	Historiallinen viljelyröykkiöryhmä
HATTULA 60	Pappilanniemi 1	Rautakautinen kuppikivi ja polttokalmisto sekä röykkiö
HATTULA 61	Mierola sillankorva	Rautakautinen? kuppikivi
HATTULA 62	Vanha kirkko NNW	Historiallinen kaivanto
HATTULA 63	Vanha kirkko N	Rautakautinen? kuppikivi
HATTULA 64	Herniäisten kartano	Rautakautinen polttokenttäkalmisto
HATTULA 65	Mäkelä	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä
HATTULA 67	Puotila	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä ja kuppikivi
HATTULA 68	Peltola	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä
HATTULA 69	Rautapaasi	Historiallinen rajamerkki
HATTULA 71	Kiviniemi 1	Varhaismetallikautinen tai rautakautinen asuinpaikka?
HATTULA 74	Herniäisten	Historiallinen tiilenpolttouuni?
HATTULA 76	Lepaan puutarhaopisto	Rautakautinen asuinpaikka
HATTULA 77	Viinaniemi	Rautakautinen asuinpaikka
HATTULA 78	Ellilä	Rautakautinen asuinpaikka
HATTULA 79	Poransaaren	Rautakautinen röykkiöryhmä
HATTULA 80	Hiukanmäki	Rautakautinen röykkiöryhmä
HATTULA 81	Itu (Idunniemi)	Historiallinen? viljelyröykkiöryhmä
HÄMEENLINNA 06	Sibeliuksen puisto (ent.	Rautakautinen kuppikivi
HÄMEENLINNA 08	Puhelinlaitos	Rautakautinen polttokalmisto?
HÄMEENLINNA 09	Uhrikivenkatu 11	Rautakautinen? kuppikivi
HÄMEENLINNA 10	Pirttivaha	Historiallinen rajamerkki
HÄMEENLINNA 14	Kirstulankärki	Varhaismetallikautinen asuinpaikka, rautakautinen
HÄMEENLINNA 15	Rautapaasi	Historiallinen rajamerkki

HÄMEENLINNA 16	Peltola	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä
HÄMEENLINNA 17	Rajala	Rautakautinen asuinpaikka ja polttokalmisto? sekä
HÄMEENLINNA 18	Kirstulan kartano 2	Rautakautinen polttokalmisto? ja historiallinen
HÄMEENLINNA 19	Riihimäki	Rautakautinen polttokenttäkalmisto ja asuinpaikka sekä
HÄMEENLINNA 20	Aulanko 1 ja 2	Rautakautinen asuinpaikka ja polttokenttäkalmisto sekä
HÄMEENLINNA 21	Aulangonlinna	Rautakautinen? muinaislinna
HÄMEENLINNA 23	Varikonniemi	Rautakautinen ja keskiaikainen asuinpaikka
HÄMEENLINNA 24	Kärsänkivi eli	Historiallinen rajamerkki
HÄMEENLINNA 25	Heikkilä	Kivikautinen asuinpaikka?
HÄMEENLINNA 26	Aunela	Rautakautinen? kuppikivi
HÄMEENLINNA 27	Patailan puisto	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä
HÄMEENLINNA 28	Katisten kartano	Rautakautinen hautaröykkiöryhmä ja polttokenttäkalmisto?
HÄMEENLINNA 29	Porttiniementie 5	Rautakautinen polttokenttäkalmisto
HÄMEENLINNA 30	Varikkoalue 2	Rautakautinen hautaröykkiö
HÄMEENLINNA 31	Varikkoalue 3	Rautakautinen polttokenttäkalmisto
HÄMEENLINNA 32	Varikkoalue 5	Rautakautinen hautaröykkiö
HÄMEENLINNA 33	Harvialantie	Rautakautinen kalmisto?
HÄMEENLINNA 34	Radanvarsikalmisto	Rautakautinen polttokenttäkalmisto
HÄMEENLINNA 36	Käikälänlähde	Historiallinen rajamerkki
HÄMEENLINNA 37	Mantereenlinna	Rautakautinen? muinaislinna
HÄMEENLINNA 38	Kantolanniemi	Rautakautinen polttokalmisto
HÄMEENLINNA 39	Konkipelto	Rautakautinen polttokalmisto
HÄMEENLINNA 40	Salo (Neulavuori)	Rautakautinen? kuppikivi
HÄMEENLINNA 41	Imatran Voima 1	Rautakautinen kuppikivi
HÄMEENLINNA 42	Imatran Voima 3	Rautakautinen kuppikivi
HÄMEENLINNA 43	Imatran Voima 4	Rautakautinen polttokenttäkalmisto
HÄMEENLINNA 44	Imatran Voima 5	Rautakautinen röykkiö
HÄMEENLINNA 45	Imatran Voima 9	Rautakautinen polttokenttäkalmisto
HÄMEENLINNA 46	Peltorinne	Rautakautinen polttokalmisto?
HÄMEENLINNA 47	Juppala 1	Rautakautinen kuppikivi?
HÄMEENLINNA 48	Juppala 2	Rautakautinen asuinpaikka?
HÄMEENLINNA 49	Tiirikkala	Rautakautinen kuppikivi
HÄMEENLINNA 50	Juppala 3	Rautakautinen kuppikivi
HÄMEENLINNA 51	Juppala 4	Rautakautinen kuppikivi
HÄMEENLINNA 52	Juppala 5	Rautakautinen kuppikivi
HÄMEENLINNA 53	Perttula 1	Rautakautinen kuppikivi
HÄMEENLINNA 54	Palvaanlinna	Rautakautinen muinaislinna?
HÄMEENLINNA 55	Hakolahti	Ajoittamaton röykkiö
HÄMEENLINNA 56	Linnanpää (Hakovuori)	Rautakautinen? muinaislinna
HÄMEENLINNA 57	Tyrynoja 7	Rautakautinen hautaröykkiö?
HÄMEENLINNA 58	Tyrynoja	Rautakautinen asuinpaikka ja kuppikivi
HÄMEENLINNA 59	Vankanlähde	Historiallinen uhrilähde?
HÄMEENLINNA 60	Riihirannanmäki	Rautakautinen polttokenttäkalmisto
HÄMEENLINNA 61	Visämäki	Rautakautinen asuinpaikka?
HÄMEENLINNA 67	Tölkkimäenvainio	Kivikautinen asuinpaikka
HÄMEENLINNA 69	Aulanko 3	Rautakautinen kalmisto
HÄMEENLINNA 70	Vanhan pappilan lehto	Rautakautinen kuppikivi?

Tenholan linnavuori

Rautakautinen muinaislinna

Alue	Tenhola		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 8 km luoteeseen		
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtnnus 82010019
X	677646	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	251569		Lukumäärä 1
Z	100 - 144		Merkintä informaatiotaulu
			Tarkastettu 21.4.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	osittain tutkittu		
Maankäyttö	metsätalous, virkistysalue		

Kohde sijaitsee Vanajanselän etelärannalla, Tenholan kartanosta 1,3 km kaakkoon, Tenholanlukkojen harjualueen koillisosassa. Paikka on mäntypuuvaltaisessa kangasmaastossa etelä - pohjois -suuntaisen, jyrkkärinteisen sora- ja hiekkaselänten laella (110 x 25 m). Mäki kohoaa noin 50 metriä ympäristöstään ja 65 metriä Vanajaveden pinnasta. Hieman kaartuva laki on keskiosastaan tasainen, mutta laskee terassimaisesti etelään ja erityisesti pohjoiseen.

Muinaislinna on ensi kerran kartoitettu 1897 ja myöhemmin 1921. Kaivauksia on suoritettu 1946 - 1949, jolloin linnan laesta tutkittiin yli puolet. Tutkimusten mukaan paikalla olisi kaksi rakennusvaihetta, joista myöhemmässä lakea olisi selvästi tasattu. Havaintojen perusteella lakea olisi kiertänyt hirsivarustus, joka olisi vallitettu erityisesti loivemmasta lounaisosasta. Laelta on todettu myös epävarmoja merkkejä rakennuksista. Ulokkeilla varustettuja portteja olisi ollut etelä- ja pohjoispäässä sekä länsireunassa. Kaivauksissa on aivan maan pintakerroksista saatu talteen runsaasti löytöjä. Esinelöydöistä voidaan mainita muun muassa miekan ja kaularenkaan katkelmat sekä ampuma-aseen kuula historialliselta ajalta. Valtaosan löytömateriaalista muodostavat karkeata ja hienoa rautakauden keramiikkaa edustavat saviastianpalat, palanut ja palamaton luu. Esihistorialliset löydöt ajoittuvat lähinnä merovingiajalta viikinkiajalle, kuula 1400-1500 -luvulle. Radiohiiliajoitusten tulokset viittaavat toisaalta vanhemman rautakauden toimintaan, toisaalta selvästi keskiaikaiseen, 1200 - 1400 -luvun käyttöön.

Linnamäeltä on hyvä näkyvyys sekä kaakkoon Hämeenlinnan Aulangon suuntaan että luoteeseen Valkeakosken Sääksmäen Rapolaan saakka. Myös linnan asutushistoriallinen sijainti on keskeinen; idässä avautuvat Suontaan ja Lepaan kartanot ja luoteispuolella Tenholan kartano. Muinaisjäännöstyyppi kuuluu seudulle ominaisiin ja on valtakunnallisestikin merkittävää arkeologista kulttuuriympäristöä. Museovirasto on hoitanut aluetta vuodesta 1996 umpeenkasvaneita kohtia raivaamalla ja näkymiä avaamalla. Tunnettu linnavuori on jo pitkään ollut opastettu matkailukohde, johon liittyen mäen eteläpäähän on rakennettu portaat ja laen länsireunassa on 1969 tehty hirsivarustuksen rekonstruktio. Selänten itäpuolella kulkee myös Hattulan kunnan opastettu ulkoilureitti. Alueen käyttöä jatkossa suunniteltaessa on erityisesti otettava huomioon kulutuksen aiheuttama uhka herkälle harjumaastolle.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Appelgren 1886, Aspelin 1892, Heikel 1897, Ailio 1921, Voionmaa 1935, Erä-Esko 1969, Ojala 1939, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	Voionmaa 1946 - 1948
Löydöt	KM 11639:1-2, KM 11824:1-36, KM 11968:1-90

HATTULA

20

Pirnes (Lehtiranta)

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä

Alue	Tenhola		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta vajaat 9 km luoteeseen		
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus 82010020
X	677660	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 3
Y	251471		Lukumäärä 2
Z	86 - 88		Merkintä -
			Tarkastettu 7.5.1999
Rajaus			
Kunto	tuhoutunut kokonaan		
Maankäyttö	pihapiiri		

Kohde sijaitsee Tenholan kartanosta 850 m etelälounaaseen Laikkaanlahden itärannalla, Lehtirannan tilalla. Paikka on luode - kaakko -suuntaista hiekka- ja soraharjannetta, jota ympäröivät alavat hieta- ja savimaat.

Harjanteen luoteispäässä sijaitsevan tilan päärakennuksen perustuksia kaivettaessa 1947 on saatu talteen viikinkiaikaisia hautalöytöjä, mutta muinaisjäännöksen tarkempi luonne on jäänyt epäselväksi. Sitä on kuitenkin oletettu röykkiöksi ja paikalla on arveltu olevan laajempikin kalmisto. Päärakennuksesta 15 m koilliseen on 1985 todettu toinen mahdollinen röykkiö, joka on sittemmin hävitetty. Pihatontin luoteisnurkassa pellon reunassa erottuva kumpare on 1999 inventoinnissa tehdyn koekuopan perusteella ihmisen tekemä, mutta siitä ei todettu mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Maaston perusteella paikalla saattaa kuitenkin olla kalmistoa jäljellä.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Voionmaa 1947, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 11778:1-3

HATTULA

21

Ruskeenkärki

Rautakautinen hautaröykkiö

Alue	Tenhola		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta runsaat 10 km luoteeseen		
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus 82010021
X	677898	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 2/3
Y	251502		Lukumäärä 2
Z	87	-	Merkintä -
			Tarkastettu 7.5.1999
Rajaus			
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut osittain		
Maankäyttö	pihapiiri		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itärannalla Ruskeenkärki-nimisen metsäisen harjun länsirinteellä Kivirinteen huvilapalstalla. Paikka on kapean, pohjoiseen työntyvän soraharjun jyrkkää ja kivikkoista rinnettä noin 40 metrin päässä Vanajaveden rannasta.

Huvilarakennuksen pohjoispäädyn tienoilta on 1954 todettu ja 1955 tutkittu viikinkiaikainen ruumishautaröykkiö, josta on tavattu kahden vainajan jäännökset. Röykkiön kohdalla on vielä isoja maakiviä, joista yhdessä havaittu kaksi kupeiksi tulkittua laakeaa kuopannetta. Röykkiön lähistöltä on löydetty 1996 keihäänkärki ja 1997 miekan osa. Vaikka pihapiiriä on muokattu, muinaisjäännöstä saattaakin vielä olla jäljellä kivikossa. Sijainti ja hautautapa on poikkeuksellinen.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Salmo 1954, Heikkurinen-Montell 1997, Ojala 1939, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	Keskitalo 1955
Löydöt	KM 13777, KM 29712, KM 30326

HATTULA

22

Käräjämäki

Ajoittamaton käräjäpaikka?

Alue	Suontaka			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 8 km luoteeseen			
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtnnus	82010022
X	677779	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	251680		Lukumäärä	1
Z	93	-	Merkintä	-
			Tarkastettu	10.5.1999
Rajaus				
Kunto	tuhoutunut osittain			
Maankäyttö	maatalous, saareke			

Kohde sijaitsee Suontaan kartanosta noin 300 m lounaaseen, kartanon talousrakennuksista noin 150 m pohjoiseen kohoavalla Käräjämäki -nimisellä mäellä. Hietamaiden ympäröimällä kivikkoisella moreenimäellä on kerrottu olleen ympyrässä 12 kiveä, jotka on sittemmin käytetty navetan perustuksiin. Mäki kuten sen ympäristökin ovat entistä laidunmaastoa, jossa kasvaa nykyisin tiheässä pensaita ja puita.

Mäeltä ei ole inventoinneissa 1985 ja 1999 todettu mitään esihistorialliseen muinaisjäännökseen viittaavaa, mutta maaston ja kuvauksen perusteella kyseessä saattaisi olla myös rautakautinen kalmisto. Maastossa erottuu selvästi myöhemmän maankäytön merkkejä, muun muassa talousrakennuksen perustukset ja historiallisen ajan rakennusjätettä. Kohteen luonteen selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia. Käräjämäki on kasvamassa umpeen ja tulisi raivata.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Voionmaa 1935, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

HATTULA

23

Vesitorninmäki

Rautakautinen ruumishauta

Alue	Suontaka		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 8 km luoteeseen		
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus 82010023
X	677776	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251704		Lukumäärä 1
Z	90 -		Merkintä -
			Tarkastettu 10.5.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tutkittu		
Maankäyttö	metsä, pihapiiri		

Kohde sijaitsee Suontaan kartanosta noin 200 m eteläkaakkoon ja kartanon vesitornista noin 17 m pohjoisluoteeseen. Paikka on lounaaseen työntyvän, hieta- ja savimaiden ympäröimän moreenimäen päässä kohoavalla kumpareella, jossa kasvaa tiheää kuusivaltaista sekametsää.

Mäen luoteisrinteestä on 1968 todettu vesijohto-ojaa kaivettaessa ristiretkiaikaisen ruumishaudan jäännökset. Koruston perusteella kyseessä on naisenhauta, mutta samasta yhteydestä on tavattu myös kaksi tyypiltään harvinaista miekkaa. On arveltu, että lähitöillä saattaisi olla muitakin hautoja, mutta mitään varmoja merkkejä niistä ei ole todettu. Maanomistajan mukaan mahdollisesti samalta paikalta olisi 1930-luvulla löydetty hopeakoristeinen keihäänkärki. Maaston perusteella kyseessä on todennäköinen kalmisto. Maastoa on selvästi muokattu ja mahdollinen muinaisjäännös on saattanut osaksi tuhoutua. Kohteen laajuuden selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia. Arkeologisen tutkimuksen kannalta merkittävä löytöpaikka olisi raivattava kasvillisuudesta ja merkittävä muinaisjäännöstaululla.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	Keskitalo 1968
Löydöt	KM 17777:1-9

HATTULA

24

Suontaan kartano 3

Rautakautinen hautaröykkiö ja kuppikiviryhmä

Alue	Suontaka			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 8 km luoteeseen			
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus	82010024
X	677800	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	251724		Lukumäärä	2
Z	84	-	Merkintä	muinaisjäännöstaulu
			Tarkastettu	10.5.1999
Rajaus				
Kunto	koskematon?			
Maankäyttö	maatalous, saareke			

Kohde sijaitsee Suontaan kartanon päärakennuksesta 250 m itään savipeltojen ympäröimässä viljelemättömässä moreenisaarekeryhmässä.

Luoteisesta, pienemmästä saarekkeesta on 1964 todettu kaksi kuppikiveä ja todennäköinen hautaröykkiö. Saarekkeen reunassa olevasta paljastumasta saatiin inventoinnissa 1999 talteen saviastianpaloja. Muinaisjäännöksiä saattaa olla myös saarekkeesta kaakkoon olevassa metsäisessä kalliopaljastumassa ja pellon luoteisreunassa kohoavassa kumpareessa. Kuppikivisaareke on vielä melko avoin, mutta muita uhkaa umpeenkasvu.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Hirviluoto 1963, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 31867

HATTULA

25

Hinnonmäki (Surmanmäki)

Rautakautinen ruumiskalmisto

Alue	Lepaan yks.			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 8 km luoteeseen			
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus	82010025
X	677818	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2/3
Y	251746		Lukumäärä	1
Z	84 - 90		Merkintä	-
			Tarkastettu	10.5.1999
Rajaus	topografia			
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	maatalous, pelto			

Kohde sijaitsee Lepaanvirran länsipuolella Lepaan alueeseen kuuluvalla Hinnonmäellä, joka on tunnettu myös nimellä Surmanmäki. Mäki on maaperältään hietaista moreenia ja muokattu lähes kokonaan pelloksi.

Hinnonmäeltä on jo 1880-luvulla ja myöhemmin 1920-luvun alussa omenakoepuutarhaa raivattaessa löydetty lähinnä viikinkiajan kalmistoon viittaavaa esineistöä, kuten miekkoja, keihäänkärkiä ja pronssiesineitä. Esineiden tarkkoja löytöpaikkoja ei tunneta, mutta ne ovat peräisin jostakin laajan pellon alueelta (250 x 200 m). Vuoden 1999 inventoinnissa todettiin peltolohkon pinnassa saviastianpaloja, palanutta luuta ja kvartssia. Pellostä on raivattu runsaasti kiviä eri aikoina ja todennäköinen kalmisto on ilmeisesti pahasti tuhoutunut. Lohkon koillisosassa oleva viljelemätön saareke vaikuttaa koskemattomalta ja siinä saattaa olla muinaisjäännöstä jäljellä. Luonteen ja säilyneisyyden selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia, jotka olisi ulotettava mäen myös luoteisosaan rantaan johtavan tilustien toiselle puolelle.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Heikel 1897, Voionmaa 1935, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 8120:1-4, KM 10308:1-3, KM 15793:1-2, KM 31868:1-3

HATTULA

26

Kassela (ent. Heikelin huvilapalsta)

Rautakautinen hautaröykkiö?

Alue	Mervi			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 6 km luoteeseen			
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus	82010026
X	677678	kohteen oletetut koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	251912		Lukumäärä	1
Z	82 - 83		Merkintä	-
			Tarkastettu	10.5.1999
Rajaus				
Kunto	kokonaan tuhoutunut			
Maankäyttö	pihapiiri			

Kohde on sijainnut Vihdinvirran itärannalla, ent. Heikelin huvilapalstan puutarhassa. Paikka viettää terassimaisesti lounaaseen savimaiden ympäröimän moreenimäen reunassa.

Inventoinnin 1939 mukaan paikalla kerrotaan olleen hautaröykkiö, joka olisi kokonaan purettu viinikellarin rakennuskiviä otettaessa 1920. Röykkiöstä olisi saatu talteen miekka, keihäänkärki, puukon terä ja mahdollinen hevosenkenkäsolki. Löydöt eivät kuitenkaan ole tallessa. Kohteen luonnetta ei voi enää muutenkaan luotettavasti selvittää, koska röykkiön paikka on tietojen mukaan tasoitettu puutarhamaaksi. Paikka on tässä merkitty Vanajaveden vanhan rantatörmän kohdalle, koska alempi sijainti vaikuttaa epätodennäköiseltä. Maasto sinänsä sopisi rautakautisen asutuksen paikaksi.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Ojala 1939, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

HATTULA

27

Pekkanen

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä

Alue	Lepaan yks.		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 6,5 km luoteeseen		
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus 82010027
X	677704	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251893		Lukumäärä 7
Z	85 - 87		Merkintä -
			Tarkastettu 29.4.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	osittain tutkittu		
Maankäyttö	metsätalous, pihapiiri		

Kohde sijaitsee Vihdinvirran itäpuolella kesähuvilan pihapiirissä ja läheisessä metsässä. Paikka on loivasti lounaaseen viettävää, hieta- ja hiesumaiden reunustamaa kivikkoista moreenirinnettä. Metsäisen rinteän edustalla aukeavan pellon keskellä erottuu selvästi Vanajaveden vanha rantatörmä.

Huvilan kaakkoispuolelta pellon reunasta on 1949 tutkittu maansekainen hautaröykkiö, josta oli tasoitustöissä paljastunut merovingiaikainen keihäänkärki ja kaksi putkikirvestä. Tällöin on myös huvilan pihasta todettu yksi maansekainen röykkiö sekä pihan koillispuolisesta metsästä, huvilasta 50-60 metriä koilliseen, ainakin kolme muuta ajoitukseltaan ja tarkoitukseltaan epävarmaa röykkiötä. Inventoinnissa 1999 röykkiöitä havaittiin ainakin kolme lisää edellisistä luoteeseen. Metsässä olevat röykkiöt ja kiveykset on kasattu rinteän suuntaisesti riviin noin 100 metrin matkalle. Ne on koottu pelkistä kivistä ja liittyvät todennäköisesti raivaukseen, sillä huvilan koillispuolista metsämaastoa on selvästi tasattu ja muokattu. Sijainnin, maaston ja muiden havaintojen perusteella kyseessä saattaa olla jo rautakaudelle ajoittuvan toiminnan jäännökset. Kohde vaikuttaa hyvin säilyneeltä ja kokonaisuuden luonteen ja laajuuden määrittäminen edellyttäisi ehdottomasti koekaivauksia. Paikalta on avoin näköyhteys Tenholan linnavuorelle.

Huomautuksia	kartan muinaisjäännösmerkki 100 m liian pohjoisessa.
Inventoinnit/ Tarkastukset	Ojala 1939, Salmo 1949, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	Salmo 1949
Löydöt	KM 11915:1-3, KM 12212:1-10

HATTULA

28

Sakastinmäki 3

Rautakautinen asuinpaikka?

Alue	Lepaan yks.			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta noin 8 km luoteeseen			
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus	82010028
X	677875	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	251749		Lukumäärä	1
Z	88 - 89		Merkintä	-
			Tarkastettu	5.5.1999
Rajaus				
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	maatalous, taimisto			

Kohde sijaitsee Lepaan puutarhaoppilaitoksen alueen luoteisosassa olevalla Sakastinmäellä, noin 100 metriä sakastista luoteeseen. Maasto on luode - kaakko -suuntaisen suuren ja selvästi ympäristöstään kohoavan moreeniharjanteen (1000 x 400 m) luoteispään luoteeseen viettävää rinteä.

Taimistona käytetyltä alueelta on muokkauskerroksen pinnasta 1985 todettu rautakautiseen muinaisjäännökseen viittaavia saviastianpaloja. Ympäristöstä tunnetaan useita asuinpaikka- tai kalmistolöytöjä. Kohde on tässä yhteydessä määritelty maaston ja sijainnin perusteella mahdolliseksi asuinpaikaksi, mutta luonteen ja laajuuden määrittely edellyttää ehdottomasti koekaivauksia. Paikalta on avoin näkymä peltoaukeiden yli Vanajaveden suuntaan.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Ojala 1939, Seppänen 1985, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 23037

HATTULA

29

Puutarhaopisto NNW

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä

Alue	Mäenpään yks.		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 9 km luoteeseen		
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus 82010029
X	677909	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251749		Lukumäärä 2
Z	85	-	Merkintä -
			Tarkastettu 29.4.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	maatalous, saareke		

Kohde sijaitsee Lepaan puutarhaoppilaitokselta 550 m pohjoisluoteeseen Mäenpään johtavan tien eteläreunassa, heinikkoa kasvavassa kaistaleessa. Paikka on pienen moreenimäen loivasti kaakkoon viettävää rinnettä, jota reunustavat alavat savi- ja hiesumaat.

Kaistaleesta on 1985 todettu kaksi maansekaista röykkiötä, joista ainakin toinen on löytöjen perusteella rautakautinen hautaröykkiö. Maaston perusteella vastaavia muinaisjäännöksiä saattaa olla myös Mäenpään tien pohjoispuolella.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 23626:1-3

HATTULA

30

Kirkkovalkama

Rautakautinen miekanhiontakivi

Alue	Mäenpään yks.		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 9 km luoteeseen		
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus 82010030
X	677948	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	251765		Lukumäärä 1
Z	82 - 83		Merkintä -
			Tarkastettu 22.4.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon		
Maankäyttö	metsä, ranta		

Kohde sijaitsee Vanajaveden itärannalla, Lahdentaan kartanosta 300 m lounaaseen, Kirkkovalkaman rannassa, Tyrvännöntien jyrkän mutkan länsireunassa. Kohdalta kulkee Mäenpään ja Lahdentaan raja. Paikka on vesijätöstä kohoavaa Vanajaveden vanhaa rantatörmää.

Vuonna 1948 todettu kivi on verraten matala ja tasainen, kooltaan 3 x 2 metriä. Sen pinnassa on kaksi puolen metrin pituista ja muutaman sentin syvyistä kourumaista hiontaurretta ja yksi pienempi uurre. Uurteen lisäksi kivessä erottuu laakeita hiontapintoja. Jäljet ovat varmuudella ihmisen tekemiä, mutta niiden tarkoitus on epäselvä. Vastineiden perusteella jäännös on tulkittu todennäköisesti rautakaudelle ajoittuvaksi miekanhiontakiveksi. Kivi on rauhoitettu myös luonnonsuojelukohteena, mutta on siis ihmisen tekemänä nimenomaan muinaisjäännös.

Kirkkovalkaman miekanhiontakivi on edustava, Suomessa erittäin harvinainen muinaisjäännöstyyppi, jota tunnetaan Tyrvännön lisäksi ainoastaan Lopelta ja Lammilta. Kiven ympäristöä olisi syytä raivata ja merkitä paikka opasteella tai ainakin muinaisjäännöstaululla. Kohde sopii opastettavaksi, mutta sijaitsee liikenteellisesti vaarallisessa paikassa.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Äyräpää 1948, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

Ristiinanhoivi 2

Rautakautinen miekanhiontakivi

Alue	Lahdentaka		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 9,5 km luoteeseen		
Peruskartta	213204	Leteensuo	
X	678000	kohteen koordinaatit	
Y	251788		
Z	86 - 87		
		Mjtunnus	82010031
		Rauhoitusluokka	1
		Lukumäärä	1
		Merkintä	-
		Tarkastettu	22.4.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	maatalous, kesanto		

Kohde sijaitsee Tokeensuunlahden eteläosasta 400 m etelään, entisen Ristiinanhoivin tilan talouskeskuksen alueella, Tyrvännöntien ja Vanajaniementien risteyksestä 135 metriä pohjoiseen. Maasto on heinikkoisen aukean reunaa, jossa kasvaa harvaa puustoa.

Vanajaveden vanhan rantatörmän tuntumassa sijaitseva kivi on todettu 1985. Kiven koko on 2 x 1,5 m ja korkeus 70 cm. Kiven rantatörmän puoleisella sivulla on kaksi uurretta. Isompi, vajaan metrin pituinen uurre on luultavasti alkujaan luontainen eikä siinä ole sileää hiontapintaa. Toisen uurteen pinta on kauttaaltaan varsin epätasainen, eikä siinä ole hiottua pintaa. Jälkeä on kuitenkin pidetty ihmisen tekemänä ja samalla tavoin syntyneenä kuin miekanhiontakivissä. Isomman uurteen vieressä on laakea, mahdollisesti alun perin hiottu painanne. Vastineiden perusteella kiveä on pidetty mahdollisena rautakautisena miekanhiontakivenä. Lähistöllä saattaa olla muitakin rautakautisia muinaisjäännöksiä, sillä kivistä 150 m etelään löydetty rautakautinen solki.

Miekanhiontakivi on Suomessa erittäin harvinainen muinaisjäännöstyyppeä, jota tunnetaan Tyrvännön lisäksi ainoastaan Lopelta ja Lammilta. Kiven ympäristöä olisi syytä raivata ja merkitä paikka opasteella tai ainakin muinaisjäänöstaululla. Sijaintinsa ja saavutettavuutensa puolesta paikka sopisi hyvin hoidetuksi opastus- ja käyntikohteeksi.

Huomautuksia	sijaintia on korjattu aiemmista tiedoista 30 m koilliseen
Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Anttila 1 (Katinkivenpelto)

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä ja asuinpaikka?

Alue	Suotala		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 11,5 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrväntö	Mjtnnus 82010032
X	678268	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	251876		Lukumäärä 7
Z	82 - 87		Merkintä -
			Tarkastettu 6.5.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut osittain		
Maankäyttö	maatalous, saareke		

Kohde sijaitsee Suotaalanlahden rannassa, Tyrvännön kirkosta 500 metriä itäkaakkoon, Anttilan päärakennuksen kaakkoispuolella aukeavalla Katinkivenpellolla. Maasto on suuren ja laakean luode - kaakko -suuntaisen moreeniharjanteen kaakkoispäätä, joka on suureksi osaksi raivattu pellosi.

Muinaisjäännös on todettu jo 1890-luvulla, jolloin pellon koillispuoliskosta on todettu kymmenkunta röykkiötä. Vuonna 1898 ja 1914 tutkituista röykkiöistä on löydetty lähinnä saviastianpaloja, luita ja kalanjätettä. Eräästä "kääpystä" mainitaan vuoden 1900 tienoilla löydetyn soikean kupurasoljen ja saviastianpalojen ohella linnunpäitä, kalansuomuja ja ahvenen leukaluita. Löytöjen perusteella rakennelmia on jo tällöin pidetty ennemminkin asuinpaikkoihin kuin hautoihin liittyvinä. Myöhemmin paikalta on pellonraivauksessa otettu talteen muun muassa miekan katkelma sekä pronssikorujen katkelmia, jotka viittaavat myös viikinki- ristiretkiajan kalmistoon. Röykkiöitä on inventointien perusteella jäljellä ainakin kuusi, mahdollisesti enemmänkin, noin 200 x 60 metrin laajuisella alueella. Muinaisjäännöksen laajuus ja luonne olisi ehdottomasti tutkittava koekaivauksin. Katinkivenpeltoon liittyy myös perimätieto aarnivalkeista.

Katinkivenpelto on seudun esihistorian kannalta tärkeä ja jäljellä olevilta osiltaan ilmeisen ehjä kokonaisuus, jonka säilyminen on turvattava kaikissa oloissa. Paikka sopisi sijainniltaan ja saavutettavuudeltaan myös opastettuna ja hoidettuna tutustumiskohteeksi.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Äimä 1897, Ailio 1900, Hackman 1912, Pälsi 1914, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	Heikel 1898
Löydöt	KM 3453:21, KM 3574:302-306, KM 3863:1, KM 6503:17-22, KM 6720:1-12, KM 11224:1-11, KM 11225:1-2

Anttila 2

Rautakautinen miekanhiontakivi

Alue	Suotala		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 12 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrväntö	Mjtunnus 82010033
X	678279	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	251872		Lukumäärä 1
Z	81 -		Merkintä -
			Tarkastettu 6.5.1999
Rajaus			
Kunto	siirretty alkuperäiseltä paikaltaan		
Maankäyttö	niitty, ranta		

Kohde sijaitsee Suotaalanlahden rannassa, Tyrvännön kirkosta 500 metriä itään ja Anttilan päärakennuksesta 80 m itäkoilliseen. Paikka on Vanajaveden vanhan rantatörmän (82,5 m mpy) alapuolista heinää kasvavaa vesijättömaata, noin 10 metriä törmän reunasta. Kiveä on selvästi liikuteltu ja se on ilmeisesti sijainnut alun perin jossakin vanhan rantatörmän päällä, jossa tiedetään olleen Anttilan tilan talousrakennuksia.

Vuonna 1985 todettu kivi on hyvin matala ja laakea (135 x 87 x 25 cm). Kivessä on kaksi likimain samansuuntaista, runsaan puolen metrin pituista hiontauurretta. Syvempi ja selvempi urteista on kiven laella ja toinen matalampi kiven sivulla reilun metrin mittaisen, pitkänomaisen syvennyksen pohjalla. Urteiden ympäristö on hiottu paikoin lähes peilimäisen sileäksi.

Miekanhiontakivi on edustava, Suomessa erittäin harvinainen muinaisjäännöstyyppi, jota tunnetaan Tyrvännön lisäksi ainoastaan Lopelta ja Lammilta. Kiven ympäristö olisi pidettävä avoimena ja paikka olisi merkittävä opasteella tai ainakin muinaisjäännöstaululla.

Huomautuksia	sijaintia korjattu
Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Antiala

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä ja asuinpaikka?

Alue	Suotala		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta	12 km pohjoisluoteeseen	
Peruskartta	213205	Tyrväntö	Mjtunnus 82010034
X	678327	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	251894		Lukumäärä 7
Z	83 - 85		Merkintä -
			Tarkastettu 6.5.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	tutkittu osittain		
Maankäyttö	maatalous, pelto, saareke		

Kohde sijaitsee Tyrvännön kirkosta 850 metriä koilliseen, Suotaalan Antialanniemen länsiosassa, Aistingin ja Emosaaren lounaispuolella. Paikka on eloperäisten maiden ympäröimää luode - kaakko -suuntaista moreenimaastoa, joka on lähes kokonaan raivattu pelloksi. Alueella on mainittu olevan vanhaa peltoa ja röykkiöitä jo 1762 tiluskartassa. Näkyvät jäännökset keskittyvät pellon keskellä erottuvan harjanteen tuntumaan ja pellon luoteispuoliseen metsikköön, noin 250 pitkälle ja 100 metriä leveälle vyöhykkeelle.

Ensimmäinen löytötieto on 1850-luvulta, jolloin eräästä perunakuopaksi tehdystä röykkiöstä tiedetään otetun talteen miekan katkelma. Alueelta todettu seitsemän röykkiötä, mutta löytötietojen perusteella niitä on mahdollisesti ollut kahdeksan. Röykkiöistä kaksi on osittain tutkittu 1898 ja 1934 ja todettu löytöjen perusteella kansainvaellusajan haudoiksi. Jo 1800-luvulla on kiinnitetty huomiota maastossa erottuviin kivi- ja maavalleihin. Röykkiöiden luoteispuolella on todettu kiviriviä (50 x 3 - 4 m) on kartoitettu 1930-luvulla. Sitä on arveltu myöhäiseksi kivi aidaksi tai laituria muistuttavaksi rakennelmäksi, vainajien poluksi tai jopa luonnonmuodostumaksi. Samantapaista kiveystä on todettu myös 50 m koilliseen. Muinaisjäännösten ympäristöä on tutkittu koekaivauksin 1984, jolloin ei ole todettu mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Vuoden 1999 inventointihavaintojen perusteella kiveykset liittyvät todennäköisesti viljelyyn, sillä niiden välinen alue on selvästi raivattua, muokattua ja tasattua. Kiveykset näyttävät olevan yhteydessä röykkiöihin ja saattavat näin ollen ajoittua jo rautakaudelle.

Seudun vanhimpiin rautakauden asutusmuistoihin kuuluva Antiala on hyvin säilynyt muinaisjäännöskokonaisuus, johon kytkeytyy myös muita merkittäviä luonnonarvoja. Alue sopisi sijainniltaan, saavutettavuudeltaan ja kunnoltaan käyntikohteeksi, mikäli umpeenkasvaneet saarekkeet raivataan esiin ja paikalle laaditaan opastus.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	Äyräpää 1931, Heikel 1898, Pälsi 1934, Bergström 1984
Löydöt	KM 9408:1-23, KM 10006:1-4

Myllymäki

Rautakautinen asuinpaikka ja hautaröykkiöryhmä sekä kuppikiviryhmä

Alue	Retula			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta	14,5 km	pohjoisluoteeseen	
Peruskartta	213205	Tyrväntö		Mjtnnus 82010036
X	678534	alueen keskikoordinaatit		Rauhoitusluokka 1
Y	251774			Lukumäärä
Z	82 - 91			Merkintä muinaisjäännöstaulu
				Tarkastettu 14.5.1999
Rajaus	topografia			
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut osittain			
Maankäyttö	maatalous, laidun			

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaarella, saaren koillisosassa kohoavassa Myllymäessä, jonka saareen johtava tie halkaisee. Maasto on ympäristöstään selvästi kohoavaa kivikkoista moreenimäkeä (650 x 500 m). Tien luoteispuolinen Alikartanon Myllymäki on lähes avointa laidunta, kun taas tien kaakkoispuolinen Ylikartanon Myllymäki on paikoin hyvin tiheän katajikon peitossa. Sen alapuolella rannan tuntumassa on Laurilan Myllymäeksi sanottu kapea lähes kokonaan pelloksi raivattu lohko.

Myllymäeltä tunnetaan runsaasti merkkejä eriaikaisista muinaisjäännöksistä, muun muassa yli kaksisataa ihmisen toimintaan liittyvää viljelemätöntä kumpareta, joista on käytetty paikallista sanaa kääppä. Niistä osa sisältää rautakautisia röykkiö- tai polttokalmistohautauksia, mutta joukossa on ilmeisesti myös rakennusjäännöksiä ja rautakaudelta alkaneen viljelyn synnyttämiä raivausröykkiöitä. Lisäksi alueelta on tiedossa 13 - 14 kuppikiveä. Mäellä on myös monia myöhemmän maankäytön merkkejä, muun muassa kellarijäännöksiä ja sudenkuoppa. Myllymäki onkin vuosisatoja jatkuneen toiminnan ja muokkauksen tuloksena syntynyt pienipiirteinen maatalousmaisema, johon on kiinnitetty huomiota jo 1691 ja 1802. Mäen koillispuolelta tiedetään puretun useita röykkiöitä saareen johtavaa kivisiltaa tehtäessä 1890-luvulla, jolloin on saatu talteen myös ensimmäiset rautakautiset löydöt. Niistä osa saattaa kuitenkin olla peräisin Peltoidusta (HATTULA 44). Muinaisjäännöksiä on ensimmäisen kartoitettu 1933 ja 1940. Ensimmäiset kaivaukset on suoritettu 1967, jolloin tutkittiin yksi uhriröykkiöksi tai rakennuksenperustaksi tulkittu jäännös. Helsingin yliopisto suoritti alueella kentätutkimuksia 1972 - 1973, jolloin tutkittiin mäen luoteispuolista aluetta koekaivauksin. Kaivauksia jatkettiin 1975 - 1976 tutkimalla kansainvaellus- ja merovingiaikaista polttokenttäkalmistoa sekä todennäköisiä rakennusjäännöksiä.

Myllymäen hyvin säilynyt muinaisjäännöskokonaisuus kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön. Museovirasto on hoitanut aluetta vuodesta 1998 siivoamalla ja kuollutta katajikkoa poistamalla. Myllymäkeen liittyy myös perimätieto aarnihautoista (Vaulo 1968).

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	Sarkamo 1967, Kehusmaa 1972 - 1973, Sarvas 1975 - 1976, Nunez 1976
Löydöt	KM 6503:2-23, KM 11226:1-5, KM 11739, KM 13244:1-31, KM 17291:1-1321, KM 19133:1-59, KM 19704:1-1589, KM 19872:1-1314

HATTULA

37

Kotiranta 2

Ajoittamaton röykkiöryhmä

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 13,5 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrvöntö	Mjtunnus 82010037
X	678434	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251801		Lukumäärä 2
Z	85	-	Merkintä -
			Tarkastettu 20.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	metsä, pihapiiri		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa Retulansaarella, saaren kaakkoispäässä kohoavassa Korkeansaarella (oik. Karkeensaari), Kotiranta -nimisellä huvilapalstalla, noin 50 m länteen nykyisestä huvilarakennuksesta. Paikka on loivasti länsilounaaseen viettävässä, sekametsää kasvavassa kivikkoisessa rinteessä 40 m:n päässä rannasta.

Vuonna 1933 todetut röykkiöt on kasattu kivistä ja ne sijaitsevat noin 10 metrin päässä toisistaan. Toinen kalliopohjalla oleva on osaksi hajotettu, toinen pienempi vaikuttaa ehjemmältä. Paikalla saattaa olla muitakin röykkiöitä. Jäännösten ajoituksen ja tarkoituksen selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia.

Muinaisjäänös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Luho 1953, Ojala 1939, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

HATTULA

38

Laurila SE

Historiallinen viljelyröykkiöryhmä

Alue	Retula			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 14 km pohjoisluoteeseen			
Peruskartta	213205	Tyrvöntö	Mjtunnus	82010038
X	678500	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	251749		Lukumäärä	9
Z	87 - 90		Merkintä	-
			Tarkastettu	14.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet			
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	maatalous, laidun			

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaassa, kyläkeskuksen kaakkoisimman talon, Laurilan kaakkoispuolisella avoimella laidunalueella. Paikka on lounaaseen viettävää kivikkoista moreenirinnettä.

Rinteestä on 1933 todettu 80 x 60 m:n laajuisella alueella yhdeksän pyöreähköä, nurmen peittämää röykkiötä (halk. 3,5 - 5 m). Lähinnä taloa sijaitsevia kumpareita on riihenkiukaina, muut ovat luultavasti vanhoja viljelyjäännöksiä. Alue vaikuttaa melko ehjältä. Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

HATTULA

39

Kiettarankallio

Historiallinen uhrilähde?

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 14,5 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrvöntö	Mjtunnus 82010039
X	678491	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251734		Lukumäärä 1
Z	85	-	Merkintä -
			Tarkastettu 14.5.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tuhoutunut?		
Maankäyttö	maatalous, laidun		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaassa, kylän eteläpuolella kohoavan Kiettarankallion lounaispuolella, aivan kallion juuressa, tilustien reunassa.

Paikalla on varsin pieni, noin neliömetrin laajuinen lähde. Sitä on pidetty uhrilähteenä, mutta käyttöön ei liity esimerkiksi perimätietoa. Lähteen kaakkoispuolella oleva toinen samankokoinen kuoppa on tehty kaivinkoneella. Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

HATTULA

40

Kiettara

Rautakautinen kuppikivi ja röykkiöryhmä

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta	14 km pohjoisluoteeseen	
Peruskartta	213205	Tyrväntö	Mjtunnus 82010040
X	678490	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	251750		Lukumäärä 5
Z	88 -		Merkintä muinaisjäännöstaulu
			Tarkastettu 14.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	maatalous, laidun		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaassa, kylän eteläpuolella kohoavasta Kiettaran kalliosta runsaat 100 m itäkaakkoon. Maasto on itään ja kaakkoon viettävän kallioiden moreeniharjanteen itäpäätä, jota käytetään laitumena.

Paikalta on todettu 1933 kolme rautakautiseksi hautaröykkiöiksi (halk. 5 - 6 m, kork. 0,7 - 1 m) tulkittua nurmipeitteistä kumpareita. Lounaisimman reunasta on 1953 havaittu kuppikivi, jossa on 7 kuoppaa. Inventoinnissa 1985 löydettiin röykkiöiden koillispuolelta toinen kuppikivi, jossa on yksi kuoppa. Yhdessä röykkiössä on kellarikuoppa. Tilusjakokartoissa 1691 ja 1802 alueella erottuu useita viljelemättömiä kumpareita. Samaan kokonaisuuteen saattaa liittyä 50 m lounaaseen sijaitseva röykkiöryhmä HATTULA 41 Kiettara SW ja 150 metriä lounaaseen oleva HATTULA 42 Kiettara-Peltoitu.

Jäännökset erottuvat ympäristöstään selvästi ja niiden kohdalta on laaja ja avoin näkymä eri suuntiin, erityisesti etelään ja kaakkoon. Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Äyräpää 1933, Ojala 1940, Luho 1953, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

HATTULA

41

Kiettara SW

Rautakautinen? röykkiöryhmä

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 14 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrvöntö	Mjtunnus 82010041
X	678486	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251747		Lukumäärä 1
Z	87 -		Merkintä -
			Tarkastettu 14.5.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	maatalous, laidun		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaassa, kylän eteläpuolella kohoavasta Kiettarankalliosta 100 metriä kaakkoon. Maasto on itään ja kaakkoon viettävän kallioisen moreeniharjanteen itäpäästä, jota käytetään laitumena.

Paikalta on todettu 1933 rautakautiseksi hautaröykkiöksi arveltu jäännös (4,5 x 2 x 0,5 m). Vuoden 1999 inventoinnin perusteella röykkiön ympäristössä, erityisesti etelään ja kaakkoon jatkuvalla laitumella on useitakin muitakin nurmipeitteisiä kivikkoisia kumpareita. Myös tilusjakokartoissa 1691 ja 1802 alueella erottuu useita viljelemättömiä kohtia. Kohde saattaa liittyä samaan kokonaisuuteen kuin 50 metriä koilliseen sijaitseva HATTULA 40 Kiettara ja 100 metriä etelään oleva HATTULA 42 Kiettara-Peltoitu.

Jäännökset erottuvat ympäristöstään selvästi ja niiden kohdalta on laaja ja avoin näkymä eri suuntiin, erityisesti etelään ja kaakkoon. Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

Kiettara-Peltoitu

Rautakautinen hautaröykkiö ja rautakatuinen tai historiallinen viljelyröykkiöryhmä

Alue	Retula			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 14 km pohjoisluoteeseen			
Peruskartta	213205	Tyrväntö	Mjtunnus	82010042
X	678475	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	251745		Lukumäärä	4
Z	83 - 84		Merkintä	-
			Tarkastettu	14.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet			
Kunto	osittain tutkittu			
Maankäyttö	maatalous, laidun			

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaaressa, kylän eteläpuolella kohoavasta Kiettarankalliosta kaakkoon aukeavalla laiturumella. Maasto on loivasti kaakkoon viettävää moreenirinnettä, josta kohoaa kolme selväpiirteistä kallioselännettä.

Kallioiden luoteispuolelta on todettu 1933 viisi röykkiötä, joista yhtä on 1953 tehtyjen kaivausten perusteella pidetty rautakautisena hautana ja toista rautakautisia löytöjä sisältäneenä peltorauniona. Jälkimmäinen on tutkittu kokonaan ja toinen vain osittain. Ajoitettavat löydöt ovat kansainvaellus - merovingiaikaisia. Kolmea muuta on arveltu vanhoiksi viljelyröykkiöiksi. Vuoden 1999 inventoinnin perusteella laiturumella näyttäisi olevan muitakin nurmipeitteisiä kivikkoisia kumpareita. Myös tilusjakokartoissa 1691 ja 1802 alueella erottuu useita viljelemättömiä kohtia. Kohde saattaa liittyä samaan kokonaisuuteen kuin HATTULA 42 Kiettara-Peltoitu 100 metriä ja HATTULA 40 Kiettara 150 metriä koilliseen.

Jäännökset erottuvat ympäristöstään selvästi ja niiden kohdalta on laaja ja avoin näkymä eri suuntiin, erityisesti etelään, kaakkoon ja luoteeseen. Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Äyräpää 1933, Ojala 1940, Leppäaho 1952, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset Luho 1953

Löydöt KM 23629

HATTULA

43

Peltoitu E

Historiallinen viljelyröykkiö?

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 14 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrväntö	Mjtunnus 82010043
X	678463	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251740		Lukumäärä 1
Z	83	-	Merkintä -
			Tarkastettu 14.5.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tuhoutunut?		
Maankäyttö	maatalous, pelto, saareke		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaarella, kylän eteläpuolella kohoavasta Kiettaranranta-alueesta etelään aukeavalla pellolla, josta on käytetty nimeä Peltoitu. Maasto on viljelykseen raivattua savensekaista moreenia.

Epämääräinen, pellon keskellä oleva luode - kaakko -suuntainen röykkiö (6 x 2,5 x 0,2 m) on todettu 1933. Röykkiö vaikuttaa rakenteen ja sijainnin perusteella lähinnä historiallisen ajan viljelyjäänökseltä. Tilusjakokartoissa 1691 ja 1802 kohdassa on viljelemätön kumpare.

Muinaisjäänös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

Peltoitu

Rautakautinen? tai historiallinen viljelyröykkiöryhmä

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 14 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrvöntö	Mjtunnus 82010044
X	678460	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251727		Lukumäärä 8
Z	84 - 86		Merkintä muinaisjäännöstaulu
			Tarkastettu 14.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	osittain tuhoutunut?		
Maankäyttö	maatalous, laidun		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaassa, kylän eteläpuolella kohoavasta Kiettarankalliosta etelään aukeavalla Peltoidun pelto- ja laidunalueella. Paikka on aikanaan pelloksi raivattua, nykyisin heinittynyttä, melko tiheää katajikkoa kasvavaa moreenimaastoa, jonka keskellä kohoaa etelä - pohjois -suuntainen kumpare.

Alueelta (120 x 60 m) on todettu 1933 kahdeksan nurmipeitteistä röykkiötä, joista ainakin osaa on pidetty rautakautisena. Röykkiöt ovat luode - kaakko -suuntaisissa pitkänomaisissa harjanteissa. Rivimäisyys on mahdollisesti historiallisen ajan raivauksen synnyttämää. mutta voi kuvastaa jo rautakautistakin maanmuokkausta. Rivit on merkitty myös tilusjakokarttaan 1802, muttei karttaan 1691, jossa on kuitenkin useita viljelemättömiä kumpareita. Alueen koillispuolisesta Peltoidun pellosto on mainittu löytyneen kivitaltta, rautakautisia keihäänkärkiä, kirveitä ja pyöreä kupurasolki, mutta löytötietojen valossa ne voivat olla Myllymäeltäkin (HATTULA 36).

Museovirasto on hoitanut umpeenkasvanutta aluetta kasvillisuutta raivaamalla ja rakentamalla aitausta laiduntamista varten. Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

HATTULA

45

Riidanmaa

Historiallinen viljelyröykkiöryhmä

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 15 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrvöntö	Mjtunnus 82010045
X	678545	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251689		Lukumäärä
Z	90 - 93		Merkintä -
			Tarkastettu 20.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	metsätalous?		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaarella, saaren luoteisosassa olevassa Riidanmaassa. Maasto on suuren luode - kaakko -suuntaisen moreenimäen kaakkoispäätä, joka kasvaa tiheätä kuusivaltaista sekametsää.

Vuoden 1802 tilusjakokartassa mäessä on useita peltolohkoja ja 1933 todettuja röykkiöitä on vanhastaan pidetty viljelyyn liittyvinä raivausröykkiöinä. Inventoinnin 1999 perusteella 200 x - 100 metrin laajuisella alueella on ainakin kymmenkunta kivistä kasattua pientä, lähinnä soikeata röykkiötä (3 x 3 x 0.4 m) ja muuta rakennelmaa. Tiluskartan kuvioita noudattavat röykkiöt muodostavat ehjältä vaikuttavan vanhan viljelyhistoriallisen kokonaisuuden. Alueella kasvavaa istutusmetsää olisi harvennettava, jotta jäännökset erottuisivat.

Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

Koivuniemi

Rautakautinen röykkiö ja historiallinen röykkiöryhmä sekä rakennuksenperustuksia?

Alue	Retula			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 15 km pohjoisluoteeseen			
Peruskartta	213205	Tyrväntö	Mjtunnus	82010046
X	678590	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	251715		Lukumäärä	2
Z	82 - 85		Merkintä	-
			Tarkastettu	20.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet			
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	metsätalous?			

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaassa, saaren koillisosassa olevassa Koivuniemessä. Paikka on sekametsää kasvaa moreenimaastoa, joka viettää loivasti kaakkoon. Kohtaan on jo 1691 ja 1802 tiluskarttoihin merkitty peltolohko.

Retulansaaren vanhimpana kyläpaikkana pidetyllä alueella on 1933 mainittu olevan rakennusten perustoja kellarikuoppineen sekä useita kiviröykkiöitä. Jäännösten tarkkaa sijaintia ei tunneta, mutta alueella on inventoinneissa havaittu useita suuria (10 x 5 x 1 m), pelkistä kivistä koottuja röykkiöitä, joista osa on koottu kahteen luode - kaakko -suuntaiseen riviin. Röykkiöt vaikuttavat viljelyjäännöksiltä, jotka saattavat olla jo vuosisatoja vanhoja. Röykkiöistä 20-30 m lounaseen, pellon reunasta - nykyisin huvilan pihatontin kaakkoiskulmassa - on 1985 todettu maansekainen röykkiö, joka on koekuopasta saatujen saviastianpalojen perusteella ajoitettu rautakautiseksi. Röykkiömäisiä kiveyksiä näyttäisi olevan myös röykkiöistä luoteeseen, tilustien toisella puolella ja mahdollisesti lisää huvilan tontilla.

Asutushistoriallisesti mielenkiintoisen alueen laajuuden ja luonteen määrittäminen edellyttäisi ehdottomasti tarkempia tutkimuksia. Alueen kasvillisuutta olisi myös raivattava, erityisesti rautakautinen röykkiö on pahasti kuusten ja katajien peitossa. Koivuniemeen liittyy perimätieto aarnihautoista (Vaulo 1968). Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	- KH 25630

HATTULA

47

Huhtanen 1

Rautakautinen hautaröykkiö

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta runsaat 15 km		
Peruskartta	213205	Tyrvöntö	Mjtunnus 82010047
X	678577	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 3
Y	251734		Lukumäärä 1
Z	83	-	Merkintä
			Tarkastettu 21.5.1999
Rajaus			
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut kokonaan		
Maankäyttö	maatalous, pelto		

Kohde on sijainnut Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaareissa, saaren koillisosassa olevan Huhtanen -nimisellä matalalla kumpareella, 50 metriä Vanajaveden rannasta, tilustien koillispuolisessa pellossa. Maasto on melko tasaista savi- ja moreenimaata, joka on raivattu pelloksi jo 1691 tilusjakokartassa. Huhtasen alueella on 1933 mainittu olevan useita vanhoja viljelyraunioita, "kääppiä", ja yksi mahdollinen hautaröykkiökin. Pelloilta on vuonna 1967 kivikon raivauksessa saatu talteen viikinkiajalle ajoittuva pronssinen rannerengas ja keihäänkärki. Löytöjen perusteella hautaröykkiöksi tulkittu jäännös on ilmeisesti kokonaan tuhoutunut. Kohde kuuluu todennäköisesti samaan kokonaisuuteen kuin siitä 50 m kaakkoon sijaitseva rautakautinen röykkiöryhmä HATTULA 48 Huhtanen 2. Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 17288, KM 23631

Huhtanen 2

Rautakautinen röykkiöryhmä

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 15 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrvääntö	Mjtnnus 82010048
X	678572	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251738		Lukumäärä 10
Z	83	-	Merkintä -
			Tarkastettu 21.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	osittain tuhoutunut?		
Maankäyttö	pihapiiri		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaarella, saaren koillisosassa Huhtanen -nimisellä matalalla kumpareella, 30-50 m Vanajaveden rannasta, aivan vanhan rantatörmän partaalla. Alue on ilmeisesti ollut pieni saari ennen Vanajaveden pinnanlaskuja. Maasto on melko tasaista moreeni- ja moreeni- ja raivattu pelloksi jo 1691 tilusjakokartassa.

Huhtasen alueella on 1933 mainittu olevan useita vanhoja viljelyraunioita, "kääppiä" ja mahdollinen hautaraunio. Inventoinneissa 1985 alueelta on todettu neljä röykkiötä, joista suurin, Katajarannan huvilantontin keskellä oleva maansekainen röykkiö (9 x 5 x 0,7 m) on todettu koekuopista löytyneiden saviastianpalojen perusteella rautakautiseksi. Muut röykkiöt ovat pienempiä ja pelkistä kivistä koottuja on arveltu vanhoja viljelyröykkiöiksi tai pihamaan teon yhteydessä raivatuiksi. Inventoinnissa viereisen Huhtasen tontilta todettiin ainakin kuusi ennestään tuntematonta röykkiötä. Niistä ainakin yksi, tonttien rajalla, 8 metriä vanhasta rantatörmästä lounaaseen sijaitseva maansekainen röykkiö (3 x 3 x 0,5 m) todettiin koekuopasta 40 cm:n syvyydeltä löytyneen saviastianpalan perusteella rautakautiseksi. Muihin pihamaalla erottuviin kumpareisiin ei tehty koekuoppia, mutta nekin voivat rakenteen ja muodon perusteella olla rautakautisia. Kohteen laajuuden määrittäminen edellyttäisi ehdottomasti tarkempia tutkimuksia. Jäännökset liittyvät todennäköisesti samaan kokonaisuuteen kuin 50 m luoteeseen sijainnut, hävitetty rautakautinen hautaröykkiö Huhtanen 1 (HATTULA 47). Kohdalta on avoin näköyhteys Myllymäelle.

Muinaisjäännös kuuluu valtakunnallisesti merkittävään arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 23632, 31869

HATTULA

49

Piilosaari

Kivikautinen kiviesineiden valmistuspaikka

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 14,5 km luoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrvöntö	Mjtunnus 82010049
X	678457	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251548		Lukumäärä 4
Z	-		Merkintä -
			Tarkastettu
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	vapaa-ajan asutus, saari		

Kohde sijaitsee Vanajanselän itäosassa, Retulansaaresta noin kilometri länteen, pienessä kallioisessa Piilosaareessa.

Saaresta on 1933 todettu kaksi kiviesineiden valmistukseen viittaavaa kiveen kiertäen hangattua hiontakehää. Toinen sijaitsee kalliossa saaren länsirannalla ja toinen maakivessä saaren etelärannalla. Kallion hiontajäljen vierestä on löydetty myös irrallinen hioinkivi. Hiontakehien on arveltu olevan kivikaudelta, jolloin Vanajaveden pinta on ollut nykyistä huomattavasti alempana. Kivien lisäksi saaren lounaiskärjessä on historiallisen ajan toimintaan liitetty epävarma kiven- ja maansekainen valli. Mahdollisesti ihmisen muokkaamaa vallia on tavattu myös saaren itäosassa. Vallit saattavat alkujaan olla luontaisia ja Vanajaveden pinnannousun synnyttämiä.

Paikalla ei käyty inventoinnissa 1999.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Äyräpää 1933, Ojala 1940, Matiskainen 1978, Saukkonen 1985

Kaivaukset -

Löydöt KM 9739:1-3

Ent. Työväentalo

Historiallinen viljelyröykkiöryhmä

Alue	Mervi		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 5,5 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus 82010054
X	677689	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	252024		Lukumäärä 20
Z	112	-	Merkintä -
			Tarkastettu 29.4.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	metsätalous, avohakkuu		

Kohde sijaitsee Merven entisestä työväentalosta 300 - 400 m länteen Pitkämäen kaakkoisosassa. Paikka on suuren laakean moreenimäen lakea, joka on äskettäin hakattu avoimeksi sekä siihen rajautuvaa vanhempaa hakkuualueutta ja kuusivaltaista sekametsää.

Alueelta on aiemmin 1985 todettu viisi tasaisesti ladottua kiviröykkiötä (2-3 x 3-4 m), joita on pidetty kaskiraunioina. Inventoinnissa 1999 havaittiin noin 200 x 100 metrin alueelta - erityisesti mäen kaakkoisosassa kulkevan polun molemmin puolin - ainakin parikymmentä pelkistä kivistä kasattua pyöreähköä kekomaista röykkiötä. Röykkiöitä on myös hakkuualueen eteläpuolisessa metsikössä. Rakenteensa ja sijaintinsa perusteella jäännökset voidaan liittää todennäköisesti historiallisen ajan kaskeamiseen. Metsää on 1751 pitäjänkartan mukaan käytetty juuri kaskeamiseen. Röykkiöt näyttävät muodostavan hyvin säilyneen viljelyhistoriallisen kokonaisuuden. Joitakin jäännöksiä on kuitenkin vahingoitettu viime vuosien hakkuissa. Muinaisjäännösalueen laajuutta ei ole määritelty ja sen selvittäminen edellyttää lisätutkimuksia. Röykkiöalueen lounaispuolisessa rinteessä erottuu lisäksi useita poteromaisia kaivantoja, joiden ajoitus, tarkoitus ja mahdollinen yhteys röykkiöihin on toistaiseksi epäselvä.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Ojala 1939, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

HATTULA

55

Vesunnin kartano 1

Rautakautinen polttokalmisto?

Alue	Vesunnin yks.		Mjtunnus	82010055
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 4,5 km pohjoisluoteeseen		Rauhoitusluokka	2
Peruskartta	213204	Leteensuo	Lukumäärä	1
X	677574	kohteen keskikoordinaatit	Merkintä	-
Y	251994		Tarkastettu	4.5.1999
Z	93	-		
Rajaus	arvio			
Kunto	osittain tuhoutunut?			
Maankäyttö	pihapiiri, istutusmetsä			

Kohde sijaitsee Vanajaveden Mervenselän itäpuolella, Vesunnan kartanon päärakennuksesta 170 m luoteeseen, kartanosta rantaan johtavan tien luoteispuolella. Paikka on ympäristöstään kohoava, lounaaseen pistävä matalahko moreenimäki (35 x 35 x 4 m), jota ympäröivät loivasti lounaaseen viettävät hietasavipellot. Heinikköisessä, istutuskoivikkoa kasvavassa maastossa erottuu useita myöhemmän maankäytön merkkejä, muun muassa mäen halkaiseva pitkänomainen perunakuopan/painorehusäilön kaivanto sekä muita kuoppia ja suuria kiviä. Mäki on myös äestetty ennen istutusta 1980-luvun alussa.

Mäen laelta kaivannon koillispuolelta on inventoinnissa 1985 todettu koekuopasta rautakautiseen muinaisjäännökseen viittaavia saviastianpaloja ja palanutta savea. Kivikkoisen mäkimaaston perusteella jäännöstä on arveltu maanlaiseksi polttokenttäkalmistoksi, mutta mitään merkkiä hautauksesta ei ole löydetty. Kohteen laajuudeksi on arvioitu kattavan mahdollisesti koko mäen laen.

Muinaisjäännöksen ympäristö ja laaja näkymä lounaaseen Vanajaveden suuntaan olisi pidettävä avoimena.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	- 2 3635

HATTULA

56

Mustalaismäki

Rautakautinen polttokalmisto

Alue	Vesunnin yks.			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 4,5 km pohjoisluoteeseen			
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus	82010056
X	677554	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	2/3
Y	252034		Lukumäärä	1
Z	98 - 99		Merkintä	
			Tarkastettu	4.5.1999
Rajaus				
Kunto	kokonaan tuhoutunut			
Maankäyttö	pihapiiri, puutarha			

Kohde on sijainnut Vesunnan kartanon päärakennuksesta 280 m kaakkoon, Tyrvännöntien itäreunassa, Mustalaismäen eteläpuolella, aivan rajapyökin kaakkoispuolella. Maasto on kallioisen ja melko jyrkkärinteisen moreenimäen lounaisreunaa, joka on raivattu ja muokattu puutarhaksi.

Paikka on todettu 1932, jolloin maantietöissä tien reunasta paljastuneesta nokisesta maasta löytyi viikinkiaikainen miekka, keihäänkärki, sirppi, veitsi ja tulusrauta. Löytöjen ja havaintojen perusteella kyseessä on polttokalmisto. Paikalta on mahdollisesti aikanaan löytynyt muitakin rautakautisia esineitä. Kohta on nykyisin kokonaan raivattua eikä inventoinneissa 1985 ja 1999 ole pintapuolisessa tarkastelussa todettu enää mitään merkkiä muinaisjäännöksestä.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Ojala 1939, Leppäaho 1947, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 11175:1-5

Vesunnin kartano 4

Historiallinen viljelyröykkiöryhmä

Alue	Vesunnin yks.		Mjtnus	82010057
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 4 km pohjoisluoteeseen		Rauhoitusluokka	2
Peruskartta	213207	Hattula	Lukumäärä	40
X	677561	alueen keskikoordinaatit	Merkintä	-
Y	252054		Tarkastettu	4.5.1999
Z	105 - 111			
Rajaus	topografia			
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	metsätalous			

Kohde sijaitsee Vesunnan kartanon päärakennuksesta 500 m itäkaakkoon, Tyrvännöntien itäpuolella kohoavasta Mustalaismäestä kaakkoon johtavan vanhan tieuran tuntumassa. Paikka on luode - kaakko -suuntaisen moreenimäen kaakkoispäätä, joka on hakattu kymmenisen vuotta sitten.

Paikalta on 1967 todettu ajoitukseltaan epämääräisiä, kivistä kasattuja röykkiöitä. Vuoden 1985 inventoinnissa röykkiöitä on havaittu 100 x 150 metrin alueella kolmisenkymmentä. Jäännökset on rakenteen ja koon (halk. 1- 3,5 m) perusteella tulkittu todennäköisesti kaskeamiseen liittyviksi viljelyröykkiöiksi. Inventoinnin 1999 perusteella röykkiöalue jatkuu ainakin vielä 100 metriä kaakkoon.

Metsää on 1751 pitäjänkartan mukaan käytetty juuri kaskena. Jäännökset muodostavat ilmeisen ehjän, todennäköisesti historialliseen aikaan kuuluvan viljelyhistoriallisen kokonaisuuden. Röykkiöalueen eteläpuolisessa rinteessä erottuu rakennusjäännöksiin viittaavia kuoppia ja kiveyksiä. Niiden ajoitus, tarkoitus ja mahdollinen yhteys röykkiöihin on kuitenkin epäselvä.

Huomautuksia	kartan muinaisjäännösmerkit liian luoteessa
Inventoinnit/ Tarkastukset	Hirviluoto 1967, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 23635:1-2 (kohde 55)

HATTULA

59

Kettumäki

Historiallinen viljelyröykkiöryhmä

Alue	Rahkoila		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 2,7 km pohjoiseen		
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus 82010059
X	677410	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	252148		Lukumäärä 6
Z	105 - 108		Merkintä
			Tarkastettu 29.4.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	metsä, pihapiiri		

Kohde sijaitsee Rahkoilan Kettumäessä, huoltoasemalta 180 metriä koilliseen, uudesta asuntoalueesta länsilounaaseen. Maasto on melko jyrkästi lounaaseen viettävää kallioisen moreenimäen rinnettä, jossa kasvaa kuusivaltaista sekametsää.

Paikalla on 1939 mainittu olevan vanhaan asutukseen liittyviä todennäköisiä "kaskesraunioita". Tarkastuksessa 1961 rinteestä on todettu pyöreitä tai pitkänomaisia kiveyksiä, joista jälkimmäiset on tulkittu kiviaidan jäännöksiksi. Vuoden 1999 inventoinnin perusteella jäännökset muodostavat todennäköisimmin historialliseen aikaan kuuluvan, peltolohkoja, raivausröykkiöitä ja kiviaitoja käsittävän kokonaisuuden. Kohteen laajuuden ja ajoituksen selvittäminen edellyttää lisätutkimuksia. Kettumäkeen liittyy myös perimätietoa aarnivalkeista.

Huomautuksia	sijainti aiemmasta tiedosta 100 m luoteeseen
Inventoinnit/ Tarkastukset	Ojala 1939, Hirviluoto 1961, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Pappilanniemi 1

Rautakautinen kuppikivi ja polttokalmisto sekä röykkiö

Alue	Pappila		Mjtunnus	82010060
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 1,8 km pohjoisluoteeseen		Rauhoitusluokka	1
Peruskartta	213207	Hattula	Lukumäärä	3
X	677311	kohteen keskikoordinaatit	Merkintä	muinaisjäännöstaulu
Y	252227		Tarkastettu	27.4.1999
Z	85	-		
Rajaus	näkyvät rakenteet			
Kunto	koskematon?			
Maankäyttö	maatalous, kesanto, saareke			

Kohde sijaitsee Pappilanniemen sairaalasta 350 m koilliseen, sairaalan johtavan tien kaakkoispuolella kahdessa viljelemättömässä peltosaarekkeessa. Noin 30 metrin päässä toisistaan olevien saarekkeiden maaperä on moreenia, jotta ympäröivät loivasti lounaaseen viettävät alavat savipellot.

Luoteisesta, suuremmasta saarekkeesta on 1964 todettu kuppikivi. Kivistä on lohkaistu osa pois, jäljellä olevassa osassa on 7 kuoppaa. Samassa kumpareessa on mahdollisesti myös rautakautinen polttokalmisto. Siitä 30 metriä eteläkaakkoon olevassa pienemmässä saarekkeessa on röykkiö, johon tehdystä koekuopasta on 1985 inventoinnissa löydetty rautakautisia saviastianpaloja. Saarekkeet ovat kasvamassa umpeen ja kasvillisuutta olisi raivattava ainakin kuppikiven kohdalta. Kuppikivi on merkitty muinaisjäännöstaululla, joka olisi kuitenkin syytä uusia.

Kohteen ympäristö on säilynyt varsin ehjänä. Näkymä lounaaseen alarinteeseen olisi pidettävä avoimena muinaisjäännösten sijainnin ymmärtämiseksi.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Salmo 1964, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 23636:1-2

Mierola sillankorva

Rautakautinen? kuppikivi

Alue	Mierola		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 1,5 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus 82010061
X	677277	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	252119		Lukumäärä 1
Z	79 - 80		Merkintä muinaisjäännöstaulu
			Tarkastettu 27.4.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	pihapiiri		

Kohde sijaitsee Mierolanvirran etelärannalla, vanhan sillan eteläpään juuressa sen länsipuolella, laiturialueen kaakkoisreunassa. Paikka on noin 10 metriä rannasta, pohjoiseen viettävässä koivikkorinteessä, rantaan johtavan polun yläpuolella.

Vuonna 1957 todettu kuppikivi on pyöreä (120 x 120 x 40 cm) ja kuperalakinen ja pinnaltaan sileäksi kulunut. Erityisesti länsikyljessä lähellä maanrajaa on pyöreähköjä kuoppia (5 x 5 x 1-3 cm), osa ryhmässä, osa hajallaan. Kuoppia on yhteensä ainakin 13, joista osa matalia ja ilmeisesti veden vaikutuksen takia kuluneita. Kivi on merkitty muinaisjäännöstaululla, joka olisi kuitenkin uusittava. Sijainniltaan ja kunnoltaan erittäin sopiva opastus- ja käyntikohteeksi.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Ojala 1939, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

HATTULA

62

Vanha kirkko NNW

Historiallinen kaivanto

Alue	Hurtuala			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta	130 m	pohjoisluoteeseen	
Peruskartta	213207	Hattula		Mjtunnus 82010062
X	677148	kohteen koordinaatit		Rauhoitusluokka 2/3
Y	252167			Lukumäärä 1
Z	90 - 92			Merkintä
				Tarkastettu 27.4.1999
Rajaus				
Kunto	tuhoutunut osittain			
Maankäyttö	pihapiiri			

Kohde sijaitsee Linnevuoren talon pihassa. Maasto on luode - kaakko -suuntaisen sora- ja hiekkaharjanteen länteen viettävää rinnettä, joka on muokattu pihaksi. Kohdasta avautuu laaja näkymä lännessä leviävälle peltoaukealle, Vanajaveden muinaiselle lahdelle.

Paikalta on 1955 talonperustuksia tehtäessä paljastunut lounais - koillis -suuntaista täytettyä kaivantoa, jota on arveltu kuivan puolustushaudan jäännöksiksi. Kaivanto on tuhoutunut rakennuksen kohdalta, mutta sitä saattaa 1950-luvun havaintojen perusteella olla jäljellä erityisesti eteläpuolella sijaitsevan tontin alueella. Jäännöksen laajuuden selvittäminen edellyttäisi koekaivauksia.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Drake 1955, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Tarkastukset

Kaivaukset

Löydöt -

Vanha kirkko N

Rautakautinen? kuppikivi

Alue	Hurtuala			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 115 m pohjoiskoilliseen			
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus	82010063
X	677148	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252171		Lukumäärä	1
Z	91 - 92		Merkintä	-
			Tarkastettu	27.4.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet			
Kunto	siirretty alkuperäiseltä paikaltaan			
Maankäyttö	pihapiiri, puutarha			

Kohde sijaitsee aivan Hattulan vanhan kirkon ja siihen liittyvän hautausmaan pohjoispuolella, asuinrakennuksen tontilla, talon ja Vanajaveden rantaan vievän tien välissä. Paikka on luode - kaakko -suuntaisen sora- ja hiekkaharjanteen itään viettävää rinnettä, joka on muokattu puutarhaksi.

Maakivi (120 x 90 cm) on siirretty alkuperäiseltä paikaltaan. Se on alun perin ollut rakennuksen kohdalla, mutta siirretty sen jälkeen ainakin kaksi kertaa. Pyöreälakisen kiven pinnassa on 30 kuoppaa, joista kymmenen on matalia ja epäselvempiä kuin muut. Siirtelyistä huolimatta kivi vaikuttaa melko ehjältä ja on hyvin hoidetussa pihaympäristössä.

Huomautuksia	sijaintitietoa korjattu aiemmasta 30 metriä pohjoiseen
Inventoinnit/ Tarkastukset	Voionmaa 1936, Ojala 1939, Pälsi 1943, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

HATTULA

64

Herniäisten kartano

Rautakautinen polttokenttäkalmisto

Alue	Hurtuala			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta	350 m	kaakkoon	
Peruskartta	213207	Hattula		Mjtunnus 82010064
X	677105	kohteen koordinaatit		Rauhoitusluokka 2/3
Y	252190			Lukumäärä 1
Z	95 -			Merkintä -
				Tarkastettu 28.4.1999
Rajaus	koekaivaus			
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut osittain			
Maankäyttö	pihapiiri			

Kohde sijaitsee Herniäisten kartanon päärakennuksesta noin 50 m pohjoisluoteeseen, kartanon puretun navetan kaakkoispään kohdalla, Herniäistentien uusien asuintalojen lounaispuolella. Maasto on luode - kaakko -suuntaisen hiekka- ja soraharjanteen itään ja koilliseen viettävää rinnettä.

Paikalta on navetan rakennustöiden yhteydessä 1932 löydetty polttokalmistoon viittaavia löytöjä. Vuonna 1988 tehtyjen koekaivausten perusteella alueella on rakennustöiden takia säilynyt vain vähän koskemattonta maaperää. Muinaisjäännöstä on tutkimusten mukaan jäljellä vain 4 x 5 metrin laajuinen alue. Paikka on nykyisin nurmikon reunustamassa hoidetussa puistomaisessa pienessä metsikössä asuintalon lounaispuolella.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Ojala 1939, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	Seppälä 1932, Salmo 1939, Vanhatalo 1988
Löydöt	KM 9514, KM 9515:1-8, KM 24271:1-8

HATTULA

65

Mäkelä

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä

Alue	Katinala			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 1,3 km eteläkaakkoon			
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus	82010065
X	677005	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252190		Lukumäärä	2
Z	88 - 89		Merkintä	-
			Tarkastettu	28.4.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet			
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	pihapiiri			

Kohde sijaitsee Katinalassa 140 metriä kantatieltä 57 länteen, Mäkelän talon itäpuolisella pihamaalla. Maasto on suuren luode - kaakko -suuntaisen moreenimäen itäkoilliseen viettävää rinnettä, jota reunustavat hieta- ja savipellot. Kohdan koillis- ja pohjoispuolella on avautunut rautakaudella laaja matalikko.

Päärakennuksen kaakkoisnurkalta on 1968 todettu maansekainen röykkiö (6 x 4 x 0,5 m), josta on 1985 koekuopasta saatu talteen rautakautiseen hautaukseen viittaavia saviastianpaloja ja palanutta luuta. Röykkiöstä 20 m itään Pihan kulmauksessa olevan leikkimökin kohdalla on toinen, luonteeltaan epävarma röykkiö. Röykkiöiden väliseltä alueelta on nurmikkoa tehtäessä 1966 löydetty myöhäisrautakautinen keihäänkärki. Paikalla saattaa siten olla laajempikin muinaisjäännös. Hautaröykkiö on pinta- ja reunaosistaan jonkin verran vahingoittunut rakennus- ja pihatöissä, mutta vaikuttaa rakenteellisesti ehjältä.

Kohdalta on laaja ja avoinnäkymä Vanajaveden suuntaan.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Huurre 1968, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 23637:1-2

Puotila

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä ja kuppikivi

Alue	Katinala		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 1,6 km eteläkaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 82010067
X	676976	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 1/2
Y	252207		Lukumäärä 8
Z	88 - 90		Merkintä muinaisjäännöstaulu
			Tarkastettu 28.4.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	pihapiiri, kesanto		

Kohde sijaitsee Katinalantien varressa, asuntoalueen laidassa. Maasto on suuren luode - kaakko -suuntaisen moreenimäen itäkoilliseen viettävää rinnettä, jota reunustavat hieta- ja savipellot.

Paikalta on 1961, ennen asuntoalueen rakentamista, todettu kuppikivi ja kuusi rautakautista röykkiötä sekä 1985 yksi röykkiö lisää. Jäännökset ovat kahdessa ryhmässä. Luoteisosan röykkiöt 1 ja 7 ovat muutaman metrin päässä toisistaan, rivitalon ja kerrostalon välisellä, heinää ja lehtipuustoa kasvavalla alueella. Röykkiö 2, jonka silmäkivenä on 2 -kuoppainen kuppikivi, sijaitsee edellä mainituista röykkiöistä 50 m itään myös heinikkoisella joutomaalla. Muut röykkiöt sijaitsevat edellisistä 130 m eteläkaakkoon, Katinalantien ja Taunokujan risteyksessä rivitalojen pihapiirissä, noin 50 x 20 m:n laajuusella alueella. Koekuopituksessa 1961 röykkiöistä on tavattu rautakautisiin hautauksiin viittaavia merkkejä ja löytöjä, lähinnä saviastianpaloja. Tietojen mukaan lähistöllä on mahdollisesti ollut muitakin, sittemmin purettuja röykkiöitä. Luoteisosan röykkiöt olisi raivattava kasvillisuudesta, mutta kaakkoispään ovat asukkaiden hoitamia ja erottuvat hyvin ympäristöstään. Katinalantien varressa olevaa röykkiöön 5 on kasattu haravointijätettä, mikä saattaa uhata jäännöksen säilymistä.

Museovirasto on 1999 hoitanut muinaisjäännöksen luoteisosaa siivoamalla ja kasvillisuutta raivaamalla. Asuinalueen välittömässä läheisyydessä olevat jäännökset olisi merkittävä säilymisen turvaamiseksi. Erityisesti tärkeä näkymä Vanajaveden suuntaan olisi pidettävä avoimena.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Hirviluoto 1961, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 15173:1-6

Peltola

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä

Alue	Katinala		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 2,1 km kaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 82010068
X	676952	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	252274		Lukumäärä 4
Z	86	-	Merkintä muinaisjäännöstaulu
			Tarkastettu 28.4.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	metsä, ranta		

Kohde sijaitsee Hämeenlinnan ja Hattulan kunnan rajalla, mutta Hattulan puolella, noin 20 - 25 m rajasta ja noin 400 metriä Kirstulankärjestä lounaaseen. Paikka on matala, osaksi vesaikkoinen osaksi heinikkoinen moreenikumpare, jonka laajuus on muutama kymmenen metriä. Kumpareen kautta kulkee polku Pälkäneentietä Kirstulankärkeen.

Alueella on todettu 1961 neljä pienikokoista röykkiötä, joita on tiheän kasvillisuuden vuoksi vaikea paikantaa tarkasti. Röykkiöihin tehdyistä koekuopista on saatu talteen rautakautisiin hautauksiin viittaavia saviastianpaloja, palanutta luuta ja palanutta savea. Muinaisjäännöksen luonteen ja laajuuden määrittely edellyttää kasvillisuuden raivausta ja tarkempia tutkimuksia. Sijaintinsa puolesta röykkiöalue sopisi hoidettuna Kirstulankärkeen (HÄMEENLINNA 14-15) liittyväksi opastuskohteeksi.

Huomautuksia	sama kohde kuin HÄMEENLINNA 16 Peltola
Inventoinnit/ Tarkastukset	Hirviluoto 1961, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 15221

HATTULA

69

Rautapaasi

Historiallinen rajamerkki

Alue	Katala			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 2 km kaakkoon			
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus	82010069
X	676960	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252290		Lukumäärä	1
Z	83	-	Merkintä	
			Tarkastettu	28.4.1999
Rajaus				
Kunto	koskematon			
Maankäyttö	metsä, niitty, ranta			

Kohde sijaitsee Hattulanselän länsirannalla, Hämeenlinnan ja Hattulan rajalla, aivan Kirstulankärjen (HÄMEENLINNA 15) muinaisjäännösryhmän tuntumassa. Paikka on nuorta lehtipuuta kasvavassa metsässä, 10 metrin päässä pellostä, Vanajaveden vanhan rantatörmän reunassa. Siirtolohkareen (4 x 2 m) korkeus on 2,5 m.

Kiven pinnassa on tiluskartan mukaan ollut vielä vuonna 1703 hakattuna iso A-kirjain, mutta kirjoitusta ei ole enää havaittu. Rautapaasi mainitaan rajapaikaksi jo 1400-luvulla. Rajapaasi on saavutettavuutensa ja historiallisen merkityksensä vuoksi sopiva käyntikohteeksi, mutta kiven ympäristöä olisi raivattava ja avattava näkymä erityisesti vesistöön.

Huomautuksia sama kohde kuin HÄMEENLINNA 15 Rautapaasi

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt

HATTULA

71

Kiviniemi 1

Varhaismetallikautinen tai rautakautinen asuinpaikka?

Alue	Pekola			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 1,2 km kaakkoon			
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus	82010071
X	677100	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252288		Lukumäärä	
Z	82 - 85		Merkintä	-
			Tarkastettu	5.5.1999
Rajaus				
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	pihapiiri, puutarha			

Kohde sijaitsee Vanajaveden Hattulanselän itärannalla, Kiviniemen huvilarakennuksesta oletettavasti 40 - 50 metriä eteläkaakkoon, aivan rantaviivan tuntumassa. Maasto on nykyisin tasoitettua ja pengerrytettyä puutarhaa, joka viettää melko jyrkästi lounaaseen.

Paikalta on 1915 löydetty varhaismetallikautisen tai rautakautisen saviastian reunapala noin 1/2 metrin syvyydestä. Kohde on tulkittu asuinpaikaksi, mitä on aineiston niukkuuden ja löytöpaikan sijainnin vuoksi pidettävä varsin epävarmana. Samalta tontilta on kuitenkin löydetty myös rautakautinen sotakirves. Huvilaa ympäröivässä metsässä, erityisesti tontin kaakkoispuolella erottuu runsaasti vanhaan viljelymaisemaan liittyviä raivausjäänneksiä, oja ja palstoja. Kohteen luonteen selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia.

Huomautuksia	sijaintitieto korjattu
Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 7236:1, Hämeenlinnan museo N2448?

HATTULA

74

Herniäisten tiilentekopaikka

Historiallinen tiilenpolttouuni?

Alue	Hurtuala			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta	500 m	kaakkoon	
Peruskartta	213207	Hattula		Mjtunnus 82010074
X	677098	alueen keskikoordinaatit		Rauhoitusluokka 2
Y	252206			Lukumäärä 1
Z	82 - 88			Merkintä
				Tarkastettu 28.4.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet			
Kunto	osittain tuhoutunut ja tutkittu			
Maankäyttö	ranta, metsä, virkistysalue			

Kohde sijaitsee Hattulanselän selän länsirannalla, aivan Herniäisten uimarannan tuntumassa. Maasto on metsäistä, itään viettävää hiekka- ja hietarinnettä.

Paikalta on todettu tiilentekoon liittyviä jäännöksiä, joita on inventoitu ja tutkittu 1968 - 1970. Jäännöksiä on pidetty keskiaikaisina, mutta ainakin uimarannan eteläreunasta 1969 tutkittu uuni on ajoitettu 1800-luvulle. Paikka on nykyisin kuivettuneen kelon kohdalla ja täysin kasvillisuuden peitossa. Tiilenpoltoon liitettyjä jäännöksiä tunnetaan rannan suuntaiselta, 120 x 50 metriä laajalta alueelta. Osa niistä on todettu hiekanottokuopiksi.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	Viljo 1969
Löydöt	-

HATTULA

76

Lepaan puutarhaopisto NW

Rautakautinen asuinpaikka

Alue Mäenpää
Etäisyys Hattulan vanhasta kirkosta 9 km luoteeseen
Peruskartta 213204 Leteensuo
X 677897 kohteen keskikoordinaatit
Y 251738
Z 83 -

Mjtunnus 82010076
Rauhoitusluokka 2
Lukumäärä 1
Merkintä
Tarkastettu

Rajaus arvio
Kunto osittain tuhoutunut
Maankäyttö maatalous, pelto

Kohde sijaitsee Lepaan puutarhaoppilaitoksesta 500 m luoteeseen, Lepaanvirran itärannalla Mäenpään eteläpuolisella peltoaukealla. Paikka on pienen moreenimäen loivasti kaakkoon laskevaa rинnettä, jota reunustavat alavat savimaat.

Pellossa erottuvan kumpareen kohdalta on muokkauskerroksen pinnasta inventoinnissa 1997 todettu rautakautiseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä, muun muassa saviastianpaloja ja savitiivistettä

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Taivainen 1997

Kaivaukset -

Löydöt KM 30592:1-11

HATTULA

77

Viinaniemi

Rautakautinen asuinpaikka

Alue	Pekola		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 1,6 km itäkaakkoon		
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus 82010077
X	677070	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	252319		Lukumäärä 1
Z	84 - 85		Merkintä
			Tarkastettu 25.5.1999
Rajaus	arvio		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	maatalous, pelto		

Kohde sijaitsee Hattulanseudun itärannalla, Santin kartanosta 0,5 km lounaaseen, 200 metriä Pekolan hävinneen kyläpaikan lounaispuolella. Maasto on suuren luode - kaakko -suuntaisen moreenimäen kaakkoispäätä, jota reunustaa terassimaisesti koilliseen viettävät savipellot.

Paikka on todettu inventoinnissa 1999, jolloin pellon pinnasta saatiin talteen rautakautiseen asuinpaikkaan viittaavia saviastianpaloja. Löytöjä havaittiin 400 x 100 metriä laajalla alueella, mutta ne olivat keskittyneet lähinnä kolmeen kohtaan. Pellon pinnassa erottui myös runsaasti palanutta savea, kiveä ja tummaa maata.

Muinaisjäännös vaikuttaa varsin laaja-alaiselta ja sillä on myöhemmän asutushistorian kannalta keskeinen sijainti. Kohteen laajuuden ja luonteen selvittäminen edellyttäisi ehdottomasti lisätutkimuksia.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** . Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 31870:1-4

HATTULA

78

Ellilä

Rautakautinen asuinpaikka

Alue	Pekola			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 1,9 km itäkaakkoon			
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus	82010078
X	677075	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252350		Lukumäärä	1
Z	89 - 86		Merkintä	-
			Tarkastettu	25.5.1999
Rajaus	arvio			
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	maatalous, pelto			

Kohde sijaitsee Hattulanselän itärannalla, Ellilän kartanosta 340 m pohjoisluoteeseen. Maasto on länsiluoteeseen viettävää peltorinnettä, jonka maaperä on moreenia ja savea. Samalta paikalta on 1950 löydetty viikinkiaikainen hopeakätkö.

Inventoinnissa 1999 pellon pinnasta saatiin talteen rautakautisia saviastianpaloja, savikiekon katkelma ja savitiivistettä. Löytöpaikan kohdalla erottui runsaasti särmikästä, mahdollisesti palanutta kiveä, mutta myös selvästi myöhempään maankäyttöön liittyvää materiaalia kuten tiilenkappaleita ja punasavikeramiikkaa. On mahdollista, että kätkön kohdalla on jo rautakaudella ollut rakennus tai tila.

Muinaisjäännoksellä on myöhemmän asutushistorian kannalta keskeinen sijainti. Kohteen laajuuden ja luonteen selvittäminen edellyttäisi ehdottomasti lisätutkimuksia.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Salmo 1951, Saukkonen 1985, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 12766:1-4, KM 12780:1-29, KM 12879:1-2, KM 12995:1-9, KM 13006:1-2, KM 13113, KM 13930:1-2, KM 31871:1-3

HATTULA

79

Poransaaren leikkipuisto

Rautakautinen rökkiöryhmä

Alue	Saari			
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 700 m luoteeseen			
Peruskartta	213207	Hattula	Mjtunnus	82010079
X	677167	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252232		Lukumäärä	8
Z	89 - 87		Merkintä	-
			Tarkastettu	26.5.1999
Rajaus				
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	viheralue, puisto			

Kohde sijaitsee Hattulanselän pohjoispuolella Poransaarella, joka on vielä ennen Vanajaveden pinnanlaskua ollut saari. Maasto on itään Eerolanlahden suuntaan viettävää moreenirinnettä, joka on raivattu aikanaan pelloksi. Vuoden 1763 tiluskartassa alueella on runsaasti viljelemättömiä saarekkeita. Paikka on saaren eteläosassa, tien itäpuolella oleva leikkipuisto.

Muinaisjäännös on todettu inventoinnissa 1999, jolloin leikkipuiston reunamilta havaittiin 8 rökkiötä. Niistä ainakin leikkikentän koillisreunassa kohoava rökkiö 1 on koekuopasta talteen saatujen saviastianpalojen perusteella rautakautinen. Rökkiö 1 ja siitä 20 etelälounaaseen leikkikentän eteläreunassa sijaitseva rökkiö 2 ovat maansekaisia nurmipeitteisiä kumpareita (8 x 5 x 0,5 m), joista pistää esiin kiviä. Leikkikentän eteläreunaa myötäilevät rivissä olevat pienet (3 x 3 x 1 m) rökkiöt 3 - 5 on kasattu lähinnä pelkistä kivistä ja saattavat olla nuorempia raivausrökkiöitä. Rökkiö 6 (8 x 6 x 1 m) edellisistä 10 metriä eteläkaakkoon saattaa rakenteen perusteella olla rautakautinen. Tien reunassa rökkiön 1 länsipuolella oleva rökkiö 7 (8 x 4 x 1 m) on ehkä osin luontaista kumpareita, jonka päälle on myöhemmin ajettu tieltä kiviä. Rökkiö 8 on heti rökkiön 1 lounaispuolella maastossa erottuvan pengerryksen reunassa. Se saattaa olla ainakin osaksi myöhäinen. Rökkiöiden päältä olisi syytä poistaa kasvillisuutta.

Muinaisjäännöksellä on myöhemmän asutushistorian kannalta keskeinen sijainti. Kohteen laajuuden ja luonteen selvittäminen edellyttäisi ehdottomasti lisätutkimuksia.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 31872

HATTULA

80

Hiukanmäki

Rautakautinen röykkiöryhmä

Alue	Tenhola		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 9 km luoteeseen		
Peruskartta	213204	Leteensuo	Mjtunnus 82010080
X	677704	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251505		Lukumäärä 2
Z	87 - 85		Merkintä
			Tarkastettu 19.5.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	maatalous, laidun		

Kohde sijaitsee Tenholan kartanosta 450 metriä kaakkoon, Havuharjun tilan päärakennuksesta 95 metriä luoteeseen. Paikan vanha nimi on Hiukanmäki. Laitumena käytetyn alueen maasto on mäntyä ja katajaa kasvavaa luode - kaakko -suuntaista hiekka- ja soraharjannetta, jota reunustavat lounaispuolella alavat hieta- ja savimaat. Pelloksi raivattu aukea on vielä ennen Vanajaveden pinnan laskua 1800-luvulla ollut matala ja suojaisa lahti. Hiukanmäen kautta on kulkenut vieläkin maastossa erottuva vanha ratsupolku, joka on merkitty 1784 tiluskarttaan.

Mäen lounaisreunasta on inventoinnissa 1999 todettu kaksi maansekaista röykkiötä. Nurmipeitteiset röykkiöt (4 x 3 - 4 m x 0.5 - 1 m) on kasattu pienehköistä kivistä (halk. 10 - 30 cm) terassimaiseksi muokatun rinteen juureen, lähelle pellon reunaa. Luoteisemman röykkiön reunasta paljastuneesta maasta on saatu talteen rautakautisia saviastianpaloja, toisesta on koekuopasta tavattu palanutta kiveystä. Jäännösten tarkoituksen ja tarkemman ajoituksen selvittäminen edellyttää lisätutkimuksia. Harjanteen lounaisreunassa ja laella voidaan havaita useita muitakin ihmisen tekemiä kasoja ja kuoppia, joista osa on todennäköisesti melko myöhäiseltä ajalta.

Kohde on kokonaisuutena kuitenkin ympäristöltään varsin hyvin säilynyt ja saattaa liittyä laajempaankin rautakautiseen asutukseen. Hiukanmäellä on myös maisemallisesti keskeinen sijainti, sillä paikalta on suora näköyhteys noin 850 m kaakkoon kohoavalle Tenholan linnavuorelle.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 31873

Itu (Idunniemi)

Historiallinen? viljelyröykkiöryhmä

Alue	Retula		
Etäisyys	Hattulan vanhasta kirkosta 14 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213205	Tyrväntö	Mjtunnus 82010081
X	678452	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	251698		Lukumäärä 60
Z	82 - 87		Merkintä -
			Tarkastettu 20.5.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon		
Maankäyttö	metsä, virkistysalue		

Kohde sijaitsee Retulansaassa Vanajanselän itäosassa olevassa Retulansaassa, saaren lounaisosassa kohoavassa Idussa eli Idunniemessä. Maasto on aikanaan ennen Vanajan vedenpinnan laskua 1800-luvulla saarena ollut moreenimäki, jossa kasvaa lehtomaista sekametsää. Itu on hoidettua ja opastettua luonnonsuojelualuetta.

Idun alueella on 1930-luvun tiedoissa mainittu olevan vanhoja viljelyröykkiöitä, joita on pidetty kaskiraunioina. Röykkiöt paikannettiin inventoinnissa 1999, jolloin mäen etelä- ja lounaisosasta ainakin kuutisenkymmentä pyöreähköä, pelkistä kivistä koottua kasaa. Röykkiöiden ympäristö on tasaiseksi raivattua ja siellä täällä erottuu pitkänomaisia tai pyöreitä matalia kuopanteita. Maaston ja jäännösten rakenteen perusteella kyseessä ovat todennäköisesti historiallisen ajan viljelyröykkiöt. mutta niiden ajoituksen selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia.

Kohde on kokonaisuutena hyvin säilynyt ja seudullisesti edustava viljelyhistoriallinen muinaisjäännös. Röykkiöistä olisi hyvä mainita alueen opasteissa.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Sibeliuksen puisto (ent. Tähtipuisto)

Rautakautinen kuppikivi

Alue	Hattelmala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 600 m eteläkaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010006
X	676551 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252530	Lukumäärä	1
Z	95 -	Merkintä	
		Tarkastettu	26.5.1999

Rajaus**Kunto** siirretty alkuperäiseltä paikaltaan**Maankäyttö** puisto

Kohde sijaitsee Hämeenlinnan keskustassa Sibeliuksen puistossa (ent. Tähtipuistossa). Kivi on puiston eteläreunalla, Birger Jaarlin kadun varrella. Kivi on siirretty nykyiselle paikalleen Hattulan kunnan Ihalemmin kylän Toukolan talon maalta 1938.

Kuppikivi on hajotettu kahteen osaan alkuperäisellä paikallaan ja osat on liitetty yhteen betonilla. Kivessä on ollut alun perin 41 kuppia, mutta vuoden 1984 inventointikertomuksen mukaan niitä olisi nykyisin vähemmän. Siirrettynäkin hyvä tyyppinsä esimerkki ja sopii sijaintinsa puolesta opastuskohteeksi.

Huomautuksia tarkka sijainti x 6 765 505, y 2 525 295**Inventoinnit/
Tarkastukset** Cleve 1933, Voionmaa 1937, Ojala 1942, Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999**Kaivaukset** -**Löydöt** -

HÄMEENLINNA 8

Puhelinlaitos

Rautakautinen polttokalmisto?

Alue	Ojoinen		
Etäisyys	Hämeen linnasta 800 m itään		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010008
X	676604 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	252420	Lukumäärä	1
Z	86 -	Merkintä	
		Tarkastettu	30.4.1999
Rajaus			
Kunto	kokonaan tuhoutunut		
Maankäyttö	teollisuusalue		

Kohde on sijainnut Ojoisten kartanon mailla, nykyisin Ojoisten kaupunginosassa, Hämeen Puhelin Oy:n pihan kaakkoispäässä. Maasto on alun perin etelään kostean notkon suuntaan viettävää hiekkarinnettä.

Paikalta löydettiin puhelinlaitoksen rakennustöissä 1967 pintamaata poistettaessa saviastianpalasia, puuhiilen palasia ja osittain palaneita luita sekä voimakkaita palon merkkejä. Havaintojen perusteella paikkaa on pidetty polttokalmistona. Muinaisjäännös on kokonaan tuhoutunut rakennustöissä.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Keskitalo 1967, Drake 1967, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 17303

Uhrikivenkatu 11 (Kivikolunpelto, Rajakivi)

Rautakautinen? kuppikivi

Alue	Ojoinen		
Etäisyys	Hämeen linnasta 1,3 km itälounaaseen		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010009
X	676569	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	252385		Lukumäärä 1
Z	91 -		Merkintä Muinaisjäännöstaul
			Tarkastettu 30.4.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon		
Maankäyttö	pihapiiri, teollisuusalue		

Kohde sijaitsee Kaurialan kaupunginosassa, pienteollisuusalueen länsiosassa Uhrikivenkatu 11:n pihalla, vain muutaman metrin päässä kadusta. Alue on 1940-luvun loppupuolelle asti ollut laajojen peltoaukeiden ympäröimää kivikkoista ketoa, Kivikolunpeltoa, jonka koillispuolella maasto on viettänyt loivasti koilliseen kohti kosteata notkelmaa.

Kuppikivi on ollut kivikkoisen kedon suurin maakivi ja tunnettu myös nimellä Rajakivi. Ympäristön rakentamisesta huolimatta ehjänä säilynyt kivi on nykyisin hyvin hoidetulla pihanurmikolla ja sille johtaa erillinen käynti kadulta. Kiven laajuus on 3,6 x 2,7 m ja korkeus 1,2 m. Sen laella on 136 - 139 kuppia ja kiveä onkin pidetty Suomen runsaskuppisimpana. Kivi on merkitty taululla, jossa on teksti "Suomen suurin uhrikivi". Tietojen mukaan kivistä 50 m lounaaseen on ollut myös toinen kuppikivi, joka on kuitenkin hävitetty 1940-luvulla. Edustavuutensa ja saavutettavuutensa puolesta kuppikivi sopii opastuskohteeksi.

Huomautuksia	tarkka sijainti x 6 765 685, y 2 523 851
Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Salmo 1942, Pälsi 1943, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Pirttivaha

Historiallinen rajamerkki

Alue	Ojoinen		
Etäisyys	Hämeen linnasta 9,5 km länteen		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010010
X	676598	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	252318		Lukumäärä 1
Z	94 -		Merkintä
			Tarkastettu 30.4.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon		
Maankäyttö	pihapiiri, tontti		

Kohde sijaitsee Pullerinmäen kaupunginosassa, Pullerintie 1:n omakotitalotontin nurkkauksessa, vain muutaman metrin päässä tiestä. Koilliseen viettävässä rinteessä oleva siirtolohkare on haljennut, 3 - 4 m korkea ja sen ympäristö on nykyisin hoidettua pihanurmikkoa. Pirttivaha mainitaan rajapaikkana 1539 ja nykyisin kiven kautta kulkee Ojoisten ja Parolan kylien välinen raja. Paikallisen asutushistorian kannalta tärkeä rajapaikka, joka kannattaisi merkitä opastaululla.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1984
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Kirstulankärki (Rantakalmisto)

Varhaismetallikautinen asuinpaikka, rautakautinen hautaröykkiöryhmä ja kuppikivi

Alue	Kirstula		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010014
X	676960	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	252297		Lukumäärä 4
Z	82 - 83		Merkintä muinaisjäännöstaulu
			Tarkastettu 28.4.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	osittain tutkittu		
Maankäyttö	ranta, niitty		

Kohde sijaitsee Vanajaveden länsirannalla, Hattulanselkään pistävässä Kirstulankärjen niemessä, aivan Hattulan rajan tuntumassa. Heinikkoa ja pensaikkoa kasvava paikka rajautuu veteen, Kirstulan peltoaukeaan ja sekametsään. Kärkeen johtaa polku kuntien rajaa pitkin peltojen kautta kantatieltä 57. Muinaisjäännökset sijaitsevat rannan suuntaisesti noin 80 m:n vyöhykkeellä.

Paikalla on suoritettu kaivauksia 1939, 1950 ja 1952, joissa on todettu mahdollinen varhaismetallikautinen asuinpaikka, kolme rautakautista maansekaista röykkiötä, 18-20 -kuoppainen kuppikivi sekä yksi ilmeisesti myöhäinen viljelyröykkiö. Kuppikivi sijaitsee muinaisjäännösalueen luoteisosassa. Röykkiöistä kaksi sijaitsee kuppikiven lähistöllä, yksi erillään muista kohteista ja mahdollisen vanhemman asuinpaikan päällä. Viljelyröykkiö sijaitsee kuppikivestä 35 m luoteeseen Hattulan kunnan puolella. Löytöjen ajoituksen perusteella paikka on Vanajanlaakson vanhimpia rautakauden tai sitäkin vanhemman ajan asutuksen muistoja. Samalla alueella sijaitsee myös HÄMEENLINNA 15 Rautapaasi, historiallinen rajamerkki. Paikalla voidaan hahmottaa selvästi Vanajaveden vanha rantatörmä (82,5 m mpy).

Ympäristöltään hyvin säilyneenä, alueellisesti edustavana ja asutushistoriallisesti monipuolisena kohteena Kirstulankärki sisältää useita kulttuuriympäristön arvoja. Saavutettavuutensa ja kuntonsa vuoksi Kirstulankärki olisi erittäin sopiva opastuskohteeksi, mikä edellyttää kuitenkin kasvillisuuden raivausta ja hoitoa. Toiminnan yhteys vesistöön on ilmeinen ja näkyviä siihen olisi avattava.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Ojala 1939, Sarasmo 1939, Päläsi 1943, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	Keskitalo 1950, 1952
Löydöt	KM 11110:1-3, 12698:1-65, 13164:1-3

Rautapaasi

Historiallinen rajamerkki

Alue	Kirstula		
Etäisyys	Hämeen linnasta noin 4 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010015
X	676960	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	252288		Lukumäärä 1
Z	83	-	Merkintä
			Tarkastettu 28.4.1999

Rajaus**Kunto** koskematon**Maankäyttö** metsä, niitty, ranta

Kohde sijaitsee Hattulanselän länsirannalla, Hämeenlinnan ja Hattulan rajalla, aivan Kirstulankärjen (HÄMEENLINNA 14) muinaisjäänneöryhmän tuntumassa. Paikka on nuorta lehtipuuta kasvavassa metsässä, 10 metrin päässä pellostä, Vanajaveden vanhan rantatörmän reunassa.

Siirtolohkareen (4 x 2 m) korkeus on 2,5 m. Kiven pinnassa on ilmeisesti ollut vielä 1703 hakattuna iso A-kirjain, mutta kirjoitusta ei ole enää havaittu. Rautapaasi mainitaan rajapaikaksi jo 1400-luvulla. Rajapaasi on saavutettavuutensa ja historiallisen merkityksensä vuoksi sopiva käyntikohteeksi, mutta kiven ympäristöä olisi raivattava ja avattava näkymä erityisesti vesistöön.

Huomautuksia	sama kohde kuin HATTULA 69 Rautapaasi
Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Peltola

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä

Alue	Hattulan Katala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4,2 km luoteeseen		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010016
X	676952 kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252274	Lukumäärä	4
Z	86 -	Merkintä	muinaisjäännöstaulu
		Tarkastettu	28.4.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	metsä, ranta		

Kohde sijaitsee Hämeenlinnan ja Hattulan kunnan rajalla, mutta Hattulan puolella, noin 20 - 25 m rajasta ja noin 400 metriä Kirstulankärjestä lounaaseen. Paikka on matala, osaksi vesakkoinen osaksi heinikkoinen moreenikumpare, jonka laajuus on muutama kymmenen metriä. Kumpareen kautta kulkee polku Pälkäneentieltä Kirstulankärkeen.

Noin 15 x 6 m:n laajuisella alueella on todettu 1961 neljä pienikokoista röykkiötä, joita on tiheän kasvillisuuden vuoksi vaikea paikantaa tarkasti. Röykkiöihin tehdyistä koekuopista on saatu talteen rautakautisiin hautauksiin viittaavia saviastianpaloja, palanutta luuta ja palanutta savea. Muinaisjäännöksen luonteen ja laajuuden määrittely edellyttää kasvillisuuden raivausta. Sijaintinsa puolesta röykkiöalue sopisi hoidettuna Kirstulankärkeen (HÄMEENLINNA 14-15) liittyväksi opastuskohteeksi.

Huomautuksia	sama kohde kuin HATTULA 68 Peltola
Inventoinnit/ Tarkastukset	Hirviluoto 1961, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 15221

Rajala

Rautakautinen asuinpaikka ja polttokalmisto? sekä historiallinen tiilenpolttopaikka

Alue	Kirstula			
Etäisyys	Hämeen linnasta 4 km luoteeseen			
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus	109010017
X	676930	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252280		Lukumäärä	1
Z	81 - 87		Merkintä	
			Tarkastettu	28.4.1999
Rajaus	löytöalue			
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	maatalous, pelto, saareke			

Kohde sijaitsee Hattulanselkään pistävän Kirstulankärjen lounaispuolella, Hämeenlinnan ja Hattulan rajasta 200 m kaakkoon ja Kirstulan kartanosta 500 m luoteeseen. Paikka on loivasti itäkoilliseen viettävää peltoaukeata, jonka keskellä kohoaa matala viljelemätön moreenikumpare (70 x 40 m). Pellot ovat karkeata hietaa tai hiesua.

Alueella on todettu useita muinaisjäännöksiä. Kumpareen kaakkoisosasta on rehukuopan seinämästä löydetty mahdolliseen polttokalmistoon liittyviä löytöjä kuten saviastianpaloja ja palaneita luita (ei tallessa). Kumpareen itä- ja kaakkoispuoliselta pellolta on poimittu rautakautisia saviastianpaloja ja palanutta savea, jotka viittaavat asuinpaikkaan. Lisäksi pellon reunasta, kumpareesta 200 m itään on todettu historiallisen ajan tiiliuunin pohjaksi tulkittu luonnonkivi- ja tiiliröykkiö. Vanajaveden vanhassa rantatörmässä olevan röykkiön ympäristössä (40 x 15 m) erottuu pellon pinnassa runsaasti tiiltä ja kuonaa. Sijainnin, maaston ja löytömaterialin perusteella Rajala on ilmeisesti laaja-alainen rautakautinen ja historiallinen asutuskokonaisuus, jonka luonteen ja säilyneisyyden määrittely edellyttää kuitenkin lisätutkimuksia.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1984, Saukkonen 1990, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 11111, 25887:1-9

Kirstulan kartano 2

Rautakautinen polttokalmisto? ja historiallinen rakennusjäännös?

Alue	Kirstula			
Etäisyys	Hämeen linnasta 3,5 km luoteeseen			
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus	109010018
X	676904	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252291		Lukumäärä	1
Z	87 - 88		Merkintä	
			Tarkastettu	28.4.1999
Rajaus	arvio			
Kunto	osittain tuhoutunut			
Maankäyttö	pihapiiri			

Kohde sijaitsee Kirstulan kartanon päärakennuksesta noin 200 m luoteeseen, pohjoiseen aukeavan Rajalan pellon reunassa. Paikka on moreenikumpareen pohjoisreunassa kartanon pihapiirin pohjoisosassa, johon rakennettu tiilinen viljamakasiini. Sen ympärillä kasvaa pensaita ja heinikkoa.

Makasiinin ympäristöstä sanotaan löytyneen useita muinaisesineitä, mutta niitä ei ole kuitenkaan kokoelmissa tai tallessa. Epävarmojen löytötietojen perusteella paikkaa on arveltu kalmistoksi. Viljamakasiinin takana on myös historialliseksi ajoitettu, tarkoitukseltaan epäselvä vallimainen rakennelma. Kohdetta on pidettävä varsin epävarmana muinaisjäännöksenä.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Saukkonen 1990, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM

Riihimäki

Rautakautinen polttokenttäkalmisto ja asuinpaikka sekä röykkiöryhmä

Alue	Kirstula		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4 km luoteeseen		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010019
X	676838	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	252303		Lukumäärä 1
Z	89 - 93		Merkintä
			Tarkastettu 18.5.1999
Rajaus	koekaivaus		
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut osittain		
Maankäyttö	viheralue		

Kohde sijaitsee Hämeenlinnasta Pälkäneelle johtavan kantatien 57 varressa, noin 500 m Kirstulan kartanosta etelään kohoavassa Riihimäessä, joka entinen Kirstulan kylämäki. Muinaisjäännös on luode - kaakko -suuntaisen moreenimäen kaakkoispäässä, kantatien ja Kirstulantien leikkaamassa kolmiomaisessa alueessa (60 x 35 - 15 m).

Kaivauksissa alueen pohjoispäässä on todettu viikinkiaikainen polttokenttäkalmisto ja etelään viettävässä rinteessä röykkiömäisiä kiveyksiä ja mahdollinen asuinpaikka. Radiohiiliajoitusten perusteella paikkaa on voitu käyttää jo keskisellä rautakaudella, mutta ajoitettava esineistö on yksinomaan viikinkiaikaista. Osa muinaisjäännöksestä on todennäköisesti tuhoutunut kantatietä rakennettaessa. Kantatien lounaispuolelta on havaittu erilaisia, myöhempään maankäyttöön liittyviä kuoppia ja kiveyksiä. Inventoinnin 1999 yhteydessä kantatien lounaispuoliseen etelärinteeseen tehdyissä koekuopissa ei todettu mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa. Mäen laelle on suurehkon lohkarokan kohdalle merkitty aiempiin karttoihin virheellisesti muinaisjäännösmerkki. Kantatien ja Kirstulantien väliin jäävä alue on edelleen kokonaan rauhoitettua, mutta on 1997 puunkaadon ja kaivausten jälkeen tiheän aluskasvillisuuden peitossa.

Tutkimusten perusteella Riihimäen muinaisjäännökset edustavat monipuolisesti rautakauden asutushistoriaa. Hoidettuna - esimerkiksi ketona - paikka sopisi saavutettavuutensa puolesta esittelykohteeksi, esimerkiksi kevytväylän varteen sijoitettavan opastaulun avulla.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Leppäaho 1951, Hirviluoto 1960, Saukkonen 1984, Saukkonen 1990, Heikkurinen-Montell 1995, Seppälä 1999
Kaivaukset	Keskitalo 1950, Waris 1961, Seppälä 1997
Löydöt	KM 11112:1-4, 11114, 12697:1-15, 15196, 22729:1-3, 30304:1-2292

Aulanko 1 ja 2

Rautakautinen asuinpaikka ja polttokenttäkalmisto sekä röykkiöryhmä

Alue	Luhtiala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,5 km luoteeseen		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010020
X	676833 alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252397	Lukumäärä	3
Z	83 - 90	Merkintä	
		Tarkastettu	11.5.1999

Rajaus**Kunto** tutkittu ja tuhoutunut osittain**Maankäyttö** puisto, hevoslaidun

Kohde sijaitsee Vanajaveden itärannalla, hotelli Aulangosta 300 m luoteeseen ja Aronlahdesta 80 metriä etelään. Paikka on järveen pistävässä moreenipohjaisessa niemessä, jossa on nykyisin hevostalli. Alueella on tehty koekaivauksia 1990-1991, jolloin niemen pohjois- ja länsirinteellä on todettu jäännöksiä mahdollisesta asuinpaikasta ja kalmistosta.

Pohjoisrinteellä, ratsastuskentän ja rannan välisessä pohjoiseen viettävässä rinteessä on todettu rautakautiseksi ajoitettu asuinpaikkakerrostuma. Alue on nykyisin hevoslaitumena. Päärakennuksen länsipuolella, länteen viettävässä rinteessä on myös havaittu merkkejä asuinpaikasta ja osittain tuhoutuneita röykkiöitä. Aiempien löytöjen perusteella röykkiöiden on arveltu liittyvän laajempaan kalmistoon, joka olisi myöhemmin tuhoutunut erilaisissa maanmuokkaus- ja tasoitustöissä. Myös länsirinnettä käytetään hevoslaitumena. Laiduntaminen on paikoin kuluttanut maanpinnan kasvillisuuden kokonaan pois paljastaen erilaisia kiveyksiä, joiden tarkoitusta ja ajoitusta ei kuitenkaan voi määrittää ilman lisätutkimuksia. Alueella on runsaasti historiallisen ja melko myöhäisenkin maankäytön merkkejä, jotka ovat sekoittaneet mahdollisia rautakautisia jäännöksiä.

Huomautuksia**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Seppälä 1999**Kaivaukset** Tusa 1990, Schulz & Schulz 1991**Löydöt** KM 26000:1-20, 26967:1-324

Aulangonlinna

Rautakautinen? muinaislinna

Alue	Luhtiala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,1 km pohjoiskoilliseen		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010021
X	676821 alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252557	Lukumäärä	1
Z	80 - 153	Merkintä	
		Tarkastettu	21.4.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	metsä, puisto		

Kohde sijaitsee Aulangonjärven länsirannalla, korkealla muinaisrantojen reunustamalla kalliomäellä, jonka laelle on rakennettu Aulangon näkötorni. Mäki kuuluu aivan eteläosaa lukuun ottamatta Aulangon luonnonsuojelualueeseen. Järveen laskeva itärinne on kallioinen ja äkkijyrkkä, muut rinteet loivempia ja terassimaisia. Mäen länsireunassa on havaittu maasta ja kivistä kasattu matala ja hyvin heikosti erottuva valli, joka on osaksi tuhoutunut käytäviä ja lounaisreunan rakennuksia tehtäessä.

Valli on tulkittu muinaislinnan rakenteeksi jo 1800-luvulla ja paikalla on tehty kaivauksia 1949 -1950. Vallin rakennusaineena on todennäköisesti käytetty rinteiden muinaisrantojen sorakerrostumia. Lakialueelta on kaivauksissa löydetty jälkiä tulisijasta ja mahdollisista rakennusten pohjista. Osittain tuhoutuneenakin Aulangonlinna on seudulle ominainen ja maisemallisesti edustava muinaisjäännös, johon liittyy myös muita merkittäviä luonnon- ja kulttuuriympäristön arvoja. Mäeltä avautuu muun muassa tunnettu näkymä itään Aulangonjärven suuntaan.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Appelgren 1886, Heikel 1897, Ailio 1921, Voionmaa 1935, Sarasmo 1939, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Heikkurinen-Montell 1998, Seppälä 1999
Kaivaukset	Voionmaa 1949 - 1950
Löydöt	-

Varikonniemi

Rautakautinen ja keskiaikainen asuinpaikka

Alue	Hätälä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 250 m itään		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010023
X	676619	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 1/2
Y	252555		Lukumäärä 1
Z	80 - 85		Merkintä
			Tarkastettu 26.4.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut osittain		
Maankäyttö	viheralue, puisto		

Kohde sijaitsee Vanajaveden itärannalla Hämeen linnaa vastapäätä, matalalla savi- ja hiesumaiden reunustamalla moreeniniemellä. Alueesta on käytetty myös nimeä Linnaniemi. Niemi on viimeistään keskiajalla kuulunut Hätälän kylän maihin. Sille on 1800-luvun lopulla perustettu saha ja 1950-luvulla puolustusvoimien varikkoalue. Jo 1895 Kansallismuseoon toimitettiin saharakennuksen eteläpuolelta paljastunut Linnaniemen hopeinen ketjulaitekätkö.

Vuonna 1986 alueella aloitettiin Hämeenlinnan kaupungin rakennussuunnitelmien takia koekaivaukset, joissa todettiin laaja rautakautinen muinaisjäännös. Kenttätutkimuksia jatkettiin 1987-1990 ja 1992-1993. Kaivauksissa talteen saatu aineisto on monipuolista, mutta vaikeasti tulkittavaa. Lisäksi myöhempi maankäyttö on paikoin sekoittanut pahasti vanhemmasta toiminnasta kertovia kerrostumia. Niemen keskeltä on erilaisten rakennusten jäännöksiä, jotka on ajoitettu rautakauden lopulle ja keskiajan alkuun. Löytöjen joukossa on rautakautisia koruja ja aseita sekä mahdolliseen käsiteollisuuteen liittyvää aineistoa.

Sekä löytöjen että radiohiiliajoitusten perusteella niemessä on ollut asutusta tai muuta toimintaa myöhäisrautakaudella ja keskiajan alussa. Paikan laajuus sekä sijainti matalassa rantavyöhykkeessä poikkeaa selvästi muista tunnetuista rautakauden asuinpaikoista. Liikenteellisesti ja asutushistoriallisesti keskeisen sijainnin ja löytömaterialin perusteella Varikonniemeä on pidetty myös Vanajan muinaisena kauppa- ja käsityökeskuksena. Käsitystä on kuitenkin voimakkaasti arvosteltu, koska muinaisjäännöksestä on tähän mennessä tutkittu varsin pieni osa ja alueen historiallinen maankäyttö vaikeuttaa aineiston tulkintaa.

Varikonniemi on alueellisesti tärkeä asutushistoriallinen jäännös, jonka luonteen ja merkityksen selvittäminen edellyttää ehdottomasti lisätutkimuksia. Sijaintinsa, saavutettavuutensa ja vehreytensä puolesta Varikonniemi soveltuu yleiseen, reiteiltään ohjattuun virkistyskäyttöön. Alueesta tulisi laatia paikan koko historian rautakaudesta nykypäivään kertova opastus.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Heikel 1895, Heikel 1897, Sarasmo 1939, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Seppälä 1999, Rostedt 1997

Kaivaukset Schulz & Schulz 1986 - 1990, 1992 - 1993

Löydöt KM 13036, 23537:1-619, 23703:1-3115, 24264:1-1640, 24744:1-2618, 26058, 28135:1-934, KM 31637:1-18

Kärsänkivi eli Siankärsä

Historiallinen rajamerkki

Alue	Hättilä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 1,8 km itään		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010024
X	676630	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	252681		Lukumäärä 1
Z	99 -		Merkintä
			Tarkastettu 3.5.1999

Rajaus**Kunto** koskematon**Maankäyttö** pihapiiri, tontti

Kohde sijaitsee Hättilän kaupunginosassa Papinniityntie 10:n tontilla, omakotitalon pihassa, aivan tien vieressä. Kiven kohdalta on kulkenut vanha Mäskälän jakokunnan rajaa Hättilää vastaan 1500-luvulta. Myös Siankärsän nimellä tunnettu kivi on kooltaan 3,5 x 2 x 2,5 m. Kärsänkiveä on pidetty myös myöhäisen ajan uhrikivenä. Kivi on ehjä ja sen ympäristö on hoidettua pihanurmikkoa. Asutushistoriallisen merkityksensä vuoksi rajakivi kannattaisi merkitä opastaululla.

Huomautuksia tarkka sijainti x 6 766 302, y 2 526 812**Inventoinnit/
Tarkastukset** Saukkonen 1984, Seppälä 1999**Kaivaukset** -**Löydöt** -

Heikkilä

Kivikautinen asuinpaikka?

Alue	Idänpää		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,2 km itään		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010025
X	676608	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 3
Y	252726		Lukumäärä 1
Z	88 - 89		Merkintä
			Tarkastettu 3.5.1999

Rajaus**Kunto** kokonaan tuhoutunut**Maankäyttö** pihapiiri

Kohde sijaitsee Katumajärven pohjoispäästä 400 m länteen, eteläkaakkoon viettävällä rinteellä. Paikalta on löydetty 1930-luvulla nuorakeraaminen saviastianpala (KM 10457). Löytökohdalla on tehty pieniä kaivauksia, mutta varmoja merkkejä asuinpaikasta ei ole saatu. Kyseessä saattaakin olla sekundaarinen löytöpaikka. Paikka on nykyään kerrostalon pihanurmikkoa ja mahdollinen muinaisjäännös todennäköisesti tuhoutunut.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Leppäaho 1936, Pälsi & Nordman 1937, Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 10457

Aunela

Rautakautinen? kuppikivi

Alue	Mäskälä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,7 km kaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010026
X	676542	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	252769		Lukumäärä 1
Z	87 -		Merkintä
			Tarkastettu 3.5.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon		
Maankäyttö	pihapiiri, pelto		

Kohde sijaitsee Katisten kaupunginosassa, Katumajärven luoteisrannalla, omakotitalon pihapiirissä. Paikka on kaakkoon pistävän korkean kalliomaen ja matalan moreenisarekkeen välissä olevassa hyvin loivasti koilliseen viettävässä savipellossa, noin 70 m:n päässä rannasta. Kivi on kooltaan 2,5 x 2 x 1 m ja siinä 53 varmaa kuppia. Kivestä on osa lohjennut pois. Paikan maasto sopisi hyvin rautakautiseen asutukseen, mutta kuppikiveä ympäröivästä pellostä tai sen länsipuolisesta metsikköisestä moreenikumpareesta ei ole tavattu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Aunelan kuppikivi on hieno tyyppinsä edustaja hyvin säilyneessä ympäristössä. Tilalla toimii kivigalleria, jonka yhteydessä myös kuppikivi esitellään. Kivi olisi hyvä merkintä ainakin muinaisjäännöstaululla.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarvas 1971, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Patailan puisto

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä

Alue	Mäskälä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,3 km itäkaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010027
X	676557	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	252735		Lukumäärä 4
Z	87 - 88		Merkintä -
			Tarkastettu 3.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	puisto		

Kohde sijaitsee Katisten kaupunginosassa Katumajärvestä 300 m länteen, keskellä Patailan puistoa. Hyvin hoidettu, nurmikkoinen puisto on kauttaaltaan kerrostalojen ympäröimä ja topografialtaan tasaista. Puiston luoteisosassa 50x 40 metrin laajuisella alueella on todettu 1963 neljä röykkiötä. Paikka on tuolloin vielä ollut peltojen ympäröimä, lehtimetsää kasvava moreeniemeke.

Röykkiöt ovat matalia, maansekaisia kumpareita, joiden päällä kasvaa pihlajia. Luoteisimmasta röykkiöstä on löydetty rautakautisia saviastianpaloja. Röykkiö on jäänyt osittain ison lohkarokasan alle. Löytöjen perusteella kohde on tulkittu rautakautiseksi hautaröykkiöryhmäksi, mutta luonteen varmistaminen edellyttää koekaivauksia. Muinaisjäännökset ovat hyvin hoidetussa ympäristössä, joskin leikkikentän vieressä olevat röykkiöt kovassa kulutuksessa ja lounaisin röykkiöistä edellyttäisi kasvillisuuden raivausta. Yleisellä paikalla ja välittömässä asuinympäristössä sijaitseva muinaisjäännös olisi perusteltua merkitä maastoon. Kohde kuuluu todennäköisesti samaan kokonaisuuteen kuin Katisten kartanon hautaröykkiöt (HÄMEENLINNA 28) 200 m länsilounaaseen.

Huomautuksia	tarkka sijainti x 6 765 425, y 2 527 684
Inventoinnit/ Tarkastukset	Hirviluoto 1963, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 16229

Katisten kartano

Rautakautinen hautaröykkiöryhmä ja polttokenttäkalmisto?

Alue	Mäskälä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,1 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010028
X	676551 kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252716	Lukumäärä	6
Z	87 - 88	Merkintä	muinaisjäännöstaulu
		Tarkastettu	11.5.1999
Rajaus	näkyvät rakenteet		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	metsä, viheralue		

Kohde sijaitsee Katisten kaupunginosassa, Katisten kartanon päärakennuksesta 200 m pohjoiseen ja Syrjäntaantien ja Katistentien risteuksen etelä- ja lounaispuolella. Paikka on noin 150 m Kutalanjoesta kaakkoon loivasti luoteeseen viettävän rinteeseen yläreunassa savimaiden reunustamassa moreenimaastossa. Nykyisin heinikkoa ja harvaa puustoa kasvava alue on aiemmin ollut peltoa ja hakamaata.

Muinaisjäännös on havaittu tarkastuksessa 1961. Nykyisin noin 120 m pitkällä ja 30 - 60 m leveällä lounais - koillis -suuntaisella vyöhykkeellä on todettu seitsemän röykkiötä, joista yksi on jäänyt tien alle sekä osaksi tuhoutunut mahdollinen polttokalmisto. Ainakin osa jäännöksistä on koekuoppalöytöjen perusteella rautakautisia hautoja. Museovirasto on hoitanut umpeen kasvanutta aluetta 1990-luvulla ja muinaisjäännös on merkitty tauluilla maastoon. Kohde kuuluu todennäköisesti samaan kokonaisuuteen kuin Patailan puiston röykkiöt (HÄMEENLINNA 27) 200 m itäkoilliseen.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Hirviluoto 1961, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 15226:1-6, 18382

Porttiniementie 5

Rautakautinen polttokenttäkalmisto

Alue	Hätälä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2 km itäkaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010029
X	676577 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	252700	Lukumäärä	1
Z	86 -	Merkintä	
		Tarkastettu	3.5.1999
Rajaus			
Kunto	kokonaan tuhoutunut		
Maankäyttö	pihapiiri		

Kohde on sijainnut Hätälän kaupunginosassa, Porttiniementie 5:n omakotitalon kohdalla. Paikka on ollut kaakkoon Kutalanjoen suuntaan viettävän pitkänomaisen moreeniharjanteen kaakkoispäässä, joka on nykyisin omakotitaloaluetta. Ensimmäiset löydöt tehtiin heikosti ympäristöstään kohoavasta kummusta talon perustuskuoppaa kaivettaessa 1954, jolloin suuri osa viikinkiaikaiseksi polttokenttäkalmistoksi tulkitusta muinaisjäännöksestä oli jo ehtinyt tuhoutua. Kalmiston rippeet tutkittiin 1955 ja kohde on ilmeisesti kokonaan tuhoutunut.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Salmo 1954, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	Keskitalo 1955
Löydöt	KM 13470:1-3, 13778:1-85

Varikkoalue 2

Rautakautinen hautaröykkiö

Alue	Hätälä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 1,8 km kaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010030
X	676564	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 3
Y	252685		Lukumäärä 1
Z	85,5	-	Merkintä
			Tarkastettu 3.5.1999
Rajaus			
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut kokonaan		
Maankäyttö	teollisuusalue		

Kohde on sijainnut Hätilän kaupunginosassa armeijan varikkoalueella, jossa on nykyisin Hämeenlinnan aluehälytyskeskus ja paloasema. Maasto on alun perin ollut loivasti kaakkoon viettävä, pellon ympäröimä matala moreenikumpare noin 200 m Kutalanjoesta luoteeseen. Paikalta on todettu 1942 vesijohto-ojan kaivamisen yhteydessä kansainvaellusaikainen hautaröykkiö, jota on tutkittu 1950 ja lopullisesti kokonaan 1980-1981 alueen rakentamisen takia. Paikka on paloasemarakennuksen alla.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Salmo 1942, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	Keskitalo 1950, Bergström & Saukkonen 1980, Saukkonen & Kotivuori 1981
Löydöt	KM 11343:1-3, 12695:1-51, 20992:36-49, 21188:1-63

Varikkoalue 3

Rautakautinen polttokenttäkalmisto

Alue	Hätälä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 1,8 km koilliseen		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010031
X	676565	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 3
Y	252678		Lukumäärä 1
Z	86 - 87		Merkintä -
			Tarkastettu 3.5.1999
Rajaus			
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut kokonaan		
Maankäyttö	teollisuusalue		

Kohde on sijainnut Hätilän kaupunginosassa armeijan varikkoalueella, jossa on nykyisin Hämeenlinnan aluehälytyskeskus ja paloasema. Maasto on alun perin ollut loivasti etelään ja kaakkoon viettävä, pellon ympäröimä matala moreenikumpare 200 m Kutalanjoesta luoteeseen. Polttokenttäkalmistoksi tulkittu kohde on todettu 1942 ja kaivettu osittain 1950. Myöhemmän maankäytön osittain tuhoama muinaisjäänne tutkittiin loppuun 1980-1981 alueen rakentamisen takia. Kalmisto on ajoitettu löytöjen perusteella kansainvaellusajalta viikinkiajalle. Paikka on jäljellä paloaseman pihan luoteisosassa, mutta siis kokonaan tutkittu.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Salmo 1942, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset Keskitalo 1950, Bergström & Saukkonen 1980, Saukkonen & Kotivuori 1981

Löydöt KM 12696:1-40

Varikkoalue 5

Rautakautinen hautaröykkiö

Alue	Hättilä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 1,7 km kaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010032
X	676563	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 3
Y	252671		Lukumäärä 1
Z	84 - 85		Merkintä -
			Tarkastettu 3.5.1999
Rajaus			
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut kokonaan		
Maankäyttö	teollisuusalue		

Kohde on sijainnut Hättilän kaupunginosassa armeijan varikkoalueen länsiosassa, nykyisen keilahallin tontin lounaisrajalla. Maasto on alun perin ollut loivasti etelään ja lounaaseen viettävä, pellon ympäröimä matala moreenikumpare 200 m Kutalanjoesta luoteeseen.

Tienteossa osittain tuhoutunut röykkiö todettiin tarkastuksessa 1961. Röykkiö tutkittiin loppuun vuosina 1980-81 aluehälytyskeskuksen ja paloaseman rakentamiseen liittyvissä kaivauksissa. Matalalle kumpareelle kasattu röykkiö oli keskuskivellinen, maansekainen ja sisälsi löytöjen perusteella rautakautisen hautauksen. Löytöinä saatiin muun muassa kuutiokivi, saviastianpaloja, palanutta savea ja palanutta luuta. Paikka on nykyisin ilmeisesti kokonaan piha- ja tiealuetta.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1984, Hirviluoto 1961, Seppälä 1999
Kaivaukset	Bergström & Saukkonen 1980, Saukkonen & Kotivuori 1981
Löydöt	KM 20992:1-27

Harvialantie

Rautakautinen kalmisto?

Alue	Mäskälä			
Etäisyys	Hämeen linnasta	2,2 km	kaakkoon	
Peruskartta	213109	Hämeenlinna		Mjtunnus 109010033
X	676505	kohteen koordinaatit		Rauhoitusluokka 2
Y	252706			Lukumäärä 1
Z	85	-		Merkintä -
				Tarkastettu 26.4.1999
Rajaus				
Kunto	osittain	tuhoutunut		
Maankäyttö	maatalous,	saareke		

Kohde sijaitsee Katisten kaupunginosassa, Harvialantien koillisreunassa, Katisten kartanosta 250 m lounaaseen. Paikka on kahden peltolohkon välissä kohoavassa vesakkoisessa moreenikumpareessa. Harvialantien halkaisema kumpare on alun perin ollut lounais - koillis -suuntainen (45 x 20 x 2 m).

Röykkiö on todettu tarkastuksessa 1967, jolloin tien leikkauksessa erottuvasta latomuksesta on poimittu saviastianpaloja ja helmi (ei tallessa). Löytöjen ja kiveyksen perusteella paikkaa on pidetty mahdollisena kalmistona. Kivikkoisesta kumpareesta on jäljellä koillispää (32 x 8 m), jossa muinaisjäännöstä saattaa olla jäljellä. Vuoden 1984 inventoinnissa tehtiin koekuoppia kumpareesta itäpuolella olevaan kivikkoon, joka todettiin luontaiseksi. Kumpareen luonteen ja laajuuden selvittäminen edellyttää koekaivauksia.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Hirviluoto 1967, Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt ei tallessa

Radanvarsikalmisto

Rautakautinen polttokenttäkalmisto

Alue	Mäskälä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,2 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010034
X	676490 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	252689	Lukumäärä	1
Z	82 -	Merkintä	-
		Tarkastettu	26.4.1999
Rajaus			
Kunto	kokonaan tuhoutunut		
Maankäyttö	teollisuusalue		

Kohde on sijainnut Katisten kartanosta noin 400 m lounaaseen ja Vanajaveden Luukkaanlahden nykyisestä rannasta noin 150 m itään, rautatien koillisreunassa. Loivasti länteen viettävässä rinteessä on tietojen mukaan ollut vähäinen mäntöyräs, jota rataa tehtäessä 1859 alennettiin.

Paikalta paljastui runsaasti merovingi- ja viikinkiaikaisia polttokalmistolöytöjä, muun muassa kaula- ja rannerenkaita, solkia, miekkoja ja kirveitä. Paikalla ei suoritettu tutkimuksia ja löydöt ovat työmiesten lähettämiä. Polttokenttäkalmistoksi tulkittu jäännös on todennäköisesti kokonaan tuhoutunut. Paikka on nykyisin korjaamo- ja varastoalueen lounaisnurkkaa.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Heikel 1897, Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 368 - 403

Käikälänlähde

Historiallinen rajamerkki

Alue	Äikäälä/Kukkola/Pappila		
Etäisyys	Hämeen linnasta 5,8 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtnnus	109010036
X	676267 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252974	Lukumäärä	1
Z	83 -	Merkintä	-
		Tarkastettu	11.5.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	metsä, viheralue		

Kohde sijaitsee Harvialan kaupunginosassa, Katumajärven rannasta noin 100 m lounaaseen pienen Käikälänlähteen kohdalla. Paikka on kuusivaltaista sekametsää kasvavan moreenimaaston itäreunassa, jonka itäpuolella on avautunut muinaisen lahden kostea vesijättömaa. Lähteestä virtaa puro pohjoiseen ja sen ympäristö on muutenkin kosteaa. Soinen vesijättömaa on kuitenkin lähes kokonaan täytetty ja kohdalla on laaja ja korkea nurmikkokumpare.

Täytemaan reunasta noin 20-25 m länteen sijaitseva lähde (2 x 3 m) on mainittu rajapaikkana jo 1380-luvulla ja nykyään sen vieressä on Äikälän, Kukkolan ja Pappilan kylien rajapyykki. Paikka on virheellisesti merkitty 1989 peruskartalle uhrilähteeksi. Lähdetä ja sen ympäristöä on roskattu ilmeisesti siksi, koska se sijoittuu ilmeisen vilkkaan ulkoilureitin varteen. Aluetta tulisikin pitää kunnossa ja merkitä lähde opastetaululla.

Huomautuksia	tarkka sijainti x 6 762 665, y 2 529 740
Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Saukkonen 1994, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Mantereenlinna

Rautakautinen? muinaislinna

Alue	Mäskälä		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4,5 km kaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010037
X	676369	alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	252883		Lukumäärä 1
Z	81 - 133		Merkintä
			Tarkastettu 22.4.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	koskematon		
Maankäyttö	metsä		

Kohde sijaitsee Katumajärven länsirannalla, Vanajan kirkolta runsaan kilometrin itään, Harvialantien Katumajärven välissä ja tunnetaan myös nimellä Mantereenvuori. Paikka on ympäristöstään yli 20 m ja Katumajärven pinnasta noin 50 m kohoava suuri ja tasalakinen kalliomäki (200 x 100 m). Mäen itäinen järvenpuoleinen rinne on äkkijyrkkä, mutta läntinen ja pohjoinen sivu varsin loivia. Kalliomäen laella kasvaa harvahkoa mäntyvaltaista havupuustoa ja länsirinteessä nuorta istutusmetsää, lähinnä mäntyä. Linnan laelta avautuu laajat näkymät eri ilmansuuntiin, erityisesti kaakkoon järven suuntaan.

Mantereenlinnan laen länsireunassa erottuviin kivivalleihin on kiinnitetty huomiota jo 1800-luvulla, jolloin ne on tulkittu muinaislinnan valleiksi porttiaukkoinen. Myöhemmin valleja on pidetty ainakin alun perin luonnonmuodostumina (Ailio 1921, Voionmaa 1951), mutta toisaalta myös ihmisen tekeminä muinaislinnan rakennelmina (Sauramo 1934; Taavitsainen 1990). Mäen pohjoisosassa oleva mahdollinen valli portteineen on entistetty 1973.

Topografian, strategisesti keskeisten näkymien ja asutukseen läheisesti liittyvän sijainnin perusteella paikka voidaan pitää muinaislinnana, jossa ei kuitenkaan voida erottaa selkeitä varustuksia. Mantereenlinna soveltuu hyvin käyntikohteeksi. Ulkoilualueena suosittu paikka on suhteellisen helppo saavuttaa opastettua polkua Harvialantielta, mutta pysäköinti tien varteen on ongelma. Museovirasto on hoitanut aluetta siivoamalla roskia ja poistamalla kasvillisuutta vallien päältä. Alueelle olisi laadittava uusi opastetaulu, vuonna 1995 pystytetyn ja myöhemmin rikutun Museoviraston opastustaulun tilalle. Seudulle ominaisena ja maisemallisesti tärkeänä muinaisjäännöksenä Mantereenlinna kuuluu merkittäviin kulttuuriympäristön arvoihin.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Appelgren 1886, Heikel 1897, Ailio 1921, Voionmaa 1951, Hirviluoto 1965, Sarvas 1973, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Kantolanniemi

Rautakautinen polttokalmisto

Alue	Kantolan yks.		
Etäisyys	Hämeen linnasta 3,4 km kaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010038
X	676364	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 3
Y	252734		Lukumäärä 1
Z	85 - 86		Merkintä -
			Tarkastettu 26.4.1999
Rajaus			
Kunto	kokonaan tuhoutunut?		
Maankäyttö	teollisuusalue		

Kohde on sijainnut Kantolan kaupunginosassa Vanajan kirkosta 250 m luoteeseen. Paikka on alun perin ollut kaakkoon pistävän moreenikalliomäen eteläreunassa, etelään viettävän rinteiden taitteessa. Nykyisin paikka jää Turun valtatie ja Raisio-Yhtymän väliselle sekametsää kasvavalle alueelle, teollisuusalueelle menevän sivuraiteen pohjoisreunaan.

Muinaisjäännös todettiin 1946, jolloin kallioiden mäen eteläreunasta paljastui rautatien sivuraidetta tehtäessä viikinkiaikainen polttokenttäkalmisto. Tutkimuksissa muinaisjäännöksen todettiin jatkuvan löytökohdasta länteen, mutta paikka on jäänyt tutkimatta ja on myöhemmin ilmeisesti tuhoutunut. Tutkitun ja tuhoutuneen alueen luoteispuolella kohoavalla mäellä on runsaasti myöhempään maankäyttöön liittyviä jätteitä, kuoppia ja kasoja, mutta topografian perusteella paikka sopisi myös kalmistoksi tai asuinpaikaksi. Asia olisi selvitettävä koekaivauksin.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Luho 1946, Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 11664:1-6

Konkipelto

Rautakautinen polttokalmisto

Alue	Kantolan yks.		
Etäisyys	Hämeen linnasta 3 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtnnus	109010039
X	676383 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	252710	Lukumäärä	1
Z	86 -	Merkintä	-
		Tarkastettu	27.9.1999
Rajaus			
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut kokonaan		
Maankäyttö	teollisuusalue, metsä		

Kohde on sijainnut Kantolan kaupunginosassa Vanajan kirkosta noin 550 m luoteeseen, Kantolan talon ent. Konkipellolla. Paikka on ollut kaakkoon pistävän moreenikalliomäen lounaisreunassa, loivasti lounaaseen viettävän rinteän taitteessa kohoavalla kumpareella (16 x 8 m).

Muinaisjäännös on todettu 1939 ja osittain tutkittu 1945. Tutkimusten perusteella peltojen ympäröimällä kivikkoisella kumpareella on ollut pitkäaikainen, kansainvaellusajalta viikinkiajalle käytössä ollut polttokenttäkalmisto. Loput muinaisjäännöksestä on todennäköisesti tuhoutunut myöhemmässä maankäytössä. Kalmisto on sijainnut Myllärinkadun varteen tehdyn Meiran parkkipaikan koillisnurkan nurmikkoluiskan kohdalla. Myllärinkadun pohjoispuolinen metsikkö vaikuttaa edelleen varsin ehjältä ja sopisi kivikkoisena moreenimaastona kalmiston paikaksi. Alueelle 1999 tehdyistä koekuopista ei kuitenkaan todettu mitään merkkiä muinaisjäännöksestä.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Leppäaho 1951 Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset Salmo 1945

Löydöt KM 11115, 11455:1-94

Salo (Neulavuori)

Rautakautinen? kuppikivi

Alue	Paikkalan yks.		
Etäisyys	Hämeen linnasta 3,8 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010040
X	676327 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252759	Lukumäärä	1
Z	86 -	Merkintä	
		Tarkastettu	26.4.1999

Rajaus**Kunto** koskematon**Maankäyttö** viheralue, metsä

Kohde sijaitsee Vanajan kirkosta 200 m kaakkoon, etelään suuntautuvan moreeniharjanteen eteläpäässä, nuorta lehtimetsää kasvavalla vanhalla tontilla. Paikkaa on kutsuttu myös Neulavuoreksi ent. kirkonvartija Nälbergin mukaan. Tontin rakennukset on purettu, mutta kaakkoisreunassa erottuu vielä kellarin jäännökset. Mäen eteläreunaa kiertää vanha tieura länsipuolella olevalle entiselle pihamaalle.

Suunnilleen mäen keskellä sijaitseva maakivi on pieni ja matala (80 x 55 x 10 cm). Kiven rosoisessa pinnassa on kaksi kuppia, joista toinen erottuu hyvin heikosti. Kuppikiveä on vaikea löytää ja se tulisi ehdottomasti merkitä muinaisjäännöstaululla.

Huomautuksia tarkka sijainti x 6763 272, y 2 527 595**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Seppälä 1999**Kaivaukset** -**Löydöt** -

Imatran Voima I

Rautakautinen kuppikivi

Alue	Paikkalan yks.		
Etäisyys	Hämeen linnasta 3,7 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010041
X	676305 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	252745	Lukumäärä	1
Z	88 -	Merkintä	-
		Tarkastettu	26.4.1999
Rajaus			
Kunto	kokonaan tuhoutunut		
Maankäyttö	teollisuusalue, pihapiiri		

Kohde - irrallisen kuppikiven löytöpaikka - sijaitsee Vanajan kirkosta 350 m etelään, Imatran Voima Oy:n (IVO) alueella olevan asuinrakennuksen eteläseinän kohdalla. Kivi löydettiin talon pohjaa kaivettaessa 1937.

Kiveä (450 x 370 x 180 mm) on arveltu käsikiven teelmäksi, mutta todennäköisempänä vaihtoehtona on pidetty kuppikiveä. Tasaisessa pinnassa yksi kuoppa (7 x 9 cm). Kivi on Kansallismuseon kokoelmassa (KM 10611). Kohta on nykyisin rakennuksen alla, mutta paikka sijaitsee vain 50 m luoteeseen 1992 todetusta rautakautisesta polttokenntäkalmistosta (HÄMEENLINNA 45) ja niiden välissä saattaa maaston perusteella olla muinaisjäännöstä.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 10611

Imatran Voima 3 (Viitahaka)

Rautakautinen kuppikivi

Alue	Paikkalan yks.		
Etäisyys	Hämeen linnasta 3,9 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010042
X	676296 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252731	Lukumäärä	1
Z	87 -	Merkintä	muinaijäännöstaulu
		Tarkastettu	26.4.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	teollisuusalue, viheralue, metsä		

Kohde sijaitsee Vanajan kirkosta 450 m etelälounaaseen, Imatran Voima Oy:n voimalaitosalueen länsiosassa. Paikka on kivikkoista, kuusivaltaista sekametsää kasvavaa moreenimaastoa, joka on aikanaan ollut Katisten kartanon hakamaata ja tunnettu nimellä Viitahaka. Kivi on seudun tunnetuimpia kuppikiviä ja tullut yleiseen tietoon 1920-luvulla.

Viitahaan metsikön keskellä sijaitseva, isojen kivien ja kuusten reunustama maakivi on matala ja laakea (1,9 x 1 x 0,20 - 30 m) ja siinä on 56 - 59 selvää kuppia. Kivi on ilmeisesti löydettyessä ollut maanpinnan alapuolella, mutta aarteensijöiden sanotaan liikutelleen sitä. Perimätiedon mukaan kansa on arvellut kiveä aarrehaudan kanneksi ja kammoksunut koko Viitahakaa (Aarni 1935). Kuppikiven ympäristö on varsin ehjää ja lähistöllä saattaa maaston perusteella olla muitakin muinaijäännöksiä. Viitahaan kivi ympäristöineen on hyvä esimerkki edustavasta kokonaisuudesta, jonka säilymisestä ja hoidosta maanomistaja on huolehtinut. Muinaijäännös sopisi hyvin opastettavaksi, mikä kuitenkin edellyttää sopimista voimalaitoksen kanssa koska alue on valvottu. Voimalaitoksen alueelta on todettu useita kiinteitä muinaijäännöksiä ja esinelöytöjä. Se sijaitseekin Vanajan seudun rautakautisen ja keskiaikaisen asutushistorian kannalta merkittävällä alueella, jonka laajuus ja säilyneisyys tulisi selvittää koetutkimuksin.

Huomautuksia	tarkka sijainti x 6 762 961, y 2 527 307
Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Pälsi 1943, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Imatran Voima 4

Rautakautinen polttokenttäkalmisto

Alue	Paikkalan yks.		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4 km kaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010043
X	676283	kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka 3
Y	252740		Lukumäärä 1
Z	87 -		Merkintä
			Tarkastettu 26.4.1999
Rajaus			
Kunto	kokonaan tuhoutunut		
Maankäyttö	teollisuusalue		

Kohde on sijainnut Vanajan kirkolta 550 m etelään, Imatran Voima Oy:n voimalaitoksen hiilikentän länsiosassa Paikkalanlahden pohjoisrannalla. Maasto on ollut kaakkoon pistävää moreeniniemekkettä loivasti kaakkoon viettävässä rinteessä.

Muinaisjäännös todettiin hiilikentän kuorimistöissä 1938, jolloin kivikkoisesta maasta paljastui laaja ja runsaslöytöinen viikinkiaikainen polttokenttäkalmisto. Jo paikoin tuhoutuneesta kalmistosta saatiin kaivauksissa talteen useita solkia, aseita ja työkaluja, muun muassa vanhin Suomen mantereelta löydetty rautainen auranterä. Paikka lähiympäristöineen on hävitetty kokonaan voimalaitoksen rakentamisen yhteydessä. Muinaisjäännös saattaa maaston perusteella jatkaa kentän luoteispuolisessa Viitahaan metsikössä, josta tunnetaan ennestään kuppikivi (HÄMEENLINNA 42). Voimalaitoksen alueelta on todettu useita kiinteitä muinaisjäännöksiä ja esinelöytöjä. Se sijaitseekin Vanajan seudun rautakautisen ja keskiaikaisen asutushistorian kannalta merkittävällä alueella, jonka laajuus ja säilyneisyys tulisi selvittää koetutkimuksin.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset - Paikalla

Löydöt KM 10896:1-297

Imatran Voima 5 (Katisten Viitahaanpellon kalmisto)

Rautakautinen röykkiö

Alue	Paikkalan yks.		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010044
X	676277 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	252737	Lukumäärä	1
Z	86 -	Merkintä	
		Tarkastettu	26.4.1999
Rajaus			
Kunto	kokonaan tuhoutunut		
Maankäyttö	teollisuusalue		

Kohde on sijainnut Vanajan kirkosta 600 m etelään, Imatran Voima Oy:n voimalaitoksen lounaisosassa loivasti etelään viettävällä Viitahaan peltorinteellä Paikkalanlahden pohjoisrannalla.

Paikalta on todettu 1939 maansekainen hautaröykkiö, joka on tutkittu kokonaan 1941 ja 1944. Esineistö ajoittuu aivan kansainvaellusajan alkuun ja röykkiö onkin yksi Vanajanlaakson vanhimpia rautakautisen asutuksen muistoja. Muinaisjäännös on sijainnut 50 m viikinkiaikaisesta polttokenttäkalmistosta (HÄMEENLINNA 43) lounaaseen. Paikka lähiympäristöineen on hävitetty kaasuturbiinilaitoksen rakentamisen yhteydessä. Voimalaitoksen alueelta on todettu useita kiinteitä muinaisjäännöksiä ja esinelöytöjä. Se sijaitseekin Vanajan seudun rautakautisen ja keskiaikaisen asutushistorian kannalta merkittävällä alueella, jonka laajuus ja säilyneisyys tulisi selvittää koetutkimuksin.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	Salmo 1941, 1944
Löydöt	KM 11116:1-3, 11339:1-38, 11419:1-110

Imatran Voima 9

Rautakautinen polttokenttäkalmisto

Alue	Paikkalan yks.		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010045
X	676300 kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252747	Lukumäärä	1
Z	88 - 89	Merkintä	-
		Tarkastettu	26.4.1999
Rajaus	koekaivaus		
Kunto	tutkittu ja tuhoutunut osittain		
Maankäyttö	teollisuusalue, viheralue		

Kohde sijaitsee 400 m Vanajan kirkosta etelään, Imatran Voima Oy:n voimalaitoksen keskellä, voimalaitosrakennuksen ja asuntoalueen välissä olevalla viheralueella, noin 200 m Paikkalanlahden rannasta pohjoiseen. Maasto on alun perin ollut etelään ja kaakkoon pistävää moreenimäkeä, jota ovat reunustaneet loivasti etelään viettävät savi- ja hiesumaat. Alueen koillispää on edelleen lähes luonnontilaista, kuusivaltaista sekametsää mutta lounaisosaan on tehty rakennuksia, pihaa ja nurmikkoja. Keskellä kohoaa muun muassa suuri lämpöakku ja radiomasto.

Muinaisjäännös todettiin 1992 lämpöakun koillispuolelta pienen koevoimalaitoksen rakentamiseen liittyvissä kenttätutkimuksissa. Rakennuspaikka tutkittiin saman tien ja sen kohdalta paljastui myöhemmän maankäytön osittain tuhoamaa viikinkiaikaista polttokenttäkalmistoa. Hautausten jäännökset on siroteltu luontaiseen kivikon lomaan ja kalmisto vastaa sekä rakenteeltaan että esinetyypeiltään siitä 200 m lounaaseen sijainnutta, hiilikentän kohdalta 1938 tutkittua polttokenttäkalmistoa (HÄMEENLINNA 43). Maaston ja vanhan karttamateriaalin perusteella muinaisjäännökset on tulkittu erillisiksi kalmistoiksi tai laajan, pesäkkeisen kalmistosaarekkeen ääripäiksi. Kaivauksen ja koekuopituksen perusteella muinaisjäännös jatkuu kaivetusta alueesta koilliseen metsikön alueelle. Sitä on säilynyt myös lämpöakun pohjoispuolella nurmikon alla ja muinaisjäännös saattaa jatkua asuntoalueen puolelle. Muinaisjäännöksen laajuus olisi tarkennettava koekaivauksin.

Voimalaitoksen alueelta on todettu useita kiinteitä muinaisjäännöksiä ja esinelöytöjä. Se sijaitseekin Vanajan seudun rautakautisen ja keskiaikaisen asutushistorian kannalta merkittävällä alueella, jonka laajuus ja säilyneisyys tulisi selvittää koetutkimuksin.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	-
Kaivaukset	Seppälä 1992
Löydöt	KM 27142:1-643

Peltorinne

Rautakautinen polttokalmisto?

Alue	Pappila		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4,6 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010046
X	676270 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	252832	Lukumäärä	1
Z	87 -	Merkintä	
		Tarkastettu	

Rajaus**Kunto** kokonaan tuhoutunut**Maankäyttö** pihapiiri

Kohde on sijainnut Käikälän kaupunginosassa, Vanajan kirkosta 1,1 km kaakkoon, 30 - 40 Peltorinteen talosta pohjoiseen lounaaseen viettävässä moreenirinteessä.

Paikka todettiin 1971, jolloin nurmikoksi raivatusta kivisestä rinteestä löydettiin miekka ja veitsi. Koekaivauksessa osittain sekoittuneelta löytöpaikalta saatiin talteen muun muassa toisen miekan katkelma, pronssia ja palanutta luuta. Löydöt ja paikan sijainti viittaavat kalmistoon, mutta mitään varmaa merkkiä muinaisjäännöksestä ei todettu. Kohde on ilmeisesti kokonaan tuhoutunut rakentamisessa.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 18402:1-7

Juppala 1

Rautakautinen kuppikivi?

Alue	Miemala			
Etäisyys	Hämeen linnasta 5 km kaakkoon			
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus	109010047
X	676187	kohteen oletetut koordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252797		Lukumäärä	1
Z	88	-	Merkintä	-
			Tarkastettu	17.5.1999
Rajaus				
Kunto	tuhoutunut osittain?			
Maankäyttö	maatalous			

Kohde sijaitsee Miemalan Alikylässä, 400 m Miemalansalmen rannasta lounaaseen ja Juppalan päärakennuksesta 50 - 60 m pohjoiskoilliseen tai koilliseen. Paikka on ketoa kasvavaa tasaista moreenimaastoa, jota käytetään laitumena.

Mahdollinen kuppikivi (2 x 2,5 x 0,5 m) on todettu 1939 ja sen pinnassa on havaittu yksi epävarma kuppi. Kiveä ei ole myöhemmin varmuudella paikannettu. Oletetusta sijaintipaikasta on 1984 inventoinnissa todettu kokonaan tiilen ja maan peittämä kookas kivi, jota ei kuitenkaan puhdistettu. Kohde on siis edelleen epävarma kuppikivi. Kiven vieressä on toinen turpeen peittämä suuri kivi. Inventoinnissa 1991 alueella havaittiin useita tiilen- ja maansekaisia kumpareita, jotka ovat todennäköisesti vanhoja rakennuksen pohjia.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt

Juppala 2

Rautakautinen asuinpaikka?

Alue	Miemala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 5 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010048
X	676190 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252789	Lukumäärä	1
Z	88 -	Merkintä	-
		Tarkastettu	17.5.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	maatalous, pelto		

Kohde sijaitsee Miemalan Alikylässä, Juppalan päärakennuksesta 70 m luoteeseen ja noin 10-20 tilustiestä pohjoiseen, maakaasuputkilinjan pohjoispuolella. Paikka on moreenimaaston pohjoisreunassa olevaa melko tasaista hiekkaperäistä, kivistä peltomaata. Kohdasta on laaja ja avoin näkymä luoteeseen ja pohjoiseen.

Pellon pinnalta on 1986 todettu muutamia saviastianpaloja sekä hieman kuonaa, jotka viittaavat rautakautiseen asuinpaikkaan tai kalmistoon. Maakaasuputkikaivannon tarkastuksessa 1986 on ihmisen toimintaan liittyvää tummaa kulttuurikerrosta, jota on arveltu historiallisella ajalla syntyneeksi. Peltomaassa on havaittu myös runsaasti historiallisen ajan talousjätettä. Inventoinnissa 1999 löytöpaikan pohjois- ja koillispuolisen peltoalueen tarkastuksessa löytyi pari saviastianmurua, joita ei otettu talteen. Pellosta on raivattu runsaasti kiviä heinikköisille pientareille ja tienvarteen. Paikalla on saattanut olla paitsi rautakautinen asuinpaikka myös kalmisto. Todennäköisesti samassa pellossa on ollut myös 1909 hävitetty kuppikivi (HÄMEENLINNA 49). Aukealla olevan pellon humuskerros on paikoin varsin ohut ja mahdollinen kulttuurikerros on saattanut kulua pois. Paikan luonteen ja säilyneisyyden selvittäminen edellyttää koekaivauksia.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Hirviluoto 1986, Saukkonen 1986, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 23194:1-2, 31866

Tiirikkala

Rautakautinen kuppikivi

Alue	Miemala			
Etäisyys	Hämeen linnasta 5 km kaakkoon			
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus	109010049
X	676196	kohteen oletetut koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	252789		Lukumäärä	1
Z	86	-	Merkintä	-
			Tarkastettu	17.5.1999
Rajaus				
Kunto	kokonaan tuhoutunut			
Maankäyttö	maatalous, pelto			

Kohde on sijainnut Miemalan Alikylässä, Juppalan päärakennuksesta 120 m luoteeseen ja 400 metriä Miemalansalmesta lounaaseen. Kiven sanotaan sijainneen Patakiven pellolla. Kyseessä on ilmeisesti sama kivi, josta on käytetty myös nimeä Patakivi (Aarni 1935). Kiven tarkkaa sijaintipaikkaa ei tunneta, mutta se on ilmeisesti ollut samassa peltolohkossa kuin rautakautiseksi asuinpaikaksi tai kalmistoksi tulkittu löytöpaikka (HÄMEENLINNA 48). Kivi on tietojen mukaan hävitetty jo 1909 "kun tarvittiin navettaan perustuskiviä".

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

HÄMEENLINNA 50

Juppala 3

Rautakautinen kuppikivi

Alue	Miemala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 5 km kaakkoon		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010050
X	676188	kohteen oletetut koordinaatit	Rauhoitusluokka 1
Y	252781		Lukumäärä 1
Z	87	-	Merkintä
			Tarkastettu 17.5.1999
Rajaus			
Kunto	siirretty alkuperäiseltä paikaltaan		
Maankäyttö	maatalous, pelto		

Kohde sijaitsee Miemalan Alikylässä Juppalan päärakennuksesta 150 m länsiluoteeseen ja 32 m kaakkoon Juppalan tiilimakasiinin vieressä olevasta kuppikivestä (HÄMEENLINNA 51). Paikka on peltolohkoa, joka rajoittuu luoteessa talousrakennuksiin ja koillisessa rakennuksille johtavaan tilustiehen. Suurikokoinen kivi on haudattu sijaintipaikalleen kuopat alaspäin vuonna 1934, koska se oli haitaksi viljelyksille. Kivessä (4 x 1,5 x 1 m) on neljä kuppia. Kivi on ilmeisesti edelleenkin pellossa, mutta sen tarkkaa sijaintia ei tiedetä.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Juppala 4

Rautakautinen kuppikivi

Alue	Miemala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 5 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010051
X	676190 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252778	Lukumäärä	1
Z	86 -	Merkintä	-
		Tarkastettu	17.5.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	maatalous, pelto		

Kohde sijaitsee Miemalan Alikylässä, Juppalan päärakennuksesta 170 m länsiluoteeseen, Juppalan vanhasta tiilimakasiinista noin kahdeksan metriä koilliseen. Paikka on peltoalueen ympäröimä. Kiven (3 x 2,1 x 30-60 cm) ympärille on kasattu suuria kivenlohkareita röykkiömäiseksi kasaksi ja kivi on kasan keskellä lähes kokonaan lohkariden peitossa. Kivestä on lohjennut luonnollisen rapautumisen takia kappale kolmen kupin reunasta. Kivessä on neljä kuppia. Muinaisjäännos on säilymisen varmistamiseksi ehdottomasti puhdistettava esiin ja merkittävä muinaisjäännostaululla! Kivestä kuusi metriä länsiluoteeseen saman lohkarokasan länsireunassa on toinen kuppikivi (HÄMEENLINNA 52). Kohdasta on laaja ja avoin näkymä luoteeseen ja pohjoiseen.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Juppala 5

Rautakautinen kuppikivi

Alue	Miemala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 5 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010052
X	676191 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252777	Lukumäärä	1
Z	86 -	Merkintä	
		Tarkastettu	17.5.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	maatalous, pelto		

Kohde sijaitsee Miemalan Alikylässä, Juppalan päärakennuksesta 170 m länsiluoteeseen ja Juppalan vanhasta tiilimakasiinista noin 1,5 m pohjoiskoilliseen, röykkiömäisen lohkarekasan länsireunassa. Kiven (115 x 85 x 40 cm) vaakasuorassa, rosoiseksi rapautuneessa pinnassa on todettu kaksi kuppia. Muinaisjäännös on säilymisen varmistamiseksi puhdistettava esiin ja merkittävä muinaisjäännöstaululla. Kivestä kuusi metriä itäkaakkoon saman lohkarekasan keskellä on toinen kuppikivi (HÄMEENLINNA 51). Kohdasta on laaja ja avoin näkymä luoteeseen ja pohjoiseen.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

Perttula 1

Rautakautinen kuppikivi

Alue	Miemala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4,7 km eteläkoilliseen		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010053
X	676193 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252733	Lukumäärä	1
Z	87 -	Merkintä	muinaisjäännöstaulu
		Tarkastettu	17.5.1999

Rajaus**Kunto** koskematon**Maankäyttö** maatalous, pelto, pihapiiri

Kohde sijaitsee Miemalassa, Perttulan koulutuskeskuksen itäpuolella olevasta omakotitalosta 30 m itäkaakkoon, tonttia ympäröivän kuusiaidan kohdalla. Paikka on itään pistävän sora- ja hiekkaharjanteen päässä, koilliseen viettävän peltoaukean reunassa. Pellosto on käytetty myös nimeä Mustankannonpelto. Peltojen maaperä on lähinnä hietaa ja hiesua. Kivi on kooltaan 1 x 1,2 m ja sen pinnan peittää 43 - 46 kuppia. Kivi on merkitty aikanaan muinaisjäännöstaululla, joka on hajonnut ja pitäisikin uusia. Kuppikiven kohdalta on melko avoin näkymä pohjoiseen ja suora yhteys yli peltoaukean itään Alikylään. Harjannetta pitkin on kulkenut Alikylään vanha tie, joka on sittemmin kynnetty pelloksi.

Huomautuksia tarkka sijainti x 6 761 935, y 2 527 324**Inventoinnit/
Tarkastukset** Voionmaa 1935, Sarasmo 1939, Leppäaho 1951, Pälsi 1953, Saukkonen 1984, Seppälä 1999**Kaivaukset** -**Löydöt** -

Palvaanlinna

Rautakautinen muinaislinna?

Alue	Miemala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 6, 2 km eteläkaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010054
X	676050 alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252783	Lukumäärä	1
Z	85 - 123	Merkintä	-
		Tarkastettu	29.4.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	metsä, viheralue, virkistysalue		

Kohde sijaitsee Miemalassa, Vanajan kirkosta 3 km etelään, Miemalantien ja Vanajaveden Miemalanselän välissä, noin 250 m rannasta länteen. Maasto on kapeaa ja sivuiltaan melko jyrkkärinteistä Hattelmanharjun eteläistä jatketta. Lakiosa on 150 x 50 m:n laajuinen ja päihin kapeneva. Laen keskellä on pitkänomainen notkelma. Lounais- ja luoteisreunassa reunassa erottuu kiveystä, joka vaikuttaa luontaiselta.

Paikalla ei ole havaittu varmoja muinaislinnan varustuksia, mutta mäkeä on pidetty kuitenkin mahdollisena muinaislinnana. Laelta on hienot näkymät itään Miemalanselän suuntaan ja muun muassa Mantereenlinna erottuu maisemassa selvästi. Mäen laki on hakkuun jäljiltä pahasti vesakoitunut ja aluetta tulisikin hoitaa. Palvaanlinnan kaakkoispäässä on pysäköintipaikka ja kaupungin opastetaulu, jossa esitellään Miemalanharjun ja Raimansuon luonnonsuojelualueita.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Voionmaa 1935, Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	-

HÄMEENLINNA 55

Hakolahti

Ajoittamaton röykkiö

Alue	Kankaantaka		
Etäisyys	Hämeen linnasta 4,2 km eteläkaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010055
X	676222 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252652	Lukumäärä	1
Z	86 -	Merkintä	-
		Tarkastettu	30.4.1999
Rajaus			
Kunto	koskematon?		
Maankäyttö	pihapiiri		

Kohde sijaitsee Vanajaveden Hakolahden rannasta 40 - 50 m lounaaseen, aivan Linnanpään (HÄMEENLINNA 56) muinaislinnan kaakkoispuolella. Paikka on harjasta kaakkoon pistävä jyrkkärinteinen niemeke, jossa on omakotitalo pihapiireineen. Sammalen ja nurmen peittämä kiviröykkiö (3,5 x 2,5 x 0,5 m) on tehty keskelle niemekettä ja sijaitsee nykyisin pihanurmikolla, asuinrakennuksesta 25 - 30 m kaakkoon. Röykkiötä ei ole tutkittu tarkemmin eikä sen ajoitusta tai tarkoitusta tunneta. Sijainnin perusteella kyseessä saattaisi olla rajamerkki. Jäännös vaikuttaa ehjältä ja se on hoidetulla pihamaalla. Samalta tontilta, 20 m röykkiöstä pohjoiseen, tunnetaan jo vuosikymmeniä kaivona ollut Auringonlähde. Paikalta on avoin näkymä vesistöön.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

Linnanpää (Hakovuori)

Rautakautinen? muinaislinna

Alue	Kankaantaka		
Etäisyys	Hämeen linnasta 3,9 km eteläkaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtnnus	109010056
X	676244 alueen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252630	Lukumäärä	1
Z	80 - 125	Merkintä	kertova taulu
		Tarkastettu	29.4.1999
Rajaus	topografia		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	metsä, viheralue		

Kohde sijaitsee Vanajan kirkosta noin 1,5 km lounaaseen, Hattelmalan moottoriteliittymän kaakkoispuolella, Helsingintien ja Vanajaveden välissä. Hattelmalanharjuun kuuluva alue tunnetaan myös nimellä Hakovuori, jonka länsipuoli on kokonaan tuhoutunut soranotossa. Jäljellä on suon ja Vanajaveden väliin jäävä, luode - kaakko -suuntaisesta harjumuodostumasta pohjoiseen työntyvä korkea ja melko jyrkkärinteinen 350 pitkä ja 200 metriä leveä selänne, jonka maaperä on soraa ja hiekkaa. Alueella kasvaa kuusivaltaista sekametsää. Selänne muodostaa kapean ja nauhamaisen harjanteen, jonka laella kohoaa kaksi korkeampaa huippua. Luoteispäässä harjanne muuttuu terassimaiseksi. Terassia voidaan erottaa myös kaakkoispäässä mutta huomattavasti loivempana. Harjanteen kaakkoispäätä on voimakkaasti muokattu huvilaa ja sille johtavaa tietä tehtäessä.

Linnanpää on tulkittu muinaislinnaksi jo 1800-luvun lopulla, jolloin harjanteen kaakkois- ja luoteispäästä on todettu rinnettä reunustavia kivivalleja. Niitä on arveltu myös luonnonmuodostumiksi mutta ainakin osaa kiveyksistä on pidetty ihmisen muokkaamina. Luoteispäässä voidaan havaitaan jäännöksiä ainakin kahdesta vallista, joista ylempi terassia reunustava rakennelma koostuu tasakokoisista kivistä ja alempi rinnettä myötäilevä vaihtelevista lohkarista. Niiden alapuolelta suon reunasta on todettu kolmas kiveys, jota on pidetty ihmisen tekemänä. Harjanteen kaakkoispäässäkin on merkkejä terassimaista rinnettä reunustavasta kaksinkertaisesta vallista, jonka huvilalle johtava tie on osittain tuhonnut. Linnanpää kuuluu Hämeenlinnan kaupungin luonnonhoitotoimiston hoitokohteisiin ja laelle on pystytetty alueesta kertova opastaulu. Museovirasto on avannut näkymiä itään Mantereenlinnan suuntaan ja puhdistanut puustoa vallien päältä. Se kuuluu Vanajaveden seudulle ominaisiin ja maisemallisesti merkittäviin muinaisjäännöstyyppeihin ja siihen liittyy runsaasti tärkeitä luonnonarvoja.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Appelgren 1886, Heikel 1897, Ailio 1921, Voionmaa 1935, Sarasmo 1939, Hirviluoto 1974, Saukkonen 1981, Saukkonen 1984, Schulz 1988, Seppälä 1999
Kaivaukset	Voionmaa 1949

Löydöt -

Tyrynoja 7

Rautakautinen hautaröykkiö?

Alue Hattelmala
Etäisyys Hämeen linnasta 4 km eteläkaakkoon
Peruskartta 213109 Hämeenlinna
X 676216 kohteen koordinaatit
Y 252585
Z 107 -

Mjtunnus 109010057
Rauhoitusluokka 2
Lukumäärä 1
Merkintä
Tarkastettu

Rajaus

Kunto osittain tuhoutunut
Maankäyttö pihapiiri

Kohde sijaitsee Hattelmalan kaupunginosassa, osoitteessa Tyrynoja 7, Olkinuoran omakotitalosta 5 - 10 m lounaaseen. Paikalla on nykyään talon pihanurmikko ja muita istutuksia. Maasto viettää jyrkähkösti itään ja etelään. Osittain tuhotusta röykkiöstä ei ole enää mitään näkyvissä, mutta kiveystä on todennäköisesti jäljellä pihanurmikon alla. Paikkaa ei tarkastettu inventoinnissa 1999.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Leppäaho 1955, Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 13737

Tyrynoja

Rautakautinen asuinpaikka ja kuppikivi

Alue	Hattelmala		Mjtunnus	109010058
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,8 km etelään		Rauhoitusluokka	1/2
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Lukumäärä	1
X	676222	keskikoordinaatti	Merkintä	
Y	252562		Tarkastettu	
Z	104 - 106			
Rajaus	koekaivaus			
Kunto	osittain tutkittu			
Maankäyttö	viheralue			

Kohde sijaitsee Vanajan kirkosta runsaat 2 km lounaaseen, moottoritien ja Turun valtatie risteyksistä lounaaseen peltoalueella, jonka halki virtaan Tyrynoja Vanajaveteen. Asuinpaikka sijaitsee Tyrynojan molemmin puolin peltoalueen koillislaidalla. Asuinpaikasta noin 60 m länsilounaaseen pellon laidassa pensaikossa on kuppikivi. Paikkaa ei tarkastettu inventoinnissa 1999.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Schulz 1988, Seppälä 1999
Kaivaukset	Schulz & Schulz 1989, Schulz 1990
Löydöt	KM 24652:1-26, 24743:1-735, 26174:1-1595

Vankanlähde

Historiallinen uhrilähde?

Alue	Kankaantaka		
Etäisyys	Hämeen linnasta 3,3 km eteläkaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mj tunnus	109010059
X	676285 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	1
Y	252590	Lukumäärä	1
Z	82 -	Merkintä	
		Tarkastettu	30.4.1999
Rajaus			
Kunto	tuhoutunut osittain		
Maankäyttö	liikennealue, viheralue		

Kohde sijaitsee Kankaantaustan kaupunginosassa, aivan Turun valtatie ja Helsinki - Tampere - moottoritien liittymän pohjoispuolella, Hattelmalan laitusrakennuksista 400 m lounaaseen ja Linnanpään muinaislinnasta (HÄMEENLINNA 56) noin 600 m luoteeseen. Lähde on varsin suuri ja runsasvetinen, nykyään padottuna noin 15 x 15 m:n laajuinen lammikko. Lähteen vieressä on pumppamo.

Vankanlähde on perimätiedon (S., S. 1910, Aarni 1936) mukaan Vanajan tunnetuimpia sammaslähteitä ja uhrilähteitä, jonka luo ihmiset ovat tulleet juomaan ja hakemaan vettä parannustarkoituksiin. Lähde olisi säilymisen varmistamiseksi merkittävä vähintään muinaisjäännösmerkillä tai mieluiten perimätiedosta kertovalla opastustaululla. Padottunakin hyvin säilynyt Vankanlähde on yksi harvoja alueen säilyneistä lähteistä. Muinaisjäännöstyyppinä se edustaa alueelle tunnusomaisia, voimakkaasti harvinaistuneita asutusmuistoja ja kuuluu kulttuuriympäristön merkittäviin arvoihin.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Saukkonen 1984, Schulz 1988, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

HÄMEENLINNA 60

Riihirannanmäki (Kelämäki, Kanalanmäki)

Rautakautinen polttokenttäkalmisto

Alue	Kankaantaka			
Etäisyys	Hämeen linnasta 3 km kaakkoon			
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus	109010060
X	676330	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	3
Y	252615		Lukumäärä	1
Z	88	-	Merkintä	
			Tarkastettu	30.4.1999
Rajaus				
Kunto	kokonaan tuhoutunut			
Maankäyttö	laitosalue, pihapiiri			

Kohde on sijainnut Kankaantaustan kaupunginosassa Vanajaveden länsirannalla hietapeltojen ympäröimällä kallioisella moreenimäellä. Paikasta on käytetty nimityksiä Riihirannanmäki, Kelämäki tai Kanalanmäki. Kelämäeltä, piirimielisairaalan maalta on 1930-luvulta maininta kivikehästä, jota on pidetty mahdollisena käräjäpaikkaan, "tuomarinympyränä".

Todennäköisesti kyseessä on sama paikka, josta hävitettiin kalmisto 1954 sairaalan uudisrakennusta tehtäessä 1954. Pintamaan kuorinnassa löydettiin merovingiajan - viikinkiajan polttokenttäkalmistoon kuuluneita esineitä. Paikka on nykyisin rakennettua, löytöpaikan kohdalla on laitusrakennus ja ympäristö on hoidettua puistoa. Kohde on todennäköisesti kokonaan tuhoutunut.

Huomautuksia

**Inventoinnit/
Tarkastukset** Sarasmo 1939, Salmo 1954, Saukkonen 1984, Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt KM 13469:1-5

HÄMEENLINNA 61

Visämäki

Rautakautinen asuinpaikka?

Alue	Kankaantaka		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,7 km kaakkoon		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010061
X	676357 kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252611	Lukumäärä	1
Z	88 - 89	Merkintä	
		Tarkastettu	30.4.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	pihapiiri, puisto		

Kohde sijaitsee Kankaantaustan kaupungin Vanajaveden rannasta 300 m länteen, Visämäki -nimisen mäen kaakkoispuolella. Maasto on hietamaiden reunustaman kallioisen moreenimäen kaakkoispäätä, joka viettää loivasti etelään. Nykyisin paikka on puistoa kerrostalon pihaan johtavan tien varressa, josta on 1984 todettu kaukolämpöputkikaivannosta rautakautiseen asuinpaikkaan viittaavia saviastianpaloja ja palanutta savea. Samalta alueelta on löydetty aiemmin rautakautinen solki. Jäännöksen säilyneisyyttä ja laajuutta ei tunneta.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 17595, 22730:1-2

Tölkkimäenvainio

Kivikautinen asuinpaikka

Alue	Kirstula		
Etäisyys	Hämeen linnasta 3,5 km luoteeseen		
Peruskartta	213109 Hämeenlinna	Mjtunnus	109010067
X	676844 kohteen keskikoordinaatit	Rauhoitusluokka	2
Y	252236	Lukumäärä	1
Z	84 - 87	Merkintä	
		Tarkastettu	30.4.1999
Rajaus	löytöalue		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	maatalous, pelto		

Kohde sijaitsee Ojoisten vankilasta 600 m koilliseen pääradan ja moottoritien välisellä pellolla, radan lounaisreunassa kohoavalla laakealla kukkulalla. Paikka on alavaa aukeata, jonka maaperä on hiesua ja savea. Aukean keskellä, kukkulasta 160 m lounaaseen virtaa kaakkoon laskeva Rautamonoja. Kukkulan laella on matala, 15 - 20 m:n laajuinen painanne, jonka ympäriltä on poimittu kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia kvartsi-iskoksia. Asuinpaikan laajuutta ja luonnetta ei tunneta, mutta löydöt keskittyvät kukkulan laelle (40 x 30 m).

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 25885

Aulanko 3

Rautakautinen kalmisto

Alue	Luhtiala		
Etäisyys	Hämeen linnasta 2,3 km pohjoisluoteeseen		
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Mjtunnus 109010069
X	676873	kohteen koordinaatit	Rauhoitusluokka 2
Y	252424		Lukumäärä
Z	95	-	Merkintä
			Tarkastettu 11.5.1999
Rajaus			
Kunto	osittain tuhoutunut		
Maankäyttö	pihapiiri		

Kohde sijaitsee Aulangon hotellista 500 m pohjoiseen, Aulangontien ja Katajistentien risteuksen pohjoispuolella. Maasto on loivasti lounaaseen viettävää kivikkoista rinnettä vanhassa Katajiston piha- ja puutarhaympäristössä.

Kohdalta on 1930-luvun inventointitietojen perusteella 1890-luvun lopulla löydetty viikinkiaikaisen miekan kahva ja pronssiketjun osa. Samaan aikaan on mäestä tavattu maata tasattaessa myös kaksi ruumishautaa ja "hopean ja kullan karvasta" vitjaa. Paikalta ei ole myöhemmin todettu mitään merkkiä kiinteästä muinaisjäännöksestä, mutta palopatina löydöissä viittaa rautakautiseen polttohautaukseen. Ruumishautojen ikä on jäänyt epäselväksi, mutta nekin saattavat olla rautakautisia. Mahdollisen muinaisjäännöksen luonteen ja laajuuden selvittämiseksi olisi ehdottomasti tehtävä tarkempia tutkimuksia.

Huomautuksia

Inventoinnit/ Tarkastukset	Sarasmo 1939, Leppäaho 1951, Saukkonen 1984, Seppälä 1999
Kaivaukset	-
Löydöt	KM 3090:10

Vanhan pappilan lehto

Rautakautinen kuppikivi?

Alue	Pappila		Mjtunnus	109010070
Etäisyys	Hämeen linnasta 5,7 km kaakkoon		Rauhoitusluokka	2
Peruskartta	213109	Hämeenlinna	Lukumäärä	
X	676187	kohteen koordinaatit	Merkintä	
Y	252887		Tarkastettu	27.9.1999
Z	90	-		
Rajaus				
Kunto	koskematon?			
Maankäyttö	vihheralue, metsä			

Kohde sijaitsee Käikälän kaupunginosassa Vanajan kirkosta 2 km ja Vanajan vanhasta pappilasta 600 m kaakkoon, pellon kulmassa olevassa metsikössä. Paikka on lounaaseen Miemalanselän suuntaan viettävässä hieta- ja hiesumaiden ympäröimää moreenimaastoa, jossa kasvaa lehtomaista sekametsää.

Kivi sijaitsee Rautaruukintien kulmasta noin 80 m länteen ja metsikön poikki kulkevasta polusta 20 m koilliseen suuren kaivannon luoteispuolella. Vaikeasti havaittavan maakiven (2 x 1,3 x 0,3 m) päällä kasvaa nuori kuusi. Kiven melko tasaisessa mutta rakeisessa pinnassa erottuu yksi epävarma kuppi (5 x 5 x 1 cm). Sijainniltaan, maastoltaan ja maaperältään paikka soveltuisi hyvin rautakauden asutukseen ja ympäristöä olisi tutkittava tarkemmin.

Huomautuksia

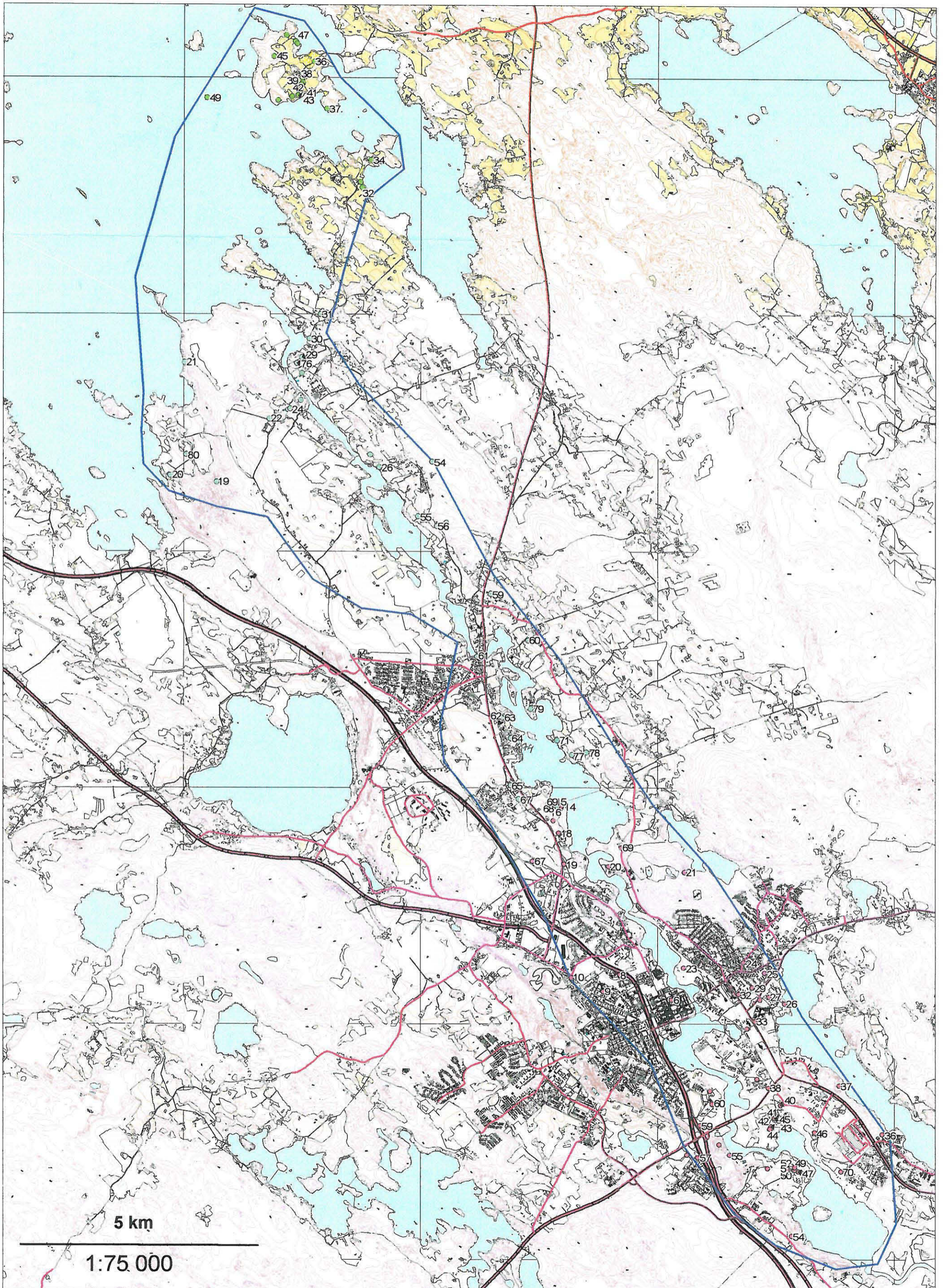
**Inventoinnit/
Tarkastukset** Seppälä 1999

Kaivaukset -

Löydöt -

VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999

- HATTULA
- HÄMEENLINNA
- Tutkimusalue

KARTTASELITE

KARTOISSA KÄYTETTYJÄ INVENTOINTIIN LIITTYVIÄ MERKINTÖJÄ

 19

Kiinteä muinaisjäännös, kohdenumero

Kiinteän muinaisjäännöksen arvoa turvaava suojavyöyke,
rajattu topografian, näkyvien rakenteiden tai muun arvion perusteella

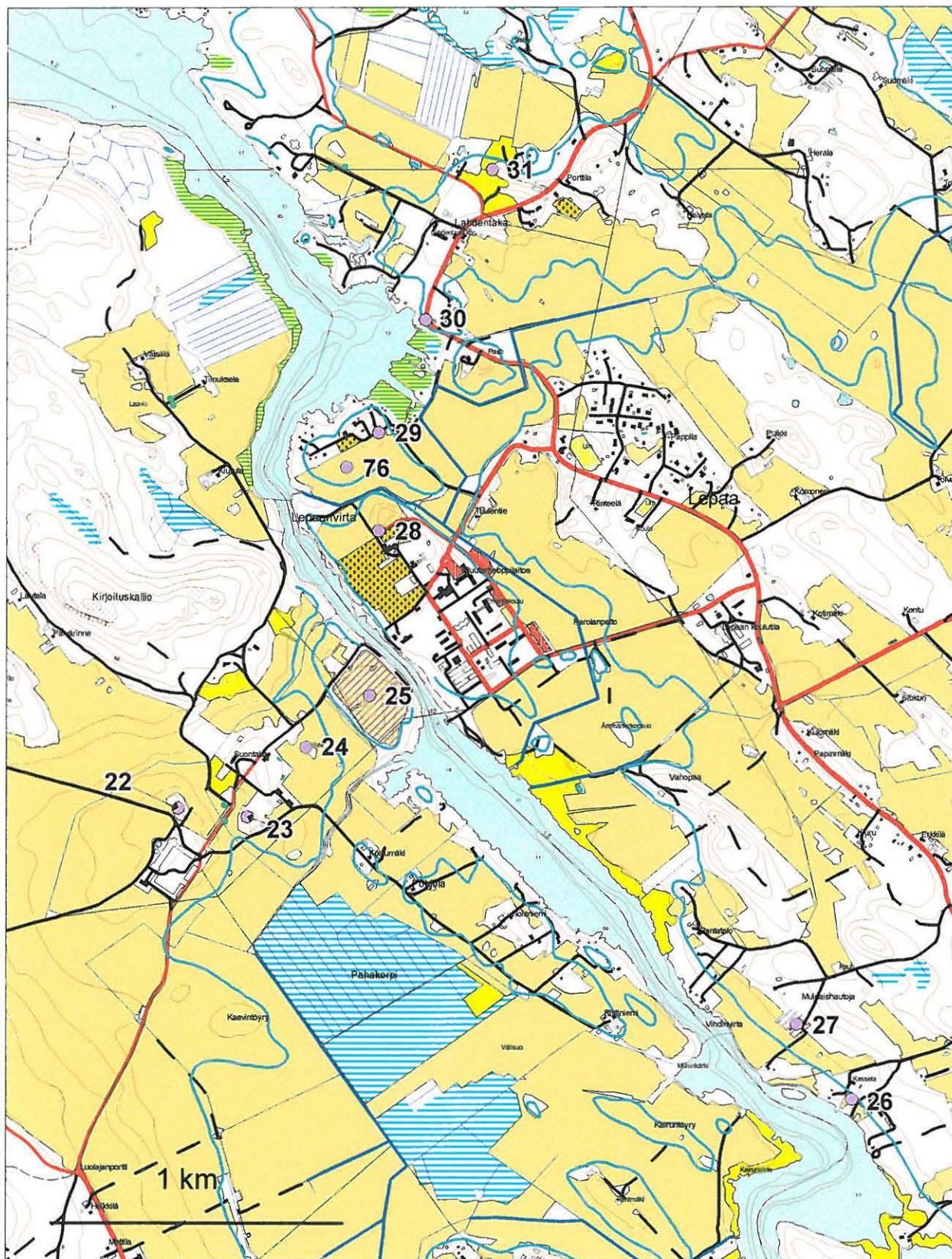
Löytöalue

R

Röykkiö tai muu rakenne

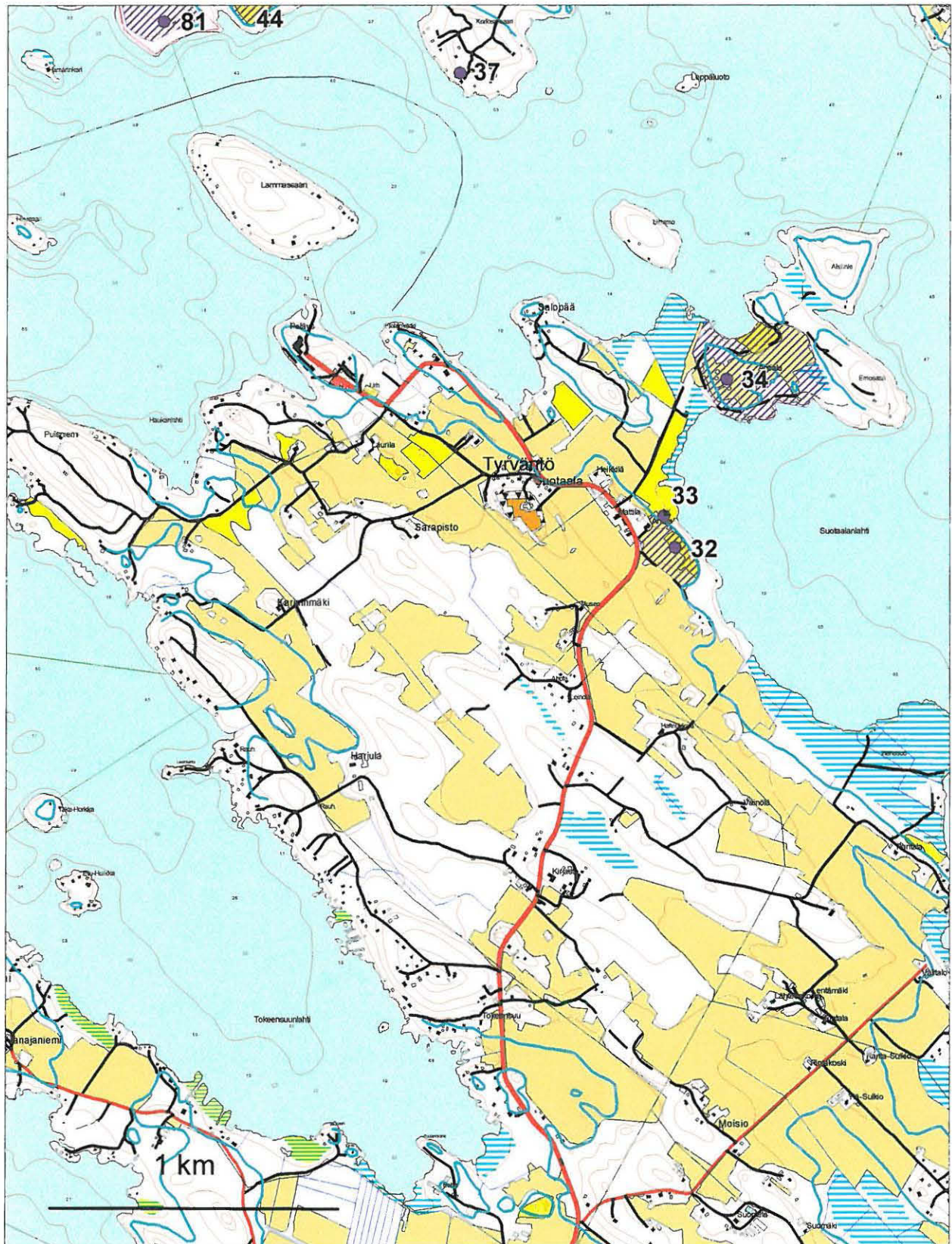

Valli tms.

Maastotietokanta 1:20 000

Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

Maastotietokanta 1:20 000
Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

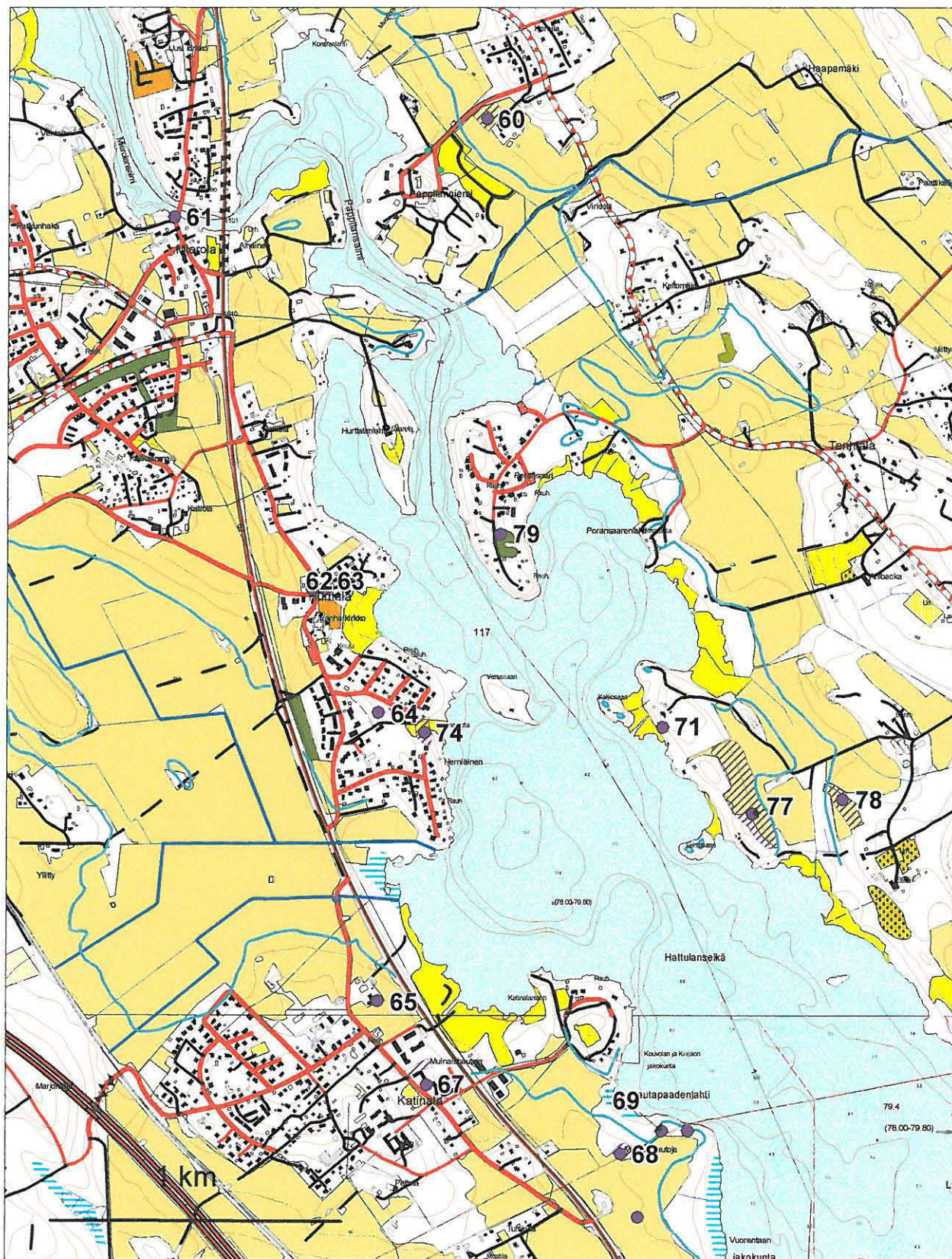
Maastotietokanta 1:20 000
Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

Maastotietokanta 1:20 000
Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

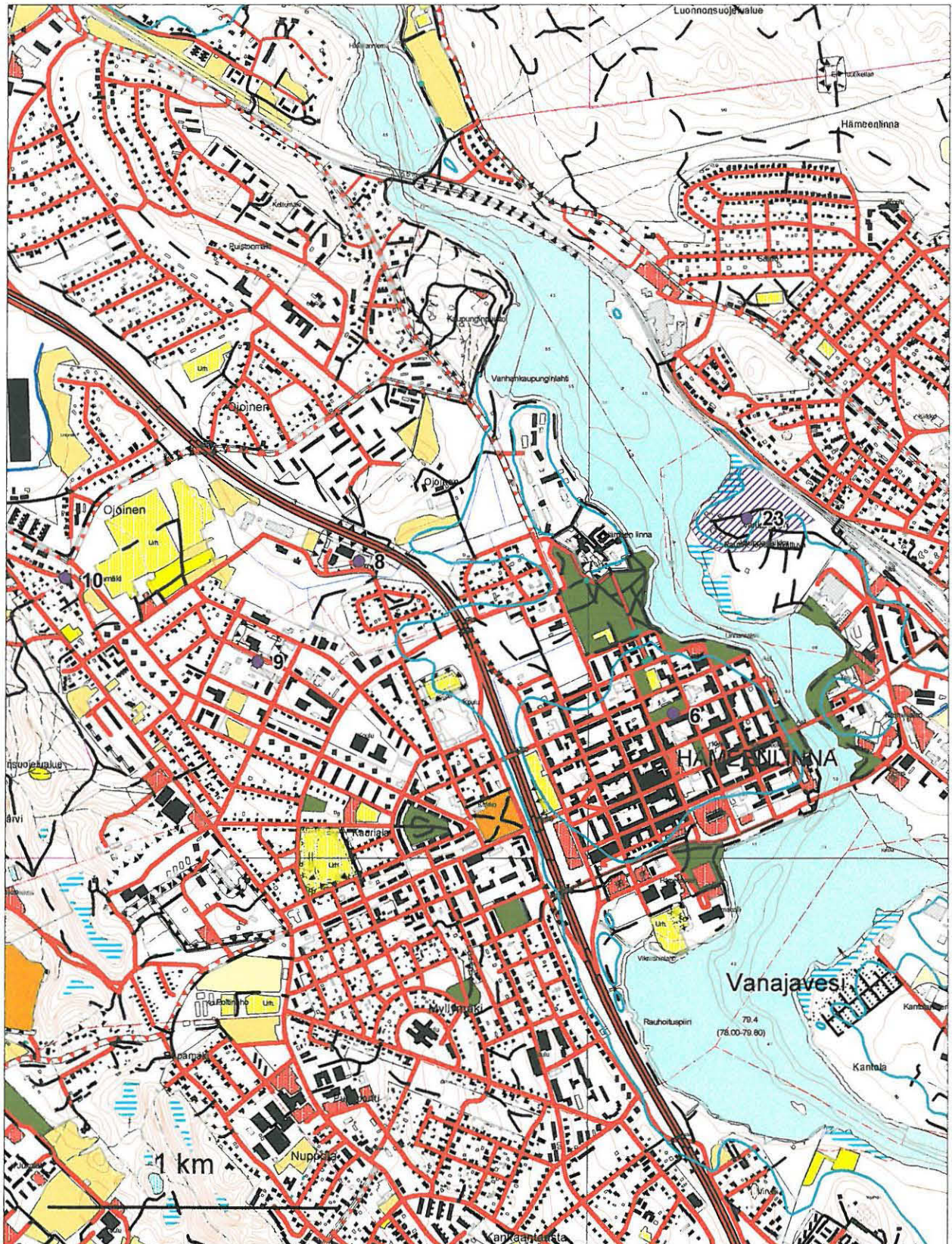
VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjäännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HATTULA 60 - 79

118

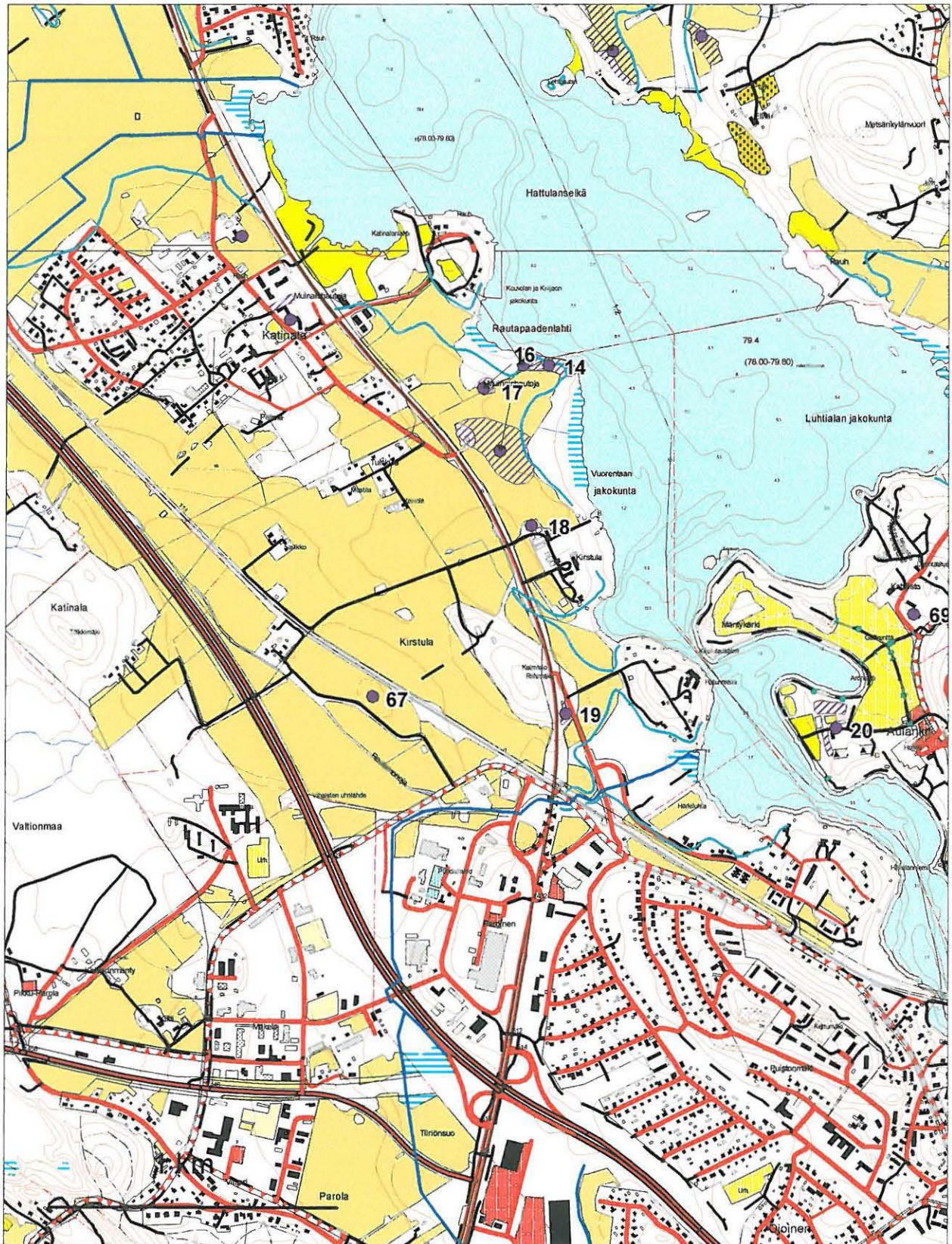
Maastotietokanta 1:20 000

Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

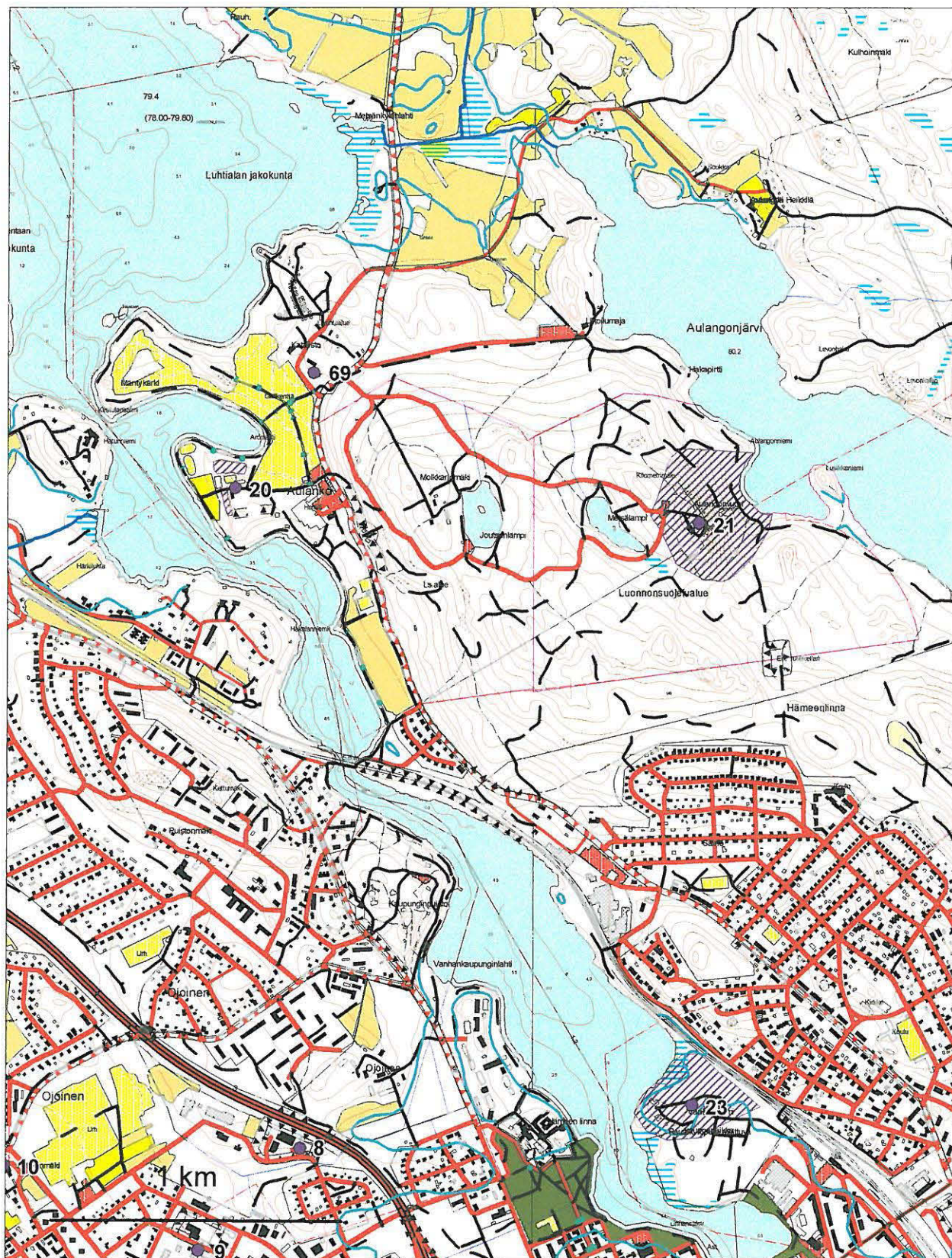
Maastotietokanta 1:20 000

Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

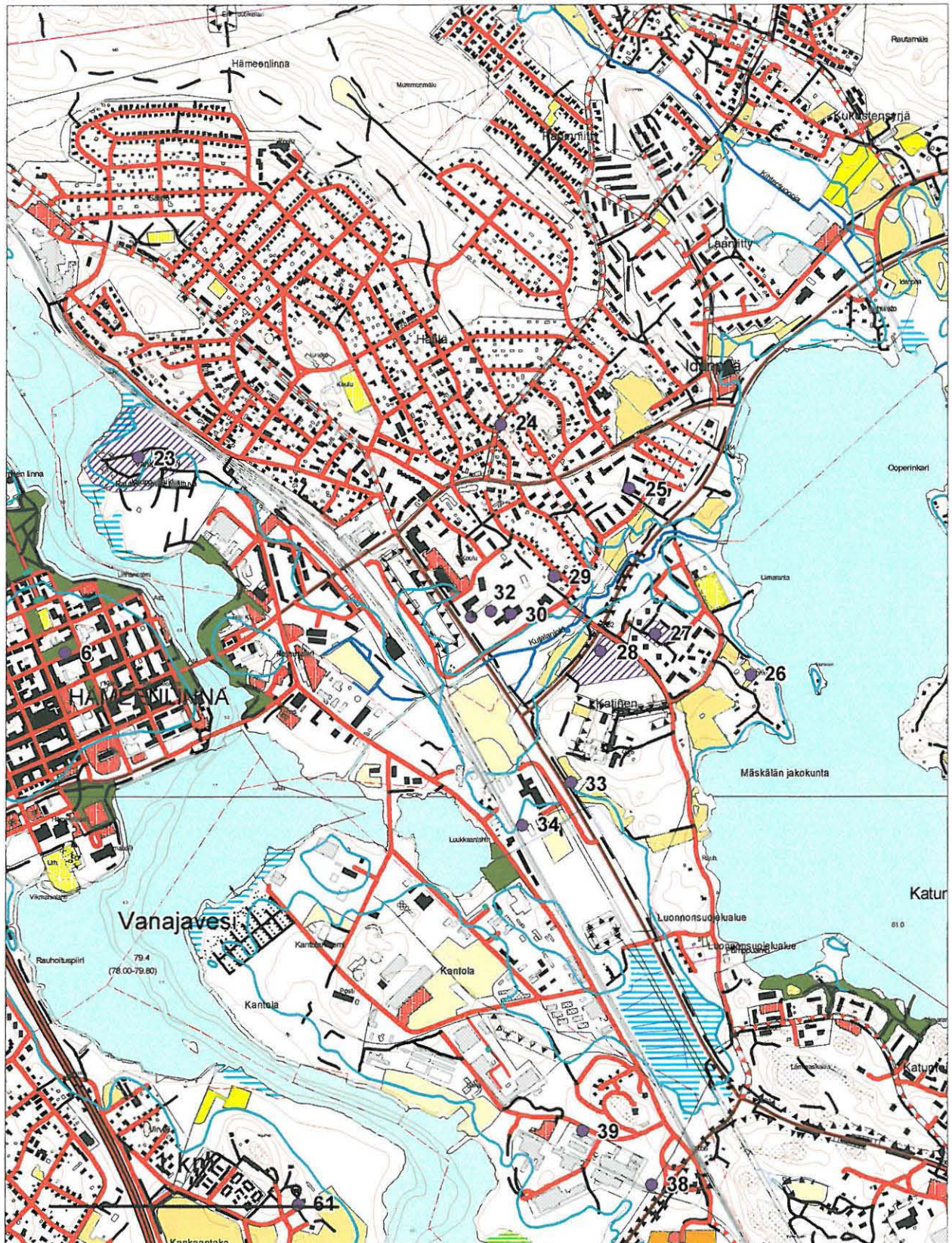
Maastotietokanta 1:20 000

Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

Maastotietokanta 1:20 000
Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

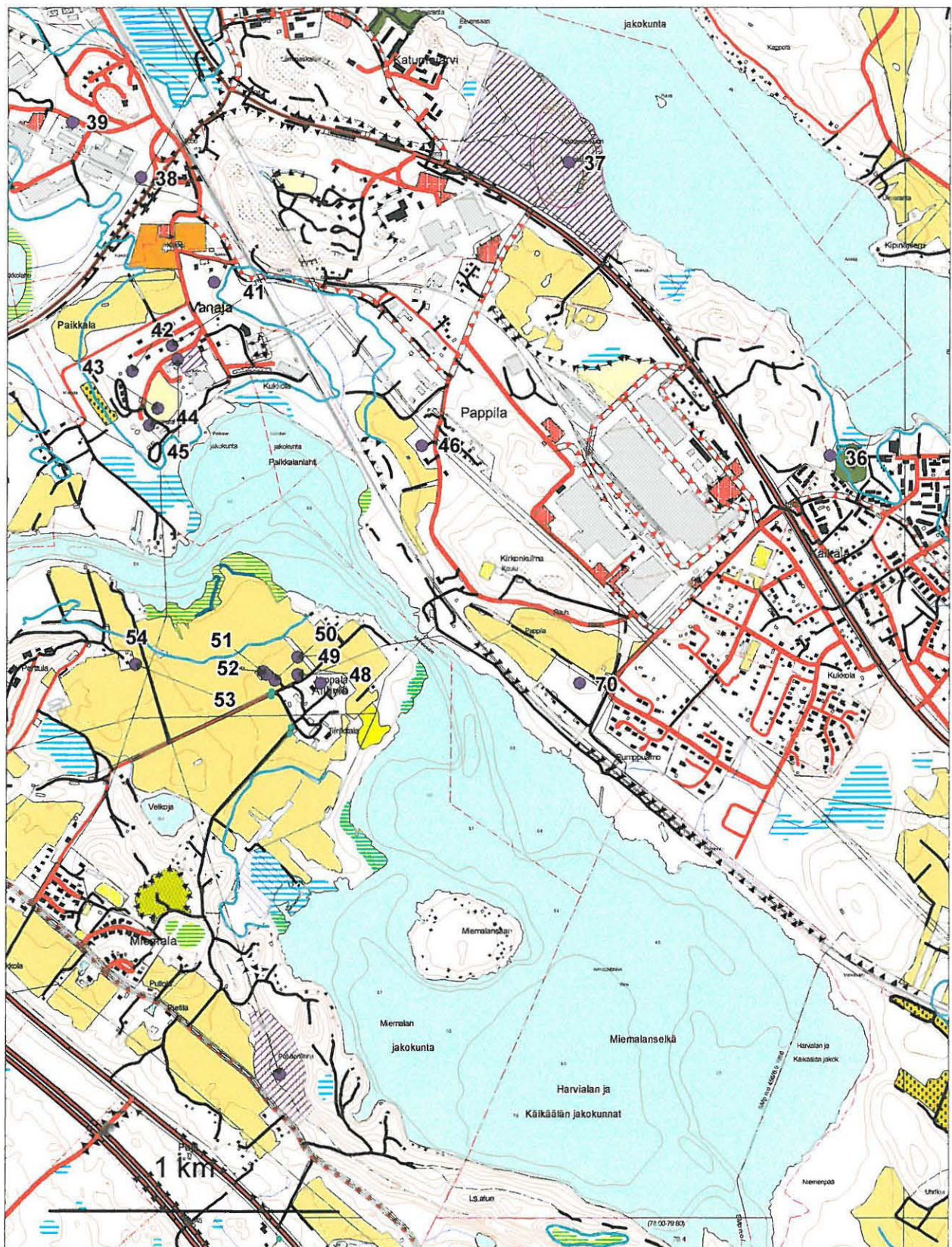
VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjäännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 23 - 34

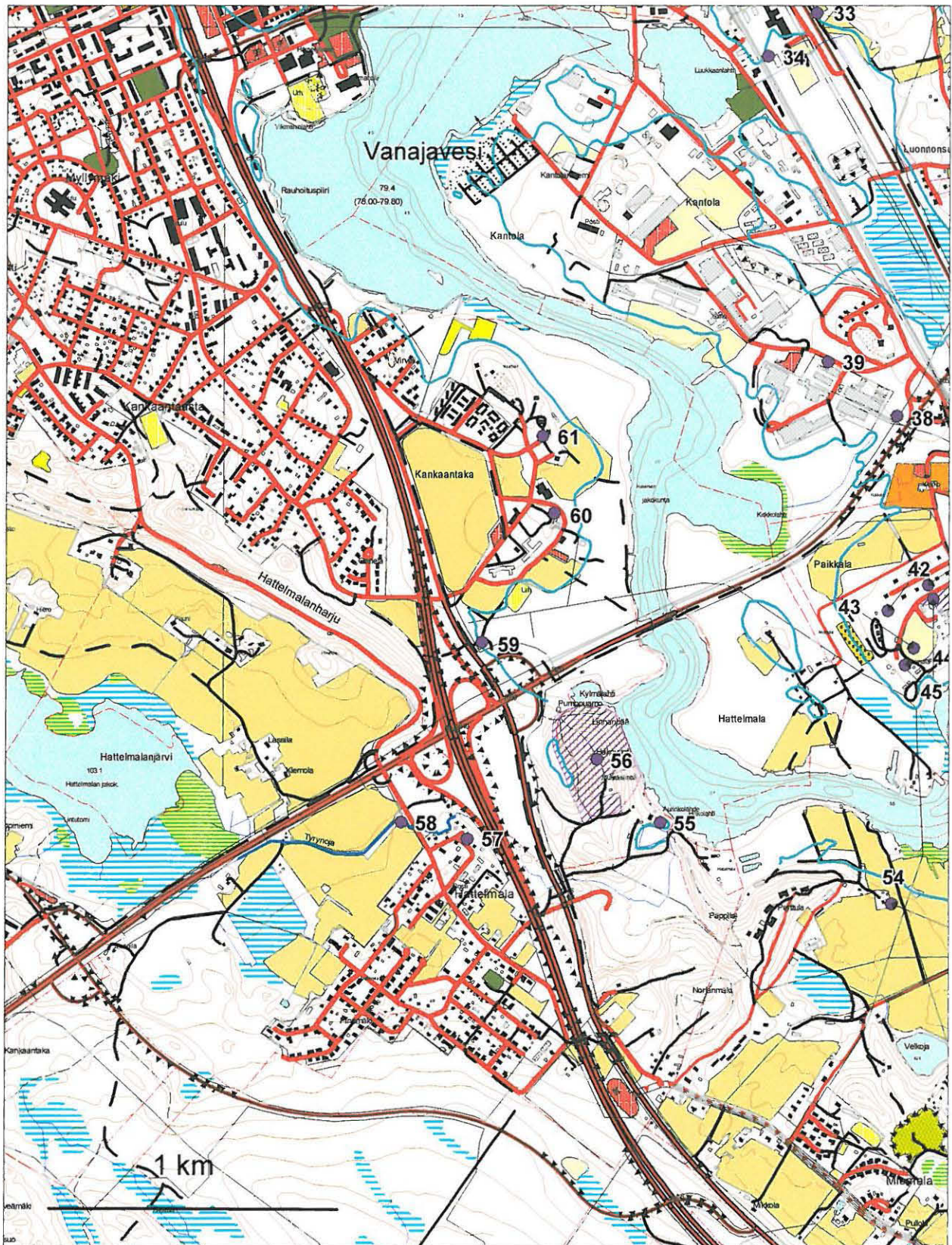
Maastotietokanta 1:20 000
Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 36 - 54, 70

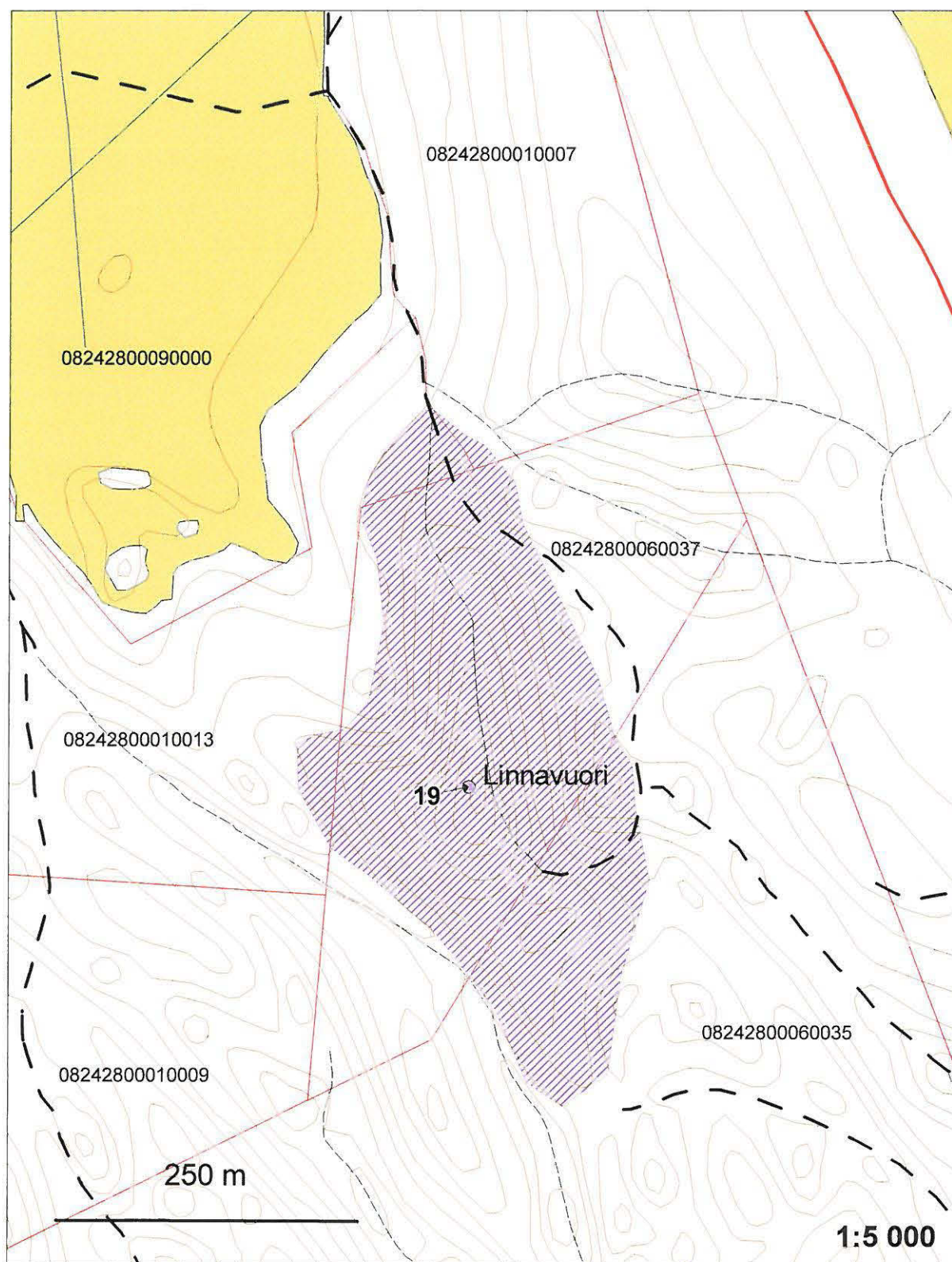
123

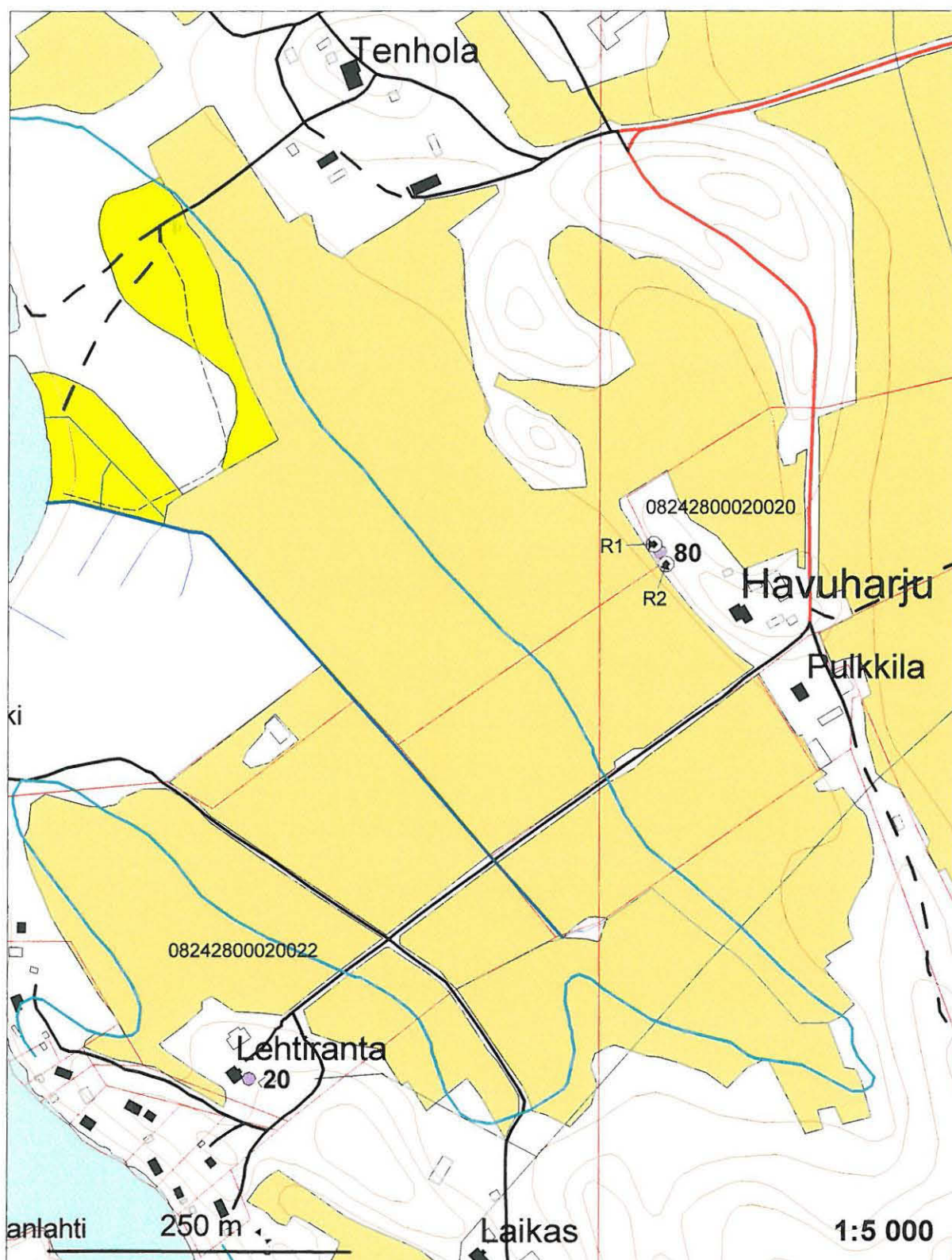

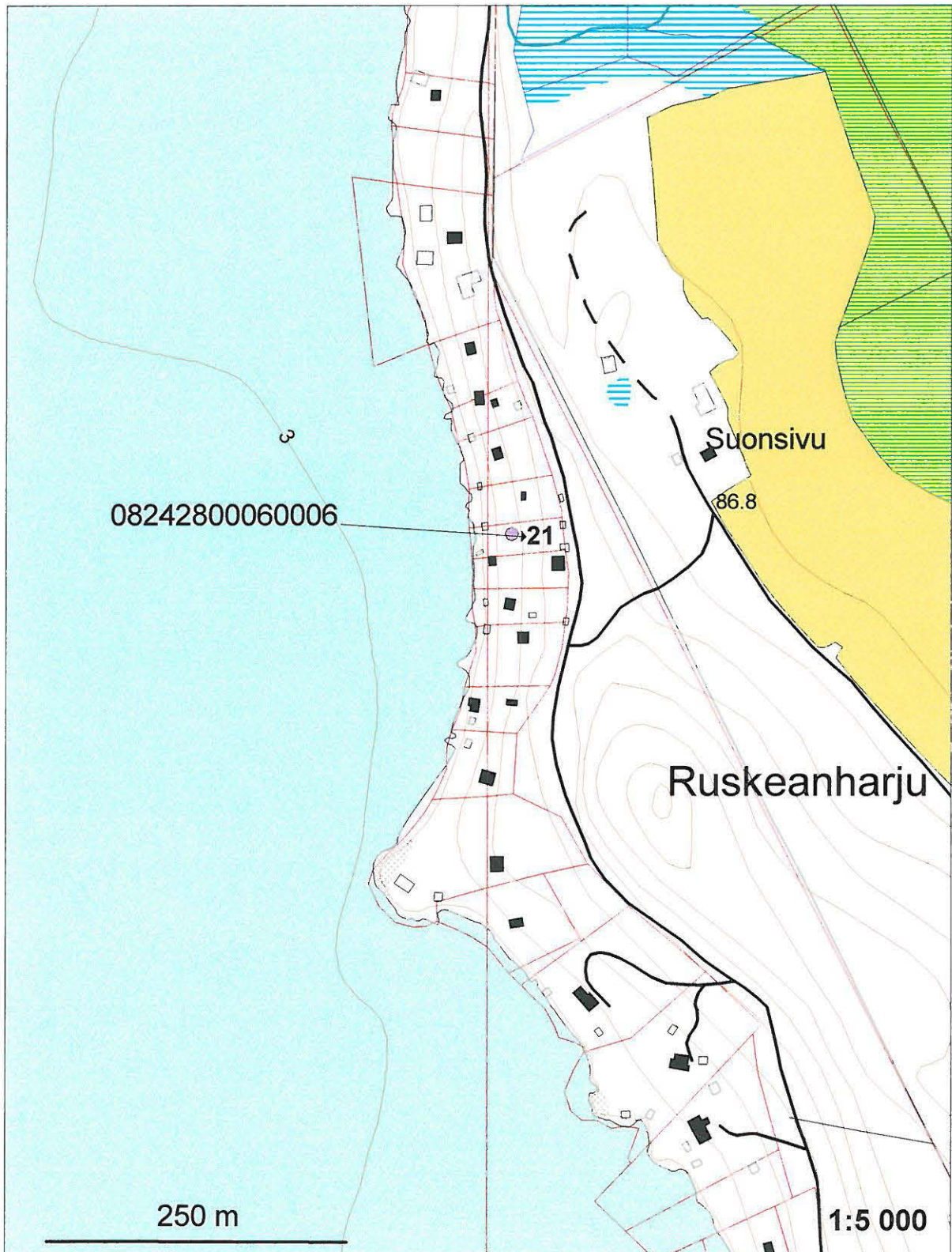
Maastotietokanta 1:20 000
Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

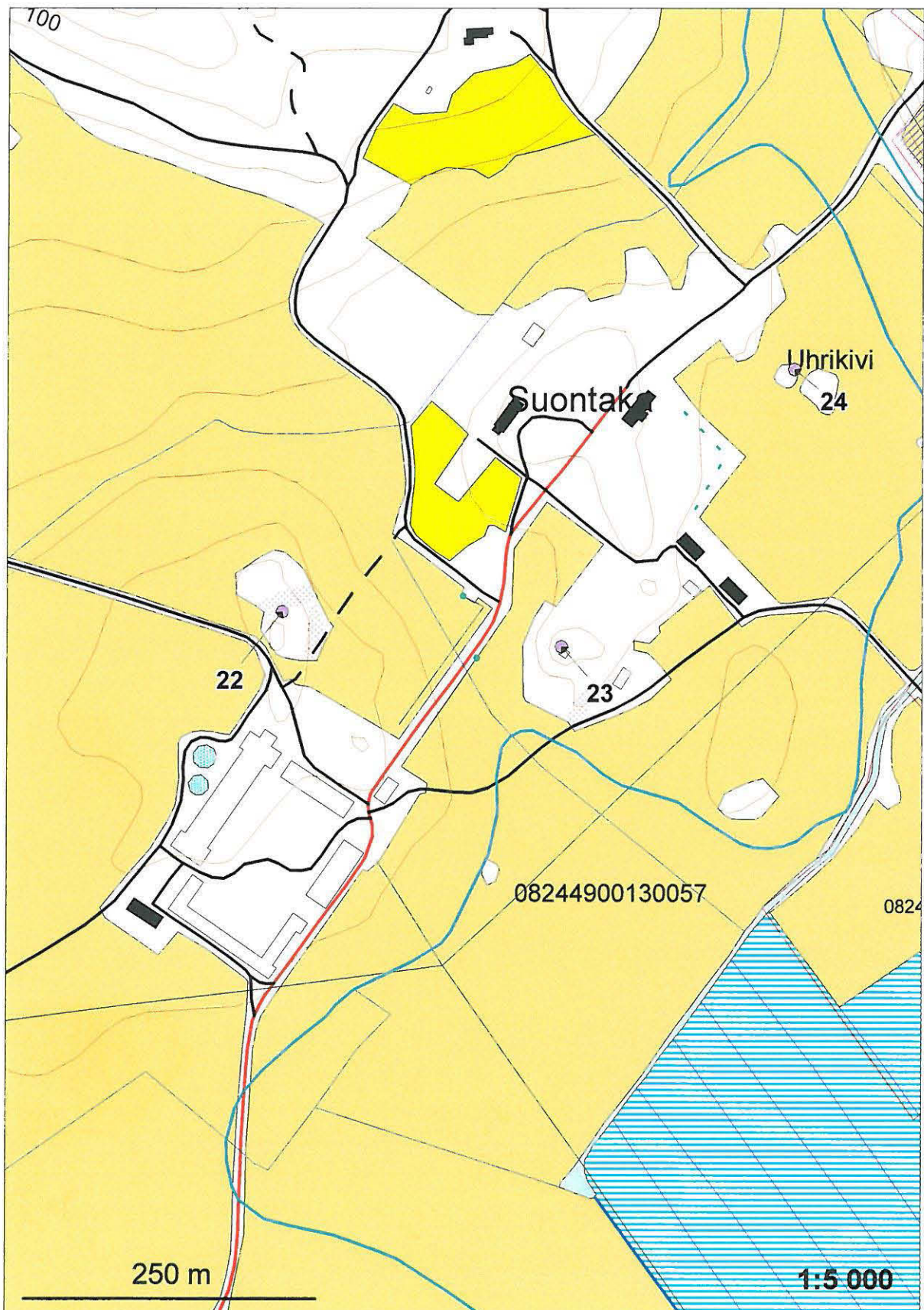

Maastotietokanta 1:20 000
Pohjakartan copyright: Maanmittauslaitos, lupanro 1/Hä/99

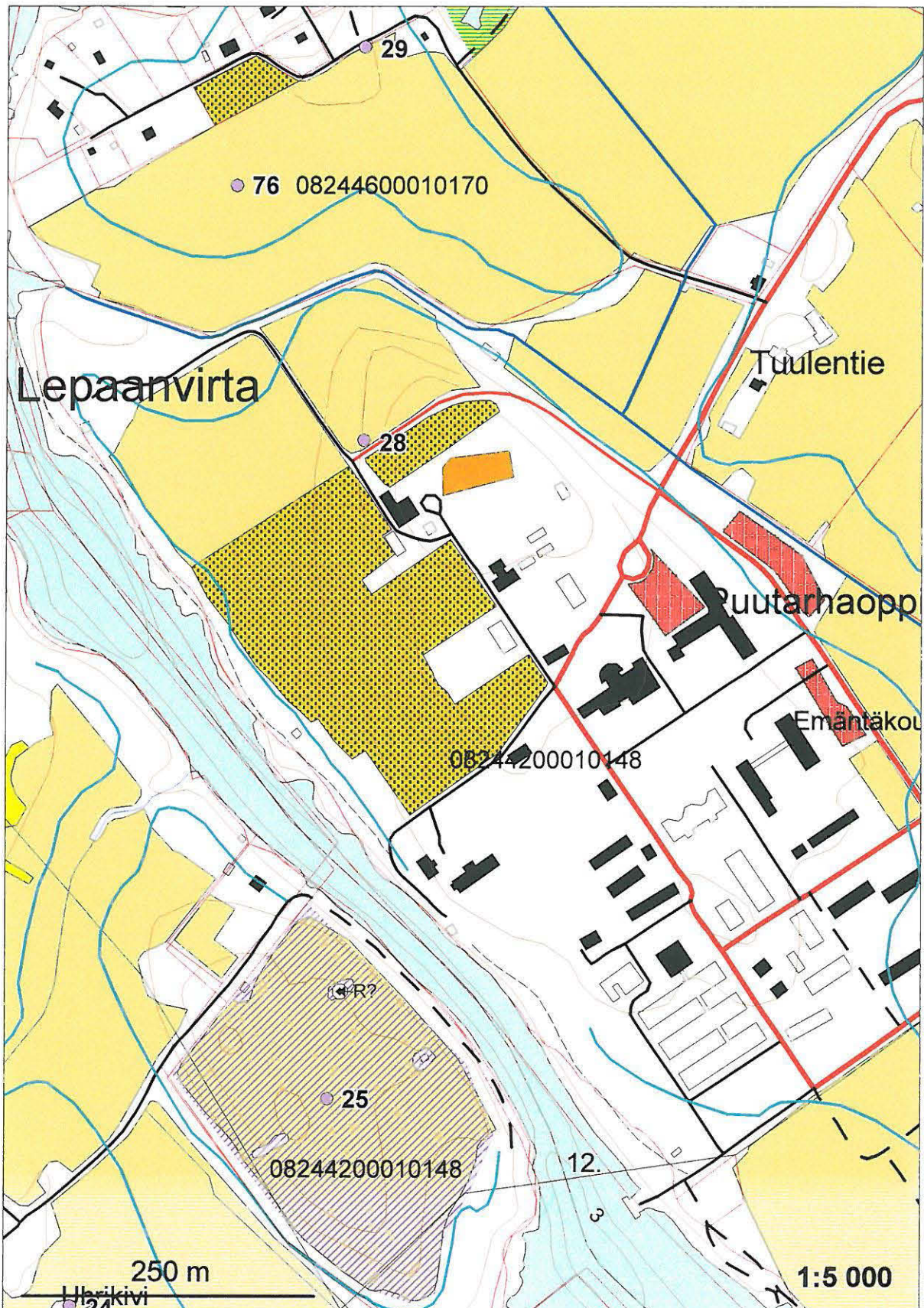

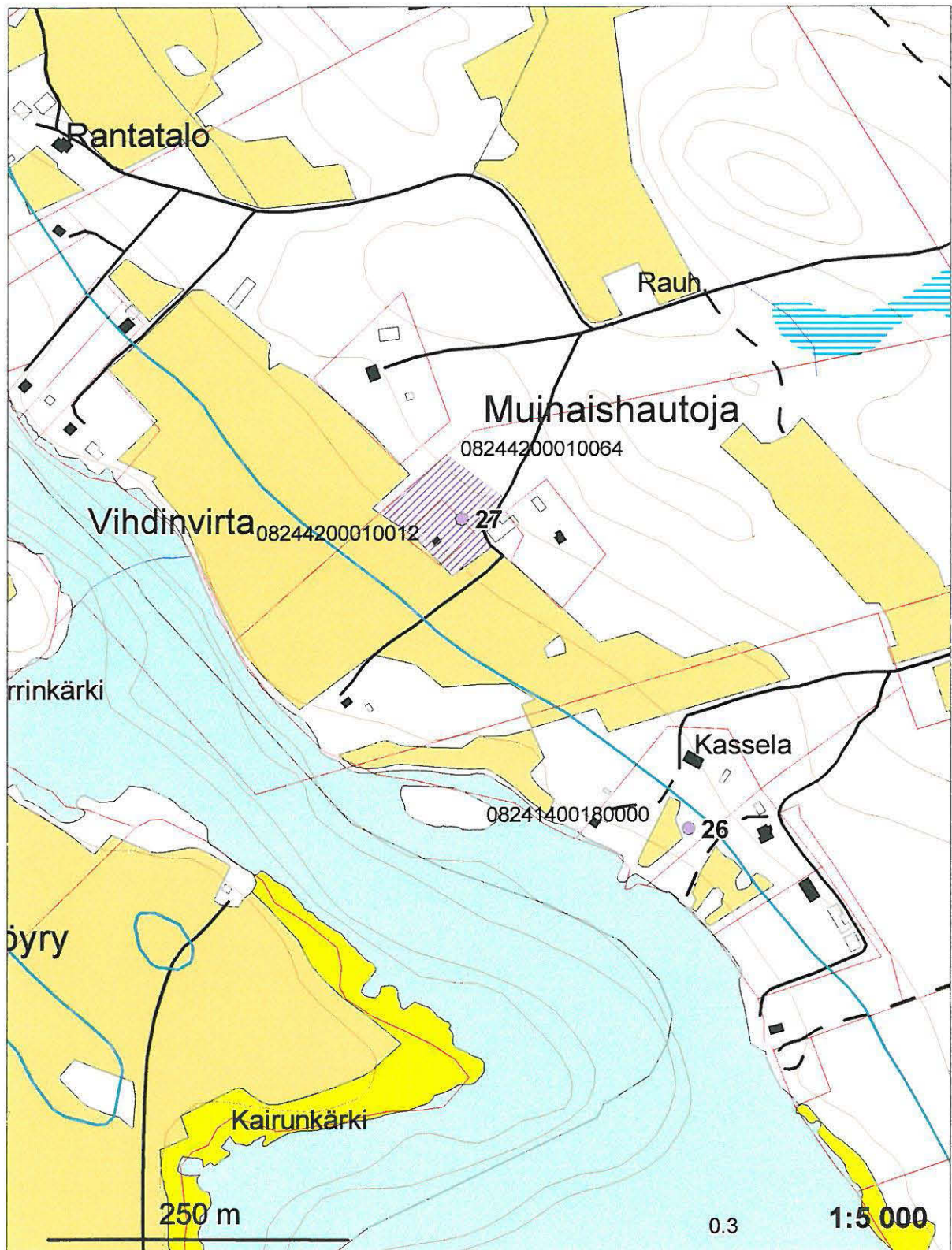

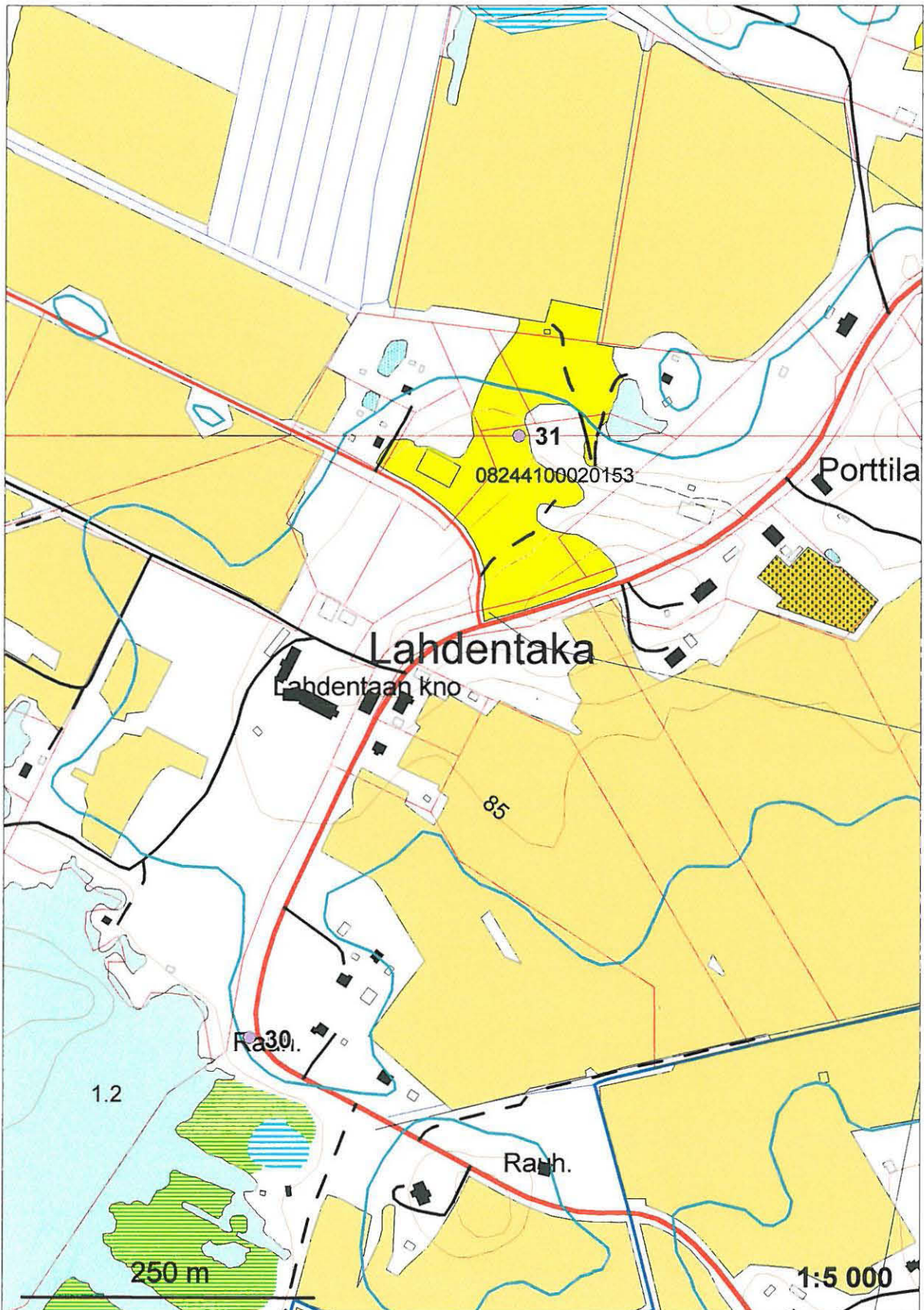

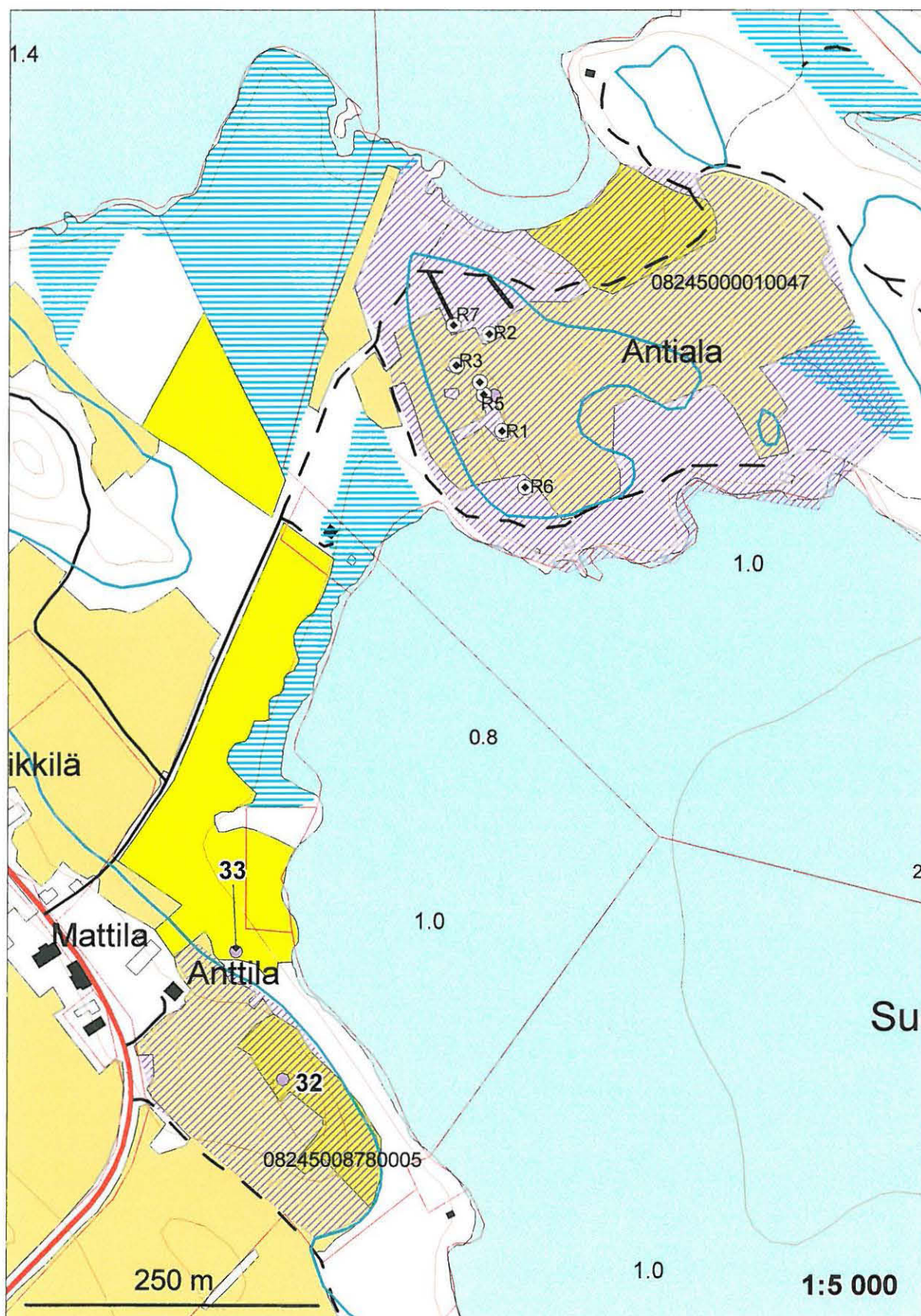
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999

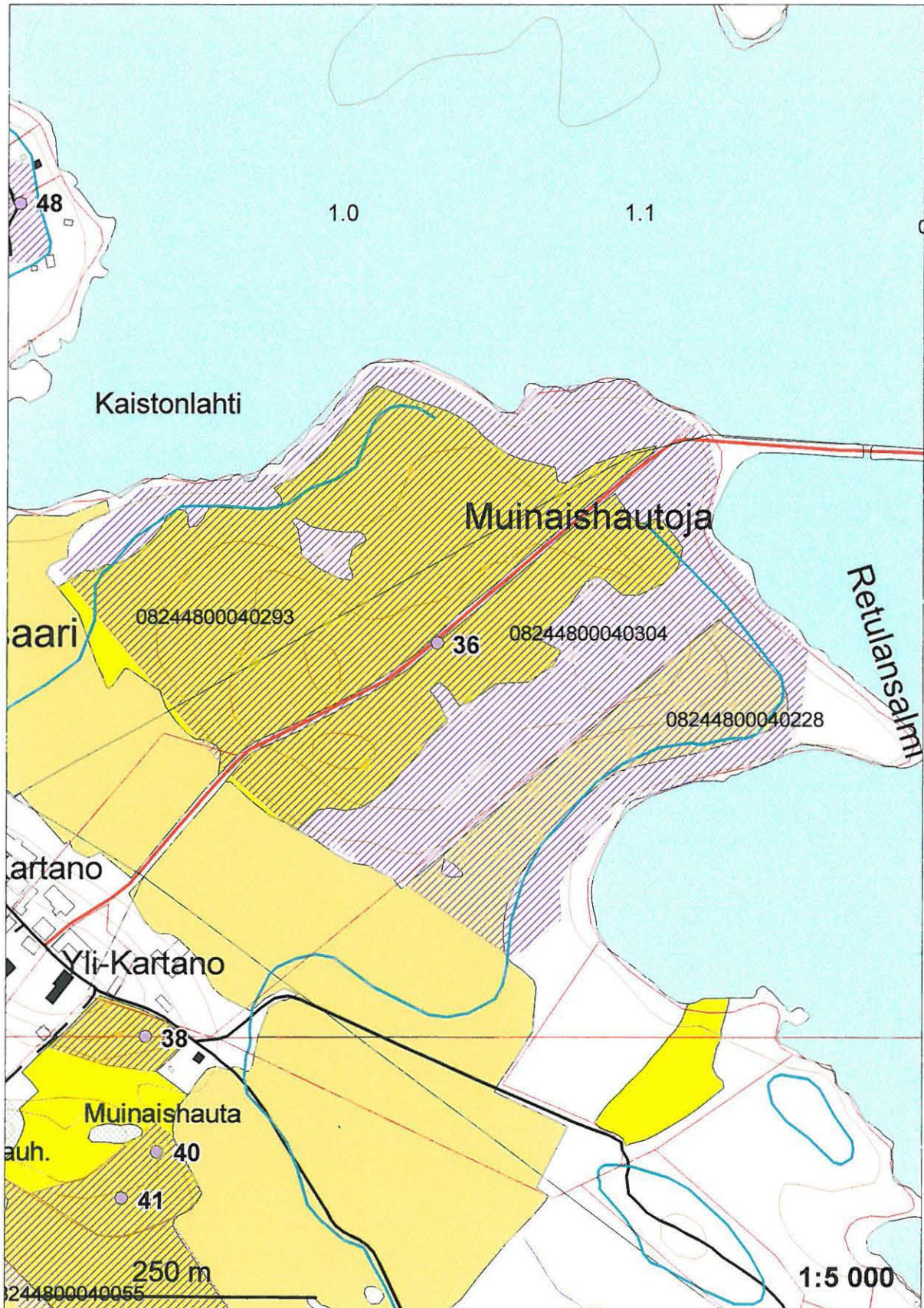
HATTULA 25 Hinnonmäki, 28 Sakastinmäki, 29 Puutarhaopisto NNW,
76 Lepaan puutarhaopisto NW

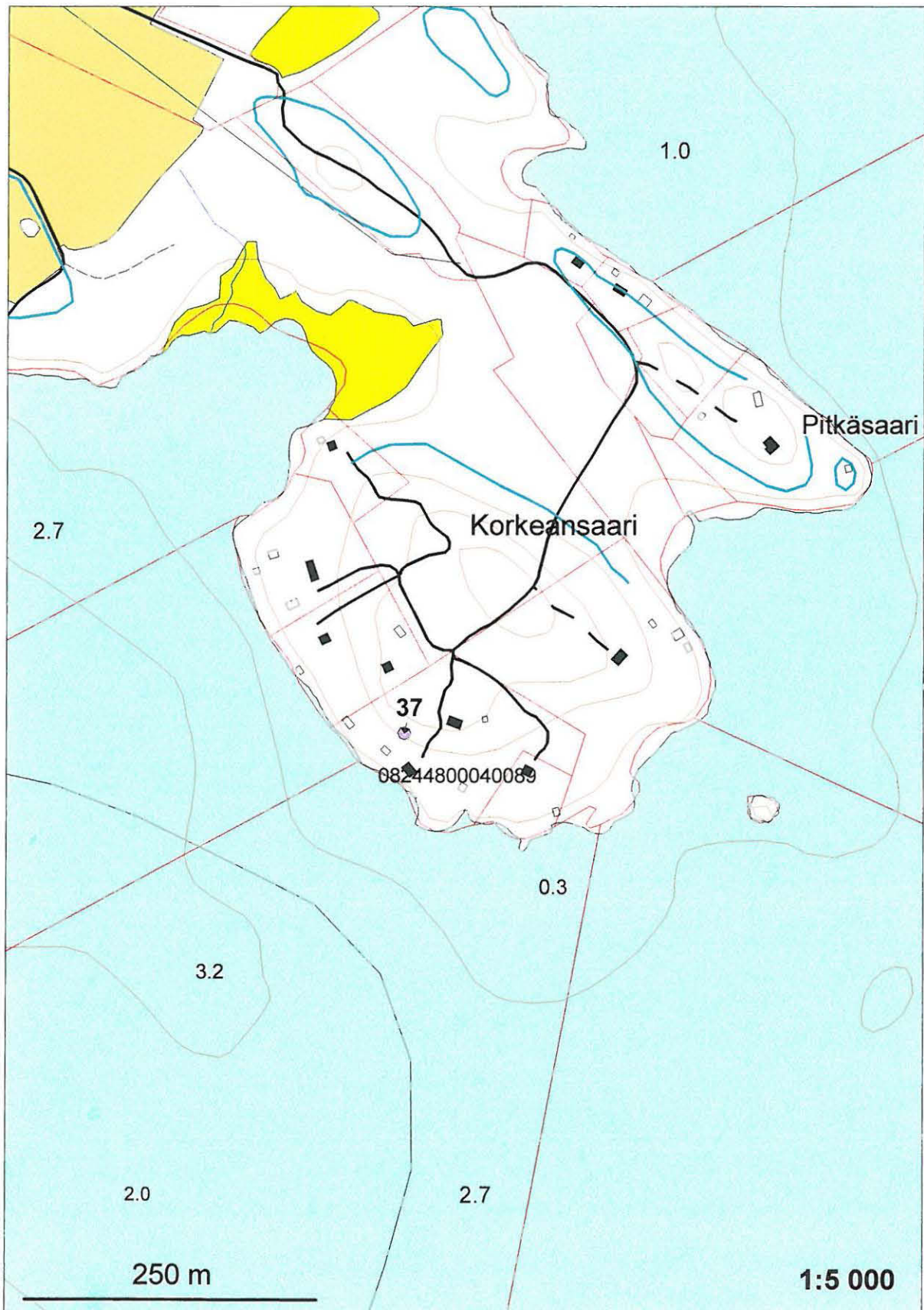

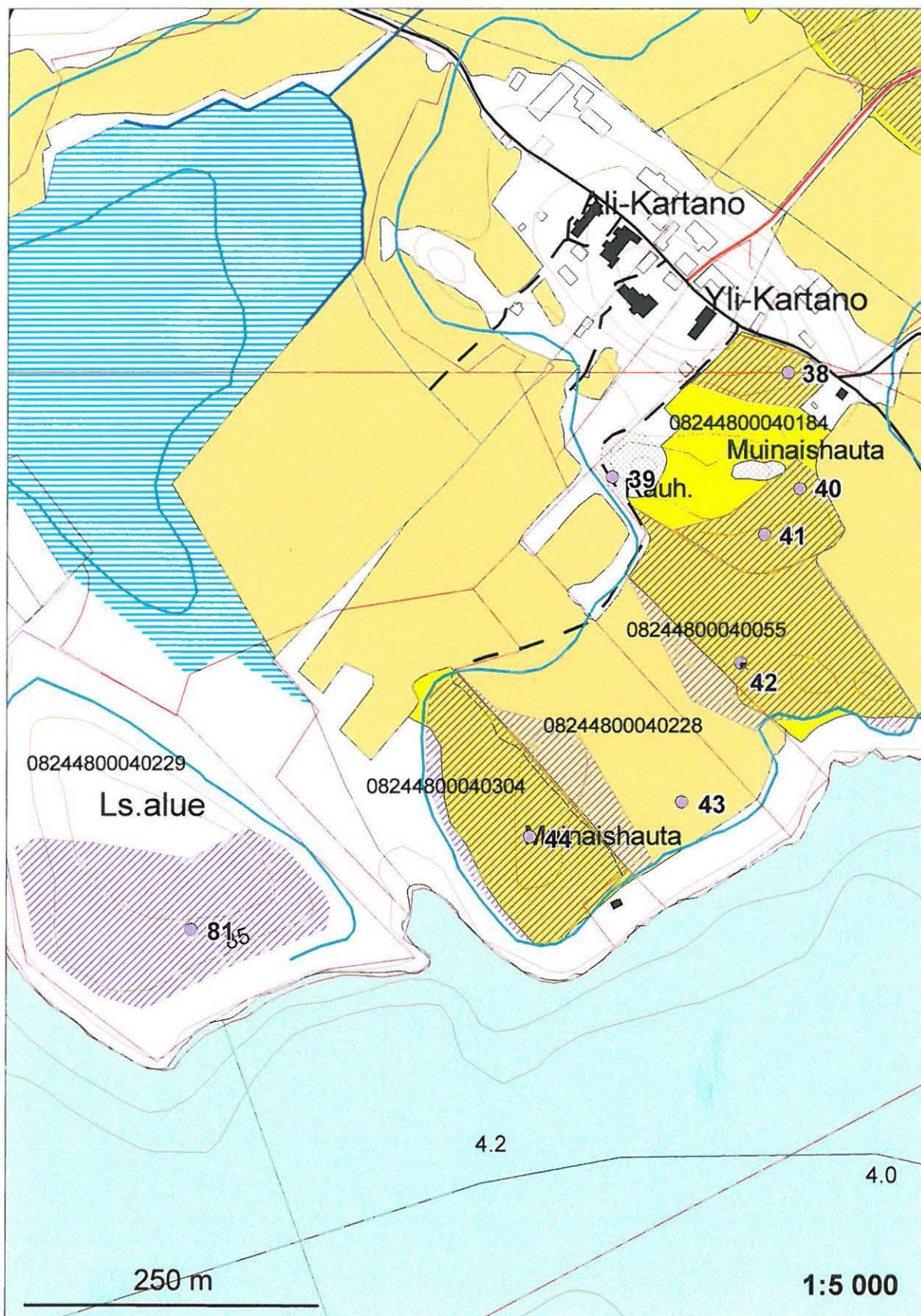

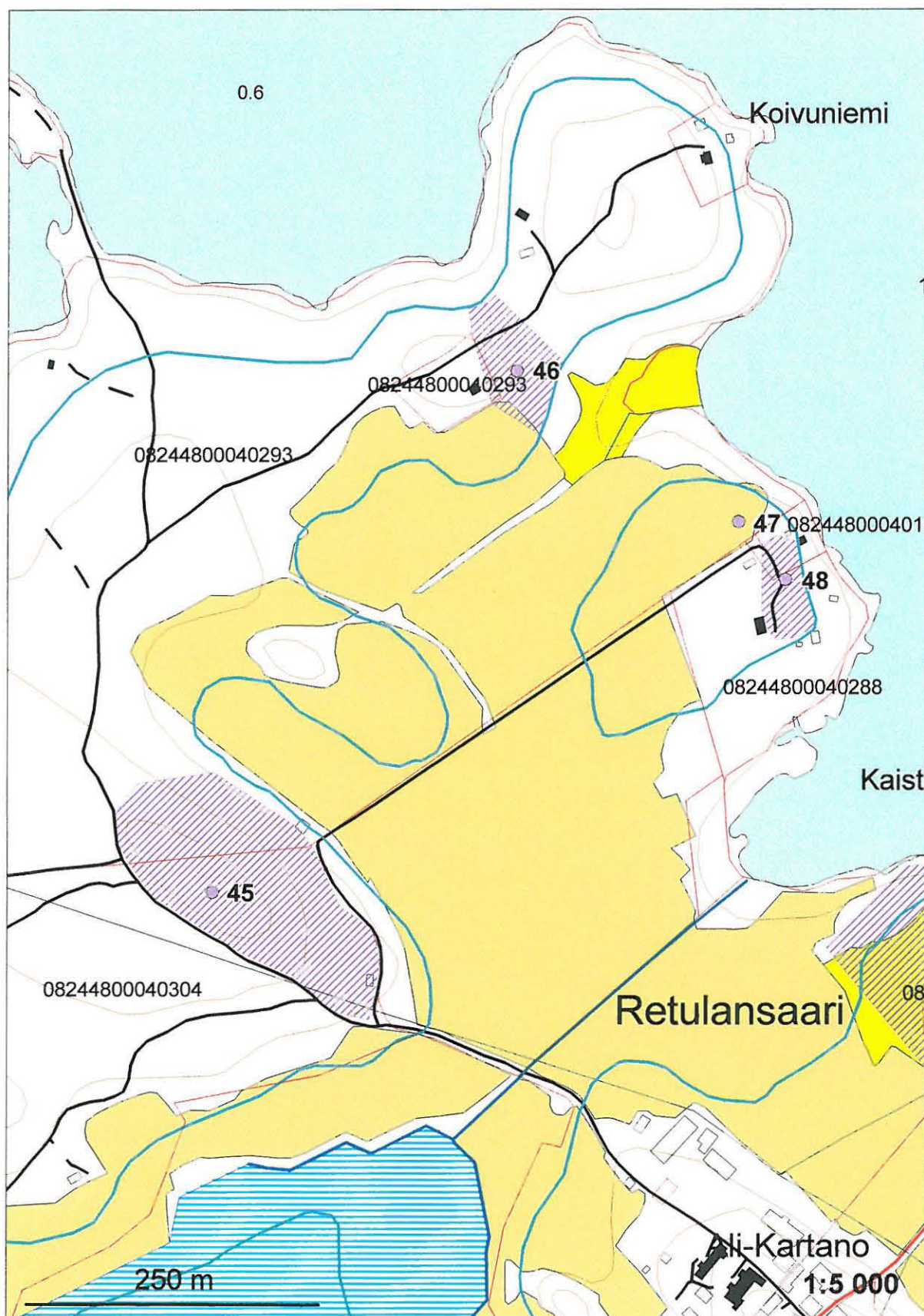

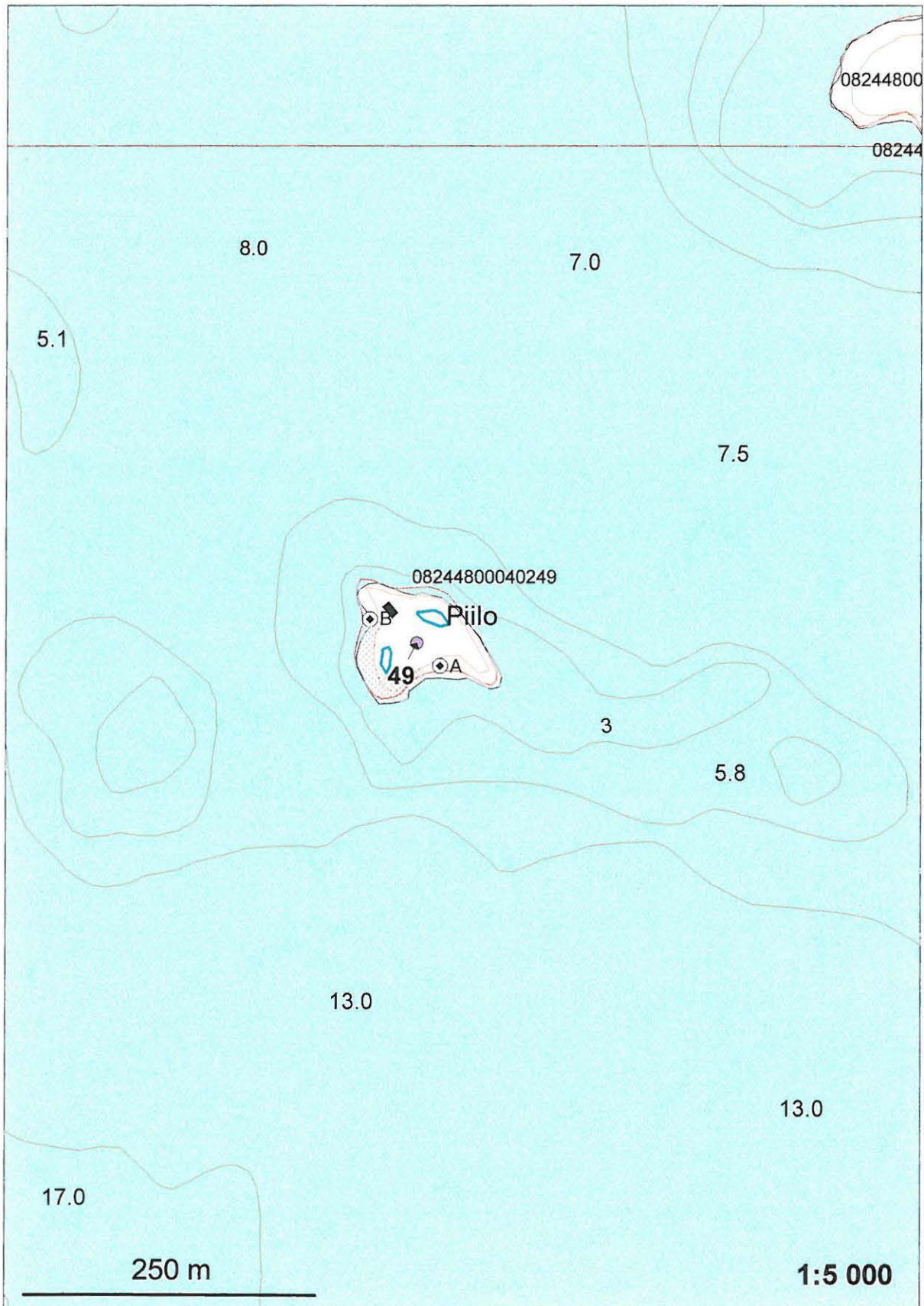

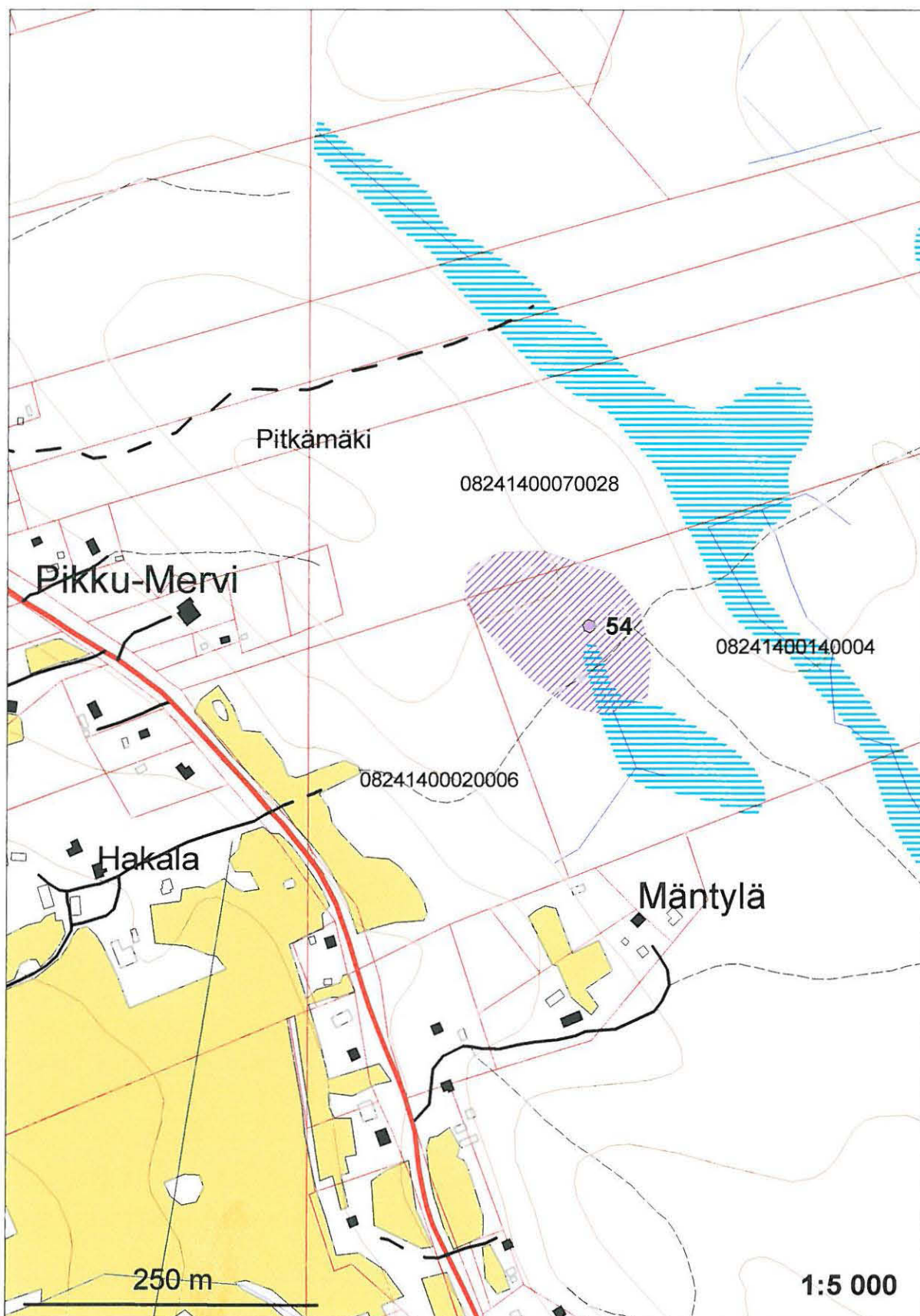

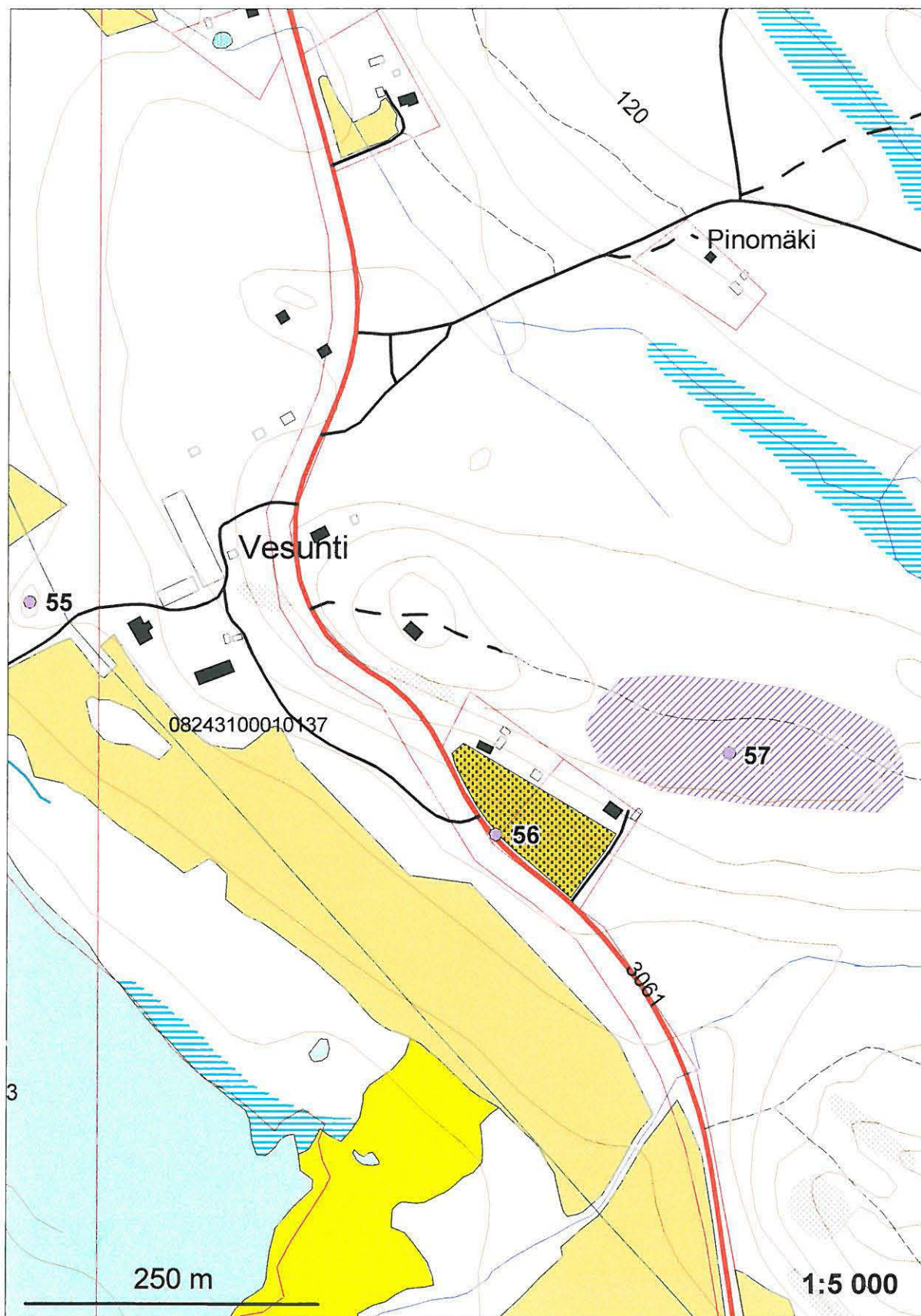

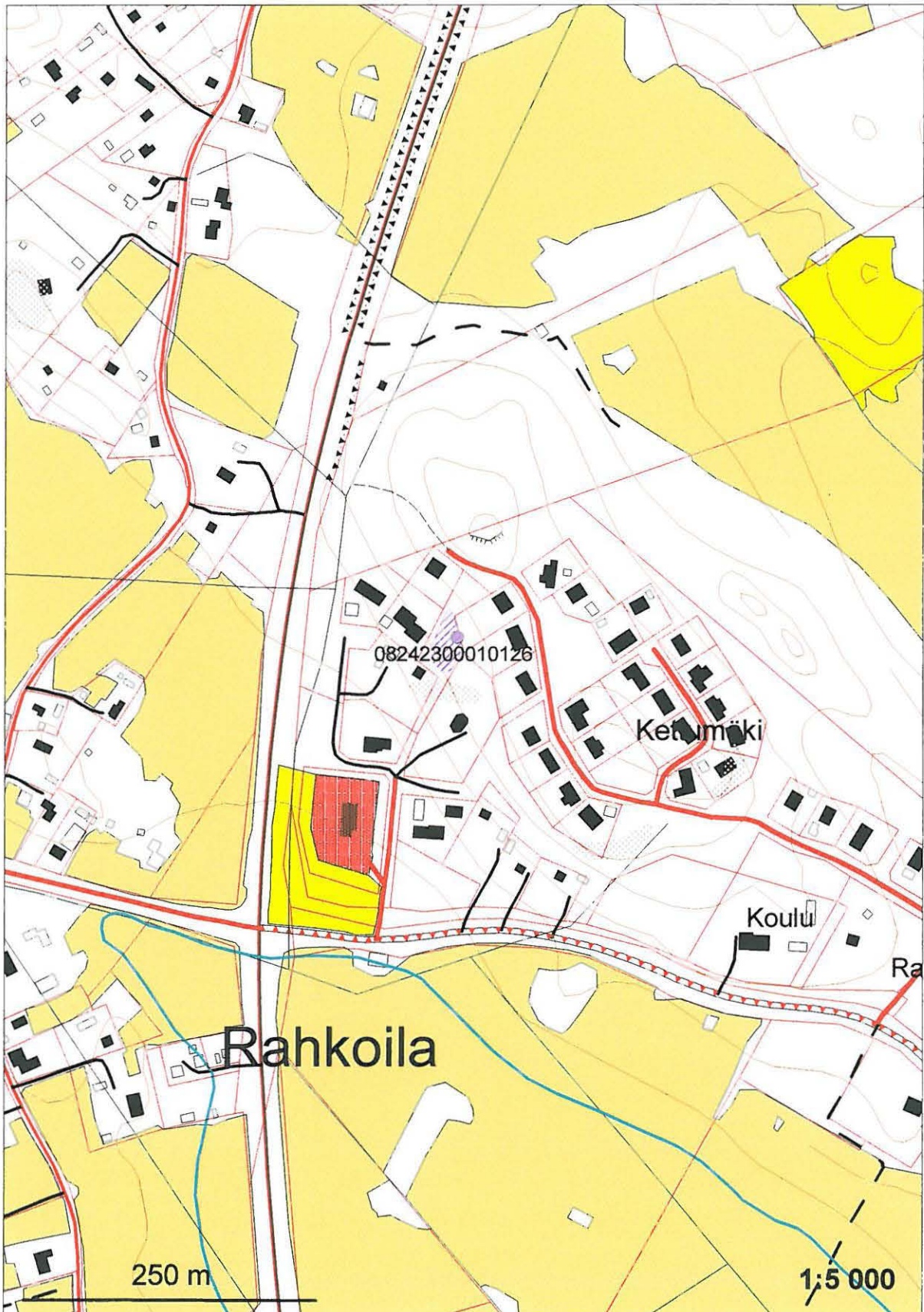

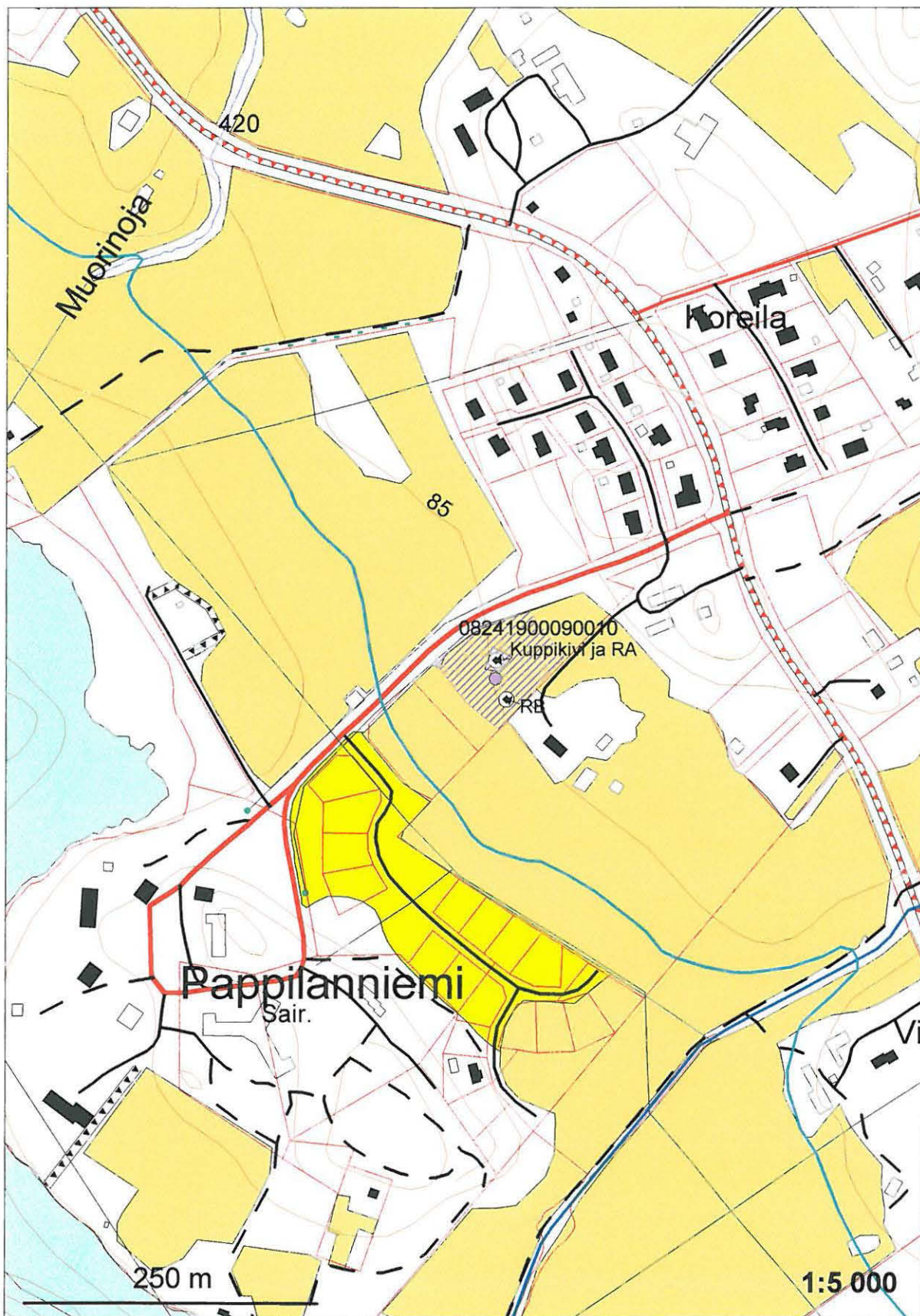

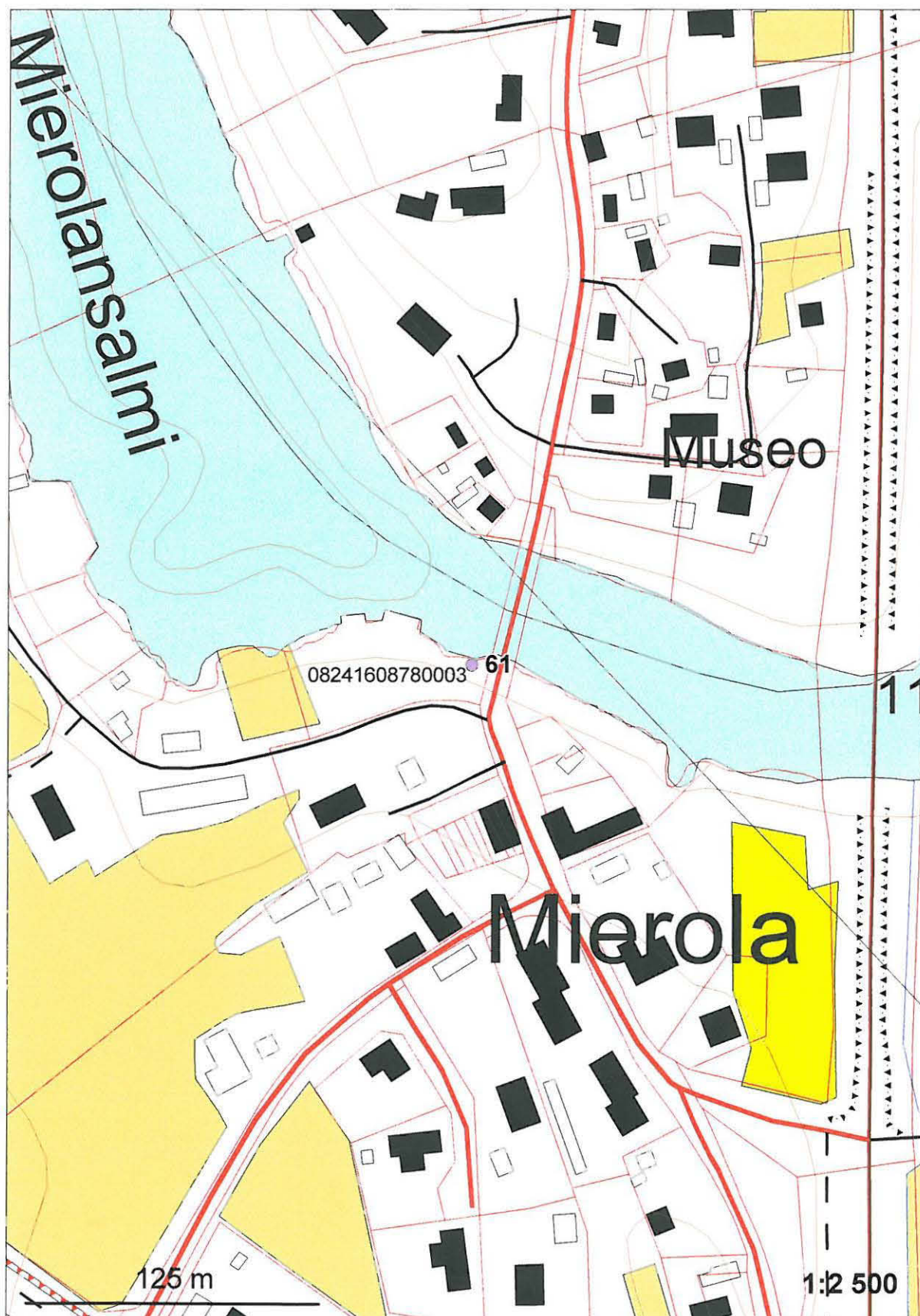

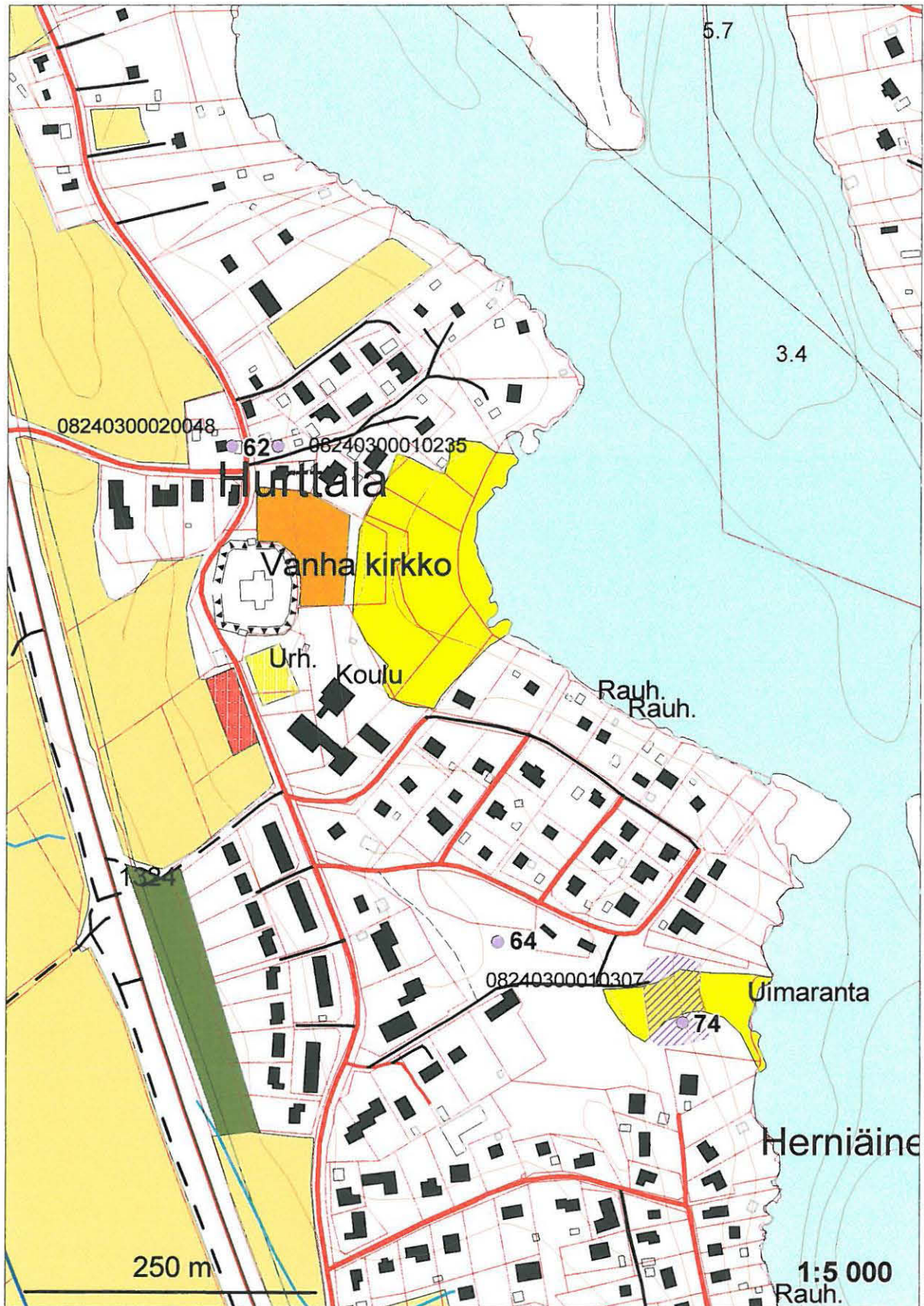

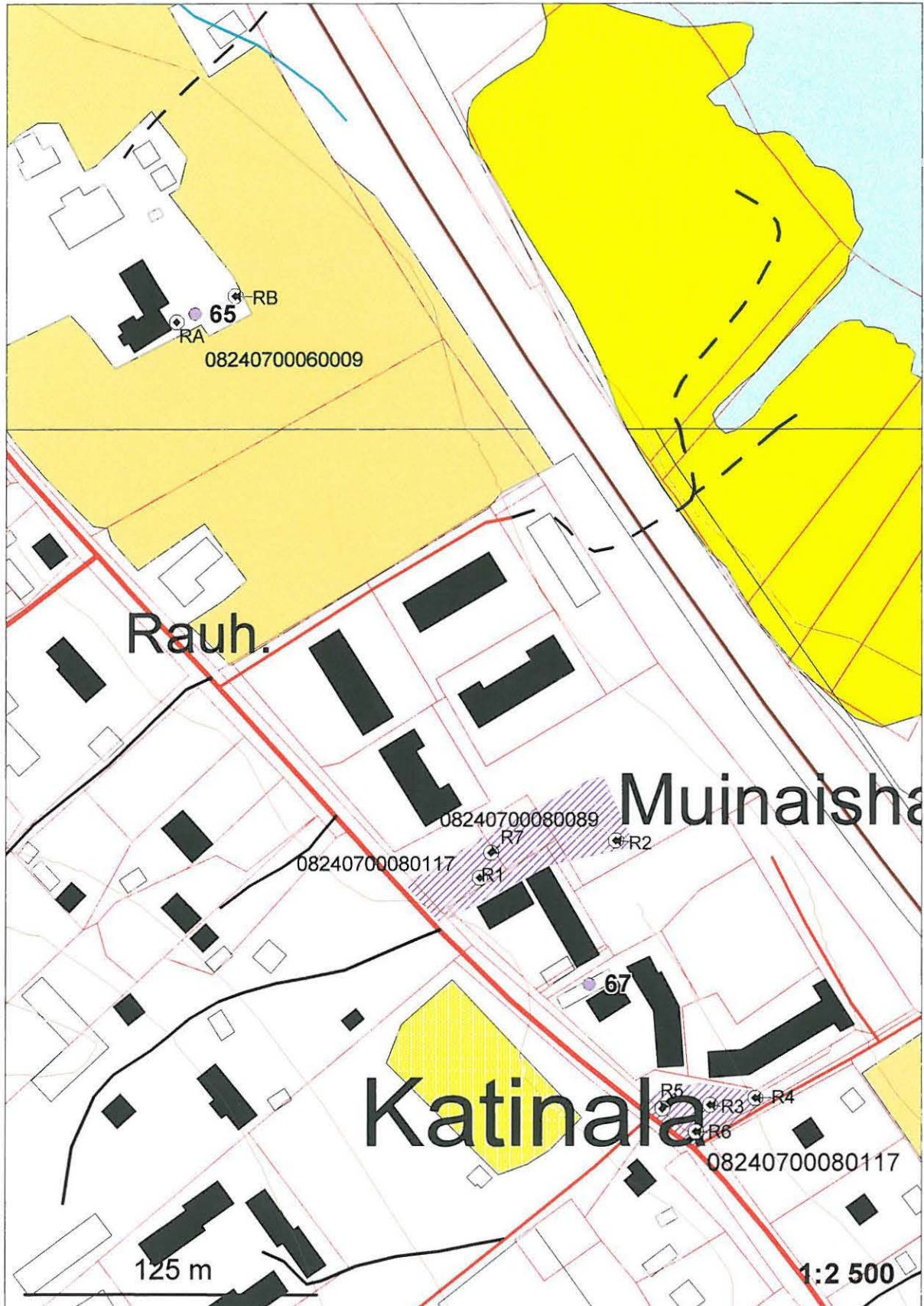

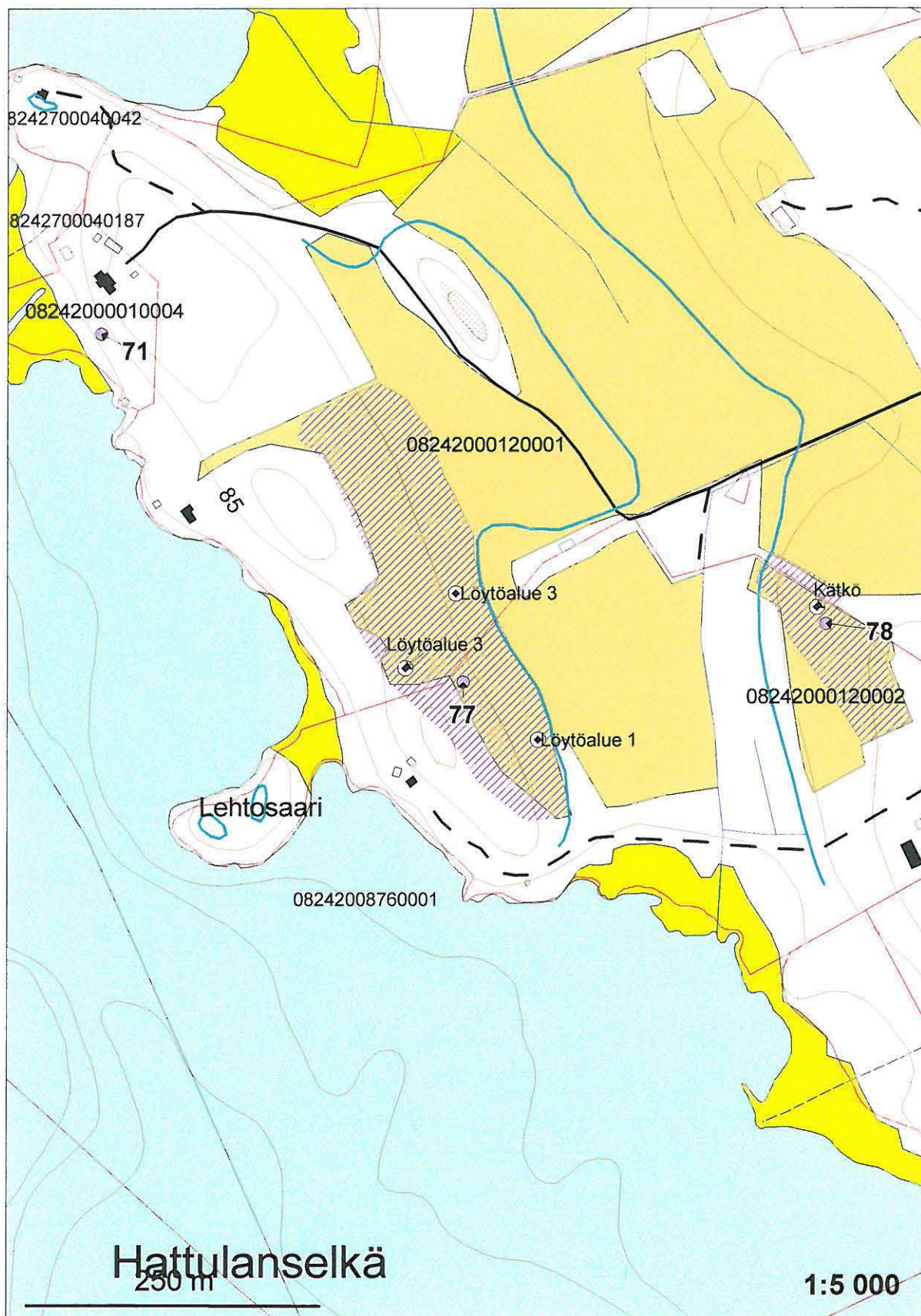

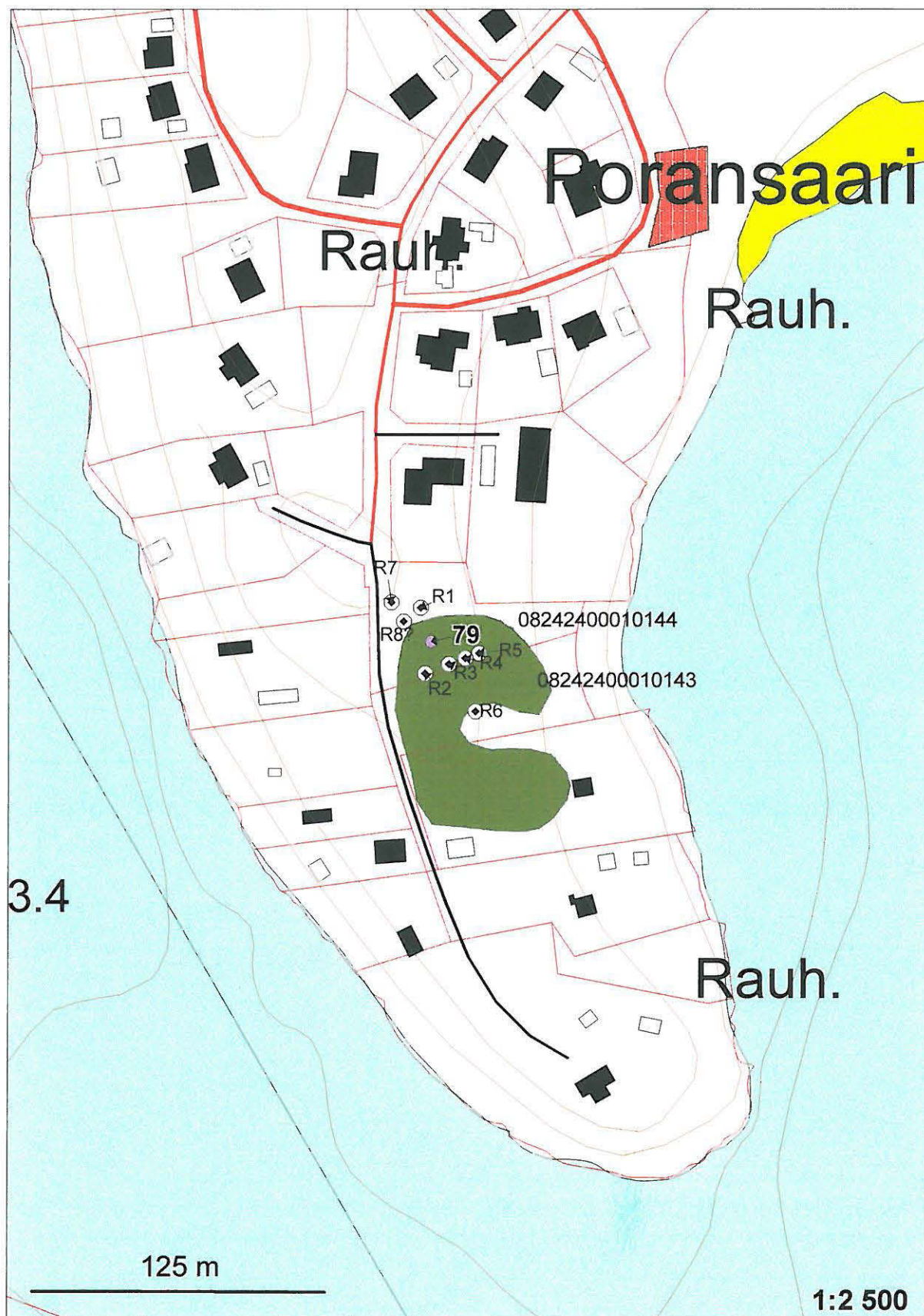

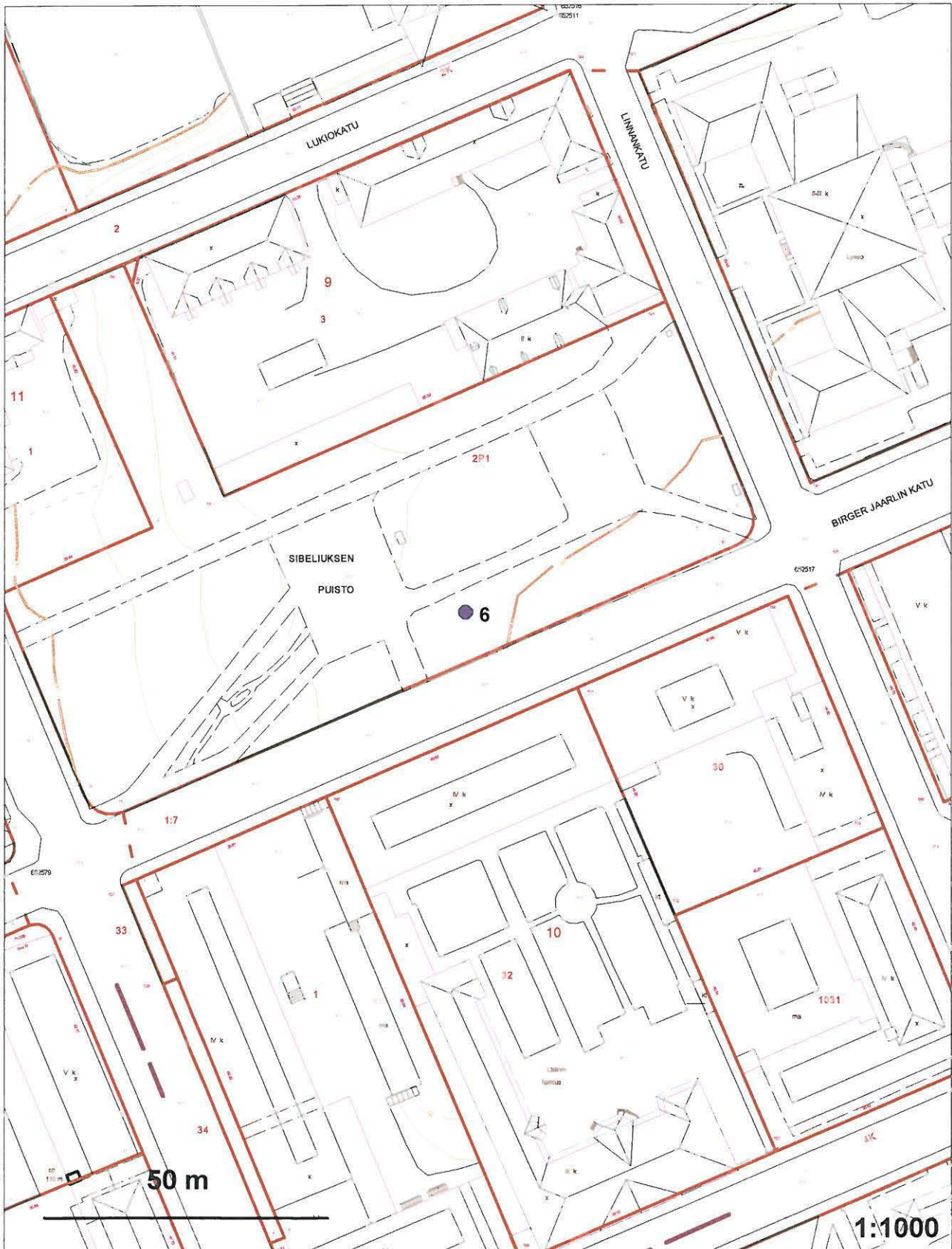

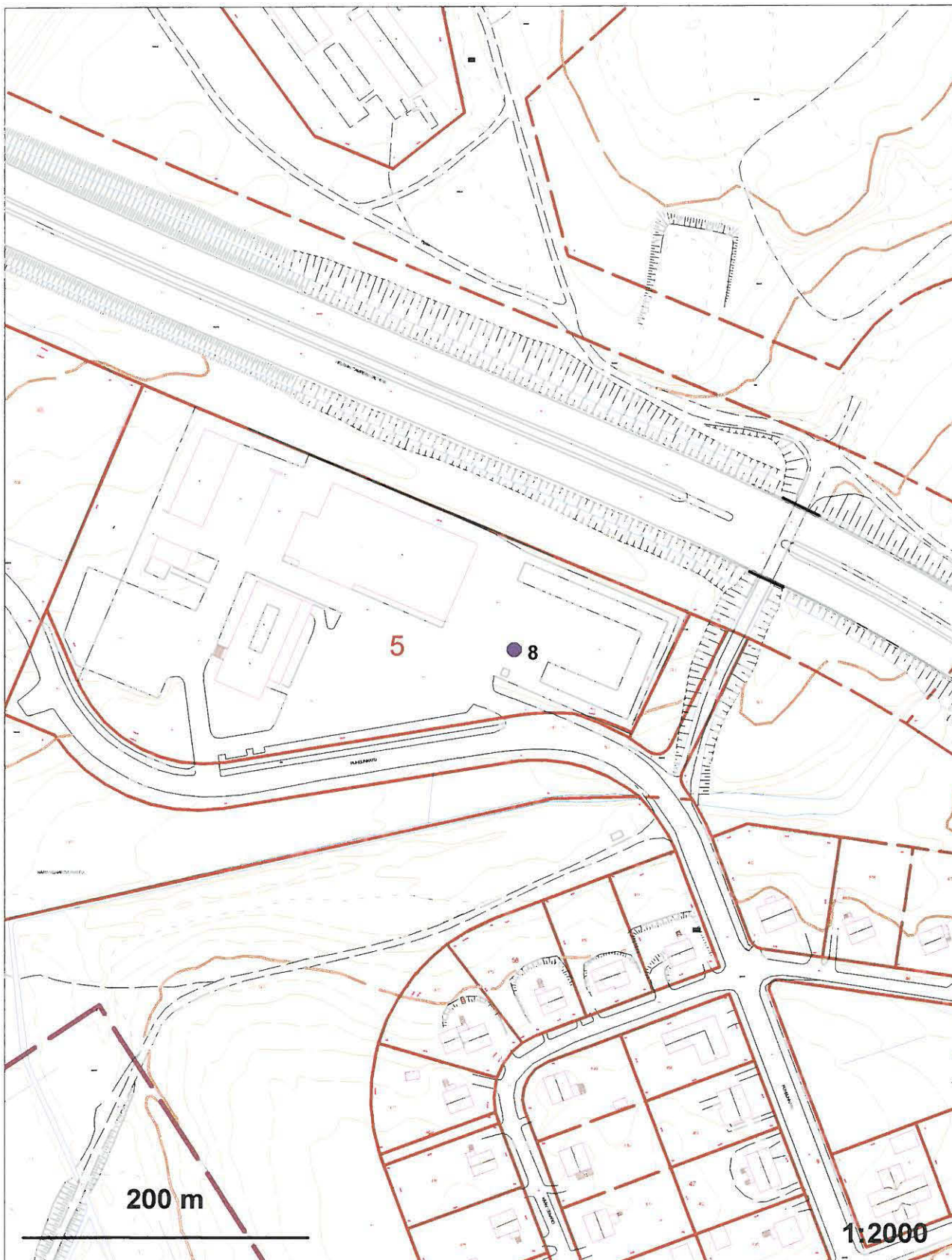

VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 06 Sibeliuspuisto (ent. Tähtipuisto)

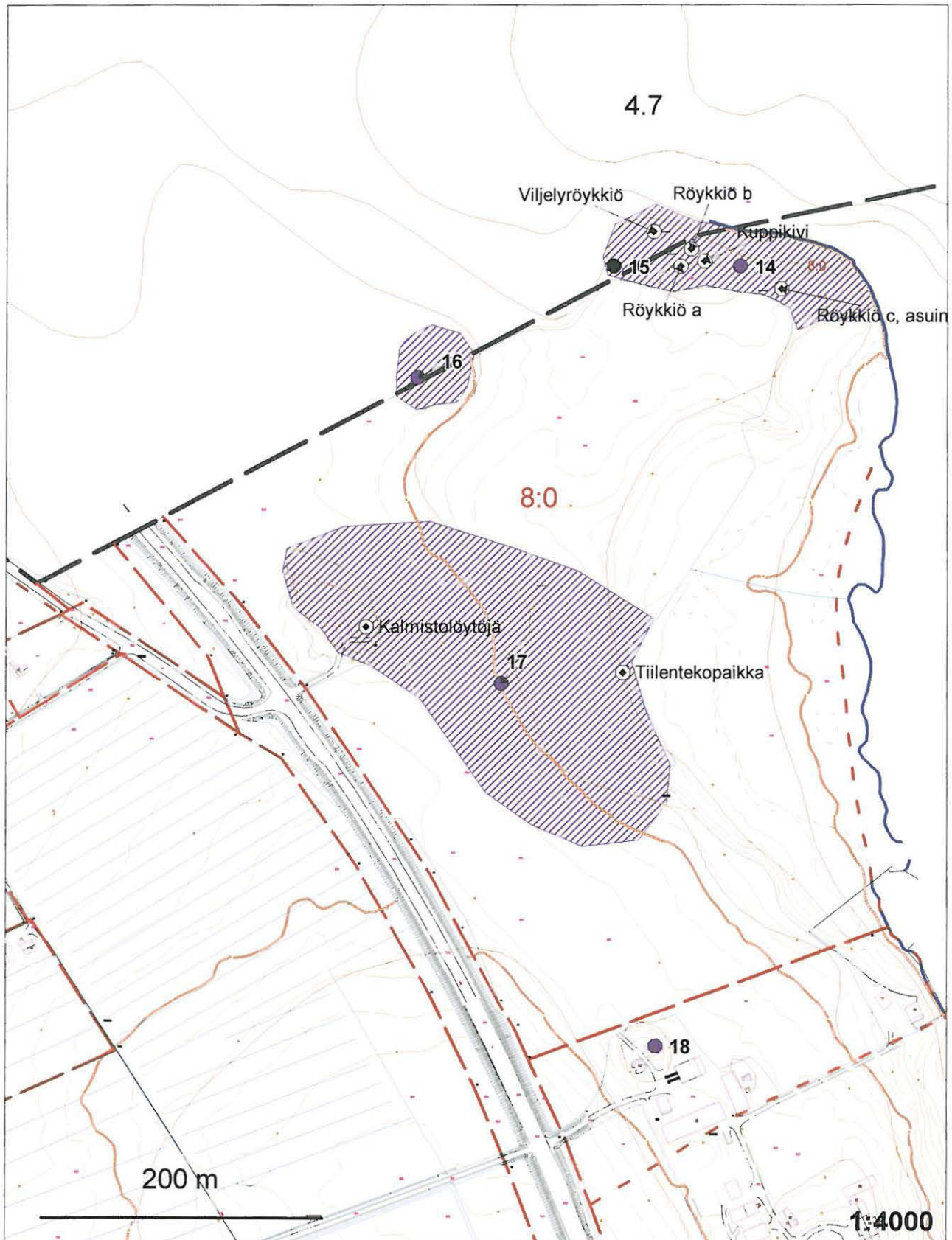
VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset

Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999

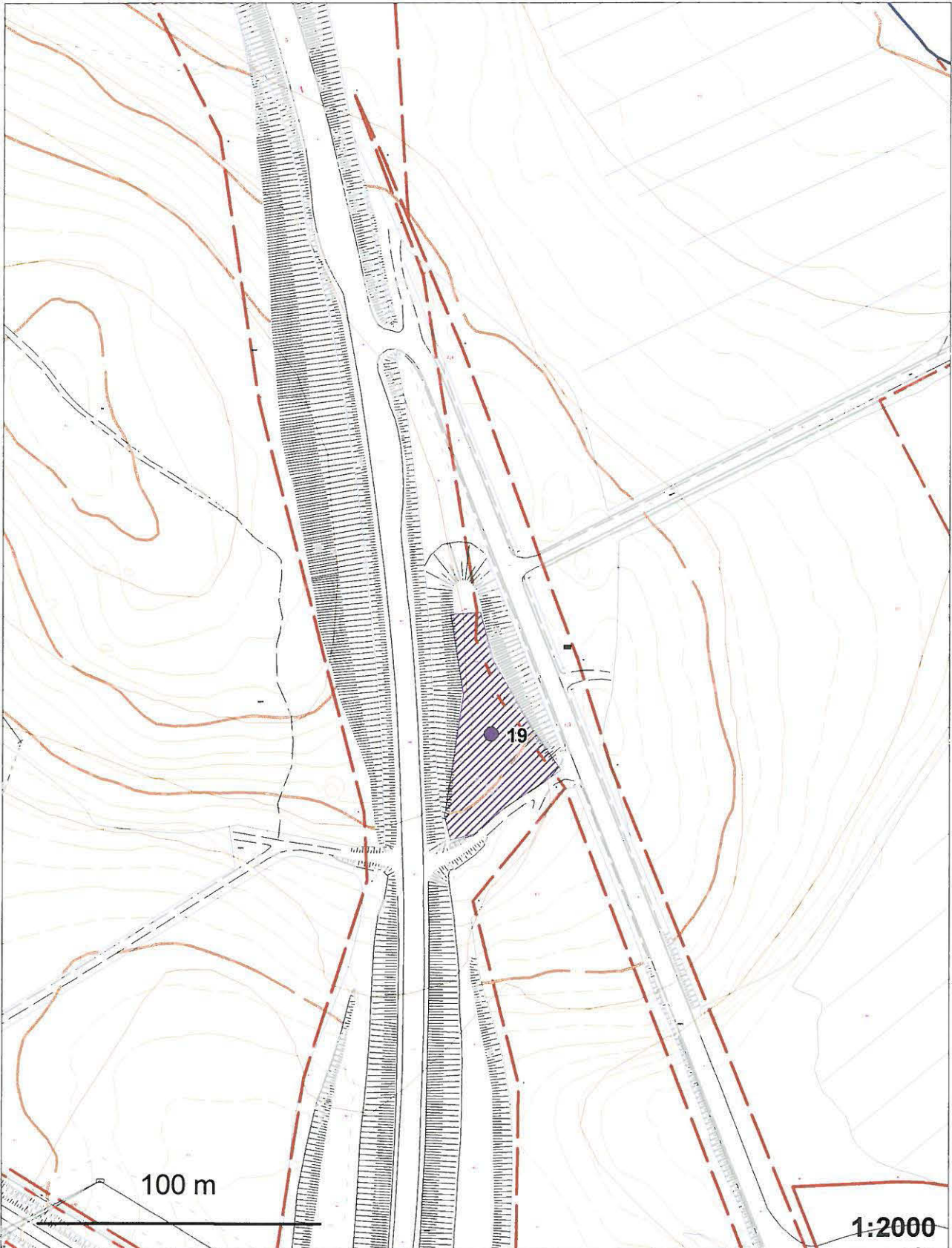
152

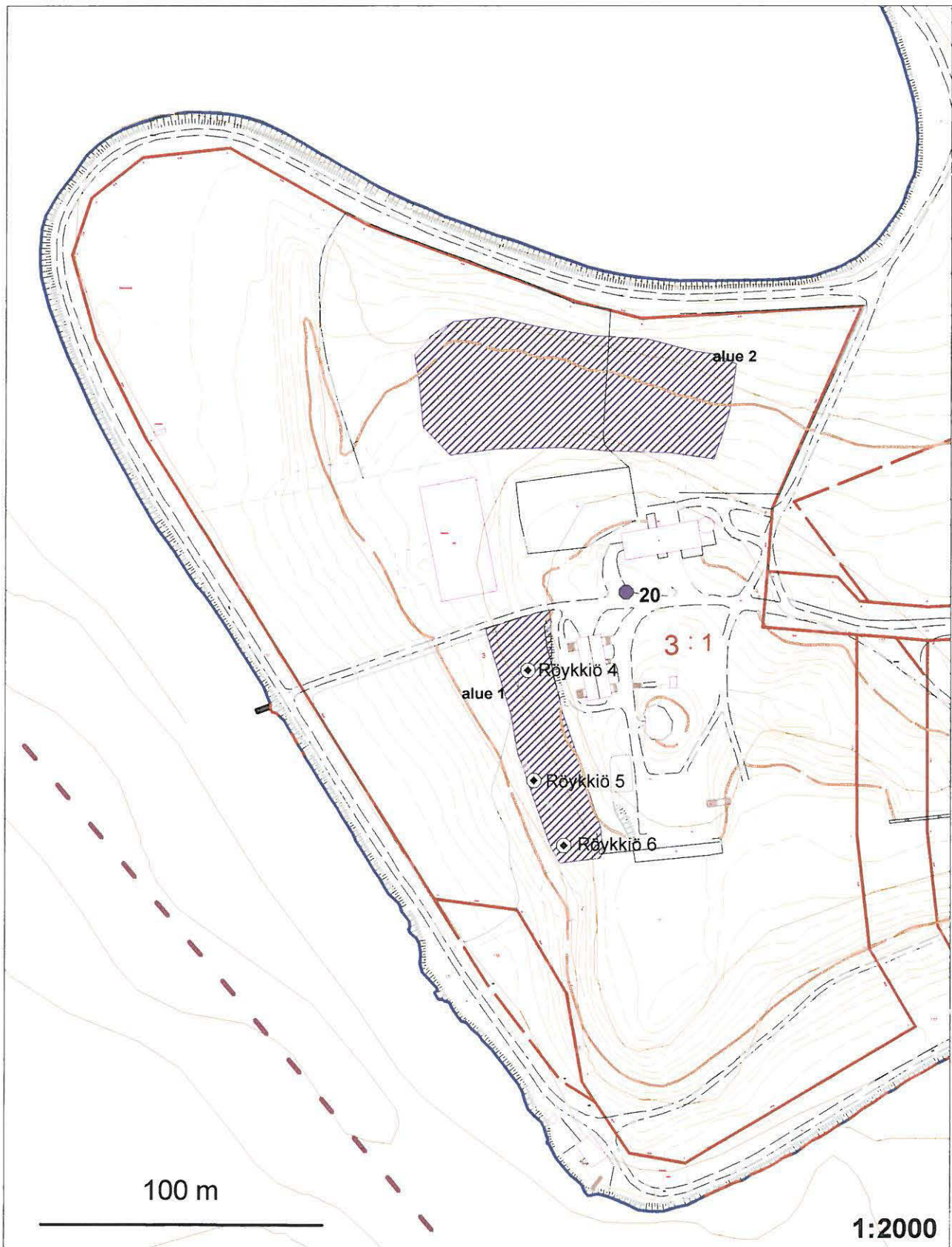
HÄMEENLINNA 14 Kirstulankärki, 15 Rautapaasi

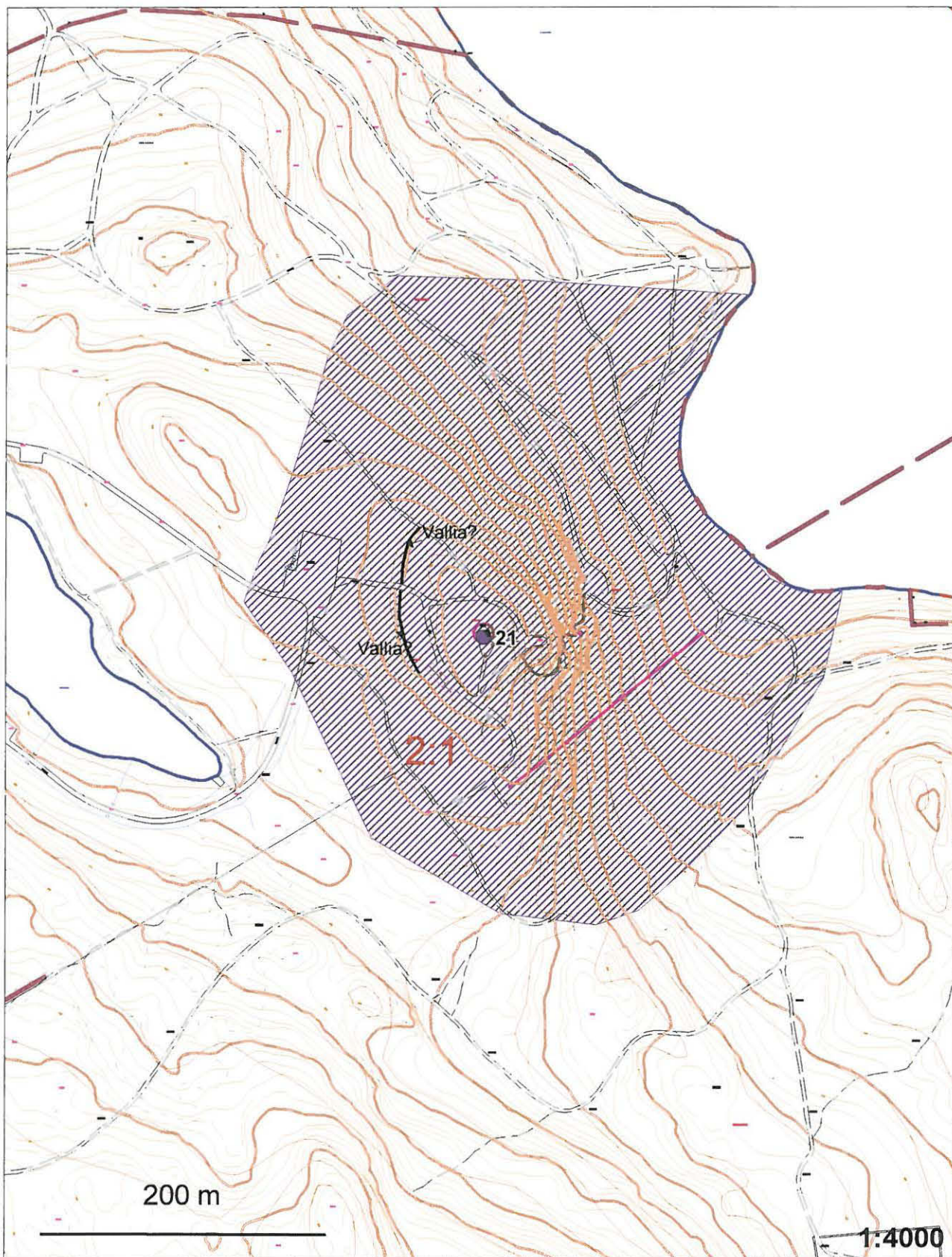
HÄMEENLINNA 16 Peltola, 17 Rajala, 18 Kirstulan kartano

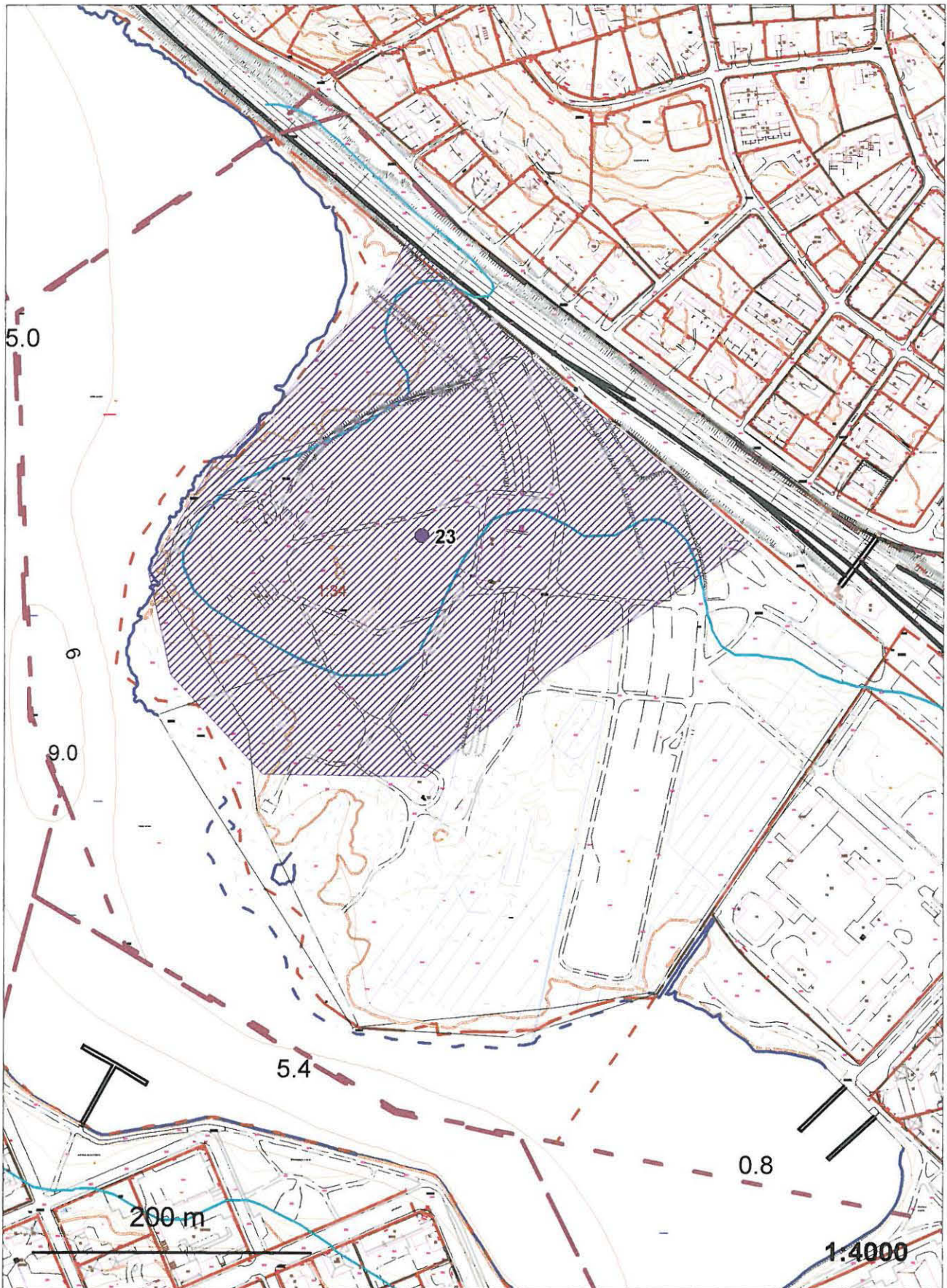

POHJAKARTTA © Hämeenlinnan kaupungin mittauslaitos 1999

VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 24 Kärsänkivi

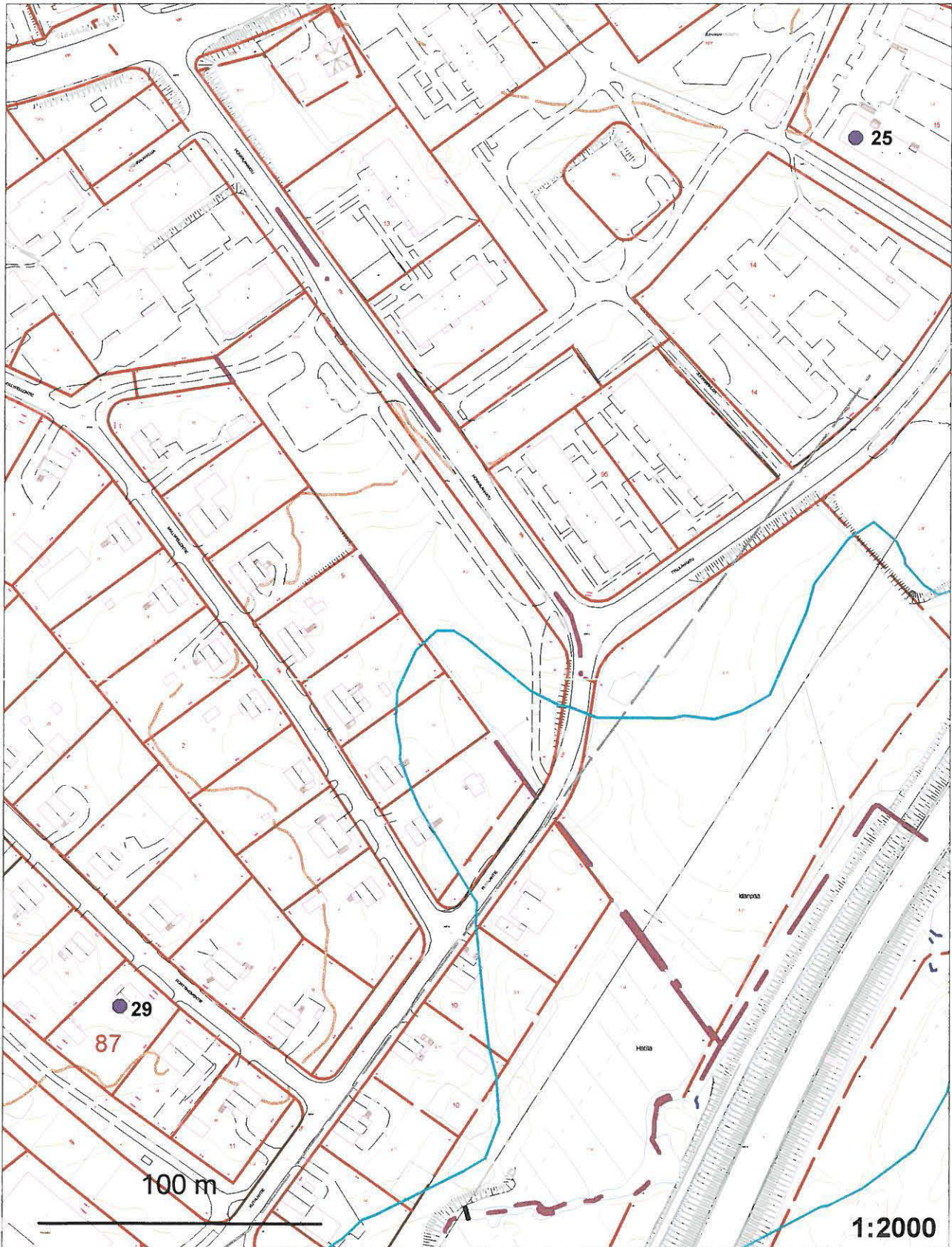

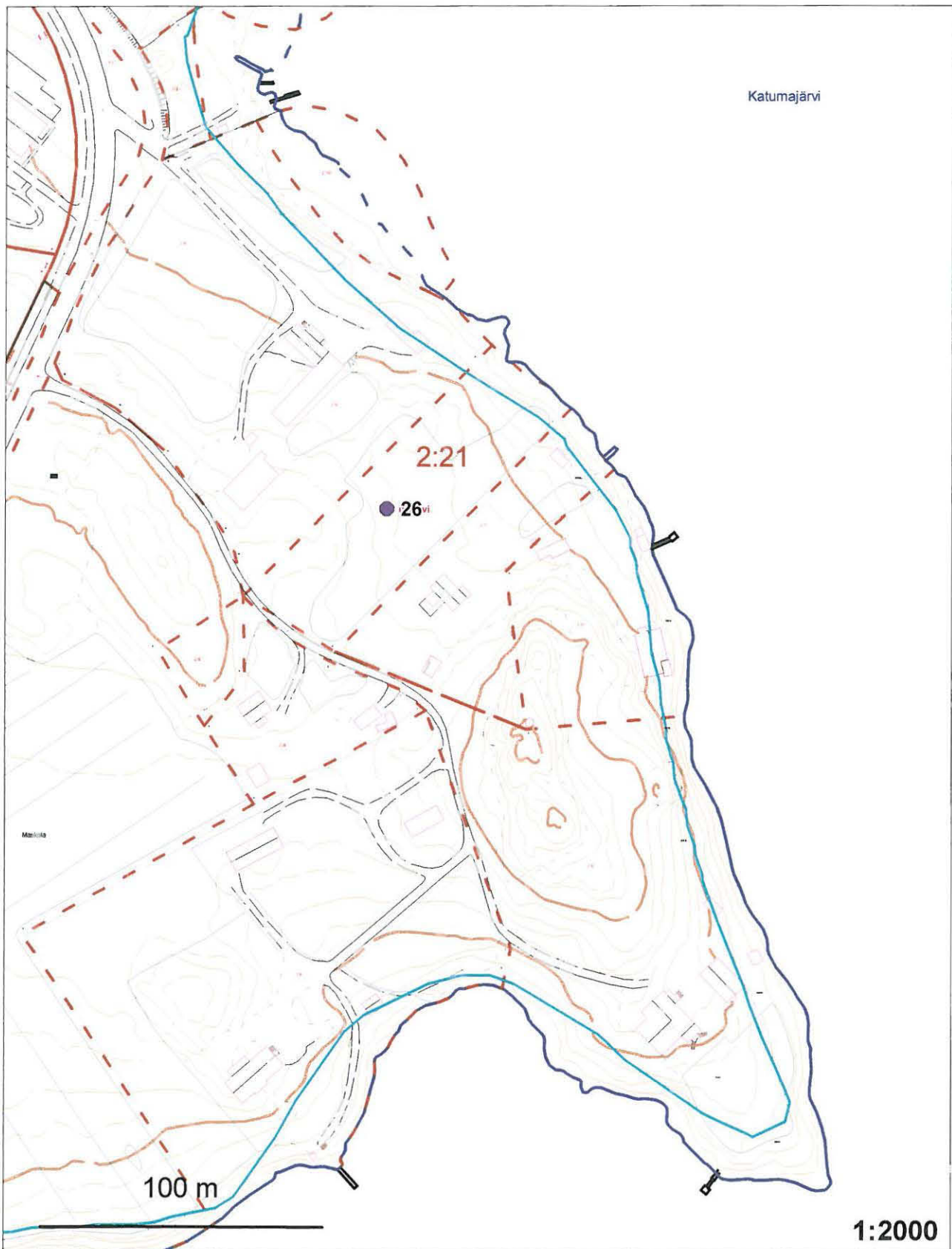
VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset

Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999

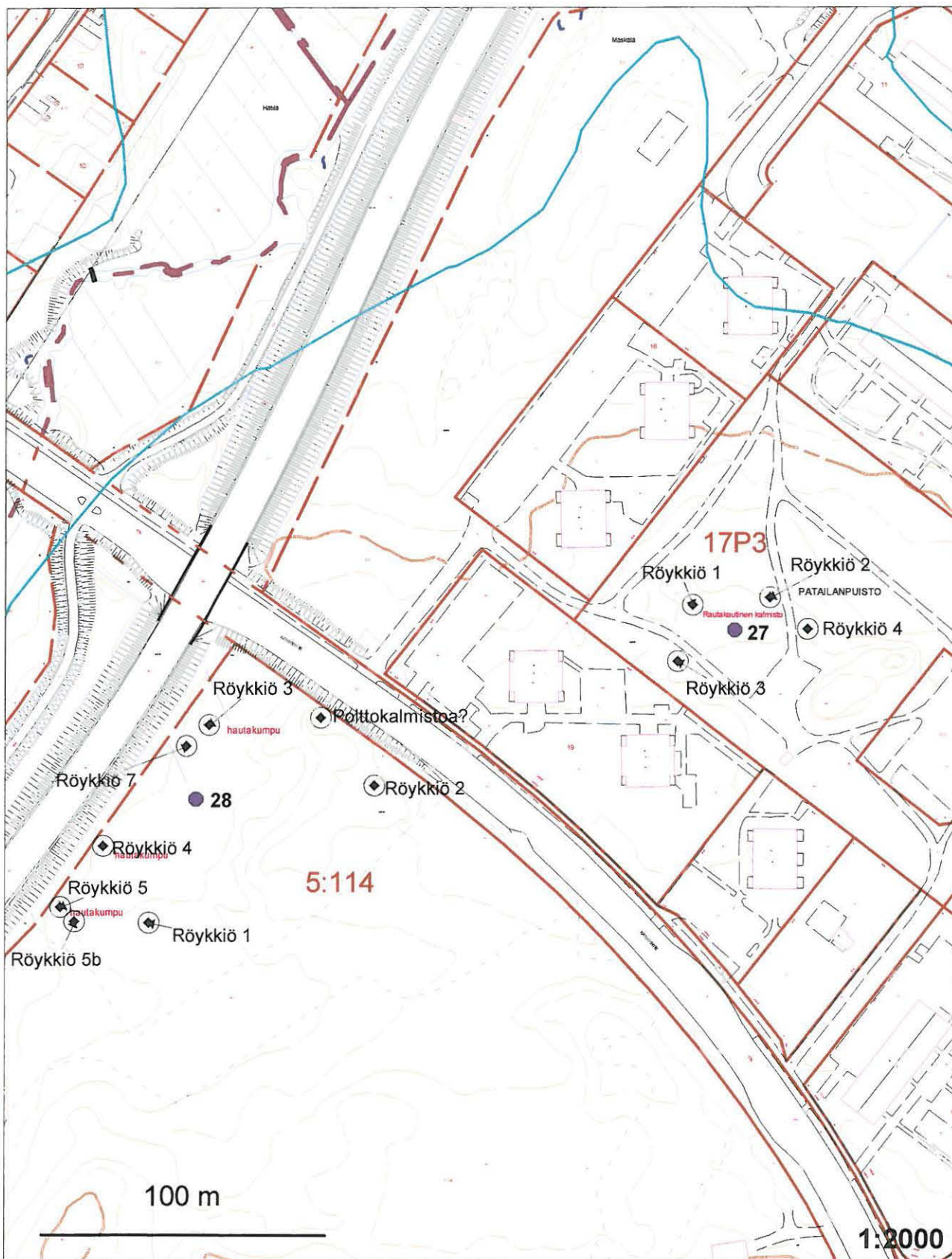
HÄMEENLINNA 25 Heikkilä

HÄMEENLINNA 29 Porttiniementie 5

VANAANLAAKSO - kiinteät muinaisjäännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 27 Patailan puisto
HÄMEENLINNA 28 Katisten kartano

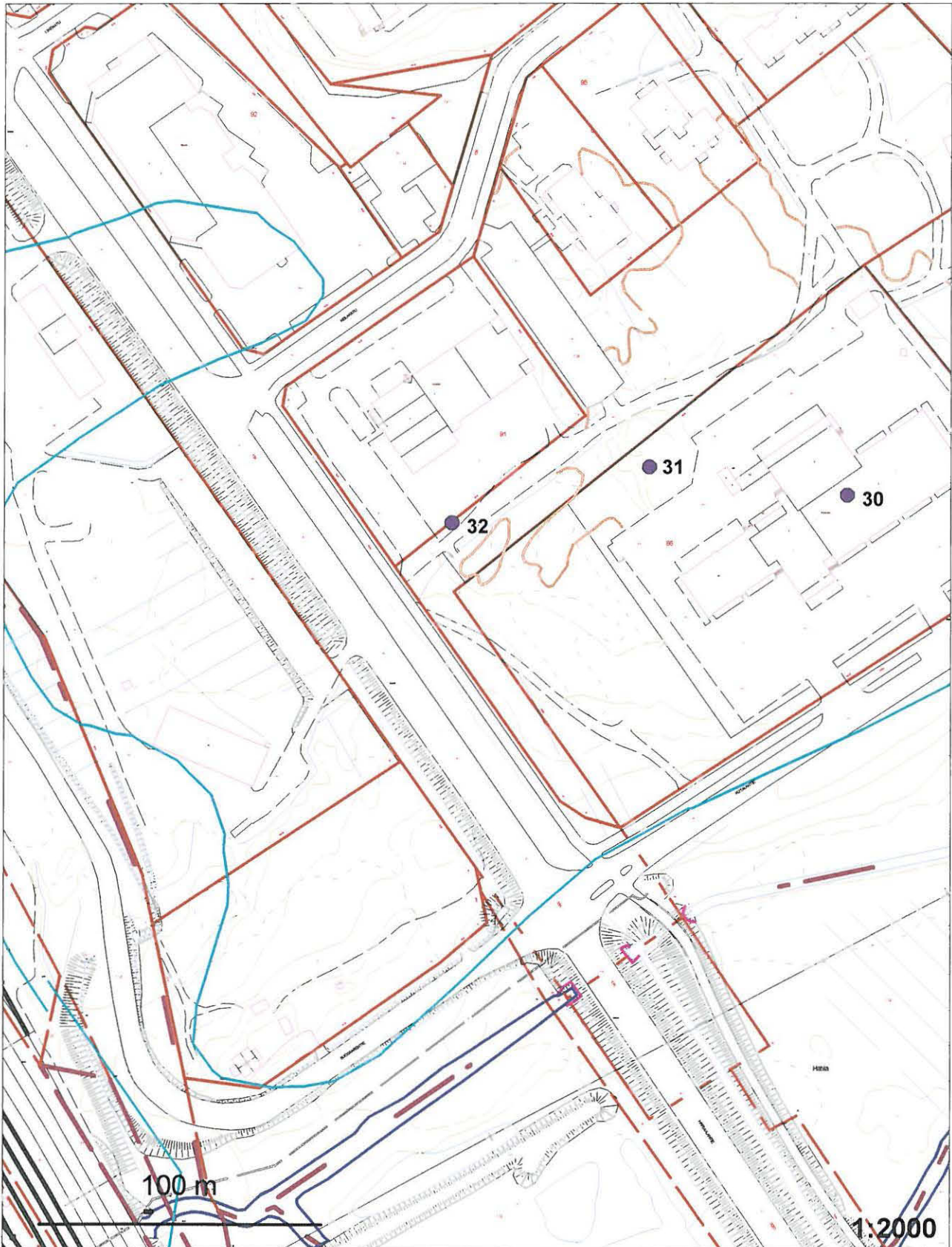

VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset

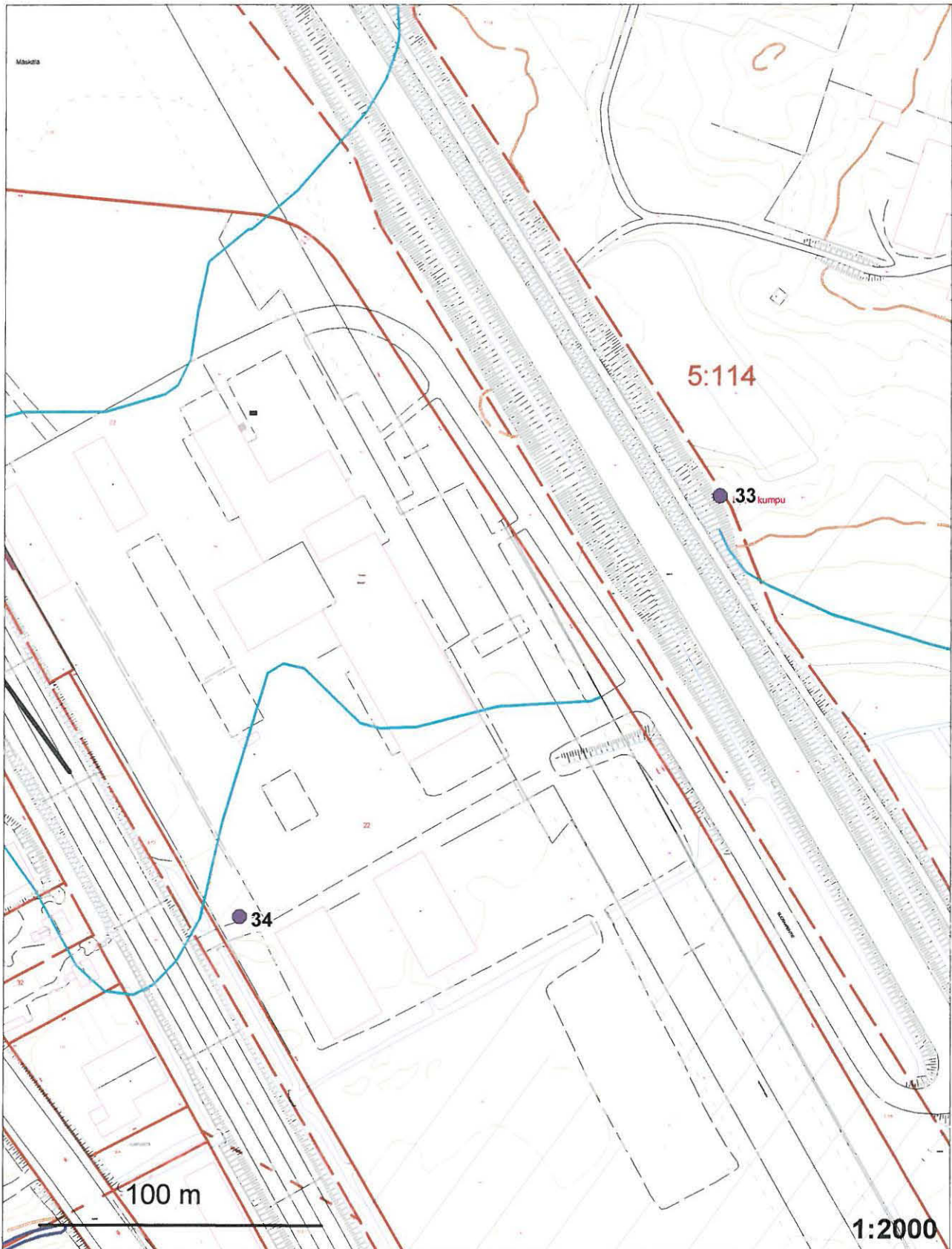
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999

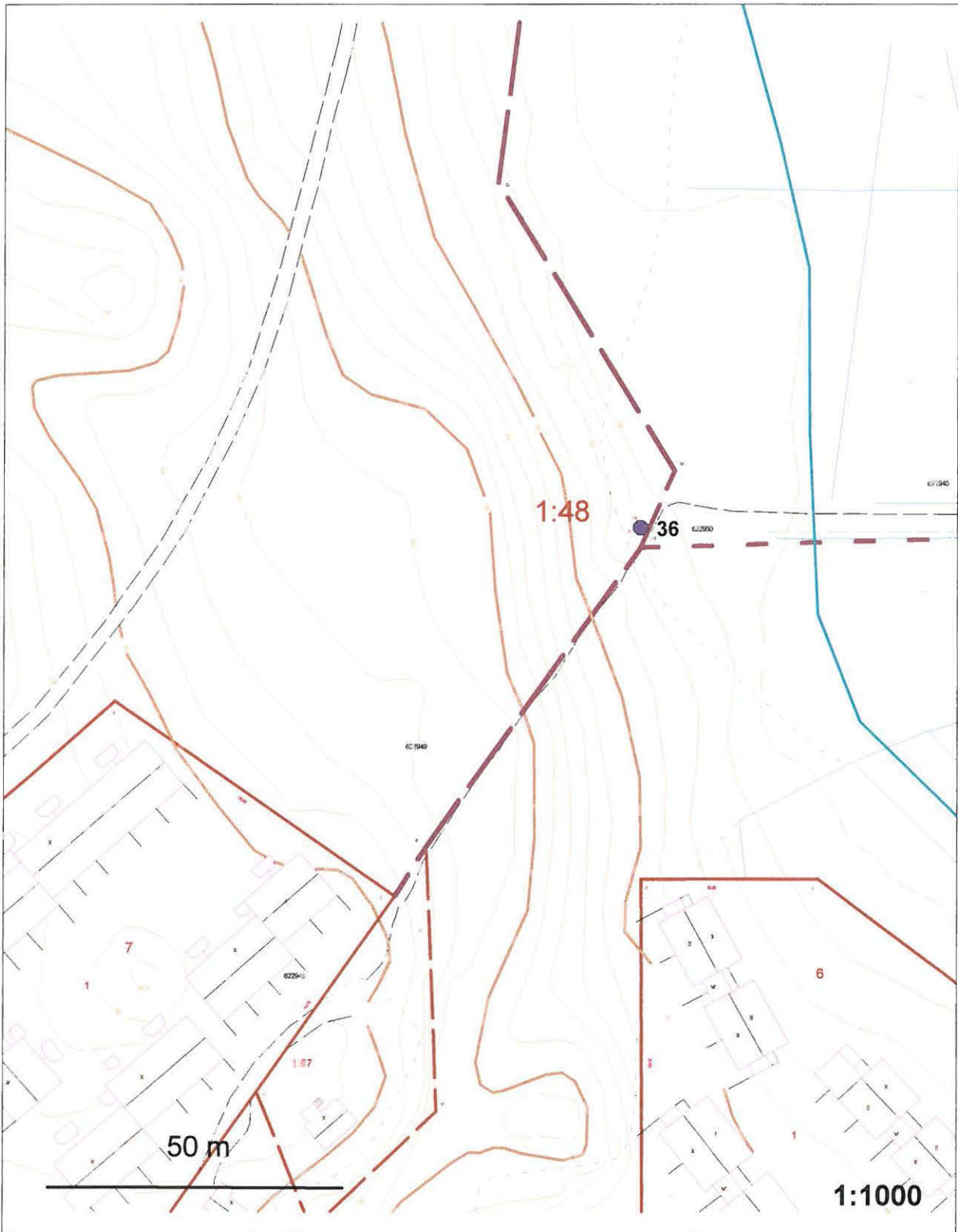
HÄMEENLINNA 30 Varikkoalue 2, HÄMEENLINNA 31 Varikkoalue 3

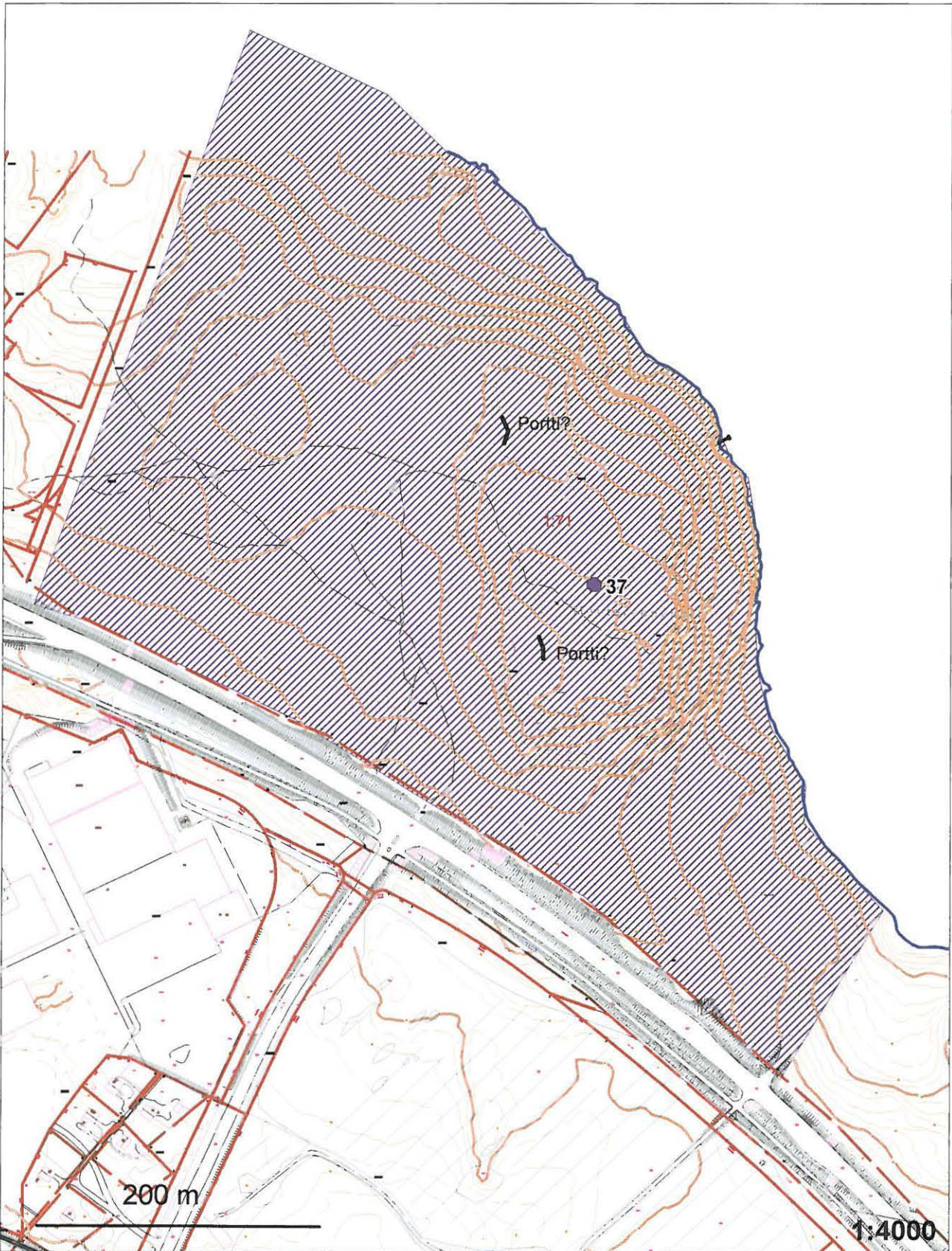
HÄMEENLINNA 32 Varikkoalue 5

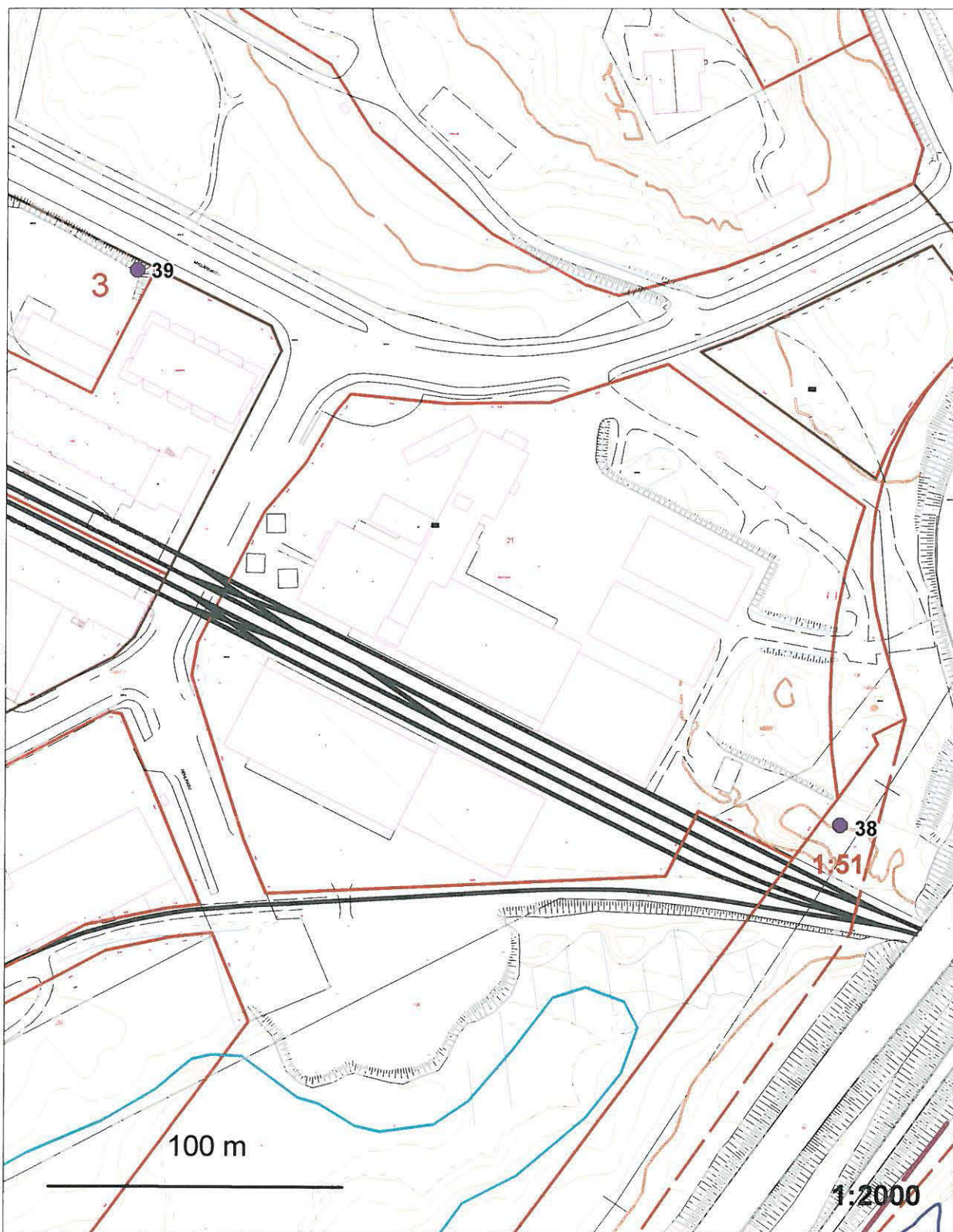
VANAANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 33 Harvialantie
HÄMEENLINNA 34 Radanvarsikalmisto

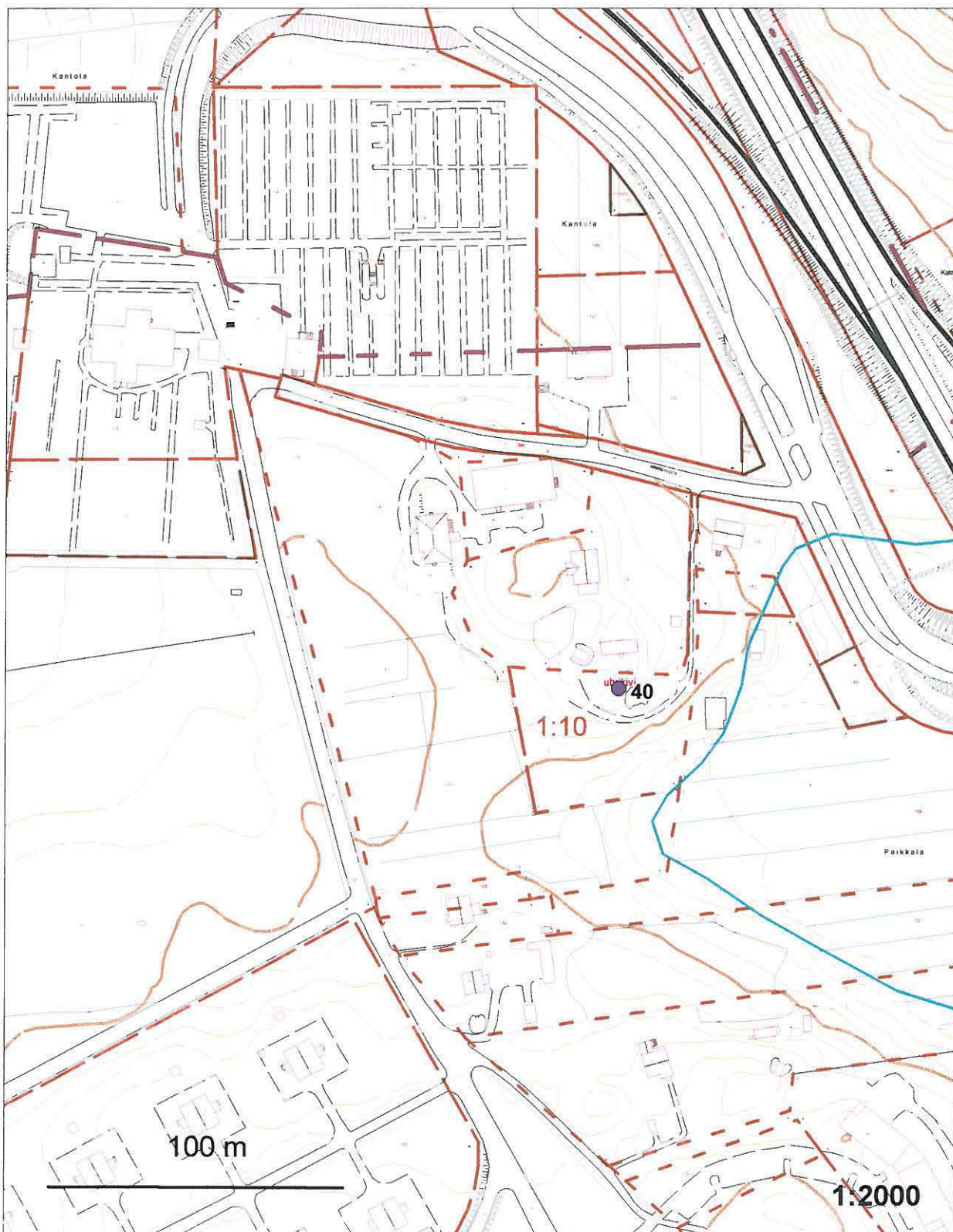

VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 38 Kantolanniemi
HÄMEENLINNA 39 Konkipelto

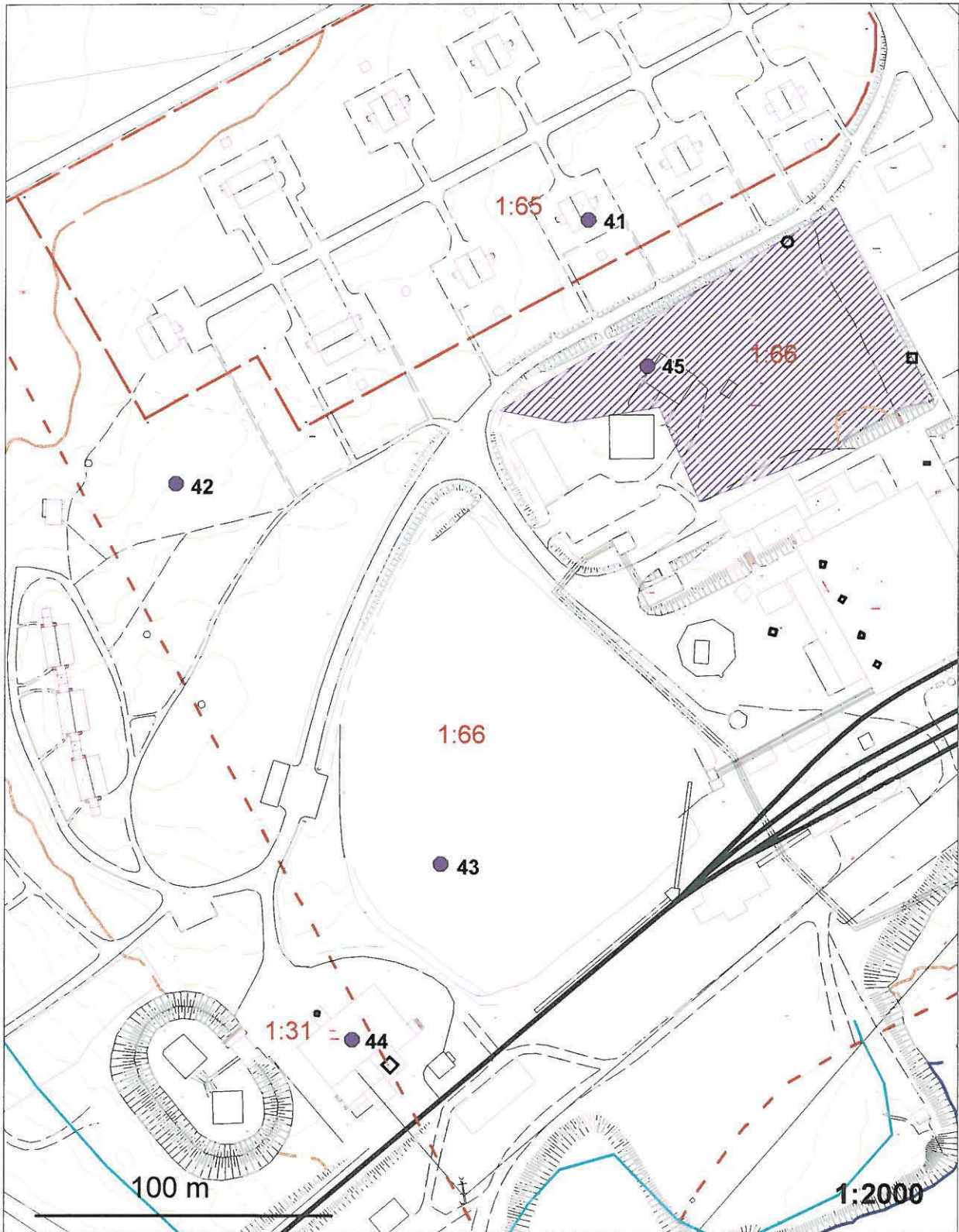

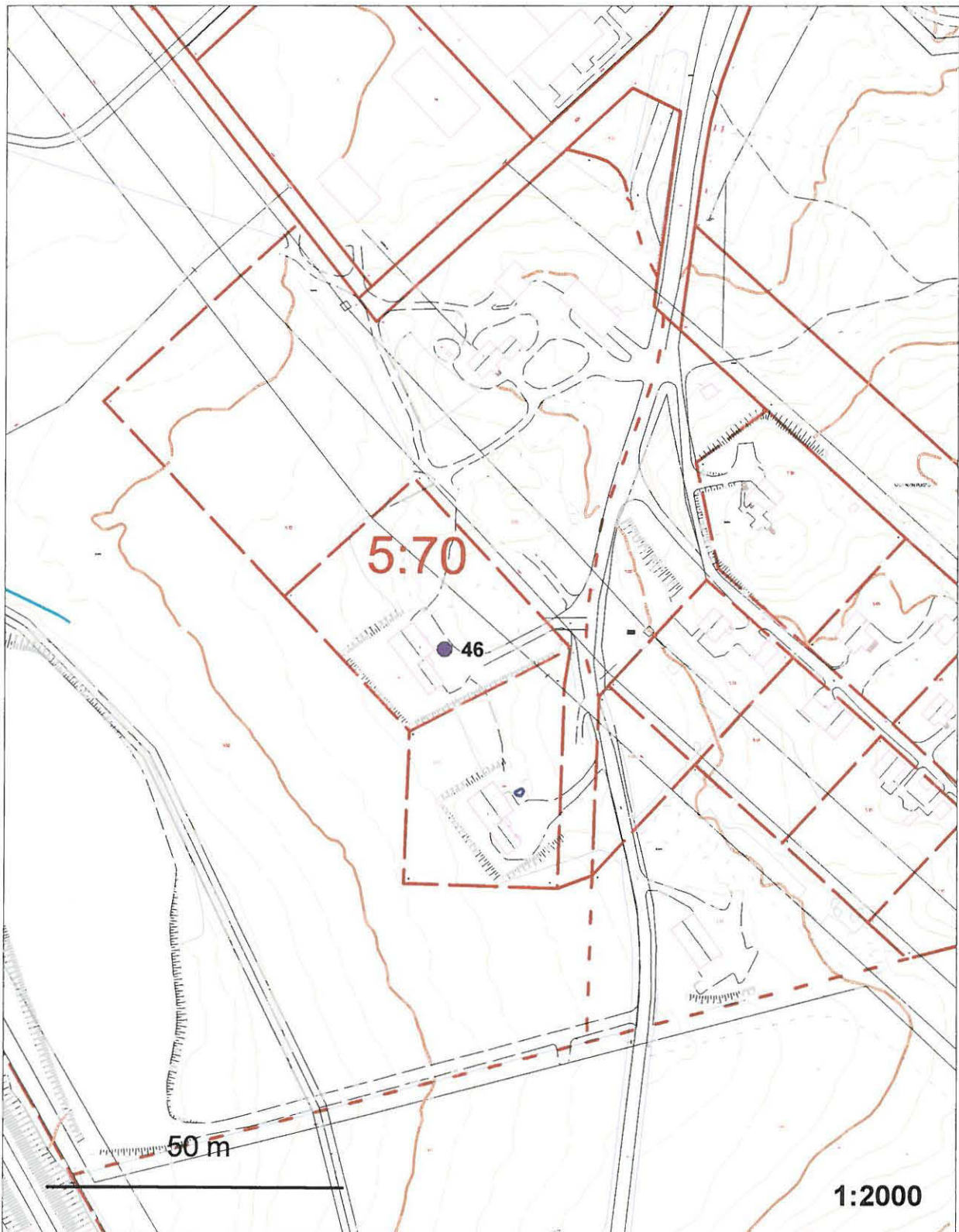
VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 40 Salo (Neulavuori)

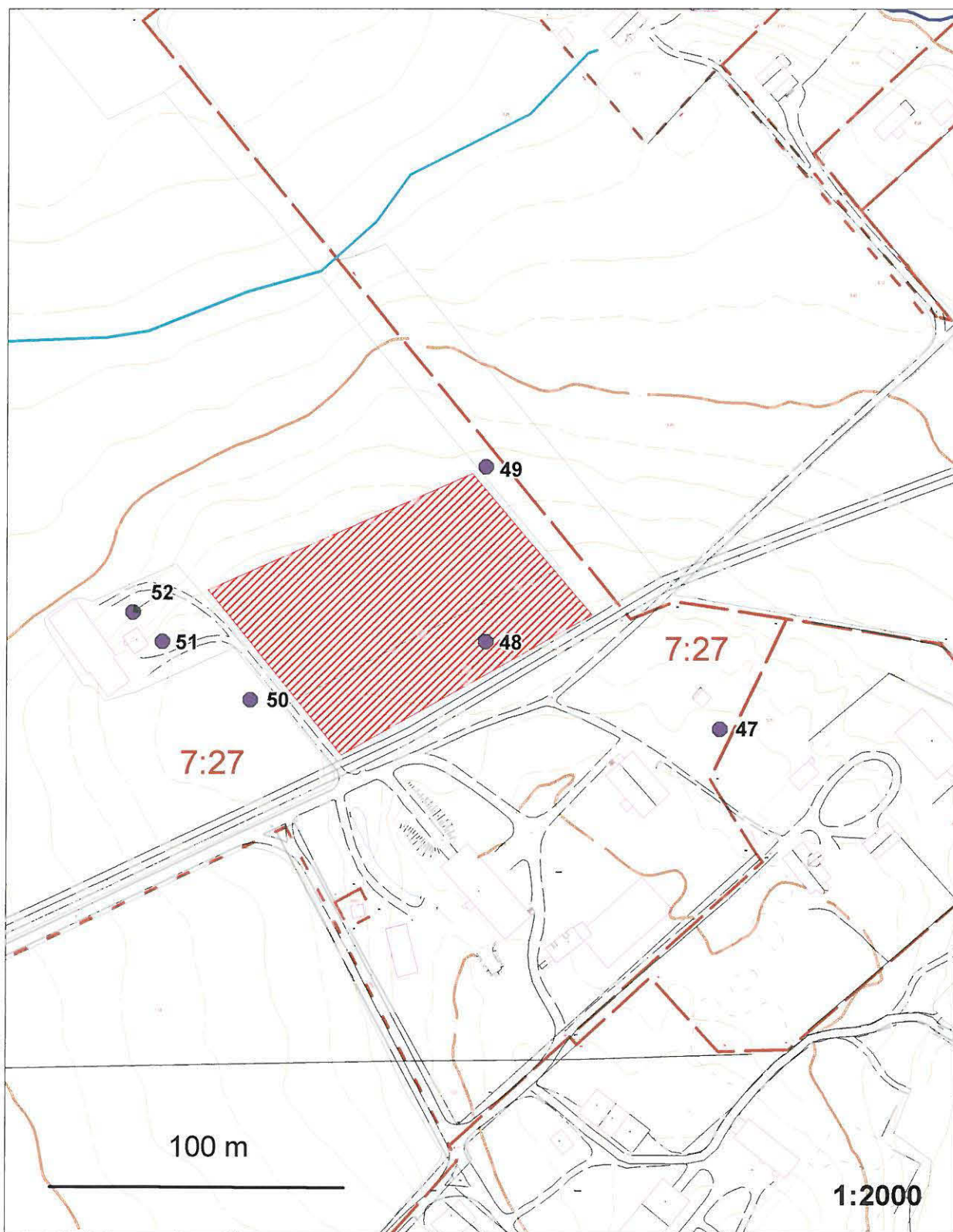
VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjäännökset

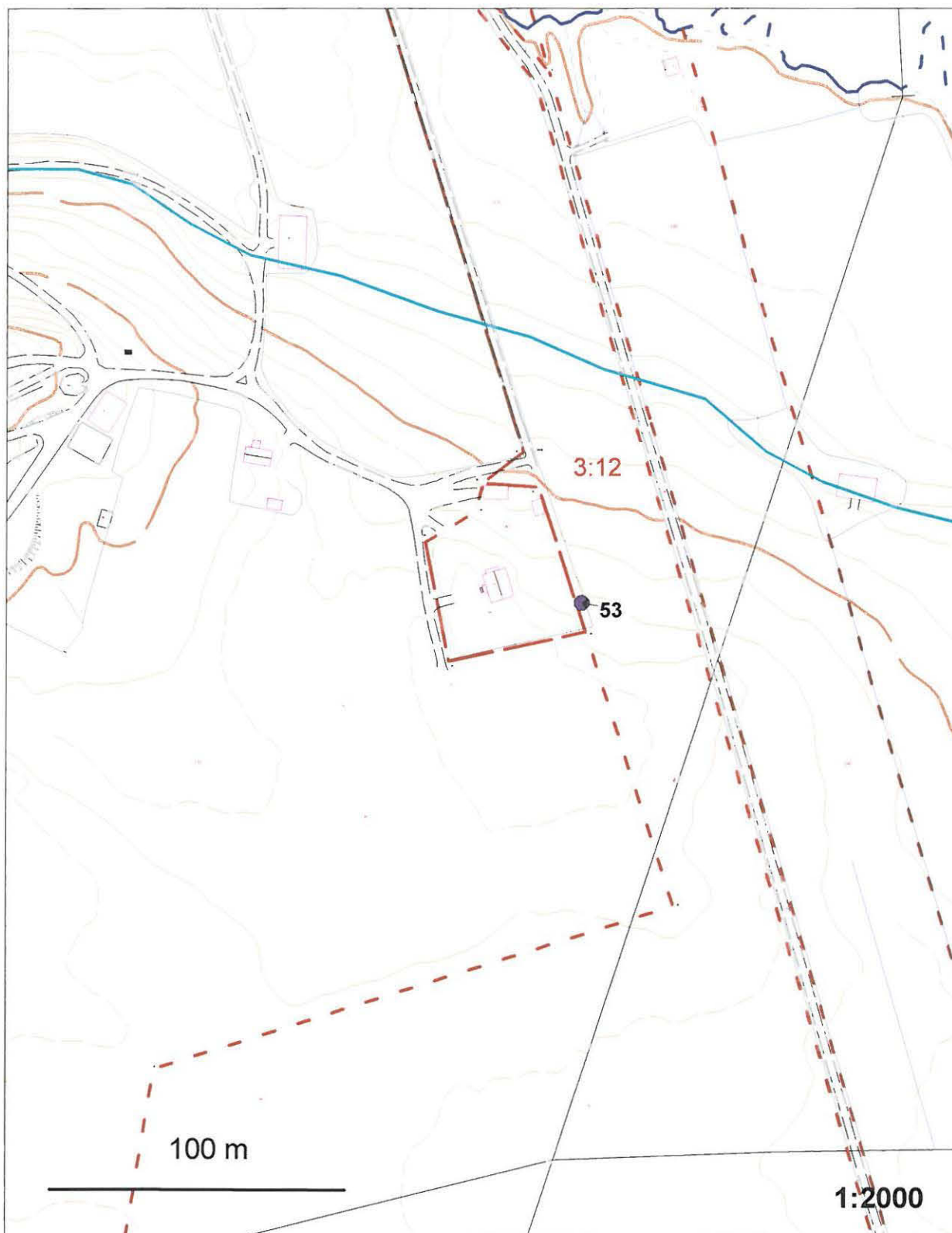
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999

HÄMEENLINNA 41 Imatran Voima 1, 42 Imatran Voima 3,
43 Imatran Voima 4, 44 Imatran Voima 5, 45 Imatran Voima 9

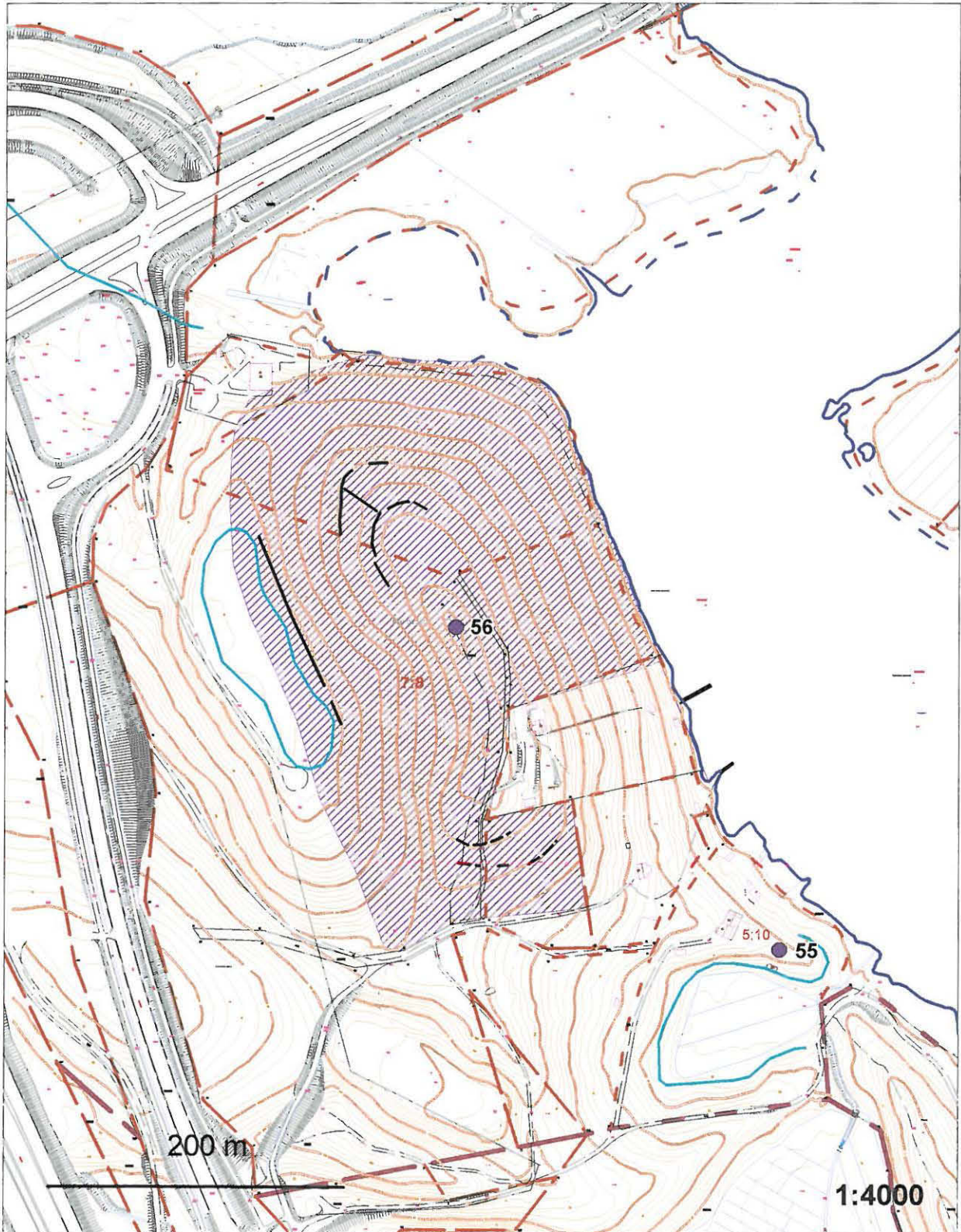
VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 47 Juppala 1, 48 Juppala 2,
49 Tiirikkala, 50 Juppala 3, 51 Juppala 4, 52 Juppala 5

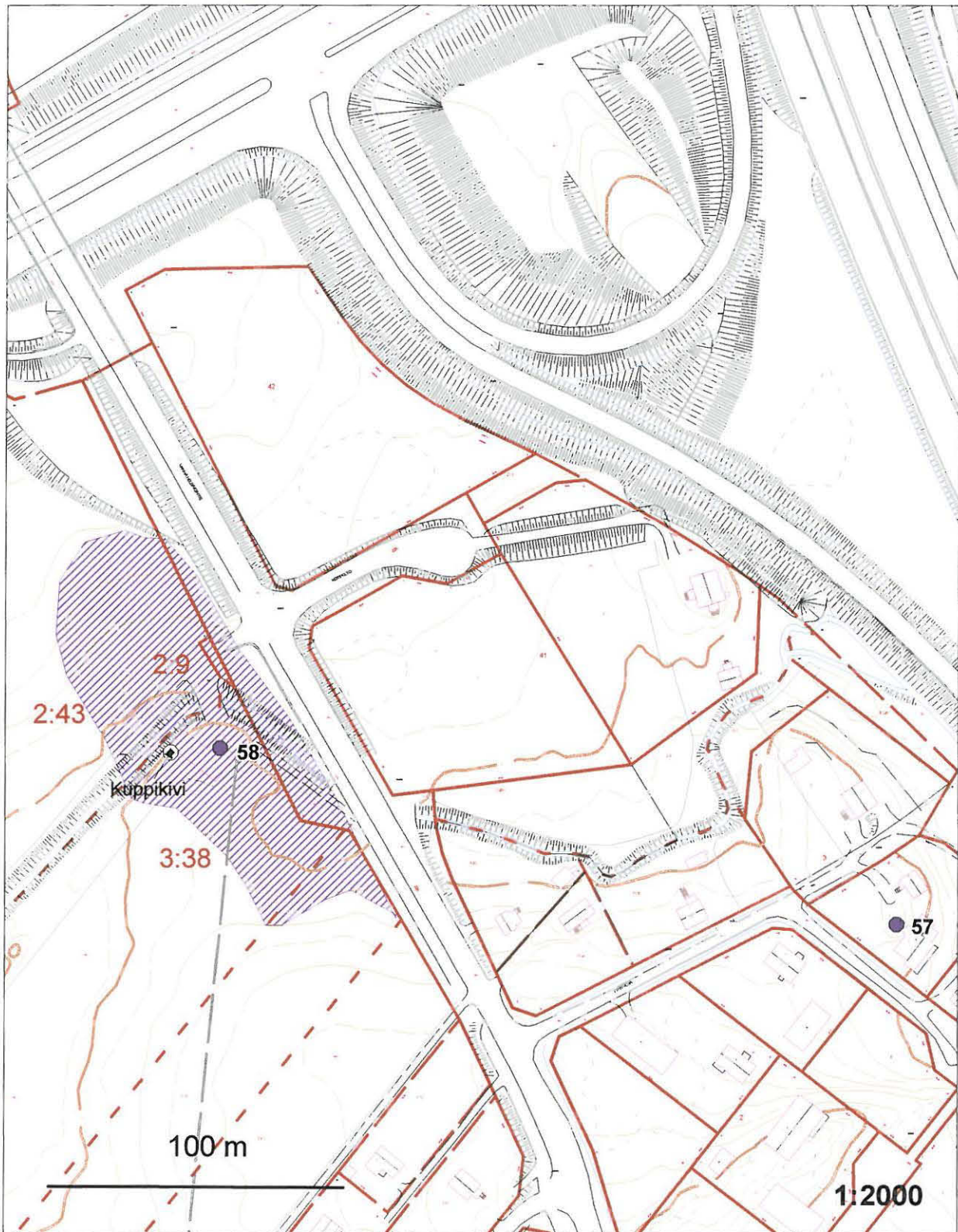

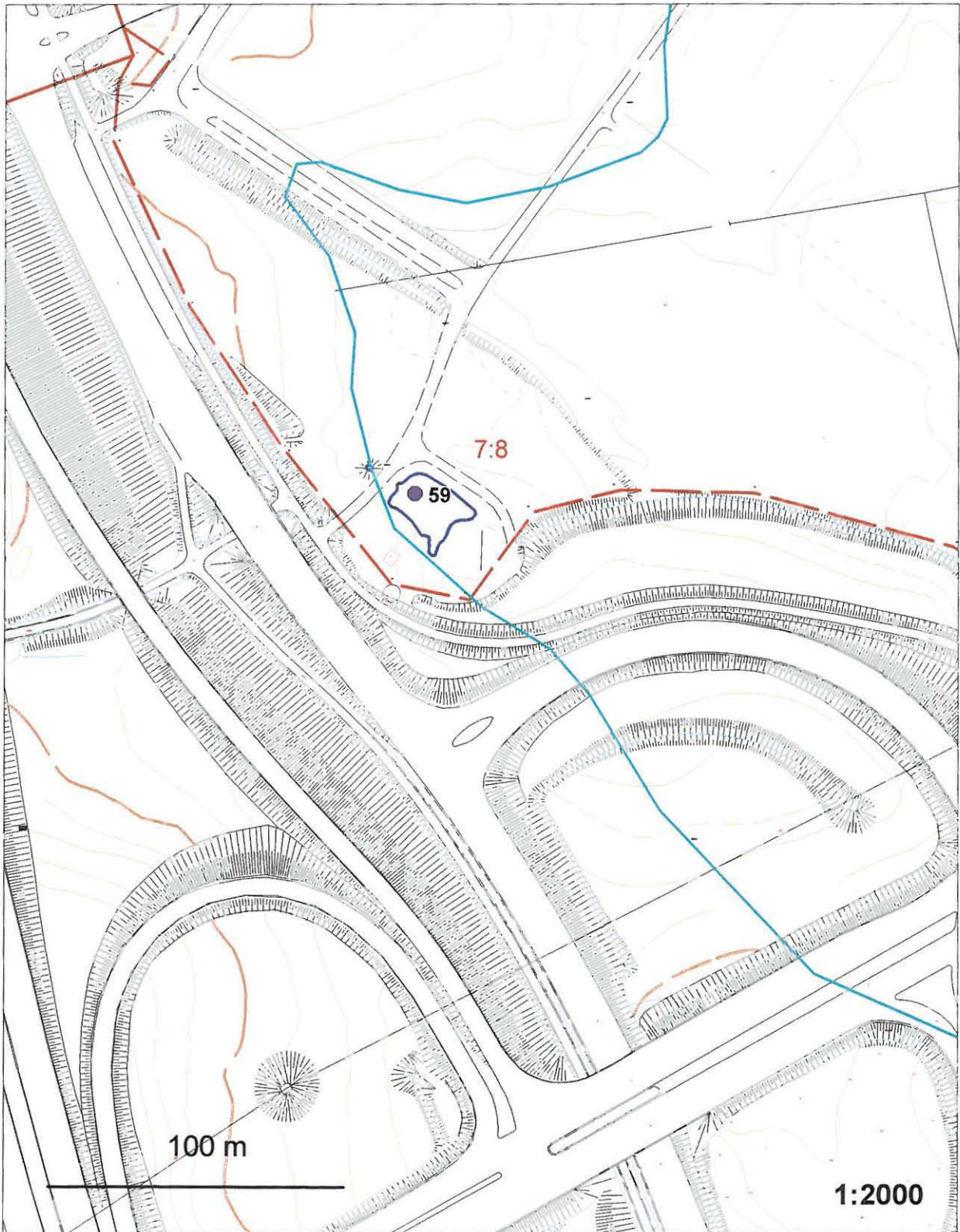

VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjäännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 55 Hakolahti
HÄMEENLINNA 56 Linnanpää

VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjäännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 57 Tyrynoja 7
HÄMEENLINNA 58 Tyrynoja

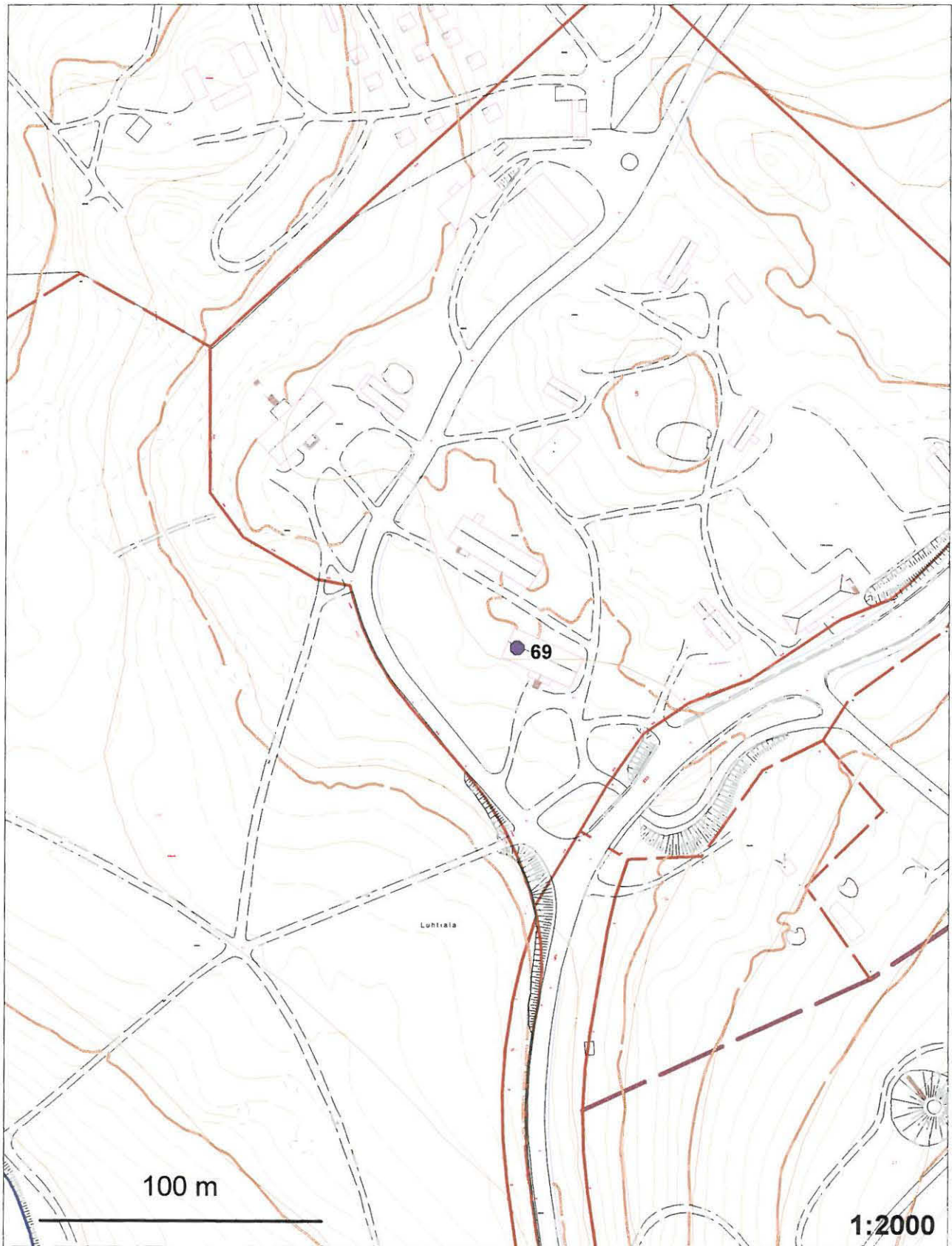

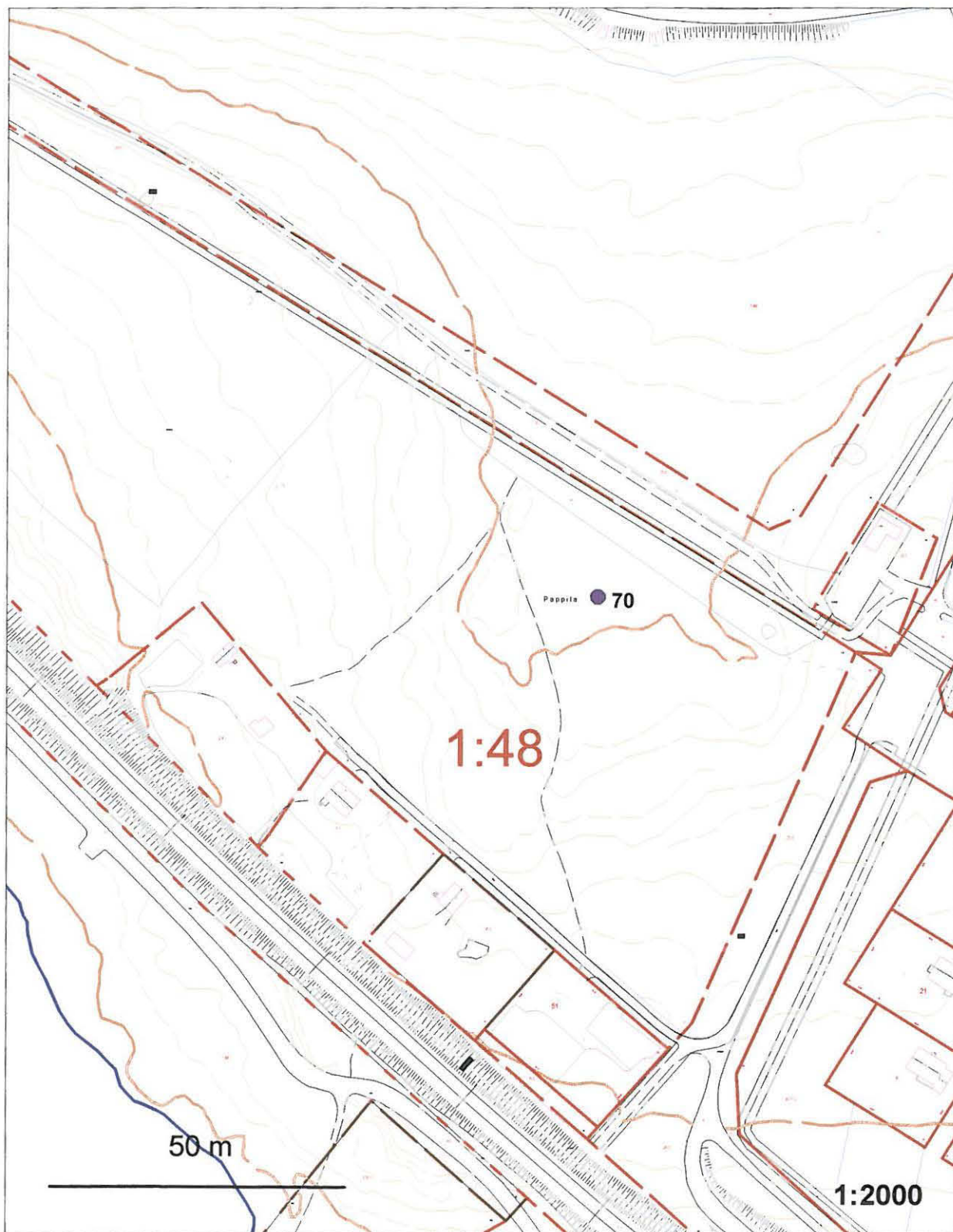
VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjäännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 60 Riihirannanmäki (Kelamäki, Kanalanmäki)
HÄMEENLINNA 61 Visamäki

VANAJANLAAKSO - kiinteät muinaisjäännökset
Museovirasto/S.-L. Seppälä 1999
HÄMEENLINNA 70 Vanhan pappilan lehto

NEGATIIVILUETTELO

Arkeologian osaston negatiivit diat 114053-114178, kuvat S.-L. Seppälä
 HAxx = HATTULA 820100xx, HMLxx = HÄMEENLINNA 1090100xx

Neganro	Kohde	Nimi	Kuvaus
114053	HA19	Tenholan linnavuori	Näkymä luoteeseen Tenholan suuntaan. Takana Vanajanselkä ja horisontissa keskellä Valkeakosken Rapolanharju. Kaakosta. 21.4.99.
114054	HA19	Tenholan linnavuori	Näkymä koilliseen Suontaan suuntaan ja Lepaan suuntaan. Lounaasta. 21.4.99.
114055	HA19	Tenholan linnavuori	Näkymä kaakkoon Vanajanlaakson suuntaan. Horisontissa keskellä kohoumana Aulangonlinna. Luoteesta. 21.4.99.
114056	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuoren laen eteläosaa. Pohjoisesta. 21.4.99.
114057	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuoren lakea. Etelästä. 21.4.99.
114058	HA23	Vesitorninmäki	Hauta keskellä kohoavan kuusikkomäen vasemmalla reunassa. Vasemmalla Suontaan kartanon talousrakennuksia. Lounaasta. 21.4.99.
114059	HA24	Suontaan kartano 3	Pellon keskimmaisessä kumpareessa kaksi kuppikiveä ja rautakautinen muinaisjäänös. Takana Lepaan Hinnonmäki (HA25). Lounaasta. 21.4.99.
114060	HML21	Aulangonlinna	Mäen ja mahdollisen muinaislinnan luoteisosan terassinreunaa. Etelästä. 21.4.99.
114061	HA30	Kirkkoalkama	Miekanhiontakivi. Koillisesta. 21.4.99.
114062	HA30	Kirkkoalkama	Miekanhiontakivi vanhassa rantatörmässä. Taustalla Vanajavesi ja Kirkkoalkama. Idästä. 22.4.99.
114063	HA31	Ristiinanhovi 2	Mahdollinen miekanhiontakivi rantatörmässä. Pohjoisesta. 22.4.99.
114064	HA31	Ristiinanhovi 2	Mahdollinen miekanhiontakivi haaroittuvan koivun kohdalla vanhassa rantatörmässä. Lounaasta. 22.4.99.
114065	HML56	Linnanpää	Muinaislinnan laen eteläosaa. Vasemmalla Teräspirtille johtava tie. Pohjoisesta. 22.4.99.
114066	HML56	Linnanpää	Muinaislinnan luoteisrinteen vallia. Luoteesta. 22.4.99.
114067	HML37	Mantereelinna	Muinaislinnan pohjoisosan vallia entistetyn porttiaukon kohdalla. Etelästä. 22.4.99.
114068	HML42	Imatran Voima 3	Kuppikivi Viitahaan metsikössä. Idästä. 26.4.99.
114069	HML42	Imatran Voima 3	Viitahaan metsikköä. Kuppikivi keskellä kuusen juurella. Etelästä. 26.4.99.
114070	HML43	Imatran Voima 4	Vasemmalla taustalla hiilikentän kohdalla 1938 tutkittu polttokenttäkalmisto (HML43), oikealla Viitahaan metsikkö (HML42). Koillisesta. 26.4.99.
114071	HML45	Imatran Voima 9	Oikealla polttokennovoimalaitoksen kohdalla ja ympäristössä 1992 tutkittua polttokenttäkalmistoa. Lännestä. 26.4.99.
114072	HML45	Imatran Voima 9	Muinaisjäänös jatkuu heti polttokennolaitoksen ympärillä. Kaakosta. 26.4.99.
114073	HML40	Salo (Neulavuori)	Kuppikivi niemekkeessä haavan oikealla puolella kuvan keskellä. Taustalla naapuritontin vaja. Kaakosta. 26.4.99.
114074	HML40	Salo (Neulavuori)	Laakea kuppikivi puhdistettuna. Selvä kuoppa vasemmalla reunassa ja mahdollinen toinen kuoppa oikeassa laidassa. Pohjoisesta. 26.4.99.
114075	HML23	Varikonniemi	Muinaisjäänöksen keskusaluetta. Takana sahanaikaisia rakennuksia. Kaakosta. 26.4.99.
114076	HML39	Konkipelto	Tutkittu muinaisjäänös kuvan keskellä tieluiskan kohdalla siilojen vasemmalla puolella. Lännestä. 26.4.99.
114077	HML38	Kantolanniemi	Kohde kuvan keskellä koivikon kohdalla. Lounaasta. 26.4.99.
114078	HML33	Harvialantie	Muinaisjäänös kuvan keskellä luiskan korkeimmalla

			kohdalla. Lounaasta. 26.4.99.
114079	HA60	Pappilanniemi I	Kuppikivi mahdollisessa polttokalmistokumpareessa (A). Keskellä porausreikä. Idästä. 27.4.99.
114080	HA60	Pappilanniemi I	Kuppikivi ja mahdollinen polttokalmisto A oikeanpuoleisessa kumpareessa ja röykkiö B vasemmalla pienessä saarekkeessa. Taustalla Pappilanniemen rakennuksia. Luoteesta. 27.4.99.
114081	HA61	Mierola sillankorva	Kuppikivi koivikossa sillan eteläpään länsipuolella. Taustalla Mierolanvirta. Kaakosta. 27.4.99.
114082	HA61	Mierola sillankorva	Kuppikivi koivikossa sillan eteläpään länsijuuressa laiturialueen reunassa. Taustalla Mierolan kylää. Luoteesta. 27.4.99.
114083	HA63	Vanha kirkko N	Kuppikivi ent. Niemisen talon puutarhassa. Lännestä. 27.4.99.
114084	HA63	Vanha kirkko N	Kuppikivi kuvan keskellä talon puutarhassa omenapuun alla. Lännestä. 27.4.99.
114085	HA65	Mäkelä	Röykkiö A tilan päärakennuksen koillispuolella männyn ja kivijalan välissä. Kaakosta. 28.4.99.
114086	HA65	Mäkelä	Röykkiö A tilan päärakennuksen koillispuolella männyn ja kivijalan välissä. Itäkoillisesta. 28.4.99.
114087	HA67	Puotila	Röykkiöt 1 ja 7 koivikossa. Länsilounaasta. 28.4.99.
114088	HA67	Puotila	Röykkiöt 1 ja 7. Länsilounaasta. 28.4.99.
114089	HA67	Puotila	Maakivellinen röykkiö 2 heinikossa. Taustalla Hattulanselkä. Länsilounaasta. 28.4.99.
114090	HA67	Puotila	Röykkiöt 3-6 tien reunassa rivitalojen nurmikkoalueella. Luoteesta. 28.4.99.
114091	HA67	Puotila	Röykkiöt 3-6 tien reunassa rivitalojen nurmikkoalueella. Idästä. 28.4.99.
114092	HML17	Rajala	Mahdollinen polttokalmisto saarekkeessa ladon ympäristössä ja asuinpaikka-aluetta saarekkeen oikealla puolella pellossa. Etelästä. 28.4.99.
114093	HML14	Kirstulankärki	Etualalla kuppikivi, vasemmalla tutkittu hautaröykkiö. Taustalla Hattulanselkä. Etelästä. 28.4.99.
114094	HML14	Kirstulankärki	Röykkiöaluetta. Taustalla Hattulanselkä. Etelästä. 28.4.99.
114095	HML15	Rautapaasi	Vanha Hämeenlinnan ja Hattulan rajakivi Kirstulankärjessä. Taustalla Hattulanselkä. Etelälounaasta. 28.4.99.
114096	HML14, HML15, HML16/HA 68	Kirstulankärki, Rautapaasi, Peltola	Keskellä metsikössä Peltolan röykkiöalue, takana oikealla Rautapaasi ja Kirstulankärki. Lännestä. 28.4.99.
114097	HA64	Herniäisten kartano	Polttokalmistoa metsikössä talojen edustalla. Etelästä. 28.4.99.
114098	HA74	Herniäisten leirintäalue	Mahdollisten tiiliuunien jäännöksiä uimarannan metsikössä kuivettuneen männyn kohdalla. Luoteesta. 28.4.99.
114099	HA59	Kettumäki	Viljelyröykkiöitä vaalean omakotitalon takana metsässä. Lounaasta. 29.4.99.
114100	HA54	Ent. työväentalo	Viljelyröykkiöitä Pitkämäen hakkuuaukealla. Koillisesta. 29.4.99.
114101	HA27	Pekkanen	Hautaröykkiöitä vasemmalla näkyvän mökin ympäristössä. Keskellä ladon edustalla tutkittu hautaröykkiö 1 ja mökin vasemmalla puolella röykkiö 2. Lounaasta. 29.4.99.
114102	HA27	Pekkanen	Röykkiö 2 mökin pihassa. Taustalla Vihdinvirta. Koillisesta. 29.4.99.
114103	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuori keskellä metsän horisontissa Vihdinvirran suunnasta. Idästä. 29.4.99.
114104	HA29	Puutarhaopisto NNW	Etualalla Mäenpään puolella sijaitsevat röykkiöt. Taustalla Lepaan Sakastinmäki. Pohjoisesta. 30.4.99.
114105	HML09	Uhrikipenkatu 11	Suomen kuoppaisin kuppikivi talon pihanurmikolla. Koillisesta. 30.4.99.

114106	HML09	Uhrikivenkatu 11	Suomen kuoppaisin kuppikivi talon pihanurmikolla. Taulussa teksti ”Suomen suurin uhrikivi”. Koillisesta. 30.4.99.
114107	HML10	Pirttivaha	Rajakivi talon pihassa kadun varressa. Kaakosta. 30.4.99.
114108	HML61	Visämäki	Mahdollinen rautakautinen asuinpaikka talolle johtavan puukujanteen vasemmassa reunassa. Lounaasta. 30.4.99.
114109	HML59	Vankanlähde	Uhrilähde. Takana moottoritien liittymä ja pumppaamo. Vasemmalla metsänrajassa Linnanpään muinaislinna. Luoteesta. 30.4.99.
114110	HML55	Hakolahti	Röykkiö talon pihamaalla. Taustalla Hakolahti. Lännestä. 30.4.99.
114111	HML24	Kärsänkivi (Siankärsä)	Rajakivi Papinniityntien 10:n pihassa. Luoteesta. 3.5.99.
114112	HML27	Patailan puisto	Etualalla leikkikentän vieressä röykkiö 4, takana röykkiö 2. Itäkaakosta. 3.5.99.
114113	HML27	Patailan puisto	Vasemmalla myöhäinen kivikasa, sen oikeassa reunassa röykkiö 1 ja tien oikealla puolella röykkiö 3. Luoteesta. 3.5.99.
114114	HML26	Aunela	Kuppikivi pellon reunassa. Taustalla Katumajärvi. Lounaasta. 3.5.99.
114115	HA55- HA57	Vesunta	Kartanossa säilytettävä isojakokartta. 4.5.99.
114116	HA55- HA57	Vesunta	Kartanossa säilytettävä isojakokartta. 4.5.99.
114117	HA57	Vesunnan kartano 4	Viljelyröykkiö vesaikossa. Vieressä kartanon isäntä Hannu Kare. 4.5.99
114118	HA56	Mustalaismäki	Kalmistolöytöpaikka (KM 11175:1-5) pylvään kohdalla tien oikeassa laidassa. Vasemmalla Hannu Kare. 4.5.99.
114119	HA56	Vesunnan kartano 3	Miekan katkelmien (KM 16741, 17242) löytöpaikalla löytäjä Hannu Kare. Eteläkaakosta. 4.5.99.
114120	HA55	Vesunnan kartano 1	Vesunnan kartano rannan suunnasta. Keskellä kumpareella rautakautinen muinaisjäänös. Lännestä. 4.5.99.
114121	HA28	Sakastinmäki 3	Mahdollisia asuinpaikka- ja kalmistolöytöjä harjanteen laella taimiston alueella. Luoteesta. 5.5.99.
114122	HA34	Antiala	Keskellä koivujen kohdalla tutkittu röykkiö 2. Vasemmalla röykkiöharjannetta. Itäkoillisesta. 6.5.99.
114123	HA34	Antiala	Röykkiöharjannetta. Itäkoillisesta. 6.5.99.
114124	HA34	Antiala	Röykkiöharjannetta. Lännestä. 6.5.99.
114125	HA32	Anttila (Katinkivenpelto)	Katinkivenpellon röykkiöitä peltoharjanteella. Taustalla Suotaalanlahti. Lännestä. 6.5.99.
114126	HA32	Anttila (Katinkivenpelto)	Pellon koillisosassa sijaitseva Katinkivi, jossa kissa istui odottamassa saalista kalastajalta. Taustalla Suotaalanlahti.
114127	HA33	Anttila 2	Miekanhiontakivi vanhassa vesijättömaassa, ei alkuperäisellä paikallaan. Taustalla Suotaalanlahti. Lounaasta. 6.5.99.
114128	HA33	Anttila 2	Miekanhiontakivi vanhassa vesijättömaassa, ei alkuperäisellä paikallaan. Takana vanha rantatörmä, rakennuksenpohjia ja kauempana Anttilan rakennukset. Koillisesta. 6.5.99.
114129	HA33	Anttila 2	Miekanhiontakiven sijaintipaikka vanhan rantatörmän alapuolella Anttilan talon nurkalta katsottuna. Kiven kohdalla pienen ja isojen kuusien puolivälissä Erkki Ulamo. Taustalla Suotaalanlahti ja Antialan Emosaari. Lounaasta. 6.5.99.
114130	HA33	Anttila 2	Miekanhiontakivi vanhassa vesijättömaassa, ei alkuperäisellä paikallaan. Lounaasta. 6.5.99.
114131	HA20	Pirnes (Lehtiranta)	Röykkiö A sijainnut päärakennuksen kohdalla ja röykkiö B vasemmalla pihalla talousrakennuksen edustalla maakasojen tienoilla. Koillisesta. 7.5.99.
114132	HA80	Hiukanmäki	Röykkiö 1 Hiukanmäen länsirinteessä. Taustalla Vanajavesi.

			Itäkaakosta. 7.5.99.
114133	HA80	Hiukanmäki	Röykkiö 1 Hiukanmäen länsirinteessä. Polun kuluttama reuna paljastettu. Kaakosta. 7.5.99.
114134	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuori Hiukanmäen suunnasta. Luoteesta. 7.5.99.
114135	HA80	Hiukanmäki	Hiukanmäki ja Kymäläisen tila luode - kaakko -suuntaisella harjanteella. Keskellä muinainen Vanajaveden lahti ja sen yläpuolella vanha rantatörmä. Lounaasta. 7.5.99.
114136	HA80	Hiukanmäki	Vasemmalla muinainen Vanajaveden lahti, taustalla Vanajavesi ja oikealla Hiukanmäen länsirinnettä. Kaakosta. 7.5.99.
114137	HA25	Hinnonmäki (Surmanmäki)	Mahdollinen rautakautinen röykkiö Hinnonmäen pellon koillisosassa. Reunassa seisoo Eero Ojanen. Lounaasta. 10.5.99.
114138	HA23	Vesitorinmäki	Vuonna 1968 tutkittu ruumishauta valkoisen kyltin kohdalla vesitorin juurella. Lännestä. 10.5.99.
114139	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuori horisontissa Vesitorinmäen lounaisreunasta kuvattuna. Koillisesta. 10.5.99.
114140	HA23	Vesitorinmäki	Vasemmalla metsikössä Vesitorinmäki ja 1968 tutkittu ruumishauta. Oikealla Suontaan kartanon hevoshaka. Kuvattu Käräjämäen suunnasta. Lännestä. 10.5.99.
114141	HA21	Ruskeenkärki	Ruskeenkärjen länsirinteestä vuonna 1955 tutkittu röykkiöhauta ja 1990-luvun löytöpaikat Helkiön mökin oikeanpuoleisella tasanteella. Taustalla Vanajavesi. Itäkoillisesta. 10.5.99.
114142	HML20	Aulanko 1 ja 2	Aulangonniemen asuinpaikka vasemmalla hevostallin alapuolisessa rinteessä. Taustalla Vanajavesi. Koillisesta. 11.5.99.
114143	HML20	Aulanko 1 ja 2	Aulangonniemen asuinpaikkaa ja mahdollinen hautaröykkiö hevoslaitumella. Pohjoisesta. Taustalla Vanajavesi. 11.5.99.
114144	HML28	Katisten kartano	Katisten haan hautaröykkiöt 1, 4 ja 5. Pohjoiskoillisesta. 11.5.99.
114145	HML36	Käikälänlähde	Vanha rajapaikka Katumajärven rannalla. Oikealla vanha ja lähteen takana uusi rajapyykki. Länsilounaasta. 11.5.99.
114146	HML51	Juppala 4	Kuppikivi syvällä kivikasan keskellä. Etelästä. 17.5.99.
114147	HML52	Juppala 5	Harjoittelija Kati Salo puhdistaa mahdollisen kuppikiven pintaa. Luoteesta. 17.5.99.
114148 114149	HML51- HML52	Juppala 3-5	Vasemmalla Perttulan kuppikivi (HML53), keskellä kivikossa Juppalan kuppikivet 4-5 ja tien vasemmalla puolella jossain pellossa Juppala 3. Takana Paikkalanlahden pohjoisrannalla Imatran Voiman alue. Panoraama. Kaakosta. 17.5.99.
114150	HML53	Perttula 1	Kuppikivi kuusiaidan juuressa. Idästä. 17.5.99.
114151	HML53	Perttula 1	Kuppikivi kuusiaidan juuressa Kati Salon kohdalla. Oikealla Mustankannonpeltoa ja taustalla Vanajavesi. Kaakosta. 17.5.99.
114152	HML19	Riihimäki	Oikealla kumpareessa kalmisto ja mahdollinen asuinpaikka. Keskellä 1997 rakennettu kevytväylä. Etelästä. 17.5.99.
114153	HA46	Koivuniemi	Katajikon ympäröimä röykkiö pellon nurkkauksen kohdalla rakennuksen nurkalta oikeaan. Kaakosta. 20.5.99.
114154	HA48	Huhtanen 2	Röykkiö vasemmalla. Oikealla Huhtasen tilalle johtava tie. Pohjoisluoteesta. 21.5.99.
114155	HA78	Ellilä	Asuinpaikkalöytöjä ja kätkön löytöpaikka keskellä pellon takareunassa. Kaakosta. 25.5.99.
114156	HA77	Viinaniemi	Asuinpaikkalöytöjä erityisesti etualalla pellon keskellä ja takana vasemmalla yläreunassa. Kaakosta. 25.5.99.
114157	HA77	Viinaniemi	Asuinpaikkalöytöjä takana oikealla pellon yläreunassa. Pohjoisluoteesta. 25.5.99.
114158 114161	HA77	Viinaniemi	Vasemmalla ladon edustalla pellolla vanha Pekolan kylänpaikka, takana Ellilä ja Metsänkylä, oikealla pellon

			takareunassa asuinpaikkalöytöjä. Panoraama. Pohjoisluoteesta. 25.5.99.
114162	HA77	Viinaniemi	Vasemmalla Pekolan vanha kylänpaikka. Takana Viinaniemen pellon yläreunassa asuinpaikkalöytöjä. Koillisesta. 25.5.99.
114163	HML06	Sibeliuksen puisto	Entiseen Tähtipuistoon Hattulasta 1938 siirretty kuppikivi. Taustalla Sibeliuksen patsas. Kaakosta. 26.5.99.
114164	HML23	Varikonniemi	Vasemmalla Varikonniemi ja oikealla Hämeen linna kuvattuna Klerckerin kalliolta. Koillisesta. 26.5.99.
114165	HML23	Varikonniemi	Varikonniemi Klerckerin kalliolta kuvattuna. Koillisesta. 26.5.99.
114166 114168	HA79	Poransaaren leikkipuisto	Röykkiöt leikkipuiston reunamilla. Panoraama. Idästä. 26.5.99.
114169	HA79	Poransaaren leikkipuisto	Röykkiöt leikkikentän eteläreunassa. Idästä. 26.5.99.
114170	HA79	Poransaaren leikkipuisto	Leikkipuisto parkkipaikan suunnasta. Oikealla puiden peittämä röykkiörivi. Etelästä. 26.5.99.
114171	HA79	Poransaaren leikkipuisto	Röykkiö 1 leikkikentän luoteisreunassa. Keskellä lapion kohdalla löydöllinen koekuoppa. Kaakosta. 26.5.99.
114172	HA79	Poransaaren leikkipuisto	Röykkiö 1 leikkikentän luoteisreunassa. Keskellä lapion kohdalla löydöllinen koekuoppa. Luoteesta. 26.5.99.
114173	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuori horisontissa Suontaan pohjoispuoliselta Kirjoituskalliolta kuvattuna. Koillisesta. 28.5.99.
114174	HA19	Tenholan linnavuori	Suontaan peltoaukeata Kirjoituskalliolta kuvattuna. Oikealla metsän horisontissa linnavuori. Koillisesta. 28.5.99.
114175 114178	HA19, HA22- HA23	Vesitorninmäki, Käräjämäki ja Tenholan linnavuori	Vanajanlaaksoa Kirjoituskalliolta kuvattuna. Vasemmalla takana Vanajavesi, horisontissa Aulangonlinna (HML21), keskellä Vesitorninmäki (HA23), Käräjämäki (HA22), Suontaan kartanon talousrakennukset peltoaukean reunassa, oikealla metsän horisontissa Tenholan linnavuori. Panoraama. Koillisesta-luoteesta. 28.5.99.

DIALUETTELO

Arkeologian osaston arkisto 42541 - 42664, kuvat S.-L. Seppälä ellei toisin mainita
 HAxx = HATTULA 820100xx, HMLxx = HÄMEENLINNA 1090100xx

Nro	Kohde	Nimi	Kuvaus
42541	HML06	Sibeliuksen puisto	Entiseen Tähtipuistoon Hattulasta 1938 siirretty kuppikivi. Taustalla Sibeliuksen patsas. Kaakosta. 26.5.99.
42542	HML09	Uhrikivenkatu 11	Suomen kuoppaisin kuppikivi talon pihanurmikolla. Koillisesta. 30.4.99.
42543	HML10	Pirttivaha	Rajakivi Pullerintie 1:n pihassa. Kaakosta. 30.4.99.
42544	HML14	Kirstulankärki	Etualalla kuppikivi, vasemmalla tutkittu hautaröykkiö. Taustalla Hattulanselkä. Etelästä. 28.4.99.
42545	HML15	Rautapaasi	Vanha Hämeenlinnan ja Hattulan rajakivi Kirstulankärjessä. Taustalla Hattulanselkä. Etelälounaasta. 28.4.99.
42546	HML16/HA68	Peltola	Röykkiöalue metsikössä vasemmalla. Lännestä. 28.4.99.
42547	HML14, HML15, HML16/HA68	Kirstulankärki, Rautapaasi, Peltola	Keskellä metsikössä Peltolan röykkiöalue, takana oikealla Rajapaasi ja Kirstulankärki. Lännestä. 28.4.99.
42548	HML17, HML19	Rajala, Riihimäki	Oikealla Rajala, mahdollinen polttokalmisto saarekkeessa ja asuinpaikka pellossa. Takana kohoa Riihimäki. Pohjoisesta. 28.4.99
42549	HML19	Riihimäki	Oikealla kumpareessa kalmisto ja mahdollinen asuinpaikka. Etelästä. 17.5.99.
42550	HML20	Aulanko 1 ja 2	Aulangonniemen asuinpaikka vasemmalla hevostallin alapuolisessa rinteessä. Taustalla Vanajavesi. Koillisesta. 11.5.99.
42551	HML21	Aulangonlinna	Mäen ja mahdollisen muinaislinnan luoteisosan terrassinreunaa. Etelästä. 21.4.99.
42552	HML23	Varikonniemi	Vasemmalla Varikonniemi ja oikealla Hämeen linna kuvattuna Klerckerin kalliolta. Koillisesta. 26.5.99.
42553	HML23	Varikonniemi	Varikonniemi Klerckerin kalliolta kuvattuna. Koillisesta. 26.5.99.
42554	HML23	Varikonniemi	Muinaisjäännöksen keskusaluetta. Takana sahan aikaisia rakennuksia. Kaakosta. 26.4.99.
42555	HML24	Kärsänkivi (Siankärsä)	Rajakivi Papinniityntie10:n pihassa. Luoteesta. 3.5.99.
42556	HML26	Aunela	Kuppikivi pellon reunassa. Taustalla Katumajärvi. Lounaasta. 3.5.99.
42557	HML27	Patailan puisto	Etualalla leikkikentän vieressä röykkiö 4, takana röykkiö 2. Itäkaakosta. 3.5.99.
42558	HML28	Katisten kartano	Katisten haan hautaröykkiöt 1, 4 ja 5. Pohjoiskoillisesta. 11.5.99.
42559	HML33	Harvialantie	Muinaisjäännös kuvan keskellä luiskan korkeimmalla kohdalla. Lounaasta. 26.4.99.
42560	HML36	Käikälänlähde	Vanha rajapaikka Katumajärven rannalla. Oikealla vanha ja lähteen takana uusi rajapyykki. Länsilounaasta. 11.5.99.
42561	HML37	Mantereelinna	Näkymä mäen eteläosasta Katumajärvelle. Luoteesta. 22.4.99.
42562	HML37	Mantereelinna	Entistettyä pohjoisporttia. Idästä. 22.4.99
42563	HML38	Kantolanniemi	Kohde kuvan keskellä koivikon kohdalla. Lounaasta. 26.4.99.
42564	HML39	Konkipelto	Tutkittu muinaisjäännös kuvan keskellä tieluiskan kohdalla siilojen vasemmalla puolella. Lännestä. 26.4.99.
42565	HML40	Salo (Neulavuori)	Kuppikivi niemikkeessä haavan oikealla puolella kuvan keskellä. Taustalla naapuritontin vaja. Kaakosta. 26.4.99.
42566	HML40	Salo (Neulavuori)	Laakea kuppikivi puhdistettuna. Selvä kuoppa yläreunassa ja mahdollinen toinen kuoppa alalaidassa. Lounaasta. 26.4.99.

42567	HML42	Imatran Voima 3	Viitahaan metsikköä. Kuppikivi keskellä kuusen juurella. Etelästä. 26.4.99.
42568	HML42	Imatran Voima 3	Kuppikivi Viitahaan metsikössä. Idästä. 26.4.99.
42569	HML42	Imatran Voima 3	Kuppikivi Viitahaan metsikössä. Etelästä. 26.4.99.
42570	HML43, HML42	Imatran Voima 4	Vasemmalla taustalla hiilikentän kohdalla 1938 tutkittu polttokenttäkalmisto (HML43), oikealla Viitahaan metsikkö (HML42). Koillisesta. 26.4.99.
42571	HML45	Imatran Voima 9	Oikealla polttokennovoimalaitoksen kohdalla ja ympäristössä 1992 tutkittua polttokenttäkalmistoa. Lännestä. 26.4.99.
42572	HML47- HML48, HML50 - HML52	Juppala 1-5	Vasemmalla takana kuppikivi(?) Juppala 1, pellossa asuinpaikka Juppala 2, keskellä ladon vieressä kivikossa Juppalan kuppikivet 4-5 ja ladon oikealla puolella pellossa Juppala 3. Koillisesta. 17.5.99.
42573	HML50- HML52	Juppala 3-5	Vasemmalla Perttulan kuppikivi (HML53), keskellä kivikossa Juppalan kuppikivet 4-5 ja peltotien vasemmalla puolella jossain pellossa Juppala 3. Takana Paikkalanlahden pohjoisrannalla Imatran Voiman alue. Panoraama. Kaakosta. 17.5.99.
42574	HML50- HML52	Juppala 3-5	Vasemmalla Perttulan kuppikivi (HML53), keskellä kivikossa Juppalan kuppikivet 4-5 ja peltotien vasemmalla puolella jossain pellossa Juppala 3. Takana Paikkalanlahden pohjoisrannalla Imatran Voiman alue. Panoraama. Kaakosta. 17.5.99.
42575	HML51	Juppala 4	Kuppikivi syvällä kivikasan keskellä. Etelästä. 17.5.99.
42576	HML53	Perttula 1	Kuppikivi kuusiaidan juuressa Kati Salon kohdalla. Oikealla Mustankannonpeltoa ja taustalla Vanajavesi. Kaakosta. 17.5.99.
42577	HML53	Perttula 1	Kuppikivi kuusiaidan juuressa. Idästä. 17.5.99.
42578	HML55	Hakolahti	Röykkiö talon pihamaalla. Taustalla Hakolahti. Lännestä. 30.4.99.
42579	HML56	Linnanpää	Muinaislinna moottoriteliittymän takana Hattelmanlanharjulta kuvattuna. Luoteesta. 27.9.99.
42580	HML56	Linnanpää	Muinaislinnan luoteisrinteen vallia. Luoteesta. 22.4.99.
42581	HML59	Vankanlähde	Uhrilähde. Takana metsänrajassa Linnanpään muinainlinna. Luoteesta. 30.4.99.
42582	HML61	Visämäki	Mahdollinen rautakautinen asuinpaikka talolle johtavan puukujanteen vasemmassa reunassa. Lounaasta. 30.4.99.
42583	HML67	Tölkkimäenvainio	Kati Salo seisoo mahdollisen kivikautisen asuinpaikan kohdalla. Vasemmalla moottoritie, oikealla rautatie. Kaakosta. 18.5.99.
42584	HML70	Vanhan pappilan lehto	Mahdollinen kuppikivi. Kuoppa tummassa kohdassa kiven keskellä. Pohjoisesta. 27.9.99.
42585	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuoren lakea. Etelästä. 21.4.99.
42586	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuoren laen eteläosaa. Pohjoisesta. 21.4.99.
42587	HA19	Tenholan linnavuori	Näkymä luoteeseen Tenholan suuntaan. Takana Vanajanselkä ja horisontissa keskellä Valkeakosken Rapolanharju. Kaakosta. 21.4.99.
42588	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuori Hiukanmäen suunnasta. Luoteesta. 7.5.99.
42589	HA19	Tenholan linnavuori	Linnavuori takana metsän horisontissa Vihdinvirran suunnasta. Idästä. 29.4.99.
42590	HA19, HA22-HA23	Vesitorninmäki, Käräjämäki ja Tenholan linnavuori	Vanajanlaaksoa Kirjoituskalliolta kuvattuna. Vasemmalla takana Vanajavesi, keskellä Vesitorninmäki (HA23), Käräjämäki (HA22), Suuntaan kartanon talousrakennukset peltoaukean reunassa, oikealla metsän horisontissa Tenholan linnavuori. Panoraama. Koillisesta-luoteesta. 28.5.99.
42591	HA19, HA22-HA23	Vesitorninmäki, Käräjämäki ja Tenholan linnavuori	Vanajanlaaksoa Kirjoituskalliolta kuvattuna. Vasemmalla takana Vanajavesi, keskellä Vesitorninmäki (HA23), Käräjämäki (HA22), Suuntaan kartanon talousrakennukset peltoaukean reunassa, oikealla metsän horisontissa Tenholan

42592	HA19, HA22-HA23	Vesitorninmäki, Käräjämäki ja Tenholan linnavuori	linnavuori. Panoraama. Koillisesta-luoteesta. 28.5.99. Vanajanlaaksoa Kirjoituskalliolta kuvattuna. Vasemmalla takana Vanajavesi, keskellä Vesitorninmäki (HA23), Käräjämäki (HA22), Suontaan kartanon talousrakennukset peltoaukean reunassa, oikealla metsän horisontissa Tenholan linnavuori. Panoraama. Koillisesta-luoteesta. 28.5.99.
42593	HA21	Ruskeenkärki	Ruskeenkärjen länsirinteestä vuonna 1955 tutkittu röykkiöhauta ja 1990-luvun löytöpaikat Helkiön mökin oikeanpuoleisella tasanteella. Taustalla Vanajavesi. Itäkoillisesta. 10.5.99.
42594	HA23	Vesitorninmäki	Hauta keskellä kohoavan kuusikkomäen vasemmassa reunassa. Vasemmalla Suontaan kartanon talousrakennuksia. Lounaasta. 21.4.99.
42595	HA23	Vesitorninmäki	Vasemmalla metsikössä Vesitorninmäki ja 1968 tutkittu ruumishauta. Oikealla Suontaan kartanon hevoshaka. Kuvattu Käräjämäen suunnasta. Lännestä. 10.5.99.
42596	HA23	Vesitorninmäki	Vuonna 1968 tutkittu ruumishauta valkoisen kyltin kohdalla vesitornin juurella. Lännestä. 10.5.99.
42597	HA24	Suontaan kartano 3	Pellon keskimmaisessä kumpareessa kaksi kuppikiveä ja rautakautinen muinaisjäänös. Takana Lepaan Hinnonmäki (HA25). Lounaasta. 21.4.99.
42598	HA24	Suontaan kartano 3	Kuppikivi kumpareen eteläreunassa. Pohjoisesta. 21.4.99.
42599	HA25	Hinnonmäki (Surmanmäki)	Vasemmalla Hinnonmäki, oikealla Lepaanvirta. Kaakosta. 12.5.99.
42600	HA25	Hinnonmäki (Surmanmäki)	Mahdollinen rautakautinen röykkiö Hinnonmäen pellon koillisosassa. Reunassa seisoo Eero Ojanen. Takana Lepaanvirta. Lounaasta. 10.5.99.
42601	HA27	Pekkanen	Hautaröykkiöitä vasemmalla näkyvän mökin ympäristössä. Keskellä ladon edustalla tutkittu hautaröykkiö 1 ja mökin vasemmalla puolella röykkiö 2. Lounaasta. 29.4.99.
42602	HA27	Pekkanen	Röykkiö 2 mökin pihassa. Taustalla Vihdivirta. Koillisesta. 29.4.99.
42603	HA28	Sakastinmäki 3	Mahdollisia asuinpaikka- ja kalmistolöytöjä harjanteen laella taimiston alueella. Luoteesta. 5.5.99.
42604	HA28	Sakastinmäki 3	Mahdollisia asuinpaikka- ja kalmistolöytöjä harjanteen laella taimiston alueella. Länsiluoteesta. 12.5.99.
42605	HA30	Kirkkovalkama	Miekanhiontakivi vanhassa rantatörmässä. Taustalla Vanajavesi ja Kirkkovalkama. Idästä. 18.5.99.
42606	HA30	Kirkkovalkama	Miekanhiontakivi. Lännestä. 18.5.99.
42607	HA30	Kirkkovalkama	Miekanhiontakivi. Lähikuva uurteista. Koillisesta. 27.9.99.
42608	HA31	Ristiinanhovi 2	Mahdollinen miekanhiontakivi haaroittuvan koivun oikealla puolella vanhassa rantatörmässä. Lounaasta. 22.4.99.
42609	HA31	Ristiinanhovi 2	Mahdollinen miekanhiontakivi., Lähikuva uurteista. Pohjoisesta. 18.5.99.
42610	HA32	Anttila (Katinkivenpelto)	Katinkivenpellon röykkiöitä peltoharjanteella. Taustalla Suotaalanlahti. Lounaasta. 27.9.99.
42611	HA32	Anttila (Katinkivenpelto)	Pellon koillisosassa sijaitseva Katinkivi, jossa kissa istui odottamassa saalista kalastajalta. Taustalla Suotaalanlahti. 6.5.99
42612	HA32- HA33	Anttila (Katinkivenpelto), Anttila 2	Talvimaisema. Anttilan Katinkivenpelto takana pellolla kuusen ja talon välissä. Miekanhiontakivi Anttila 2 kuusen kohdalla vanhan rantatörmän alapuolella. Vasemmalla Suotaalanlahti. Kuva Lauri Putkonen 3.99.
42613	HA33	Anttila 2	Miekanhiontakivi vanhassa vesijättömaassa, ei alkuperäisellä paikallaan. Taustalla Suotaalanlahti. Lounaasta. 27.9.99.
42614	HA33	Anttila 2	Miekanhiontakivi vanhassa vesijättömaassa, ei alkuperäisellä paikallaan. Lounaasta. 27.9.99.
42615	HA34	Antiala	Röykkiöharjannetta. Lännestä. 6.5.99.
42616	HA34	Antiala	Oikealla koivikon laidassa tutkittu röykkiö 2. Vasemmalla

			röykkiöharjannetta. Idästä. 6.5.99.
42617	HA34	Antiala	Talvimaisema. Röykkiöharjannetta. Lännestä. Panoraama. Kuva Lauri Putkonen 3.99.
42618	HA34	Antiala	Talvimaisema. Röykkiöharjannetta. Lännestä. Panoraama. Kuva Lauri Putkonen 3.99.
42619	HA34	Antiala	Talvimaisema. Etualalla kivivallia, koivikon reunassa Marja Mikkola ja Sirkka-Liisa Seppälä, joiden takana röykkiö 2. Länsilounaasta. Kuva Lauri Putkonen 3.99.
42620	HA36	Myllymäki	Myllymäki rantapuuston takana Huhtasen rannasta kuvattuna. Luoteesta. 21.5.99
42621	HA36	Myllymäki	Myllymäki rantapuuston takana. Keskellä Myllymäen halkaiseva tie. Vasemmalla saarelle johtava silta. Koillisesta. 12.5.99.
42622	HA36	Myllymäki	Vasemmalla Alikartanon ja oikealla Ylikartanon Myllymäki. Panoraama. Lännestä. 14.5.99.
42623	HA36	Myllymäki	Vasemmalla Alikartanon ja oikealla Ylikartanon Myllymäki. Panoraama. Lännestä. 14.5.99.
42624	HA36	Myllymäki	Tien pohjoispuolista Alikartanon Myllymäkeä. Etelästä. 14.5.99.
42625	HA36	Myllymäki	Kuppikivi tien eteläpuolisella Ylikartanon Myllymäellä. 14.5.99.
42626	HA37	Kotiranta 2	Röykkiö A. Kaakosta. 20.5.99
42627	HA38	Laurila SE	Viljelyröykkiöitä rinteessä. Kuvattu Kiettarakalliolta. Lounaasta. 20.5.99
42628	HA39	Kiettarakallio	Mahdollinen lähde Kiettarakallion luoteispään juuressa, tien oikeassa reunassa. Etelästä. 14.5.99.
42629	HA40	Kiettara	Röykkiöihin tutustumassa Reino Mäkelä, Marja Mikkola, Erkki Ulamo ja Heli Jutila. Lännestä. 14.5.99
42630	HA40 - HA41	Kiettara, Kiettara SW	Röykkiöitä rinteessä. Etelälounaasta. 14.5.99
42631	HA42	Kiettara - Peltoitu	Röykkiöitä kallion vasemmalla puolella. Lännestä. 14.5.99
42632	HA43	Peltoitu E	Vasemmalla röykkiö peltosaarekkeessa. Taustalla Kiettarakallio. Lounaasta. 14.5.99
42633	HA44	Peltoitu	Röykkiöitä riveissä. Pohjoisesta. 20.5.99
42634	HA44	Peltoitu	Peltoitu katajineen Kiettarakalliolta kuvattuna. Koillisesta. 14.5.99.
42635	HA48	Huhtanen 2	Röykkiö vasemmalla. Oikealla Huhtasen tilalle johtava tie. Pohjoisluoteesta. 21.5.99.
42636	HA48	Huhtanen 2	Inventoinnissa 1999 todettu röykkiö 2. Länsilounaasta. 21.5.99
42637	HA55	Vesunnin kartano 1	Vesunnan kartano rannan suunnasta. Keskellä kumpareella rautakautinen muinaisjäännös. Lännestä. 4.5.99.
42638	HA56	Mustalaismäki	Kalmistolöytöpaikka (KM 11175:1-5) pylvään kohdalla tien oikeassa laidassa. Vasemmalla Hannu Kare. 4.5.99.
42639	HA57	Vesunnin kartano 4	Viljelyröykkiö vesaikossa. Vieressä kartanon isäntä Hannu Kare. 4.5.99
42640	HA60	Pappilanniemi 1	Tien oikealla puolella peltorinteessä kuppikivi ja mahdollinen polttokalmisto kumpareessa A ja röykkiö B sen oikealla puolella erottuvassa pienessä saarekkeessa. Lounaasta. 27.4.99.
42641	HA60	Pappilanniemi 1	Kuppikivi mahdollisessa polttokalmistokumpareessa (A). Idästä. 27.4.99.
42642	HA61	Mierola sillankorva	Kuppikivi koivikossa sillan eteläpään länsijuuressa laiturialueen reunassa. Taustalla Mierolan kylää. Luoteesta. 27.4.99.
42643	HA61	Mierola sillankorva	Kuppikivi koivikossa sillan eteläpään länsipuolella. Taustalla Mierolanvirta. Kaakosta. 27.4.99.
42644	HA63	Vanha kirkko N	Kuppikivi kuvan keskellä talon puutarhassa omenapuun alla. Lännestä. 27.4.99.

42645	HA63	Vanha kirkko N	Kuppikivi ent. Niemisen talon puutarhassa. Lännestä. 27.4.99.
42646	HA64	Herniäisten kartano	Polttokalmistoa metsikössä talojen edustalla. Etelästä. 28.4.99.
42647	HA65	Mäkelä	Röykkiö A tilan päärakennuksen koillispuolella männyn ja kivijalan välissä. Itäkoillisesta. 28.4.99.
42648	HA67	Puotila	Röykkiöt 1 ja 7 koivikossa. Länsilounaasta. 28.4.99.
42649	HA67	Puotila	Maakivellinen röykkiö 2 heinikossa. Taustalla Hattulanselkä. Länsilounaasta. 28.4.99.
42650	HA67	Puotila	Kuppikivi röykkiön 2 keskuskivessä. 28.4.99.
42651	HA67	Puotila	Röykkiöt 3-6 tien reunassa rivitalojen nurmikkoalueella. Idästä. 28.4.99.
42652	HA74	Herniäisten tiilentekopaikka	Tiiliuunin jäännöksiä uimarannan metsikössä kuivettuneen puun kohdalla. Luoteesta. 28.4.99
42653	HA77	Viinaniemi	Asuinpaikkalöytöjä takana oikealla pellon yläreunassa. Pohjoisluoteesta. 25.5.99.
42654	HA77	Viinaniemi	Vasemmalla Pekolan vanha kylänpaikka. Takana Viinaniemen pellon yläreunassa asuinpaikkalöytöjä. Koillisesta. 25.5.99.
42655	HA78	Ellilä	Asuinpaikkalöytöjä ja kätkön löytöpaikka keskellä pellon takareunassa. Kaakosta. 25.5.99.
42656	HA79	Poransaaren leikkipuisto	Leikkipuisto parkkipaikan suunnasta. Oikealla puiden peittämä röykkiörivi. Etelästä. 26.5.99.
42657	HA79	Poransaaren leikkipuisto	Röykkiö 1 leikkikentän luoteisreunassa. Keskellä lapion kohdalla koekuoppa. Luoteesta. 26.5.99.
42658	HA79	Poransaaren leikkipuisto	Röykkiöt 2 ja 3 leikkikentän eteläreunassa. Idästä. 26.5.99.
42659	HA80	Hiukanmäki	Vasemmalla muinainen Vanajaveden lahti, taustalla Vanajavesi ja oikealla Hiukanmäen länsirintettä. Kaakosta. 7.5.99.
42660	HA80	Hiukanmäki	Hiukanmäki ja Kymäläisen tila luode - kaakko -suuntaisella harjanteella. Keskellä muinainen Vanajaveden lahti ja sen yläpuolella vanha rantatörmä. Lounaasta. 7.5.99.
42661	HA80	Hiukanmäki	Röykkiö 2 Hiukanmäen länsirinteessä. Taustalla Vanajavesi. Itäkaakosta. 7.5.99.
42662	HA80	Hiukanmäki	Röykkiö 1 Hiukanmäen länsirinteessä. Taustalla Vanajavesi. Itäkaakosta. 7.5.99.
42663	HA80	Hiukanmäki	Röykkiö 1 Hiukanmäen länsirinteessä. Polun kuluttama reuna paljastettu. Kaakosta. 7.5.99.
42664	HA81	Itu (Idunniemi)	Viljelyröykkiö. 20.5.99

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114053

HATTULA 19

Tenholan linnavuori

Näkymä luoteeseen Tenholan suuntaan. Takana Vanajanselkä ja horisontissa keskellä Väikkökosken Rapolanharju. Kaakosta. 21.4.99.

114054

HATTULA 19

Tenholan linnavuori

Näkymä koilliseen Suontaan suuntaan ja Lepaan suuntaan. Lounaasta. 21.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114055

HATTULA 19

Tenholan linnavuori

Näkymä kaakkoon Vanajanlaakson suuntaan. Horisontissa keskellä kohoavana Aulangonlinna.
Luoteesta, 21.4.99.

114056

HATTULA 19

Tenholan linnavuori

Linnavuoren laen eteläosaa. Pohjoisesta, 21.4.99.

114057
HATTULA 19 Tenholan linnavuori
Linnavuoren lakea. Etelästä. 21.4.99.

114103
HATTULA 19 Tenholan linnavuori
Linnavuori keskellä metsän horisontissa Vihdivirran suunnasta. Idästä. 29.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114134

HATTULA 19

Tenholan linnavuori

Linnavuori Hiukanmäen suunnasta. Luoteesta. 7.5.99.

114139

HATTULA 19

Tenholan linnavuori

Linnavuori horisontissa Vesitorninmäen lounaisreunasta kuvattuna. Koillisesta. 10.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114175 - 114178

HATTULA 19, 22 - 23

Tenholan linnavuori, Käräjämäki ja Vesitorninmäki

Vanajanlaaksoa Kirjoituskalliolta kuvattuna. Vasemmalla takana Vanajavesi, horisontissa Aulangonlinna (HML21), keskellä Vesitorninmäki (HA23), Käräjämäki (HA22), Suontaan kartanon talousrakennukset peltoaukean reunassa, oikealla metsän horisontissa Tenholan linnavuori. Panoraama. Koillisesta-luoteesta. 28.5.99.

Kuva S.-L. Seppälä 1999

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114131

HATTULA 20

Pirnes (Lehtiranta)

Röykkiö A sijainnut päärakennuksen kohdalla ja röykkiö B vasemmalla pihalla talousrakennuksen edustalla maakasojen tienoilla. Koillisesta. 7.5.99.

114141

HATTULA 21

Ruskeenkärki

Ruskeenkärjen länsirinteestä vuonna 1955 tutkittu röykkiöhauta ja 1990-luvun löytöpaikat Heikiön mökin oikeanpuoleisella tasanteella. Taustalla Vanajavesi. Itäkoillisesta. 10.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114058

HATTULA 23

Vesitorninmäki

Hauta keskellä kohoavan kuusikkomäen vasemmassa reunassa. Vasemmalla Suontaan kartanon talousrakennuksia. Lounaasta. 21.4.99.

114138

HATTULA 23

Vesitorninmäki

Vuonna 1968 tutkittu ruumishauta valkoisen kyltin kohdalla vesitornin juurella. Länestä. 10.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114059

HATTULA 24

Suontaan kartano 3

Pellon keskimmaisessä kumpareessa kaksi kuppikiveä ja rautakautinen muinaisjäännös. Takana Lepaan Hinnonmäki (HA25). Lounaasta, 21.4.99.

114137

HATTULA 25

Hinnonmäki (Surmanmäki)

Mahdollinen rautakautinen röykkiö Hinnonmäen pellon koillisosassa. Reunassa seisoo Eero Ojanen. Lounaasta, 10.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114101

HATTULA 27

Pekkanen

Hautaröykkiöitä vasemmalla näkyvän mökin ympäristössä. Keskellä ladon edustalla tutkittu hautaröykkiö 1 ja mökin vasemmalla puolella röykkiö 2. Lounaasta. 29.4.99.

114102

HATTULA 27

Pekkanen

Röykkiö 2 mökin pihassa. Taustalla Vihdinvirta. Koillisesta. 29.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114121

HATTULA 28

Sakastinmäki 3

Mahdollisia asuinpaikka- ja kalmistolöytöjä harjanteen laella taimiston alueella. Luoteesta. 5.5.99.

114104

HATTULA 29

Puutarhaopisto NNW

Etualalla Mäenpään puolella sijaitsevat röykkiöt. Taustalla Lepaan Sakastinmäki. Pohjoisesta. 30.4.99.

114061
HATTULA 30 Kirkkovalkama
Miekanhiontakivi. Koillisesta. 21.4.99.

114062
HATTULA 30 Kirkkovalkama
Miekanhiontakivi vanhassa rantatörmässä. Taustalla Vanajavesi ja Kirkkovalkama. Idästä. 22.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114063

HATTULA 31

Ristiinanhovi 2

Mahdollinen miekanhiontakivi rantatörmässä. Pohjoisesta. 22.4.99.

114064

HATTULA 31

Ristiinanhovi 2

Mahdollinen miekanhiontakivi haaroittuvan koivun kohdalla vanhassa rantatörmässä. Lounaasta. 22.4.99.

114125

HATTULA 32

Anttila (Katinkivenpelto)

Katinkivenpellon röykkiöitä peltoharjanteella. Taustalla Suotaalanlahti. Lännessä. 6.5.99.

114126

HATTULA 32

Anttila (Katinkivenpelto)

Pellon koillisosassa sijaitseva Katinkivi, jossa kissa istui odottamassa saalista kalastajalta. Taustalla Suotaalanlahti.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114127

HATTULA 33

Anttila 2

Miekanhiontakivi vanhassa vesijättömaassa, ei alkuperäisellä paikallaan. Taustalla Suotaalanlahti. Lounaasta. 6.5.99.

114128

HATTULA 33

Anttila 2

Miekanhiontakivi vanhassa vesijättömaassa, ei alkuperäisellä paikallaan. Takana vanha rantatörmä, rakennuksenpohjia ja kauempana Anttilan rakennukset. Koillisesta. 6.5.99.

114130

HATTULA 33

Anttila 2

Miekanhiontakivi vanhassa vesijättömaassa, ei alkuperäisellä paikallaan. Lounaasta. 6.5.99.

114122

HATTULA 34

Antiala

Keskellä koivujen kohdalla tutkittu röykkiö 2. Vasemmalla röykkiöharjannetta. Itäkoillisesta. 6.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114123

HATTULA 34

Antiala

Röykkiöharjannetta. Itäkoillisesta. 6.5.99.

114124

HATTULA 34

Antiala

Röykkiöharjannetta. Lännestä. 6.5.99.

114153

HATTULA 46

Koivuniemi

Katajikon ympäröimä röykkiö pellon nurkkauksen kohdalla rakennuksen nurkalta oikeaan. Kaakosta.
20.5.99.

114154

HATTULA 48

Huhtanen 2

Röykkiö vasemmalla. Oikealla Huhtasen tilalle johtava tie. Pohjoisluoteesta. 21.5.99.

114100

HATTULA 54

Ent. työväentalo

Viljelyröykkiöitä Pitkämäen hakkuuaukealla. Koillisesta. 29.4.99.

114120

HATTULA 55

Vesunnan kartano 1

Vesunnan kartano rannan suunnasta. Keskellä kumpareella rautakautinen muinaisjäännös. Lännestä. 4.5.99.

114118

HATTULA 56

Mustalaismäki

Kalmistolöytöpaikka (KM 11175:1-5) pylvään kohdalla tien oikeassa laidassa. Vasemmalla Hannu Kare. 4.5.99.

114117

HATTULA 57

Vesunnin kartano 4

Viljelyröykkiö vesaikossa. Vieressä kartanon isäntä Hannu Kare. 4.5.99

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114099

HATTULA 59

Kettumäki

Viljelyröykkiöitä vaalean omakotitalon takana metsässä. Lounaasta. 29.4.99.

114079

HATTULA 60

Pappilanniemi 1

Kuppikivi mahdollisessa polttokalmistokumpareissa (A). Keskellä porausreikä. Idästä. 27.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114080

HATTULA 60

Pappilanniemi I

Kuppikivi ja mahdollinen polttokalmisto A oikeanpuoleisessa kumpareessa ja röykkiö B vasemmalla pienessä saarekkeessa. Taustalla Pappilanniemen rakennuksia. Luoteesta. 27.4.99.

114081

HATTULA 61

Mierola sillankorva

Kuppikivi koivikossa sillan eteläpään länsipuolella. Taustalla Mierolanvirta. Kaakosta. 27.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114082

HATTULA 61

Mierola sillankorva

Kuppikivi koivikossa sillan eteläpään länsijuuressa laiturialueen reunassa. Taustalla Mierolan kylää.
Luoteesta. 27.4.99.

114083

HATTULA 63

Vanha kirkko N

Kuppikivi ent. Niemisen talon puutarhassa. Lännestä. 27.4.99.

114084

HATTULA 63

Vanha kirkko N

Kuppikivi kuvan keskellä talon puutarhassa omenapuun alla. Lännestä. 27.4.99.

114097

HATTULA 64

Herniäisten kartano

Polttokalmistoa metsikössä talojen edustalla. Etelästä. 28.4.99.

114086

HATTULA 65

Mäkelä

Röykkiö A tilan päärakennuksen koillispäädyssä männyn ja kivijalan välissä. Itäkoillisesta. 28.4.99.

114087

HATTULA 67

Puotila

Röykkiöt 1 ja 7 koivikossa. Länsilounaasta. 28.4.99.

114088

HATTULA 67

Puotila

Röykkiöt 1 ja 7. Länsilounaasta. 28.4.99.

114089

HATTULA 67

Puotila

Maakivellinen röykkiö 2 heinikossa. Taustalla Hattulanselkä. Länsilounaasta. 28.4.99.

114091

HATTULA 67

Puotila

Röykkiöt 3-6 tien reunassa rivitalojen nurmikkoalueella. Idästä. 28.4.99.

114098

HATTULA 74

Herniäisten tiilentekopaikka

Mahdollisten tiiliuunien jäännöksiä uimarannan metsikössä kuivettuneen männyn kohdalla. Luoteesta. 28.4.99

114156

HATTULA 77

Viinaniemi

Asuinpaikkalöytöjä erityisesti etualalla pellon keskellä ja takana vasemmalla yläreunassa. Kaakosta. 25.5.99.

114157

HATTULA 77

Viinaniemi

Asuinpaikkalöytöjä takana oikealla pellon yläreunassa. Pohjoisluoteesta. 25.5.99.

114162

HATTULA 77

Viinaniemi

Vasemmalla Pekolan vanha kyläpaikka. Takana Viinaniemen pellon yläreunassa asuinpaikkalöytöjä. Koillisesta. 25.5.99.

114155

HATTULA 78

Ellilä

Asuinpaikkalöytöjä ja kätkön löytöpaikka keskellä pellon takareunassa. Kaakosta. 25.5.99.

114166 - 114168

HATTULA 79

Poransaaren leikkipuisto

Röykkiöt leikkipuiston reunamalla. Panoraama. Idästä. 26.5.99.

114170

HATTULA 79

Poransaaren leikkipuisto

Leikkipuisto parkkipaikan suunnasta. Oikealla puiden peittämä röykkiörivi. Etelästä. 26.5.99.

114171

HATTULA 79

Poransaaren leikkipuisto

Röykkiö 1 leikkikentän luoteisreunassa. Keskellä lapion kohdalla löydöllinen koekuoppa. Kaakosta. 26.5.99.

114132

HATTULA 80

Hiukanmäki

Röykkiö 2 Hiukanmäen länsirinteessä. Taustalla Vanajavesi. Itäkaakosta. 7.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114133

HATTULA 80

Hiukanmäki

Röykkiö I Hiukanmäen länsirinteessä. Polun kuluttama reuna paljastettu. Kaakosta. 7.5.99.

114135

HATTULA 80

Hiukanmäki

Hiukanmäki ja Kymäläisen tila luode - kaakko -suuntaisella harjanteella. Keskellä muinainen Vanajaveden lahti ja sen yläpuolella vanha rantatörmä. Lounaasta. 7.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114136

HATTULA 80

Hiukanmäki

Vasemmalla muinainen Vanajaveden lahti, taustalla Vanajavesi ja oikealla Hiukaumäen länsirinnettä. Kaakosta. 7.5.99.

114163

HÄMEENLINNA 06

Sibeliuksen puisto

Entiseen Tähtipuistoon Hattulasta 1938 siirretty kuppikivi. Taustalla Sibeliuksen patsas. Kaakosta. 26.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114105

HÄMEENLINNA 09 Uhrikivenkatu II

Suomen kuoppaisin kuppikivi talon pihanurmikolla. Koillisesta. 30.4.99.

114107

HÄMEENLINNA 10 Pirttivaha

Rajakivi talon pihassa kadun varressa. Kaakosta. 30.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114093

HÄMEENLINNA 14 Kirstulankärki

Etualalla kuppikivi, vasemmalla tutkittu hautaröykkiö. Taustalla Hattulanselkä. Etelästä. 28.4.99.

114094

HÄMEENLINNA 14 Kirstulankärki

Röykkiöaluetta. Taustalla Hattulanselkä. Etelästä. 28.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114096

HÄMEENLINNA 14-16, Kirstulankärki, Rautapaasi, Peltola

Keskellä metsikössä Peltolan röykkiöalue, takana oikealla Rautapaasi ja Kirstulankärki. Lännestä.
28.4.99.

114095

HÄMEENLINNA 15 Rautapaasi

Vanha Hämeenlinnan ja Hattulan rajakivi Kirstulankärjessä. Taustalla Hattulanselkä. Etelälounaasta.
28.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114092

HÄMEENLINNA 17 **Rajala**

Mahdollinen polttokalmisto saarekkeessa ladon ympäristössä ja asuinpaikka-alueita saarekkeen oikealla puolella pellossa. Etelästä. 28.4.99

114152

HÄMEENLINNA 19 **Riihimäki**

Oikealla kumpareessa kalmisto ja mahdollinen asuinpaikka. Keskellä 1997 rakennettu kevytväylä. Etelästä. 17.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114142

HÄMEENLINNA 20

Aulanko 1 ja 2

Aulangonniemen asuinpaikka vasemmalla hevosallin alapuolisessa rinteessä. Taustalla Vanajavesi. Koillisesta. 11.5.99.

114143

HÄMEENLINNA 20

Aulanko 1 ja 2

Aulangonniemen asuinpaikkaa ja mahdollinen hautaröykkiö hevoslaitumella. Pohjoisesta. Taustalla Vanajavesi. 11.5.99.

114060

HÄMEENLINNA 21 Aulangonlinna

Mäen ja mahdollisen muinaislinnan luoteisosan terassinreunaa. Etelästä. 21.4.99.

114075

HÄMEENLINNA 23 Varikonniemi

Muinaisjäännöksen keskusaluetta. Takana sahanaikaisia rakennuksia. Kaakosta. 26.4.99.

114164

HÄMEENLINNA 23 **Varikonniemi**

Vasemmalla Varikonniemi ja oikealla Hämeen linna kuvattuna Klerckerin kalliolta, Koillisesta.
26.5.99.

114165

HÄMEENLINNA 23 **Varikonniemi**

Varikonniemi Klerckerin kalliolta kuvattuna, Koillisesta. 26.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114111
HÄMEENLINNA 24 Käränkivi (Siankärä)
 Rajakivi Papinniityntien 10:n pihassa. Luoteesta. 3.5.99.

114114
HÄMEENLINNA 26 Aunela
 Kuppikivi pellon reunassa. Taustalla Katumajärvi. Lounaasta. 3.5.99.

114112

HÄMEENLINNA 27 Patailan puisto

Etualalla leikkikentän vieressä röykkiö 4, takana röykkiö 2. Itäkaakosta. 3.5.99.

114113

HÄMEENLINNA 27 Patailan puisto

Vasemmalla myöhäinen kivikasa, sen oikeassa reunassa röykkiö 1 ja tien oikealla puolella röykkiö 3. Luoteesta. 3.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114144

HÄMEENLINNA 28 **Katisten kartano**

Katisten haan hautaröykkiöt 1, 4 ja 5. Pohjoiskoillisesta. 11.5.99.

114078

HÄMEENLINNA 33 **Harvialantie**

Muinaisjäänös kuvan keskellä luiskan korkeimmalla kohdalla. Lounaasta, 26.4.99.

114145

HÄMEENLINNA 36 Käikälänlähde

Vanha rajapaikka Katumajärven rannalla. Oikealla vanha ja lähteen takana uusi rajapyykki.
Länsilounaasta. 11.5.99.

114067

HÄMEENLINNA 37 Mantereenlinna

Muinaislinnan pohjoisosan vallia entistetyn porttiaukon kohdalla. Etelästä. 22.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114077

HÄMEENLINNA 38

Kantolanniemi

Kohde kuvan keskellä koivikon kohdalla. Lounaasta. 26.4.99.

114076

HÄMEENLINNA 39

Konkipelto

Tutkittu muinaisjäännös kuvan keskellä tieluiskan kohdalla siilojen vasemmalla puolella. Länestä. 26.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114073

HÄMEENLINNA 40 Salo (Neulavuori)

Kuppikivi niemekkeessä haavan oikealla puolella kuvan keskellä. Taustalla naapuritontin vaja. Kaakosta. 26.4.99.

114074

HÄMEENLINNA 40 Salo (Neulavuori)

Laakea kuppikivi puhdistettuna. Selvä kuoppa vasemmassa reunassa ja mahdollinen toinen kuoppa oikeassa laidassa. Pohjoisesta. 26.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114068

HÄMEENLINNA 42

Imatran Voima 3

Kuppikivi Viitahaan metsikössä. Idästä. 26.4.99.

114069

HÄMEENLINNA 42

Imatran Voima 3

Viitahaan metsikköä. Kuppikivi keskellä kuusen juurella. Etelästä. 26.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114070

HÄMEENLINNA 43

Imatran Voima 4

Vasemmalla taustalla hiilikentän kohdalla 1938 tutkittu polttokenttäkalmisto (HML43), oikealla Viitahaan metsikkö (HML42). Koillisesta. 26.4.99.

114071

HÄMEENLINNA 45

Imatran Voima 9

Oikealla polttokennovoimalaitoksen kohdalla ja ympäristössä 1992 tutkittua polttokenttäkalmistoa. Lännestä. 26.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114146

HÄMEENLINNA 51 **Juppala 4**

Kuppikivi syvällä kivikasan keskellä. Etelästä. 17.5.99.

114148 - 114149

HÄMEENLINNA 51 - 52 **Juppala 3-5**

Vasemmalla Perttulan kuppikivi (HML53), keskellä kivikossa Juppalan kuppikivet 4-5 ja tien vasemmalla puolella jossain pellossa Juppala 3. Takana Paikkalanlahden pohjoisrannalla Imatran Voiman alue. Panoraama. Kaakosta. 17.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114147

HÄMEENLINNA 52 **Juppala 5**

Harjoittelija Kati Salo puhdistaa mahdollisen kuppikiven pintaa. Luoteesta. 17.5.99.

114150

HÄMEENLINNA 53 **Perttula 1**

Kuppikivi kuusiaidan juuressa. Idästä. 17.5.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114151

HÄMEENLINNA 53 **Perttula 1**

Kuppikivi kuusiainan juurella Kati Salon kohdalla. Oikealla Mustankannonpeltoa ja taustalla Vanajavesi. Kaakosta. 17.5.99.

114110

HÄMEENLINNA 55 **Hakolahti**

Röykkiö talon pihamaalla. Taustalla Hakolahti. Lännestä. 30.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114065

HÄMEENLINNA 56 Linnanpää

Muinaislinnan laen eteläosaa. Vasemmalla Teräspirtille johtava tie. Pohjoisesta. 22.4.99.

114066

HÄMEENLINNA 56 Linnanpää

Muinaislinnan luoteisrinteen vallia. Luoteesta. 22.4.99.

VANAJANLAAKSO - S.-L. Seppälä 1999

114109

HÄMEENLINNA 59 **Vankanlähde**

Uhrilähde. Takana moottoritien liittymä ja pumppaamo. Vasemmalla metsänrajassa Linnanpään muinaislinna. Luoteesta. 30.4.99.

114108

HÄMEENLINNA 61 **Visämäki**

Mahdollinen rautakautinen asuinpaikka talolle johtavan puukujanteen vasemmassa reunassa. Lounaasta. 30.4.99.